

ՄԱՅԻՍ
ՄԱՅԻՍ
2
VENDREDI
2 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

Հիմնադրված է 1925 թ. - 16216 համար
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16216

ՄԱՅԻՍ
ՄԷԿ
100

Ամեն րան կը սկսէր Շիբակո, հարկը
տարի առաջ: Ապրիլին Մայիս, Միաց-
ւայ - Նահանգներու մէկ ծաղկէն միւսը՝
Հայաստանը: Պահանջները՝ ութ
համաշխարհային, երբ 14-էն 16 ժամ է ըն-
կալել կացութիւնը: Նշանաբանն է՝
Արարիկը սկսեալ ոչ մէկ բանուոր
ուր ժամէն աւելի պէտք է աշխատի:
Ուր ժամ աշխատանք,
Ուր ժամ հանգիստ,
Ուր ժամ դատարարութիւն:
Միջոցառում մէկն է յետադիմականն է
որ կարելի է երեսակային: Կը բաւէ ոգե-
կոչել Մայիս մէկէն ետք «Շիբակո
Քաղաք»-ի սա տողերը. - «Բանտն ու տա-
նակը աշխատանքը կարելի միակ յու-
նումն է ընկերային հարցին: Պէտք է յու-
սար աշխատանքը ընդհանրանայ»: Երբ
գործադրութեան առջեւ սրտկաքանձ մա-
նուր մը նման մտայնութեան մը արձա-
գա՞նք կ'ըլլայ, գործադրութեանը չեն
կրնար դադարել եւ միջադէպերն ալ ան-
խուսապելի կը դառնան, Մըք - Բորմիք
գործադրութեանը արեւը կը հոսի, երբ
գործադրութիւնը ոտակալութիւն կը

զրկէ զսպելու համար բոլորքի շարժումը:
Վեց բանուոր կը սպաննուի, Մայիս 3-ին:
Գաղթած զերման անիշխանականներու
թերթը՝ «Առաջադրը Յայրենի» տողանց-
քը կը պատրաստէ, յաջորդ օրուան հա-
մար եւ 1886-ի Մայիս շուրջ կը դառնայ
բանուորական աշխարհի առաջին Մայիս
Մէկը:
Այդ թուականէն ետք, շատ բան փոխ-
ուած է եւ այսօրուան բանուորն ու բան-
ուորուհին չեն պատկանիր այլեւս - բա-
րեքստարար - ոչ Զորային, ոչ Վարու-
ժանի աշխարհին:
Մանուսանդ՝ Տոմ Թրանսայի մէջ, 1936-
էն սկսեալ, տարրական իրաւունքներու
կիրարկումը, աշխատանքի պայմաններու
բարելաւումները հիմնովին փոխեցին
պատկերը, եթէ նոյնիսկ, հոս - հոն գեո-
կարելի է գտնել տարապետական եւ յետա-
դիմական մտայնութեան տէր գործատէ-
րեր:
Այսօր, հարկը տարի ետք, ի՞նչ նշա-
նակութիւն կը դնեն Մայիս Մէկը: Թը-
րանսայի մէջ, չկայ այլվէս երբեմնի
խանդավառութիւնը եւ տղանց ու ցոյց,
յաճախ պառակտուած պատկեր մըն ալ
կը պարզեն եւ առաւելաբար կը ծառայեն
զաղթած օտար բանուորներու բողբոջե-
րուն, եթէ նոյնիսկ Սի - Ժի - Թի - Նի
մոռնար ծաղկեպսակ մը դնել Լէոն Ժոսեֆ-
ի չիբիմին, Փէն - Լաշէ: Անդին Մոս -
կուայի տղանցը, աւելի ուժի եւ աշ-
խարհակալութեան ճնշիչ տպաւորութիւնը
կը թողու քան փառերը աշխատանքի
տունին:
Այս մէկն ալ չէ այլեւս՝ ինչ որ էր:

«HISTORAMA»
**ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍԲԸ
ԹՈՒՐԿԻՆ ԿԸ ՏՐՈՒԻ**

«Հիսթորամա» սամաթերթը 1985 Յու-
նիսի իր թիւին մէջ լոյս կ'ընծայէր Փիէր
Ա. Մոզէրի (անկէ ետք՝ հանդուցեալ)
մէկ յօդուածը, խորագրուած «Ինչո՞ւ
Հայերու ջարդը»-ը, որ թուարանական չորս
գործողութիւններու դիմելէ ետք, յօդ-
ուածագիրը կը գտնէր մեռած Հայերու
թիւը, որ անշուշտ - ի՞նչ դիպում - կը
հասնէր 300 հազարի, թրքական թիւին:
Մնաց որ այս 300 հազարն ալ ջարդուած
չեն, այլ զոհ դացած յողովութեան, անո -
թիւթեան, հիւանդութեան (ըստ երեւոյ-
թիւն, ասիական կոփիի համաճարակ մը
վարակած էր ամբողջ Միջագետքը
1915-ին): Այս յօդուածը առիթ տուած էր
բնական վերոյումի մը եւ նոյն տարուին
Սեպտեմբերի իր թիւին մէջ, պարբերա-
կանը կը հրատարակէր Հայ ընթերցողնե-
րէ նամակներու հատուածներ: Աւելի ուշ
ալ, 1986 Փետրուարի իր թիւին մէջ (տես՝
«Յառաջ», Յունուար 29) տեղ կուտար
«Հայկական ցեղասպանութիւնը տեղի ու-
նեցած է» խորագրուած հարցազրոյցի մը
իւր թերթին ջարդուած անժխտելի փառ-
տերու (Մարտիրոս Խրիմեանի կողմէ):
Կարելի էր հոս գտնել վերջակէտը, բայց
«Հիսթորամա» չէ ուզած թուրքերուն
սիրտը կոտրել եւ իր նոր (Մայիսի) թի-
ւին մէջ, տեղ կուտայ Փարիզի թրքական
դեսպանատան խորհրդատու՝ Ճեյլադդին
Գարթի նամակին: Ի՞նչ կ'ըսէ այս Թուր-
քը: Թրքական ծանօթ մասալը: Թալաթի
հեռագիրները շինծու են (Արամ Անտոն-
եանը կ'ըսէր է), ջարդ չէ եղած եւայլն,
եւայլն: Ինչ որ ցաւալի է, սակայն, այն
է որ այս անգամ «Հիսթորամա» որոշած
է վերջակէտ գտնել, այլ խօսքով վերջին
խօսքը՝ Թուրքին տալով՝ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
նուիրումը անպատուարել կեցուածք մը,
քանի որ պատմութեան ժխտումով իսկ
վերջ կուտայ բանավէճին:

ՀԻԼԻԿԱԿԱՆ ԱՐԿԱՄԵՆ ԵՏՔ
**ՄՈՍԿՈՒԱ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՁԵՑ
ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՇՈՒԷՏ**

Որքան ալ խորհրդային աւետարանին
հիմնական սկզբունքն ըլլայ՝ զաղանապա-
հաթիւնը - օգնական պարզ արկած մ'իսկ
պետական գաղտնիք է - այս անգամ Մոս-
կուա բոլորովին լուս չի մնար, եթէ նոյն-
իսկ չի հրապարակէր ամբողջ ճշմարտու-
թիւնը եւ օրինակ չի տար զոհներու բուն
թիւը: Իշխանութիւնները պաշտօնապէս
եղբու մեռելալի մասին կը խօսին, միւս -
համանակ «արդիւնալ քաղաք» հռչակելով
պրանական մայրաքաղաքը՝ Կիւեւ, որ
հիւսկական կեդրոնէն 130 քիլոմէթր հե-
ռաւորութեան վրայ կը գտնուի: Եւ ո-
րովհետեւ զոհներու ճշգրիտ թիւ չի տրը-
վըր, վարկածները սակարանի բնոյթ
տուած են եւ ոմանք 2000, ուրիշներ մին-
չեւ 20-էն 25 հազար մեռելալի մասին կը
խօսին:
Մոսկուա չէ վարանած օգնութիւնն ու-
զելու Շուէտի եւ զանապաղային Գերմա-
նիայ: Շողագործօն ամպերը սքանախա-
նան երկրներէն ետք, կը սպառնան ա-
րեւմտեան եւրոպայի, հովերու ուղղու-
թեան պատճառաւ, բայց մասնագէտնե-
րու համաձայն միջերկրականեան ջրջանը
եւ Թրանսպառնուած չեն: Զի բաւեր
սակայն, որպէսզի անարեւելութենէն ետք,
չնայի հիւսիսի փսիփոզը, որքան ալ կըրկ-
նուի՝ Շուէտն բան չի կրնար պատահիլ
Թրանսայի մէջ:
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ
Թոմիթի մէջ, Թրանսա մէկ ձայն,
մէկ խօսք պիտի ունենայ, եթէ նոյնիսկ
երկու բերնով խօսի: Օրէ օր աւելի կը
սերտանայ էլիզէ - Մաթիւնեոն կապը եւ
համակցութիւնը իր մեղրալուսինը կ'ապ-
րի:
ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ կախալան հանուած է
27 տարեկան Լիբանանցի մը, որու մաս-
նակցութիւնը Մարտ 13-ի ոճրախորձին
(Դամասկոս, մեռելներ եւ վիրաւորներ)
հաստատուած էր:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ	
ՄԵԽԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ — C. I. C. A. M. —	
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ	
Ժ.Ի.	
Պ. Ժան - Հրանդ Մարգարեան (Միւլթարեան նախկին աշակերտ ժօրեղորոք՝ Աշրքեանի իշխատակին)	5-000
Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Պետրոսեան եւ զաւակները	2-000
Պ. Հրաչ Հանտայեան Տէր եւ Տիկին Վէնսան Ագեան	2-000
Բլոյտ Մուլթաֆեան եւ Մարի Տիւֆլօ	2-000
Արամ Սարգիսեան Տէր եւ Տիկին Ն. Գնաճեան	1-000
Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Պետրոսեան	1-000
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սողոմոնեան	1-000
Տիկին Երանուհի Ճղնաւորեան Տէր եւ Տիկին Գեորգ Գեոնեան	1-000
Պ. Հրանտ Գրիգորեան Հիւսիս եւ Տորա Յարութիւնեան (Ժոնեւ)	800
Տոբթ. Էտ. Ալեանաքեան Պ. Փաթրիս Զիւլեան	750
Տէր եւ Տիկին Հ. Կարմիրեան Տիկին Ժողիան Կիրակոսեան	500
Տէր եւ Տիկին Մարիամ Մետաքսեան Տէր եւ Տիկին Ներսէս Սաչիկեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Կարիպեան Պ. Նիկողոս Նալպանտեան	500
Տիկին Էլմաս Ալթրիարմաքեան Պ. Ժորժ Պողոսեան	500
Այլի Տիկին Պօղոսեան Տիկին Արշակունի Դաւիթեան	500
Օր. Թրանսուալ Նահապետեան Տիկին Օլիվիէ	300
Օր. Արաքի Գարակէօգեան Երուանդ Թաղաւորեան	200
Այլի Տիկին Ռ. Ժինէսթէ Գումար	200
Նախորդ գումար՝ Ընդհ. գումար՝	29-050 558-820 587-870

**ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵՆԵՒ
ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ**

Տիգրան Պէրպէրեան, որ Ֆիլատելիոյ
թրքական հիւպատոսարանը պայթեցնել
փորձելու յանցանքով ամբաստանուած էր
եւ Մարտ 10-ին, Դանիակցային դատարա-
նին կողմէ հինգ ու կէս տարուան բան-
տարկութեան դատապարտուած, երկու-
շաբթի, Ապրիլ 21-ին, էլ Փասոյի մէկ
բանտին (Թէքաթ) մէջ, սկսաւ իր բան -
տարկութեան ջրջանը:
Տիգրան Պէրպէրեանի դէմ տրուած վը-
ճիւր բեկանելու համար, վճարեկ առ -
եակին դիմում կատարուած էր, նոյն ա-
տեն խնդրելով, որ մինչեւ վճարեկ առ-
եանի վճիւր Պէրպէրեան բանտարկութենէ
ազատ ըլլայ:
Դատի վերատեսուի զանապաղային
ըր թէ եւ կը շարունակուին, սակայն դա-
տարանը մերժեց Պէրպէրեանը ազատ թո-
ղուլ մինչեւ վճարեկ առեանի վճիւր:
«Ապարեզ», Ապրիլ 23
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ տօնին առթիւ «Յառաջ»
ինչպէս բոլոր օրաթերթերը, լոյս չի տե-
նի եւ խմբագրատունը փակ է Մայիս
1-ին: Մեր յայտը քիւր լոյս կը տեսնէ
Ուրբաթ (Շաբաթ, Մայիս 3-ի քիւ):

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻՆ

Դ. ՎԱՐՈՒԹԱՆ
Պատահանիս տակէն, ամէն առաւօտ,
Ուրախանի պէս կ'անցնիս.
Եւ կուսագեղ գլուխիդ վրայ կ'արտասուէ
Տերեւաքափ վարդեմիս:
Լուռ քաղին մէջ կը լսեմ քայլդ, ու
գարբնոյ
Շունն՝ որ վըրադ կը հաչէ՝
Կամ կը լսեմ քանիս մէջէն ձայնն
հազիդ՝
Որ ծոցդ ազուր կը տանջէ:
Եւ կը խորհիմ քէ քրնատ եւ եւ մօթի.
Իրանդ հովէն կը դադայ.
Եւ կը նըստի գանգաւրներդ վըրայ,
քոյր,
Եղանամ իբրեւ շափիւղայ:
Կամ մանակներդ են պատըռուած,
փողոցին
Ջուրն անոնց մէջ կը նոյնապ.
Կամ ետեւէդ շըւայտօրէն կը սուլէ
Թաւրք սրբիկայ մ'անուայ:
Եւ կը խորհիմ քէ, տան մէջ, մայրդ է
հիւանդ.
Ցամբած է ձեռն ալ նրագին.
Ու դուն կ'երթաս գործատան մէջ
աշխատիլ
Լոյսին համար ու կեանքին:
Եւ կը խորհիմ - եւ խնդի պէս կը
բազմաւ
Վար իջնիլ, քոյր դալիւղէմ,
Գո՛վդ իջնիլ, համբարի ձեռքդ նիհար,
Եւ երծծել, - «Բեզ կը սիրեմ»: -
Կը սիրեմ վիշտդ՝ որ իմ վիշտ է
գեղազոյն,
Կը սիրեմ կուրծքդ քանդուած՝
Որուն մէջ դեռ կը յաւառի Սէրդ երգել
Արտոյտի պէս սրբաբաժ:
Կը սիրեմ քո անօթութիւնդ ու ծաբալդ,
Եւ ոսկորներդ ուժապառ.
Եւ կը սիրեմ կոյս աղիքներդ ցամբած,
Մագերուդ սուգն՝ ուսէդ վար:
Եւ եւ կ'ուզեմ ամփոփել քեզ սրբութիւն
վրայ
Տարաքի պէս տարաքի,
Տալ ուժու քեզ, մըրցանակներդ փառքի,
Եւ ազգանուն անբախի:
Կուրծքդ վառան ընել կուրծքիդ
նըշաւակ,
Եւ քոյն ըլլալ պատիւիդ,
Կրանիքէ բազուկիս տակ պաշտպանել
Սեւըդ ու գեղդ անմըպիտ:
Կ'ուզեմ քեզ տալ ինչ որ պայքարն ինձ
տըլաւ,
Ինչ որ ինքի մարտերով.
Քեզ պըսակել արեւմիս գոյնն ունեցող
Յաղթանակիս վարդերով:
Միայն քէ դուն չըլլաս տրժգոյն ու
հաղած,
Արեւուն տակ չընազատ,
Մօրդ վերեւ չըմարի նրագն, ու ո՛վ
քոյր,
Դուն գործատուն ա՛լ չերթաս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԳՐԱԳԻՏ ԳԱՐԵՐ ԵՒ ԱՆԳԻՏ ՀՈԳԻՆԵՐ

Կ'ըսեն, թէ հեռու - հեռուները փրկուածդ, քիչդ տակ կ'ըլլայ յաճախ... Այո, եթէ քիչդ հոտառութիւն ունի: Այս բանը շատոնց հասկնալի է ու... ձեռքս ճակատիս դրած, հիւանդոտ յուզատուութեամբ, չեմ նայիր հեռուները, թէ՛ պահ, պահ, պահ... այդ ինչեր կան այնտեղ:

Ինչ կայ չկան, լաւ ու վատը քովս են, մանաւանդ իմս են: Կը փափաքեմ թուշակի անցնել, քաղաքէ - քաղաք երթամ, մեր զիւղերը, սարերով, սարուորներով, հովիտներով, աղբիւրներով մօտով, որ մի՛ գտցնէ (չէ, հոգի՛ս չէ) տէքս կըշտանայ Հայոց աշխարհէն:

Հիմա ազատ ժամանակ շատ քիչ կ'ունենամ. անցեալ տարի միայն բախարը քանի մը օր փառնեցաւ: Մինչ այդ, ամօթ ինծի, չէի գտնուած Շամշադին, առիթէն օգտուեցաւ, ընկերներով ճամբայ ինկանք, բայց մեր կամքէն անկախ հասանք իջեալ:

Հիացալ: Անմիջական սպաւորութիւնն այն էր, թէ շատ չնորհալի, հմուտ, ձեռքը ամէն բանի հասնող տանտիրոջ մը բոյնն ենք մտած:

Իջեալ մեր դռնաբանի ու դժբախտ - բար, հազուադէպ այն քաղաքներէն է, որու մէջէն դեռ կ'անցնէ: Ծաղկաւոր ու ծաղկուն տեսք ունի. ծաղիկը մեծ ու փոքր պտուղներէն մտած է բակերը, բարձրացած է շէնքերու պատշգամբները, թափած պտուղահաններու դռները:

Ծաղիկն ալ հոգեւոր նուաճում է, բայց եւ կենցաղի նուաճում: Գեռ հինաւորց հէքեաթներէն սկսած մարդու բարի ճակատագիրն է, եւ զարմանալի խորհուրդ մը ունի իր մէջ, երբ կը նկատես, որ տխուր օրերուն եւս մենք ձեռք կ'երկարենք ծաղիկին:

Հիմնէն, շատ հինէն դեղեկներէն հակումը ունեցած է հայ մարդը, բայց չեն թողած, որ անոր տնկած ծաղիկը մնայ. տորերն են, ինք ալ առեր ու ծաղիկը քարէ է շիներ...: Ծաղիկը մեր բնական յատկանիւններէն է, մեզի վայել: Իջեալները իրենք են այդ եւ այսօր արտա-յայտեր հրաշալի կերպով:

Մեր պապերը կ'ըսէին՝ տան կատուն ալ պէտք է սիրուն ըլլայ:

Քաղաքակրթութեան նուաճումները աւելնալով են, բայց եւ այնպէս հետաքրքրական է ընկերարան, կամ բնէք, մարդկան լուրջ նուաճումները մը հարցնել, թէ բոլոր այն գիտնականներն են, որ մարդը մարդ դարձնելու գործին մէջ ինչ դեր ունեցած է ՄԱՔՐՈՒԹԻՆԻՆ կոչ-ուածը:

Նորոգուող Գոշալանք եւ արդէն աւարտած Մակարաւանք... Մակարաւանքը չքեղ ու վեհ, բայց եւ զուսպ: Պաշտօնական, բայց եւ թաքուն մտեր - միկ: Հրաշալի է նիստը, դիրքը, շրջապատող փարթեմ անասուն, հրաշալի է նաեւ աղբու փտրէ գերծ, մաքուր շրջակայ - քը:

Մեր հիւրերը համարձակ կրնանք իջեալն տանել, ի տես եւ ի հաստատումն այն ճամբարութեան, որ իրօք, Հայաստան աշխարհը թանգարան է՝ բայց երկնքի տակ սփռուած իր գոհարներով, եւ իրօք բազմադարեան է մեր մշակույթը ու ոչ միայն քարով - խաչքարով, այլ նաեւ ԿԵՆՏԱՂՈՎ: Այո, ազգային արժէքները պէտք է որ պարտադրեն. թէ ոչ օտարի նման հիացալ Հոփիսիմով, յետոյ դարձալ գացի ու ան իր յաւերժութեամբ, իսկ եւ իմ այսօրուան ճգնաժամներէն հետ...:

...Միտքս գիտ եւս կը տանի. եւս կը տանի քիչ - դար. կը մտածեմ, ո՞վ կառուցաներ է այս կոթողը իմ այսօրուան պարծանքիս համար. ու սրտով չնորհալ կալութիւն կը յայտնեմ անոնց, որ կը պահպանեն, կը խնամեն, ի վերջոյ դարձեալ ինծի՛ համար, մեզի՛ համար:

Բանաստեղծներն շատ աւելի լաւ կը պատկերեն իջեալն ու Շամշադին բնաշ - խարհի խելայեղ գեղեցկութիւնները: Միայն կ'ըսեմ, որ ներշնչումի գարմանալի պահեր ապրեցայ այդ անբնական թուող բնութեան մէջ: Այնպէս կը թուի որ կը

նորոգուի այդ սարերուն վրայ, կը թուի թէ անդունդներու խորէն նոր կեանքի, նոր ճակատագրի մը համար գուրա կուգատ...:

Այսպէս ուրեմն՝ Շամշադին:

Բերդ մտնելէ առաջ որոշեցինք նախ տեսնել Վարապազ վանքը: Դեռ հեռուէն կը նշամարտի կանգուն մնացած պատե-րուն մէկ մասը: Ո՞վ ընտրած է այս վանքին դիրքը, կը մտածես, ո՞վ զդպրէ է անոր ձեւն ու տեսքը...: Քարը չէ սուրբ, չէ՛, ոչ ալ վանքը...: Քու հայրենակիցիդ միտքը, որ ապրեր է զեղծէ հազար տա-րի առաջ, ձեռքը՝ որ տաշեր - դեռեղեր է այս թանձր քարերը, մէ՛ջքը՝ որ կորա-ցեր է այս խաչքարին վրայ, խաչը ծա-ղիկ բեր, ու նաեւ քրտինքը՝ որ կաթիլ - կաթիլով փերուցացուցի է քարը, բազմապիսի այս զարդերը դիրքին փորագր-րելու համար:

Հնութիւնը հօրեական յարգանք կը պահանջէ: Կը մօտենաս ակնածանքով, բայց...:

Ինչ երեւակայութիւն, ինչ խօսքեր պէտք են, որպէսզի սառնասրտութեամբ նկարագրեն այն անտիրութիւնն ու ապա-կանութիւնը, որուն մատնուած է այս հնադարեան կոթողը: Ու դեռ աղբաւորի վերածուած չըլտապտիկի ծանր տպաւորու-թիւնէն չսթափած, (աղբը մեր կտակէն չհաւաքելը ոմանց համար, դժբախտա-բար, սովորութիւն է դարձած) կը տես-նես շատ աւելի սոսկալի՛ն՝ կարծես իրա-րու հետ մրցելով մեր երիտասարդները կարմիր ու կապոյտ, սեւ ու սպիտակ ներկերով, անձոտնի տաներով իրենց ա-ղաւաղուած անունները դրոշմած են՝ «Ի հիացմունք» դալքը սերունդներու, ալիսն-գակած են պատերը ներքէն եւ գուրէն, նոյնիսկ խաչքարերը, նոյնիսկ «նեղու-թիւն քաշած են» քարձրանալով մինչեւ տակաւին կանգուն մնացած աշտարակը, ու այնտեղ կը «անմահացած»։ Զեմ վի-տեր, թէ ժամանակը, որ հազարամեակ-ներով կը հաշուուի, թշնամին, կամ երկրաշարժերը այսքան վնաս հասցու-ցած են միտակը:

Ինքնակամ յիմարանա՞լ: Եւ այս աստի-ճան...:

Յանկարծ յիշողութիւնս լուսաւորուե-ցաւ...:

Փարիզ էի, Լուվրի մէջ. հին Եգիպտոս, հին Յունաստան, Հռոմ, Ատրեստան, Ճոքնոտ, քանդակներ, նկարներ... Ծով հանձնարեցութեան մէջ հողիդ կը խնկե-նայ, աչքերդ կը դառնան փորտին ինկած անօթի գալլ, աղահուլիւնը կը խեղդէ, տենդագին սրահէ - սրահ կը վազես, ու մէյ մըն ալ... երազ չէ՞ արդեօք, տե-սածս: Ամէնէն պատուաւոր տեղերէն մէկը կանգնած է մեր ԽԱՉԳՆՈՐ... Հայաս-տանի նուէրը Յունաստան... հայարու - թիւնն իտացու, բուս մը դարձաւ ու կո-կորդա խեղդեց: Սա՛ եւս մենք ենք, մեր արուեստը, նմոշ մը միայն, հազար տա-րեկան մեր դարպէտ քարը, մեր յաւիտե-նութեան վկայագիրը, Հայոց աղբի գե-ղեցկութիւններն իր մէջ ամբարած...:

Հիմա առաւել Սերոփ, Դեղիկ առաւել իօրիկ...: Նոյնիսկ խաչքարերու վը-րայ: Քիմիական ներկերով...:

Իսկ Ղարաբաղ՝ Շուշի քաղաքին մէջ երեւանցի վոյտեայ Բարեանը (նոյնպէս երիտասարդ)՝ քանի տարի է արդէն, քա-րափոխ չերտ կաղած երեսին վրայ, կը վերակառուցանէ Ղարաբաղ եկեղեցին...:

Շամշադինցիները թող չնկատեն, օրի-նակս վառ էր ու թաքմ, ատոր համար բերի: Անոնք կրնան «միթթարել», ո-րովհետեւ նոյն աղբ ու փոքր, նոյն ան-կարգութիւնը կը տիրէ Չարենցի կամա-րի գոտիքը (մանաւանդ՝ անկիւնները) եւ ուրիշ շատ տեղեր:

Տխուր է այս բոլորը, եւ աւելի կը տըխ-րիս, երբ կը լիւնեւ թէ ասոր քով որքան «մանր» քաներ կան որոնք աչքաթիւղ ենք բրած: Մինչ դեռ ճիշդ այդ մանրութե-րէն կը կազմուի մեր կեանքը, ապրելա-կեանքը, տրամադրութիւնը, ինքնազա-ցումը: Կը կուտակուին, կը դառնան քա-նակ ու որակ:

Կարելի է ձեռք թօթել, բայց՝ մանր քաներ են, չարժեք ուշադրութիւն դար-

ԱՆՑԵԱԼ ԴԱՐՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԸՆԹԵՐՑԱՍԵՐ ԷՆ...

Ամերիկացի ճամբորդներ որոնք շրջա-պրտոյտի երաժ են 19-րդ դարուն Ֆրան-սա, բոլորն ալ տպաւորուած են Ֆրանսա-ցիներու ընթերցասիրութենէն: Գրական համբաւ մը նոյն ժամանակ՝ անձնական կեանքը մէջ յարգանք պարտադրող բան մըն էր:

Ճէյմս Քուփըր կը պատմէ.

«Պետական գէմքեր, գինուորականներ, իշխաններ եւ թաղաւորներ իրենք զիրենք հռչակաւոր չեն նկատեր, այնքան տառն ուր ամէն մէկը հատուրի մը հեղինակը չէ: Վերջերս ընթերցի մըն էի, ուր կային նախկին նիստարարներ, դեսպաններ, փի-լիսոսաներ, ամէն աստիճանի պետական գէմքեր: Զինուորական մը դրած էր ճա-շակի մասին, քաղաքագէտ մը՝ պատե - բազմական արուեստին, զիւսանալէս մը փորձած էր բանաստեղծութիւնը...:

«Փրոֆէսէօրի փառաբանը շատ պատ-ուաբեր է եւ շատ անպիտան հակառակ անոր որ աշխատավարձերը շատ համեա-ն են: Ֆրանսացի մեծամեծներու համար երբեք ամօթալի չէ դատախօս նկատուիլ. Պ. Կիրո միշտ իր անունին կցած կը պահէ պատմութեան դատախօսի տիտղոսը: Ան ժամանակաւոր կը կրպով կը գրաւէ ներկա-յի դիրքը, ու որ մը եթէ դադարի վարչա-պետ ըլլալէ, եւ իր ձայնը լսէ ամպիւր - նին մէջ, զինք պիտի լսենք կրկին իր դա-տախօսի ամպիւրնէն»:

Փարիզի այս փրոֆէսէօրները շատ յաճախ աշխարհիկ գէմքեր են. «Կը ճանչ-ձընել, ժամանակ վատնել, սակայն այդ, ճիշդն ըսած հոգիի ծուլութիւն կ'ըլլայ, եթէ ոչ՝ անդիտութիւն...:

Անշուշտ, մանրուք է ճանճը, բայց եթէ ճաշարաններու մէջ խմով կը յարձակին ուտելիքի վրայ, եւ, ըսենք, դու շրջա-նային հիւրանոցը կ'ապրին ու անթիւ եւս, ստիպուած ես խեղդել զգուսնող...:

Մանրուք է մեր (ներեցէք) հանրային (եւ ոչ միայն) ճէմիչներու վիճակը, բայց մինչեւ ե՞րբ աչք (ու քիթ) փակենք ու ձեւացնենք, թէ մեզի հետ կապ չունի այդ: Մենք այն ենք, որ կը կոչուի բազմադարեան մշակույթ. իսկ սա, ոչինչ, մանր բան է...:

Մանրուք է փողոցը սխալ տեղէ անց-նիլը, սակայն մէկ անգամ չէ, որ այդ ողբերգութեամբ է աւարտած...:

Մանրուք է կանանց փճանքը, ծառի շիւր կոտորէ: Իսկ կանանցը եթէ նկա-տած էք, քաղաքը կը ցանեն ու կը խա-մեն կիներ, մեր քոյրերը. հոգն ալ իրենք կը փորեն. իսկ ծառը Հայաստանի մէջ հաշուած է...:

Ձուրի բարակ շիթն է մանրուքը, որ անտեղի կը հոսի գրեթէ բոլոր հիմարի-ներու եւ բնակարաններու ծորակներէն... այս կարգին նաեւ խնայողութեան կոչ ընողներու...:

Փողոցի լեզուն սեւ ձիւթի յամառու - թեամբ կը լեցուի մեր անկանքները, ման-րուք կը նկատենք եւ կը վարժուինք նաեւ անոր...:

Խնջող - հաւաքողներու երգասէր մէ-կը քիթն մէջ, խալ կ'ըլլանք իրենց, մանրուք կը նկատենք, վերջապետութեան ալ կը ծափահարենք: Բայց ի՞նչ եղաւ Կո-միտասի ոգին, որ պէտք է հայարտըն թեւածէ Հայոց երգարուեստին ու աւելին, հողանքուն մէջ: Ըսենք, որմէ՞ սորվի երգանքը, երբ նոյնիսկ արհեստավարժ, որոշ մեկնաբաններու մօտ ոչ միայն չի թեւածի Կոմիտասի ոգին, այլ նաեւ ներ-կայ իսկ չէ...:

Մանրութեմը են... անշուշտ, մեր հրաշք կառուցներու, հրաշք գիւտերու եւ ստեղծագործութիւններու քով ման-րուք են, բայց կան, չէ՞ անոնց քովն են, չէ՞: Իրականութեան մէջ անոնք եւս մեր գոյութեան արտայայտութիւնն են, չէ՞, աշխարհին ներկայանալու որոշակի մեր ձեւը...: Զանճն ալ փոքր է, սակայն կրնայ պղծել ամէնէն չքեղ սեղանն ան-գամ:

Ժամանակն է վերջապէս, որ մենք մեր բնական հայրենասիրութիւնը մեր խնամ-ուած, կոկիկ տուններէն ու բնակարաննե-րէն դուրս հանենք, տարածենք նաեւ մեր բակին, փողոցին, քաղաքին, երկրին վը-րայ, «մանրութեան» վրայ նաեւ...:

նամ անոնցմէ՝ բազմաթիւ անուններ, եւ մէկը շատ մօտէն, անոնցմէ մէկը նուր-տած է իր աշակերտներուն բարեկե-սեւ մտաւոր դաստիարակութեան: Սպար-միւս կողմէն, երբ յարկաբաժիններ ու նէր լատիական թաղին զանազան մաս-րուն մէջ. առաջինն մէջ կ'ապրէ ի սիրուհին հետ որ երաժշտութեան եւ պատկանութեան բարձր մշակույթի տէր է: Երկրորդ յարկաբաժինի մը մէջ ալ ունի իր գերբերը եւ հոն յաճախակի տես-ցութիւններ կ'ունենար ծանօթ անոնք: Դուռ հետ, դաստիարակական լատի-գրութիւններու միտքի իսկ երրորդ յար-կաբաժինի մը վերապահուած էր պատե-հական արկածախնդրութիւններու...:

Պարզ ու մարդաւոմ են բոլոր այս փր-ոֆէսէօրներն ու գիտնականները. կրթա-կը ներկայանայ արքա Հաիւի, բերդա-գիտութեան հիմնադիրն ու կը գրէ - «գիրքը գտած ճաշի ընթացքին, ձեւ պարզութեամբ ու հանգստութեամբ ըն-դունեցաւ մեզ. շարունակելով ուտել ի պտուղն, խմել զինին, սկսաւ խօսել իր կրթա-կի ու ամերիկացի հանձնարարնե-րուն: Տարիներու բեռան տակ կ'ա-ծերուկ մըն է ան, սակայն զործն ու ի մարդին տիրապետող...:

Ընթերցասիրութիւնը նկատելի է նաեւ ժողովուրդին մօտ. «Ոչինչ աւելի սու-րակալն է քան տեսնել կոտորածներ, որոնք իրենց կառքին մէջ կը կարգեն, ա-սայ կիներ, որոնք իրենց հովանոցներու տակ զերբեր ունէին իրենց անտիւն...:

Սակայն եւ այնպէս պէտք է խորա-յայ երեւոյթէն, քանի որ Ֆրանսացի-նրու մեծամասնութիւնը ոչ կարգալ գիտ-ու ալ գրելէ»:

Փարիզի մէջ ընթերցասիրներու համար հիւանդի յարմարութիւններ կան. հա-զիւ կրնաք Փարիզի մեծ փողոցներէն անց-նիլ, առանց 6 - 7 անգամ տեսնել «Ըն-թերցասրահ» վերադարձնել: Հոն կրնաք ցուցափեղկին մէջ տեսնել 40 - 50 պարբերականներ, որոնք տրամադրու-ն են ներսը: Բոլոր տեղերը դրուած են ու սկիւմայ կը միտադը ոտքը մնացածն-րու խումբին: Երեք Փարիզի փողոցի կրնաք ամիս մը յաճախել հոն: Սա մի-ջին տասը հանրային գրադարաններ կան Փարիզ, որոնք միշտ լեցուն են»:

Անոնցմէ արժուէրը գրադարանին մասի միայն մանրամասն տեղեկութիւններ տրուած են: 1845-ին 1.200.000 հատրու հոն հինգ անգամ աւելի զերեւայ, քան Լոնտոնի Բրիտանական թանգարանը:

Անգլերէն կարգաւորները ալ վիզիւթի ընթերցասրահը ունին իրենց տրամադրու-թեան տակ. «սամուկան ու Փարիզի փո-խարէն հոն կարելի է ամէն լեզուով հա-տարակուած բազմաթիւ թերթեր ու պար-բերականներ կարդալ»:

Օտար լեզուներով հրատարակութիւնն-րը կը ծառայեն նաեւ նոյն ինքն Ֆրան-սացիներու: Օտար լեզուներու ծանօթու-թիւնը, կ'ըսէ Քուփըր, մեծ յառաջնոր-թիւն արձանագրած է. «գաղթականներ իրենց հետ բերած ըլլալով անգլերէն գերմաներէնի, իտալերէնի եւ սպաներէնի խառնը, ազգած են երկրին գործաշու-խալին»:

Օտար աշխարհներու բացուելու այն նշան մըն ալ կը նկատուի կատարու-թիւնը արձանագրութիւններու թիւը եւ վաղեմ-թողովրդականութիւնը. Պարիզի շիթի լէրի, Շէյքսպիրի, Ու. Սքոթի գործերը կարելի է գտնել բոլոր գրադարաններէն մօտ: «Իրապէս անտիկնալ էր տեսնել ին-ծի համար, կ'ըսէ Կրիստոփ, թիւը այդ քաղաքին մէջ հրատարակուած ու ծա-նուած գիրքերուն: Ոչ միայն գրատու-նուած գիրքերն են ու բազմաթիւ, այլ նաեւ քարափները, պուլվարներն ու հա-նուած քարափները: Հազուադէպ ու թե-րեւտուր գրադարաններով: Հազուադէպ արժէքաւոր գիրքեր, գրեթէ դրական բո-լոր մարդկերուն մէջ, յաճախ կարելի է յայտնել հոն, յարմար գիններով: Յատկա-պէս Սենի քարափին երկայնքին շարու-գրան արձանագրութեան քով: 1847-ին կ'ըսե-հոն գտած ու մէկ Փարիզի գրած է Տա-թէի Ռիվարուի կատարած մէկ թղթա-նութիւնը, գոր հեղինակը նուիրած է թագաւորին, մակագրուած եւ կողմի վրայ արձանի զինանշանով»:

Գալով փորագրի եւ վիմագրեան մը խ-ծերու, ամէնէն ճոխ ընտրութիւն մը խ-ծերի է գտնել Լիւքսեմպուրգի պալա-տին զիմացը, Նոյնի մօտ:

Կայ տալաւին Ֆրանսացիներու ծաղա-կալի տալալն. միակ ցաւալին այն է, որ անոնք հազուադէպօրէն գծուած կ'ըլլա-ն արքայական ազգեցեւորի մը գործը:

Թ. Ս.

Fonds A.R.A.M

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԹՈՒՐԲ ՄԱՄՈՒԼ

ՏԻԿԻՆ ԹԱԶԵՐ,

Թ. ԷՕԶԱԼ

ԵՒ ԼՈՐԵ ՊԱՅՐԸՆ

Թմրադրաման մէջ ստատիկ ջգայնացած ու սրտնեղած հոգեվիճակի մը մէջ էի, երբ ան ներս մտաւ սենեակէս: Երբ տեսաւ որ ոչ միայն բարձրագոյն, այլ նաեւ շատ ջգաւորութիւն մէջ եւ ըսաւ.

« Զանգարան բարեկամս: Որպէսզի ամօթ չըլլայ, արտակարգ ճիգ մը լինի ինքիդ հակակշիռը համար: Արտակարգ ժպիտով մը ջանացի պարհին երեւիլ, եւ պատասխանեցի.

« Դիւրին է: Կը պատահէ որ հարցնէր թէ ինչո՞ւ է սրտնեղութիւնս:

« Զարցուց: Նոյն պաղարիւն եւ անտեղի ժպիտը դէմքին, ըսաւ.

« Կարեւորութիւն պիտի չտաս: Քիչ մը փիլիսոփայիկ դիտելի: Բարձրագոյնի եւ փիլիսոփայիկ դիտելի նալէ գէպերուն: Միշտ խորհէ՛ որ արտակարգութիւն է ջգայնացան ու սրտնեղելը բանի մը համար՝ որ պիտի անցնի: Խորհէ՛ որ դու ալ պիտի անցնի երթաս: Աշխարհի բաները պիտի մնան: Փիլիսոփայէ քիչ մը:

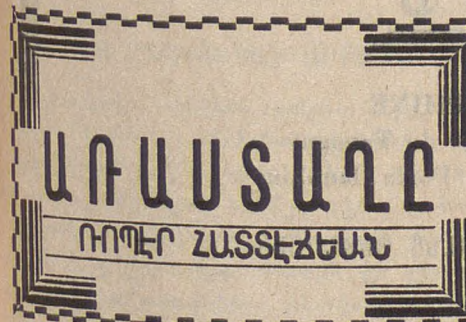
« Շունը անորդի, լալ միտքէս: Կարծես թէ իմ տեղս եթէ ինք ըլլար, պիտի չընդունար: Կարծես թէ ինք նոյն ժպիտը գէմքին վրայ պիտի պահէր, եթէ զիս ջգայնացնող սա կացութեան գիմաց ինք գտնուած ըլլար: Զիս տխմարի՞ տեղ կը դնէ արդեօք:»

Պատմութեան մէջ չէ գտնուած փիլիսոփայ մը, որ համբերութեամբ հանդուրժէ անգայի ցաւի մը:

Այսպէս զբաւ էր անմահ Շէյքսպիր: Զեմ գիտեր թէ պատմութեան մէջ զբաւնուած է փիլիսոփայ մը, որ իրապէս պաղարիւնով ու ժպիտով հանդուրժած ըլլայ որեւէ ցաւի: Փիլիսոփայ մը, որ բարձրացած, բարձրացած ու վերէն նալած ըլլայ մարդուն հոգին ու մարմինը կծող ինքնակաւ կամ բարոյական որեւէ ցաւի: Երբ ցաւը կու գայ, փիլիսոփայական ամէն վերլուծում ու միջոցառում կը կորսուի կ'երթայ: Միայն ցաւը կը մնայ մարդու մարմնին ու մտքին մէջ:

Փիլիսոփայական բոլոր յորդորները միշտ ուրիշին համար են: Ո՛չ ոք իր անձին համար պէտք ունի անոնց:

Շատ կանուխ տարիքէս այնպէս մը վարկուած էի կարգալու տեսնելն ու հաւաքելն, որ երեմն աչքս ոչինչ կը տեսնէր: Այն տարիքին երբ բնիկներէս շատեր կը պարտէին ու կը զուարճանային, ես ժամանակս կը վատնէի կարգալու: Կարգալու մէջ կը գտնէի ամենամեծ երջանկութիւնը: Կը յիշեմ մէկ օրուան մէջ հազար

Սաթենիկ ժպտելով Մարկոսին կը նալէ, յետոյ աթոռը կը մօտեցնէ, ձեռքի պալտակը կը տեղաւորէ քովի սեղանի վրայ ու կը նստի:

« Բնացած է՛ի, կը շարունակեմ: Պարպակէս կը մտածէի...: Աւելի ճիշդը, կ'երգէի: Ի՞նչպէս ես, աղջիկս: Ի՞նչպէս ես Ռոպէլը, Յակոբը...:

« Կը համբուրն քեզ, կը պատասխանէ Սաթենիկ: Ռոպէլը շատ ուղեց որ այսօր հետս գայ, բայց շարունակեցի, որովհետեւ դատարանի պէտք է աշխատի: Աստոր փոխարէն խոստացայ Կիրակի Առաւօտ ընկել: Դու ի՞նչպէս ես, հայրիկ:

« Զեռք քեզ մը կ'երկարեմ, ախի կը բաւում, կը գոցեմ: Կը հասկնայ ու ձեռքը կը դնէ ձեռքիս մէջ: Կը սեղմեմ այս փոքրիկ ձեռքը այնքան ուժեղ, որքան կարծես հիւանդ ըլլողս: Երջանկութեան տարածման զգացում մը կը սկսի

Ապրիլ 24-ի եւ 25-ի իր թիւերով, «Միւլիէթ» արձագանգ կը հանգիստանայ «գիւլանագիտական քայքայեցողութեան» մը, որ պատահեաւ է Լոնտոն Թուրքիոյ վարչապետին այցելութեան ատեն: Դէպքը, ինքնին բաւական «համով» է, քեւ Թուրքիոյ մեծ հոգի՝ վարչապետը կը նախընտրէ վերէն, շատ վերէն նալիլ նման «պարիկ» բաներու...

ԴԻԻԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԱՅՄԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անգլիական «Նիւ Սթրէթքմըն» թերթը որ յօդուած մը հրատարակած է Թուրքիոյ մասին:

Էջ Բաֆֆի կարգաւորած ըլլալ, մէկ շարքի տան մէջ հայ կամ օտար հեղինակի մը ամբողջական գործերը ծայրէ ի ծայր լաւաւ ըլլալ: Ու միշտ կ'ուրախանայի կարգալու հանգիստ այս տկարութեան համար, եւ ինքնին կ'ըսէր.

« Օր մը եթէ զօրախոսութիւն մը ունենամ, կը միջոցառեմ կարգալու: Գերբի մը մէջ կը խեղդեմ գօրախոսութիւնս: Երեք սակայն չարժողեցայ ընել այդ բանը:

Ընթերցումի հաճոյքը երջանիկ վայրկեաններու հաճոյք եղաւ միշտ: Ամէն անգամ որ սրտնեղութիւն մը, թախիծ մը կ'ունենայի յառաջացող տարիքիս հետ միասին, գիրքը անդին կը չարտէի.

« Հիմա ատենը չէ, կ'ըսէի:

Հակառակ ատոր, ով գիտէ քանի՞ անգամ ես ալ նոյնը յանձնարարած եմ ջգայնացող, տաղանապղ, տաղանապղ բարեկամի մը:

« Կարեւորութիւն պիտի չտաս: Վերէն պիտի նայի աշխարհի բաներուն: Տըխմարութիւն է ջգայնացալը, տաղանապղը...:

Ի՞նչ տխմարութիւն: Եթէ մարդու ձեռքէն առնուի ջգայնացալը, տաղանապղը, հակադրեցութիւն ցոյց տալու կարողութիւնն ու իրաւունքը անդին կը մնայ անխնայ ու անմեղ: Հանդարտութիւն մը, անդորրութիւն մը, որ մարդուն ու երկարպիտութիւն տեղեկ ընելն է:

Ո՛չ մէկ մայր կը ցաւ գտնուի աշխարհի բանի առանց երկունքի ցաւը լրիւ զգալու:

բոյ վարչապետ Թ. Էօզալի մասին, այնպէս կը թուի որ զիւրապահական գայթակղութեան մը դուռ պիտի բանայ:

Էօզալի մասին «զգուշիկ», «առեւ», «զարգիլ» որակումներով արտայայտուող թերթը, կը խօսի Փետրուար 18-ի ընթերցան մասին, զոր կազմակերպած էր Անգլիոյ վարչապետուհին ի պատիւ Թուրք վարչապետին: Թերթին համաձայն, Տիկին Թաչըրը իր խօսքերուն մէջ տեղ տուած է Լորտ Պայըրնի մէկ նամակին անունում տողերով: Սակայն թերթը կը չեղած է այդ տողերէն մէկ քանի նախադասութիւն, որ վարկարեկիչ արտայայտութիւններ կային Թուրքերու հասցէին:

Անհատական կը նկատուի որ Տիկին Թաչըրի նման լայն դարձագանակ տէր մէկը անգլիական Լորտ Պայըրնին կատարուած մէջընթերցումի ամբողջութիւնը: Դիւանա - զիտական շրջանակներու համաձայն, Տիկին Թաչըրը քաղաքական կերպով ուղեւոր է ծաղրել Էօզալը ու զուարճանալ, թուրք պատմութեան իր ներկայութեան, որուն բնականաբար ծանօթ է ին Լորտ Պայըրնի վերոյիշեալ տողերը:

Միշտ նոյն գէտերուն համաձայն, «եթէ նոյնիսկ ընդունուի թէ Տիկին Թաչըրը առանց յետին մտքի դործածած է Պայըրնի պարբերութիւնը, այդ պարագային եւս, կատարուածը անուշադիւր զիւրապետական կ'աւելնէ, քանի որ արար աշխարհի գիտէ, թէ Լորտ Պայըրն Թուրքերու թշնամի մըն է:

Մինչդեռ, Տիկին Թաչըրի կողմէ Էօզալի ի պատիւ տրուած ընթերցան ընթացքին երկու վարչապետները մեծարանքներ յայտնած էին իրարու: յատկապէս Թաչըրը, ըսած էր. « անգլիական թերթեր նոյնիսկ կը գրեն թէ իմ քաղաքականութիւնս Էօզալեանն է. ու ես որպէս գովեստ կ'ընդունեմ այս: Իսկ Էօզալ մէջն ըլլալով Պայըրնի մէջընթերցանը, ժպտուն ու երջանիկ ունկնդրած էր Թաչըրի խօսքերը:

Անգլիոյ աւագ զեապանատան մէկ պաշտօնատարը ըսած է, անհարկելով վերոյիշեալ միջադէպին, թէ ծանօթ է վարչապետուհի Տիկին Թաչըրի համարանքը Թուրքիոյ վարչապետին հանգիստ ու չի կրնար մտածուիլ, որ ան ուղեւոր ըլլայ ծաղրանքի առարկայ դարձնել Թուրքիոյ Էօզալը:

Այնպէս կը թուի, թէ Թուրքիոյ վարչապետը բաւական նեղ կացութեան մատնուած է, այս հարցին պատճառով: Օրակարգի նիւթ դարձնել զայն, կրնայ չուր ձգել թուրք եւ բրիտանական յարաբերութիւններուն վրայ, իսկ լուսթիւն պահել, զինքը որոշ չափով պիտի վարկարեկէ թուրք հանրային կարծիքին առջեւ: Այս պէտք է ըլլայ պատճառը, որ Էօզալ այս մասին հարցում ուղղող լրագրողներու պատասխանած է. « Մի՛ զրաղիք նման անխնայութեան ընթերցում »:

Դամ, կը ծեծէ, կ'ուռնցնէ, յետոյ տեղը կը դնէ: Աւելի ետք պղծաբանութիւն ու ալքոլով կը սկսի չիլի ոտքերս, թեւերս, մանուշակ կ'ունակ: Երբ կ'ընէ այս բոլորը, չեմ խօսիր, բայց միտքէս կը պատասխանեմ իր քեզ տառալու խօսքին: « Դու ալ, կ'ըսեմ, շատ բարի, շատ անուշիկ զաւակ մըն ես, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ կ'ընէի եթէ դու չըլլայիր այս աշխարհի վրայ: Կարծեմ կը խնթեանայ, անպայման վերջ կուտայի կեանքիս »:

Երբ Սաթենիկ կը վերջացնէ իմ առօրեայ «արդուպար» եւ վերմակը դարձնալ կը ծածկէ վրաս, ինքի այնպէս կը թուի որ պտոյտ մը ըրած եմ սենեակիս մէջ, թմրած ոտքերուս նոր ուժ եկած է եւ անկողինս ալ զովացած է քեզ մը: Հիմա մարմինս նոր ուժ ստացած է կարծես կարենալ կրկին պառկելու համար:

« Լա՛ւ է: « Օ՞ր, շատ լաւ, կը պատասխանեմ, ապրիլս:»

Սաթենիկ պահ մը խորհրդաւոր կերպով կը նայի ինքի, բան մը ըսելու կը պատրաստուի, յետոյ կը հրաժարի:

« Ի՞նչ պիտի ըսէի, կը հարցնեմ:

Դարձեալ կը նայի նոյն խորհրդաւոր ժպիտով:

« Դիւրին ինչ պիտի ըսեմ, հայրիկ:

ՊՈՆՏՈՒԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՐԻԻՐ-ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԷԶՄԱՆՆԻ ՄԷՋ

1984-ի ընթացքին «Յառաջ», «Աշխարհ», ամերիկահայ թերթերէն «Պայքար» եւ Գալիֆոնիայի «Նոր Օր»-ին մէջ լոյս տեսան երկու կոչեր, որոնք պոնտոսահայութիւնը կը հրաւիրէին հանգանակութեան մը. հաւաքուած գումարով կոթող մը պիտի կառուցուէր, մեր նահատակներու եւ ծննդավայրին յիշատակը հայրենի հողին վրայ յաւերժացնելու համար:

Արդեւնք չտուին սակայն, ոչ գումարուած ժողովները եւ ոչ ալ վերոյիշեալ կոչերը: Կարելի եղաւ Փարիզէն հաւաքել 2.900 ֆրանքի գումար մը միայն:

Սակայն այսօր, Ապրիլ 24-ի այս սուգի եւ վերջնամի օրերուն, երջանիկ եմ յայտարարելու մեր բոլոր հայրենակիցներուն, թէ մենք պիտի ունենանք յուշադրութիւն մը, էջմիածնի շրջապատին մէջ, շրջանորս վազգէն Ա. Կաթողիկոսին:

Երախտագիտութեան խոր զգացումով շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ իրեն, իմ եւ բոլոր նուիրաւորներուն կողմէ: Իրեն հետ ունեցած տեսակցութեանս ետք վեհապառնի յանձնուեցաւ հաւաքուած 27 հազար ֆրանքի գումարը, որ կը գումարէր Բարեգործականի մօտ:

Ապագայ սերունդներ պիտի երթան տեսնել այդ աղբիւր - յուշարձանը ու յիշեն Պոնտոսահայութեան նահատակները: Յարգանք անոնց խնկելի յիշատակին:

ԶԵՓԻԻՒ ՄԵՐՊԱՆԶԵԱՆ

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆԸ ՄԱՅԻՍ 2-ԻՆ

Խորհրդային բաժակի կէս - աւարտական խաղերու արդիւնքներն են. -

Տարպեդո Մոսկուա - Սպարտակ 3 - 2
Շախտեռ - Զէնիթ 2 - 2

Այս վերջին խաղի աւարտին տեղի ունեցած է զգաւ հարուածներու դրոթիւնը, որմէ յաղթական հանդիսացած է Շախտեռ (6 - 5):

Բաժակի աւարտական տեղի կ'ունենայ Մայիս 2-ին՝ Մոսկուա, Տարպեդոյի եւ Շախտեռի միջեւ:

Պահ մը կը մտածէ ու կը շարունակէ:

« Ի՞նչ կ'ըլլայ, երբեմն գանգատ է քեզ մը: Եթէ կ'ըսես որ հանգիստ ու ապահով զգամ ես զիս, երբեմն գանգատ է, խօսէ անհանգստութիւններով մասին, դուրս տուր բարեկութիւնը եւ սրտնեղութիւնը: Ի՞նչ կ'ըլլայ, ինձմէ բան մի՛ պահեմ, հայրիկ: Ես ամէն ինչ գիտնալու եմ, ես քու աղջիկդ եմ, դու միայն ինձմէ կրնաս ամէն բան, ամէն բան ուղեւ: Կը կարծես որ կը հաւատարմ երբ ամէն անգամ կ'ըսես թէ լաւ ես ու որեւէ գանգատ չունիս: Ես հրաշք չեմ կրնար գործել, բայց փոքրիկ հանգստութիւններ կրնամ տալ քեզի: Ուրեմն ինչո՞ւ հետս անկեղծ չըլլաս...: Կը վախնաս որ ծանծրոյթ կը պատճառես ինձի, կը վախնաս որ չեմ գար այսքան յաճախ: Դու խնթի ես: Դու շատ լաւ գիտես թէ ես քաղաքավարութեան համար չէ որ կուգամ քովը: Զեմ կրնար չգալ: Եթէ քեզ չտեսնեմ, տունս հանգիստ չեմ ընել: Տունս դործ չեմ կրնար տես...»

« Կը բաւէ, կ'ըսեմ յանկարծ ընդհատելով Սաթենիկին խօսքերը:

« Կը բաւէ, կ'ըսեմ յանկարծ ընդհատելով Սաթենիկին խօսքերը:

(Շար. 22)

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արա Գեորգեան, զաւակներն ու թոռները հողահանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Մայիս 4, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, եւ մեծ - մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԳԻՈՐԳԵԱՆԻ

(Ծննդի իւրանման - Վարդանան) մահուան Ա. տարեկիցին տոթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան 4-րդ տարեկիցին տոթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան կը նուիրեն 250 Ֆ. «Յառաջ»-ի բարգաւաճման :

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Տէսինի Արաքս Թատերախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանի՝

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բեմադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի : Շարաթ, Մայիս 10, ժամը 20-30-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սրահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց :

Մուտք՝ 20 Ֆ. :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻ

Սէն - Ճերմի Ս. Սահակ - Ս. Մեարոյ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպալի հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Լուի Թումիկեանի մահուան տոթիւ. - Պ. Յովհաննէս Զուրիկեան 300 Ֆ., Օնոյեան Ժորժ, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Գալեան 250-ական Ֆ., Համալեան Ժաք, Տէր եւ Տիկին Մերիդեան Ալպէր 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Գանիէլ Պակոյեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թաշեան, Պ. Սահակ Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Տօնան Ժանին, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Մեղալեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թուրիկեան, Մարգո Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Բարդէն Էմմա Զարեան 100-ական Ֆ., Ալբի Տիկին Վիլմորիս Պակոյեան, Տէր եւ Տիկին Միսսա Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ժամկոչեան 50-ական Ֆ. :

ՅԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Մարտէյի Հայ Մշակոյթի Տունը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գույումճեանին՝ Ազատուի Գույումճեանի (Լիբանան) մահուան տխուր տոթիւով :

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան Պանեօյի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ՝

«ՊԵՊՈ»

Երեքշաբթի, Մայիս 6, ժամը 20-30-ին՝ THEATRE VICTOR HUGO

14, ave. Victor Hugo - Bagneux
Մարքեբու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ. :

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Սէն - Մօրիսի աը Պէն-ի մասնաճիւղին, Կիրակի, Մայիս 4, ժամը 15-էն սկսեալ՝ ի նպատակ տեղւոյն հայկական դպրոցին : Salle des Fêtes de St. Maurice de Beynost
Մասնակցութեամբ՝ Տէսինի Մշակոյթի Տան ԱՆԻ նուազախումբին :

Պիւժէ, շամփուրով խորոված : Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի Պէրֆոմէնի Կայանի արձանագրութիւնները սկսած են Ապրիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :

Արձանագրութեանց համար դիմել ձեր բնակատան ամէնէն մօտիկ Կապոյտ Խաչի Վարչութեան :

Յաւելալ տեղեկութեանց համար դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝ Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով 48 - 24 - 46 - 57

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻ

Սէն - Լուի Ս. Գեորգ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրումները. - Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան 4-րդ տարեկիցին տոթիւ. - Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գաբրիէլեան 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ռոմէ Գույումճեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճառալեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100-ական Ֆ., Միսսա Աճէմեան 100 Ֆ. իր թոռան ծննդեան տոթիւ :

CENTRE CULTUREL ST. MESROB

10 bis, rue Thouin — Paris 5°

CONFERENCE

Dans le cadre de ses conférences mensuelles, le Centre Culturel Saint Mesrob présente

M. KEVORK BAGHDJIAN

Docteur en sociologie juridique et auteur du livre :

« LE PROBLEME ARMENIEN »

qui donnera une conférence sur le sujet :

« DU NEGATIVISME TURC A L'ACTIVISME ARMENIEN : OU EST LA SOLUTION ? »

Mardi le 6 Mai à 20h30

au Centre Saint Mesrob

10bis, rue Thouin - Paris 5e

Un buffet froid sera servi pour ceux qui le désirent à partir de 19 h.

Participation : 40 F.

Prière de s'inscrire

CROIX BLEUE RECHERCHE

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine

— UN ECONOMOME POUR LE MOIS DE JUILLET.

— UN ECONOMOME POUR LE MOIS D'AOUT

VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :

CONSEIL D'ADMINISTRATION DE LA

C. B. A. F.

17, rue Bleue

75009 — PARIS

ՅՈՒՇԱՅԵՏԻ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը

վարչութիւնը, անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակիցները՝ Կապոյթի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ, Շարաթ, Մայիս 3, ժամը 15-ին :

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ձեր զապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

«ՍՈՒՐԻ ԳՐԻԳՈՐ»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

ԿԵԴՐՈՆԻ

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՅՄԱՆ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18-30ին,

Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ՝

26, rue Sibié — 13001 Marseille

Նախագահութեամբ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Կը խնդրուի Մարտէյի բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն, ընկերակցութիւններէն չխառնակուիլ :

Ի ՆԻՍՏԱՆ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻՋԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԵՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԶԵՌՆԱՐԿԸ՝

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

ՃԱՇ

PAVILLON DAUPHINE

Place du Mal. De Lattre de Tassigny

Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԵՐԵՐ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏՐՈՒՆ

եւ նախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԵՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ զուրկ 1.000 Ֆր.

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris

Tél. : 42 - 66 - 60 - 32

ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs

75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29

UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18

CREDIT SUISSE : 92, Champs-Élysées — 75008 Paris

Tél. : 45 - 62 - 29 - 56

COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres

Tél. : 45 - 34 - 68 - 28

CCO : 10, quai de Bercy — 92220 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32

ET

HARATCH

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ զեղջ «Յառաջ»-ի քաճակոտողներուն”

ԳՐԱՆՈՍՏԱԿԱՆ

Dr. Johannes LEPSIUS

Archives du Génocide des Arméniens *

Traduit de l'allemand par Marie-France LÉTENOUX

Գրեց՝ Ա. ՊԵՏԼԵՐՆԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տաբէօր)

Ապրիլ 24-ի նախօրեակին գերմաներէնէ թարգմանաբար վերահրատարակուեցաւ հրապարակուած ի վեր սպասուած, հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամ եւ դիտանական տղայ Երան Լեփարտիսի Գերմանիա եւ Հայաստան (1) խորագրով 1919-ին Փոքր-ասիայի մէջ լույս տեսած հայկական գողգոթային վերաբերեալ Գերմանիոյ պետական դիւաններէն քաղուած փաստաթուղթերու այս հաւաքածոն:

Մեծ Եղեռնի ամէնէն անհրաժեշտ փաստաթուղթերը անշուշտ Օսմանեան զանազան դիւաններու մէջ կը գտնուին, բայց այս ըսել է թէ եւրոպական մեծ տէրութիւններու դիւաններուն մէջ գտնուած ու պահուած վաւերագրերը նուազ կարեւոր են: Ա. Համաշխարհային պատերազմին Գերմանիա Օսմանեան կայսրութեան գլխաւոր զինակիցն ու պաշտպանը ըլլալով, տարակոյս չկայ թէ, իր րոլի մասին գլխաւոր պատերազմին Գերմանիայի դիւաններուն մէջ պահուած փաստաթուղթերը Հայոց հանդէպ համակարգիչ ըլլալէ հետո, աւելի թրքաւէր շունչով մը տողորւած կրնան ըլլալ: Հետեւաբար իրենց վաւերականութիւնը կրկնապէս քանդակուած էր Երան Լեփարտիսի Պետութիւններու յաջորդութեան մէջ կը տեսնուէր, հետեւաբար գերման դիւանագիտութեան թուրքիոյ ներկայացուցիչները որոնք այս պարագային քաջատեղեակ էին, երբեք պիտի չզօրակէին իրենց զաւորի թղթակցութիւնները մարզասիրական զբաղմունքէն մղուած Պերլին ուղարկել: Յետոյ Լեփարտիսի վաւերագրերու այս հաւաքածոյին պարունակած վկայութիւնները եթէ հայկական դատին համար այսօր ամենակարեւոր փաստաթուղթերէն կարելի է նկատել, կը նշանակէ թէ Հայ ժողովուրդի դարաւոր թշնամի օսմանեան կառավարութեան զինակիցին գործակալները անգամ զայն թակաւած են ի տես Միութիւն եւ Յաւանքի միութիւն կոչուած միջին 1915-ին սարքած մեծ ողբերգութեան, որուն զոհը եղաւ բազմազան փոքր Ասիոյ Հայ ժողովուրդը:

Արդարեւ, երբ Թուրքիա Գերմանիոյ կողմէն 1914-ի Հոկտեմբերի վերջաւորութեան Համաձայնականութեան դէմ պատերազմի մտաւ, Անգլիա, Ֆրանսա, եւ Ռուսաստան ստիպուեցան փակել Պոլսոյ իրենց դեսպանատները պահելով միմիայն քանի մը երկրորդական աստիճանի պաշտօնականներ: Իսկ Փոքր - Ասիոյ զանազան քաղաքներու մէջ անոնց ունեցած հիւպատոսարանները բոլորովին փակուեցան: Անոր փոխարէն գերման դիւանագիտական գործակալները տեղւոյն վրայ մնալով գլխաւոր օտար վկայները եղան հայկական մեծ կոտորածին եւ զանոնք օրը - օրին Պերլինի իրենց կեդրոնին տեղեկացուցին: Նման հանգամանք ունեցան նաեւ ամերիկացի եւ արաբական (այս վերջինը եւս Թուրքիոյ զաւորակից էր) պաշտօնատարները, թէեւ անոնց դիւանագիտական ցանցը նոյնքան ընդարձակ չէր, որքան՝ գերմանականը եւ իրենց ազդեցութիւնն ալ տեղական իշխանութիւններու վրայ նուազ գործաւոր էր:

1919-ին, սղթէօր Լեփարտիսի գերման կառավարութեան իսկ արտօնութեամբ հայկական Եղեռնի վերաբերեալ թղթատարները հրատարակեց: Վերոյիշեալ գիրքը ասեմք մեծ զայն թղթակցութիւն ըստեղծեց եւրոպական մամուլին մէջ, որ մտածող բոլորովին տարբեր եւ նոր հարցերով, հակառակ Եղեռնին հազիւ քանի մը տարի անցած ըլլալուն, կը ջանար մերթ ընդ մերթ նաեմացնէր անհաւոր ոճիւր մինչեւ որ յերազմակալեալ թաղամաս Պերլինի մայրերուն վրայ Հայոց մը փափափուով գեղատեսիլ, գեղին ինկաւ: Լեփարտիսի այս մեծ հատորը որուն Փրանսիայի թարգմանութիւնը ունիք այսօր Պերլինի պատմական դատաւարութեան իսկական պաշտպանը եղաւ իբրեւ «Եղեռնադրժ» ամբաստանուած թէ՛ չիլիեանի:

Գերմաներէն հրատարակուած այս խիստ կարեւոր հատորը շատոնց սպասած

էր ու գրեթէ անգտանելի դարձած: Այսօր այս հատորը համառօտած ու Ֆրանսերէնի թարգմանուած ըլլալով մեր ձեռքին տակ ունինք: Ֆրանսերէն լեզուն տիեզերքի մէջ շատ աւելի տարածուած ըլլալով, կառուած չունինք թէ իր արձագանգն ալ շատ աւելի ընդարձակ պիտի ըլլայ:

Գրեթէ տպաւորիչ յառաջաբան մը գրած է (չորս էջ) Փարիզի քաղաքային գիտութեանց վարժարանի փրոֆէսօր Ալֆրէտ Կրոսէր: Ան, ի մէջ այլոց, խօսքը ուղղելով այսօրուան թուրք կառավարութեան վարիչներուն, - որոնք կը ջանան ամէն կերպով խեղաթիւրել պատմութիւնը, ու «մեծ ոճիւր» ժխտել, հարց կուտայ. «Վարիչեան մը փորձէնք երեւակայել, թէ ի՞նչ պիտի զգայիք, եթէ այսօր գերման կառավարութիւնը կարգ մը երկիրներու մեղաւորութիւնը ապահովելէ ետք, ջանար ուրանալ հիթլերական Գերմանիոյ գործած ոճիւրները, որոնք ՄԱԿ-ի կողմէ իսկ ճանաչուած դատած ու դատաւարուած են»: Կրոսէր յանգստը կը նկատէ այսօրուան թուրք իշխանութիւններու գործելակերպը, որոնք միշտ կը ժխտեն Եղեռնը, մինչ այժմու գերման Պետութիւնը 1952-ին Խաղաղութեան համաձայնութիւն կնքելով, տակաւին կը վճարէ նախորդ կառավարութեան ոճիւրներու հատուցումը: Հետաքրքրական եւ տեղին բաղդատութիւն մը:

Տղթ. Թէսա Հոֆման նախաբանով մը (8 էջ) կը ծանոթացնէ Լեփարտիսի կեանքն ու գործը, եւ կը դատաւարուէ մեծ ոճիւրին ժխտումը թուրք կառավարութեան կողմէ:

Այսօր երբ տասնամեակէ մը ի վեր թուրք «գիտնական» պատմաբաններ, «մասնագէտ» դիւանագէտներ եւ լրագրողներ անընդհատ պատմութիւնը կը կերտեն, եթէ ոչ կը հնարեն, երբեք չեն ուզեր դոյութիւնը յիշել քանի մը անգամ մեղացի զրգերու, որոնցմէ մին է նաեւ Լեփարտիսի գերմանական փաստաթուղթերու այս հաւաքածոն:

Տղթ. Թէսա Լեփարտիսի հաւաքածոյին գերմաներէն օրինակը կը պարունակէ 5 յաւելումներով միասին ճիշդ 449 վաւերագրութիւն: Իսկ Ֆրանսերէն այս թարգմանութիւնը ունի 128 վաւերագրութիւն: Այսինքն ընտրուած եւ թարգմանուած են այն փաստաթուղթերը որոնք խիստ կարեւոր նկատուած են: Քանի մը մէջերու մէջ կառուած այս հատորին որոնք առաւել եւս կը փաստեն կանխամտածուած ոճիւրը որ երկրորդը իշխանութիւններու կողմէ 1915-ին ի դարձ գրուեցաւ: Արդարեւ, դեռ 1914-ի Գեղեմեմբերին էր թուրք նահանգին մէջ հայաճանքն ու ջարդերը կը սկսին: Տեղական իշխանութիւններու կրաւորական ընթացքը Հայոց մտածել կուտայ թէ «Իթիլ - հատ» է որ կը պատրաստէ եւ գործադրել կուտայ այդ հայաճանքը (էջ 69): Այս եղելութիւնները որոնք ժողովուրդին կառավարութեան հանդէպ ունեցած փառահաւորութիւնը կը խախտեն, Սարրաբարձի պարտութենէն առաջ կը պատահին, ինչ որ շատ կարեւոր է:

Գերմանիոյ Պոլսոյ դեսպան Վանկէն-հայմ 1915 Փետրուար 2-ին Պերլին կը տեղեկացնէ արդէն թէ «Օսմանեան կառավարութիւնը եւրոպացի երկու բարձր քաղաքներու պաշտօնական պաշտօնապէս վերջ կը դնէ»: Թաղամաս պատմական վանկէն-հայմի կ'ըսէր թէ «ասիական ամենաշարժար պահն էր (առանձնաշնորհումները ջնջելու համար)»: Հոս պէտք է մոռնալ որ Թաղամաս այս լիւր պատասխանը կը գրողովայն թուականին մը երբ արդէն Արեւմտահայաստանի ոչնչացումը որոշուած քանի մը շաբաթ առաջ - Սարրաբարձի պարտութենէն յետոյ - իթիլ-հատականներու զաւորի ժողովի մը ընթացքին տրուած էր:

Ապրիլ 24 (1915) հայ մտաւորականներու եւ աշխատող զէմբերու ձերբակալութիւններուն մասին գերման դեսպանը Ապրիլ 30-ի իր երկար մէկ նամակին մէջ է որ կ'անդրադառնայ: Ան կը ջանայ նախ թուրք իշխանութիւններու ընթացքը արդարացի գրելով թէ «... կ'ըսուի թէ ա-

նոնք (Հայերը) ծրագրած էին պետական պաշտօնատեղեր օղբ հանել եւ Սուլթանին թաղադրութեան տարեդարձին (Ապրիլ 27) մահափորձան կատարել»: Բնականաբար ասոնք ընդունաւ ալ ձրի գրադարանութիւն էին եւ ապագային ալ որեւէ փաստ չգտնուեցաւ այս ենթադրութիւնը ապացուցանելու համար:

Մինչ Պոլսոյ մէջ ձերբակալութիւնները սկսած էին, եւ տեղահանութեան օրէնքը դեռ օսմանեան խորհրդարանին անգամ չէր ներկայացուած, թուրքերը գերմանական որբանոցի սնորէն Երանիէն Իհման գերման դեսպան Վանկէն-հայմի կը տեղեկացնէր տեղական իշխանութիւններու Հայոց զէմ կատարած խոշտանգումները եւ իրենց տուններուն մէջ կատարուած խուզարկութիւնները, միաժամանակ հաստատելով, թէ նահանգի Հայերուն համակրանքը թէեւ համաձայնականներու կողմէն էր, սակայն «անոնք բացարձակապէս չեն մտածեք ապստամբութեան մը մասին» (տե՛ս էջ 87):

Ծանօթ է, թէ եթէ հայկական զողգոթան 1915-ի Մարտին սկսաւ անպաշտօն կերպով, 1915-ի Յունիսին սկսեալ մեծ ծաւալով եւ հազմեալով շարունակուեցաւ եւ տեղեկանքներ հինգ ամիս: Կարգաւ նախ Արեւմտահայաստանի բոլոր նահանգները՝ Էրզրում, Տիգրանակերտ, Սեւաստիա, Պիթիւս, Սարրաբարձ եւ նաեւ Տրապիզոն, պարպուեցան իրենց հայ բնակիչներէն: Ինչպէս գերման անհատներ գործակալ մը գետական Վանկէն-հայմի կը գրէր. - «... երկրորդայն ալ իրենց զինուորացուած ըլլալով, կը մնային տարեցները, կ'ընէր եւ պատանիներն ու երախաները որոնք տարագրուեցան (տե՛ս էջ 91): Արեւմտահայաստանի դաւաճող նահանգներու հայ բնակիչները (ի բաց առեալ Իզմիրի եւ Բիթլիսիայի) նոյն ճակատագրին ենթարկուեցան: Նոյն տարուան աշնան Թրակիոյ Հայերը եւս տեղահանութեան պարտաւարուեցան: Ընթերցողը այս գրքին մէջ մանրամասնութիւններով պիտի տեղեկանայ Օսմանեան կայսրութեան վարիչներու արկածախնդիր եւ ոճիւրի պարտքներու ներքին ծաւրերուն: Չենք կրնար ըսել թէ սա վաւերագրութիւնը աւելի կարեւոր է քան թէ միւսը: Բոլոր վաւերագրերը իրենց տեղը ունին եւ մին միւսը կը լրացնէ:

Այստեղ հանգրձնելով կարգ մը մասնաւորութիւններ պիտի ընենք որոնք կը կարծենք թէ աւելորդ չեն: Նախ ըսենք թէ մեր կարծիքով, գրքին խորագրերը նախնորդի էր պահել (2), յետոյ թէեւ գերմաներէն օրինակին համար Լեփարտիսի ընդարձակ անուանացանկ մը ունի, Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, որ ինչպէս վերեւ յիշեցինք գրքին կէսէն ալ նուազ է, զփախտարար յատուկ անուններու ցանկէն զուրկ է:

Նկատի առնելով գրքին հանգամանքը, կ'արժէ քանի մը ամիս յետոյ լույս տեսնել, թէ այս պակասը կրնայ տեղադրուել ընթացիկ հետաքրքրութիւնը, սա կամ նա քաղաքին կամ վայրին տեղահանութեան, հալածանքի կամ ջարդերուն մասին հրատարակուած փաստաթուղթերը գտնելու գիտարութեան պատճառաւ, սակայն եւ այնպէս տարակոյս չկայ, թէ չի նուազեցնել գրքին արժէքը:

×

Վստահ ենք որ մեր հայրենակիցները պիտի չթերահան ոչ թէ միայն այս գիրքը ունենալու, այլեւ պիտի մտածեն նաեւ իրենց օտար ջրմանակին մէջ զայն տարածելու մասին: Իսկ զբաղաւորութեան ճանաչման հարցով գրաւոր մեր կարծիքը պիտի չընդհատուի: Այս պատմական փաստաթուղթերը պարտաւոր են պետական անձնատրութիւններու եւ լրագրողներու օրինակներ բաշխելով ջանալ առաւել եւս լաւ եւ ճիշդ ծանօթացնել գերմանական վկայութիւնները որոնք հայկական ողբերգութեան անհրաժեշտ փաստերն են:

Կը մնայ հիմա տեսնել թէ այս փաստաթուղթերուն Ֆրանսերէն հրատարակութիւնը ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի թողու թուրք պետական աւագանիին եւ մամուլին մօտ, որոնք միշտ, տարիներէ ի վեր, անոր գերմաներէն բնագրին գոյութիւնը կը ջանան անգիտանալ ձեւացնել:

* Editions Fayard, Paris, 1986, 85 Frs.

(1) Գրքին գերմաներէն խորագիրն էր Deutschland und Armenien.

(2) Որովհետեւ Եղեռն կարեւոր այս գիրքը միակը չէ եւ Եղեռնի վերաբերեալ ուրիշ փաստաթուղթեր ալ գոյութիւն ունին:

ՓԱՐԻԶ
ԱԼԷՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՄԱՍԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԳՐՈՆ
ՄԱՐԳՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ
ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 26, Շաբաթ Երեկոյ Զ. Բ. Միութեան Այլք Մանուկեան արհեստէր կոչիկ լրագրութիւն մը, ունի լրագրութիւն Մարգրիտ Բրուտեանի դատախօսութիւն «տաւաղութիւնը հայ ժողովրդական ժողովութեան մէջ» նիւթին շուրջ:

Մարգրիտ Բրուտեան Ֆրանսա կը գտնուէր Ֆրանսա - Սորբոնայի Միութիւնը կրեւորութեան հրաւերով ժամանած ժողովին: Հրաւերը երաժշտական երգչուհի էր: Նա, այս խումբը կուգար խոստովել իր արուեստի հանդիպումի մը համար:

Մ. Բրուտեան դատախօսութեան մէջ երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցին ղեկավարուէր: Ինչպէս լրագրութիւնը կը գրէր: Վերոյիշեալ խումբին լրագրութիւնը կը կազմէին երկու ալ Հայկեան. Ռուբին Ալթունեան եւ Դուրիշ Գաբրիէլ: Առաջինը Հայաստանի պետական եւ ժողովրդական երգչուհի էր: Ու երգչուհի, իսկ երկրորդը՝ նոյնպէս դատախօս Կոմիտաս երաժշտանոցին ղեկավար:

Դատախօսութեան առաջ խօսք տալու նախ Ռուբին Ալթունեան, ու ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ Հայաստանի պետական եւ ժողովրդական երգչուհի Մոյսիսեան Երգչախումբերու մասին:

Իրեն յաջորդեց Դուրիշ Գաբրիէլը: Երգչուհի թէ միաձայն է մեր երաժշտութիւնը, եւ Կոմիտաս է որ զայն վերածած է լրագրածային: «Այսօր Հայաստանի պետական երգչախումբը, հիմնադրուած է 1936-ի, իսկ տարեկան է» ըսաւ ան. «Ներկայիս 25 տարեկէ ի վեր զայն կը ղեկավարէ Զ. Գաբրիէլը»: Դուրիշ Գաբրիէլն այս մասին մէջ տուաւ նաեւ այլ թիւեր. պետական երգչախումբին ղեկավարութիւնը հայտնաբերուեցաւ 1960-է աւելի քան յոգնեց կազմուած երգչախումբը: Ինչպէս, երգչուհի սովորութիւնը որքան տարածուած է Հայաստանի մէջ, կարելի է երեւակայել, երբ այս թիւերուն անցնենք շուրջ 300 այն մանկական երգչախումբերը, որոնք կազմուած են երկրի զանազան շրջաններուն մէջ:

Գալով օրուան դատախօս Զ. Մարգրիտ Բրուտեանի, ան եւս կը զրարէ ժողովրդական երգչուհի երաժշտութիւնը, որովհետեւ ամէն երգչուհի նախապայքան էր զգուշակաւ. ապա կը ճիւղաւորուէր քաղաքներու կենցաղին հետ կը մշակուէր փոփոխութիւններու կ'ենթարկուէր: Այսօր մեր ընդհանրապէս քաղաքներուն կենցաղին մէջ իր տեղը կ'որոնցուցանէ, սակայն վերջերս, կարելի է ըսել, թէ հետզհետէ երաժշտական երգչուհիներու ճանահետաքրքրութեան աստիճանը ընդհանրապէս բարձրացած է:

Մարգրիտ Բրուտեան ըսաւ թէ իր դատախօսութեան նիւթը պիտի ըլլար Եղեռն: Կարեւոր երգչուհի երաժշտութիւնը, որովհետեւ ամէն երգչուհի նախապայքան էր զգուշակաւ. ապա կը ճիւղաւորուէր քաղաքներու կենցաղին հետ կը մշակուէր փոփոխութիւններու կ'ենթարկուէր: Այսօր մեր ընդհանրապէս քաղաքներուն կենցաղին մէջ իր տեղը կ'որոնցուցանէ, սակայն վերջերս, կարելի է ըսել, թէ հետզհետէ երաժշտական երգչուհիներու ճանահետաքրքրութեան աստիճանը ընդհանրապէս բարձրացած է:

Ժողովրդական երգչուհիներու լիւրջութեամբ կը քալէ ժողովուրդին լիւրջութեամբ: Թէեւ դարձեալ կը փոխուի շեշտը, բայց նաեւ բառերը: «Այսօր Հայաստանի մէջ նոր թաղամասեր կան, ըսաւ դատախօսը, որոնք կը կրեն արեւմտեան երգչուհի դատախօսութեան անուններ, ինչպէս՝ Նոր Մասուն եւայլն, եւ հոն բնակողները մասով տեղացիները կամ շատաւելիքն են այդ դատախօսներուն ու կը պահեն իրենց երգչուհի»:

Երգչու մը համար գլխաւոր դիտանքն էր իր քաղաքականութիւնը. բան մը, որ կը փոխուի ժամանակին հետ. այսօր անուններն են հորմոնները, ինչպէս՝ Նոր Մասուն եւայլն, եւ հոն բնակողները մասով տեղացիները կամ շատաւելիքն են այդ դատախօսներուն ու կը պահեն իրենց երգչուհի»:

Fonds A.R.A.M

ԲԱՆԱՍՏԵՂՇՈՒԹԻՒՆ
ԱԶՆԱԽՈՒՐ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Ապրիլ 26, Շարաթ իրիկուն Դպրոցա-
ւեր Տիկանաց Վարժարանի սրահը ծաղե-
ծայր լեցունա չէր: Յայտագիրն էր՝ «Սիրտ
մե՛կ Յիշգրտիթիւն», հայերէն եւ Փրահսե -
լէն (համ. թարգմանուած մէկէն միւսը)
էթրթուածներու ներկայացում մը, զոր
կատարելին Ստուրլէն Էթիքեան - Քար-

սոր ժողովարէն այսօր Հայաստանի մէջ
լայնեալ է եւ կոչուողի Բ. Աշխարհա-
մարտին, խաղաղութեան եւայլնի հոգի-
րու ճիւղեր :

Այլ դորձօս մըն էր լեզուսն . երգիլ մը
լեզուն շատ յամբօրէն փոփոխութեան
վնթարկուի : Մեր երգերը միաձայն են .
բն մը, որ ցոյց կուտայ ժողովուրդին
խառնուածքը, նկարագիրը . երբ երկուս,
երեք ուսու կամ չորացի բոլէ թով դասն
էրգին անոցայման երկու կամ երեք ձայ-
նով, մէնչեւեռ բազմաթիւ շայերէ բաղ-
կացած խումբ մը նոյն երգը պիտի երգէ
մէկտ միաձայն եղանակով : Կան երգեր
որոնց բառերը, լեզուն չենք հասկնար
սեակին, որովք էր յուզեն մեզ . այդ ազ-
դակը ողնէ է երգին :

Վերջապա երգի մարզին ներս ալ գո-
յաթիւն ունէր ազդեցութիւն կրելու հար-
ցը: Իր կատարած ռազմաթիւ արձանա-
գրութիւններէն Մարգրիտ Բորտեան
յանցած էր այն եզրակացութեան թէ մեր
երկը աւստրալիանօրէն պահպանուած է
ժողովուրդին կողմէ ու երբեք ազդեցու-
թեան չէ ենթարկուած օտար ժողովուրդ
ներու երկրին հետ չփոխուով:

Հոս հետաքրքրական էր լսել իր հան-
դիվումը Համլէնցիներու հետ, զոր-
դուած էր Միջին - Ասիոյ շրջանները և
որոնք նոյնիսկ կ'անդիտանային իրեն,
հայկական ծագումը, և. սակայն հարա-
կառօքն պահած էին իրենց երգերը:

Հանձնի ռուհեռաքրքրական այս դասա
խումբինը յաճախ կ'ընդմիջուէր եր
գիւրու ձայնադուրծիւններով, կատար
ուած զանազան շրջաններու մէջ: Ներ
կաները այդպէսով առիթը ունեցան ու
կընդերելու զանազան ժողովրդական եր
գիւր, երգուած զանազան շրջաններու բր
գիւրիչներէ ու նաեւ արհեստավարծ ե
րգիւնէրէ:

U. P.

Վրացի իմ և Հայկուհի Ստրելան - լա-
Շասաներ: Մեր ընթերցողները յիշեն
թերևս, որ այս յայտադրին ժամկն,
«Յառաջ» արտայայտում է արդեն եր-
կու նախորդ ներկայացումներուն առթիւ
(1983), Ռուսումար 31, և 1985 Յունիս 1):
Այս անգամ, Էրեկոյթը կը տրուէր ի նը-
պաստ դպրոցին և կը վայելէր ներկա-
յութիւնը՝ Շառլ Ազնաւուրի, որու ա-
նունը, պարզ է, շատ աւելի կը նպաստէր
սորահին լեցուելուն քան՝ հայ քերթողու-
թիւնը:

Մեր երկու արուեստագիտուհիներուն այս յայտադրին զրայ ալլես պիտի չճանրանանք, քանի որ երկու անդամ որդէն յայտնած ենք կարծիքը, գրնահատած տարուած աշխատանքը, մատնանչած բանաստեղծներու (գլխաւորաբար՝ Տայիկական բաժնին) ընտրութեան անհատարոր որակը ու թելադրած յայտադրի նորոգութիւն։ Թարմացնելու համար յիշողութիւնները, ըսենք սակայն որ բեմադրութիւնը կը կատարէր Ռոժէ Մառք Լա Շասսանը, յղացումը կը պատկանէր Մառքէն և Ժաք Քարփանթիէի իսկ զերթուածները իրար կապող ընազրբերը՝ Ժաք Քարփանթիէի։ Մեծ աշխատանք տարուած է այս ինքնապաշտ ներկայացման համար, նոյնիսկ լեթէ ինչպէ՛րած ձինք անցեալին ալ, որակի անհամեմատութիւն մը ազնեւեւ է հայ և Ֆրանսացի զերթողներու գործերէն կատարուած ընտրութեան մէջ։ Բայց և այն պէս նման ճիգ մը, երբ զեղարուեստ անուճով ինչ որ կը ներկայացուի միջնակրութեան և անճաշակութեան սահմանները չանցնիր, իսկապէս արժանի է գովեստի։

Մօտ երկու ժամ տեւող այս յայտարարին յաջորդեց ճոխ ընդունելութիւն մ'Դպրոցատէրի տեսչութեան ու խնամակալութեան կողմէ, որու ընթացքին ներկաները սիրով եւ խանդավառութեամբ ջրհապատեցին Շառլ Ազնաւուրը, Ալան Ազնաւուրը եւ Ժորժ Կառվարենցը: Կարելի էր թերեւս ահնկալել, որ ներկայացման աւարտին, Ազնաւուր քանի մ'իսօք ընէր Հասարակութեան, բայց յաջորդող ջերմ մթնոլորտը բաւեց որ ներկաները զօժ մեկնէին, Հաճելիին միացողս՝ ուղարկւի՝ օգտակարը:

U. U.

ԿԱՐԴԱՅԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ունի, բայց չեմ ուզեր որ խօսուի ա
մասին: Չեմ ուզեր խորտակիլ շէնքը, գ
եւ բարձրացուցած եմ այս անկողինս
եւ որուն երգիքին տակ կը ջանամ ա
րիւ երջանիկ կեանք մը իմ հասկցած
ովս:

Կը ժպտեմ :
- Եկուր, կ'ըսեմ, եկուր անցիր անկ
նիս այս կողմը եւ զբոս
իսծի :

Սաթևեհիկ կը վարանի, յետոյ գէժ
վրայ՝ հարցախնն նայումա՞ք մը, շրթ
մը կ'ընէ անկողնիս շուրջ, միտս կող
կ'անցնի եւ գլուխը կը մօտեցնէ, կար
լով թեղեւս որ կ'ունգէ զինքը համբու
սմս անո՞ւմս արեւ կողմէն:

Մօտեցիր, կ'ըսեմ, գլուխդ բեր գլխի
քոզի եւ ճիշդ այդ կէտէն դէպի պատ
հան նայէ :

Սաթենիկ կը հնազանդէր ու կը նայէ :
- Ի՞նչ կը տեսնես պատուհանէն դու :
- Մառի մը գազաթը, զիմացի տան :
Եւ այս կապուտ երկինք մը :

- Այո, աստիկա իմ ամէնօրեայ տե-
րանս է դուրսի աշխարհէն: Ութ ամ-
ի վեր ա՛յդ միայն կը տեսնեմ, եթէ՛ դո-

նայիլ ուզեմ: Եւ զիտեմ ինչու: Կար
պէս անոր համար որ զիպուածաւ
անկողիքը արուած է ինծի: Եթէ ու
չկարեւոր մը: Կամ ուրիշ սենեակ մը ու

ուած ըլլաւ, բոլորովին տարբեր տե-
րան մը պիտի ունենայի: Իմ ճակատ-
պիրս այդ է ահաւասիկ, ծառի կտո-

የህጋዊነት
የህጋዊነት

ՌՈՏ ԱՅԼԸՆՏԻ ՍՊՈՐՏԱՓ ՏԻԳԻՅԻՆԻ ՍՊՐԱՏԻՆ ՄԷՆ, ԱՅՐԵԼ Ե-ԻՆ, ՄԵՂԻ ՈՆԵԿՅԱԾ Է ԿՈՄԻՏԱՄԵԱՆ ՓԱՌԱՄՈՆԻ ԱՆՂԲԱՆԻԿ ՀԱՄԵՐՂԸ, 500 ԱՐՈՒՆԱՄԱՆԷՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ: ՊՈԱԹԵՐԻ ԵՒ ՓՐՈՎԻՄԵՆԻ ՄԻԱԿԵՆԱԼ ԵՐԳՀԱԽՈՒՄԸ (150 ԱՆՂԱՄ), ՆՈԱԿԱԽՈՒՄԵՐ ՄԸ ԸՆԿԵՐԱԿԿՈՒԹԵԱՄԸ ԵՒ ՌՈՒԸՆ ԳՐԵՂՈՐԵԱՆԻ ՂԵԼԿԱՐՈՒԹԵԱՄԸ ԵՆԿԼԻԱՐԱՆԱԾ Է ԿՈՄԻՏԱՄԵՆ ՈՒԹ ԽՄԵՐԵԸ-ՆԵՐ, «ՕՐԱԹՐՈՐԻՈ» ԵՒ ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ:

ՊԼՈՎԴԻՒԻԻ «Երեւան» կազմակերպութեան «Դրասիրաց» ընթերցարանին մէջ տեղի ունեցած է պոէլաւարձայ ըմպան տեղւոյ՝ Սեւդա Սեւանի (Ֆրանսուէ Պալէշէն) անդրանիկ վէպին՝ «Ռոտտոթօ»ի քննարկումը։ Յակոբ Կիրիկեան ինքրկապացուցած է վէպին բովանդակութիւնը ու անոր արժանիքները։ Խօսք առ ինչով Ստեփան Թանտրեան, Վահրաւ Արզարեան եւ Մարիամ Դանիէլեան դէր ուստած են հեղինակին լեզուն եւ կերպարներու ընտրութիւնը։ Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ Սեւդա Սեւան յայտնած է, թէ վէպին երկրորդ հատորը պըզէն մամուլի տակ է եւ կը պատրաստուէրորդ գիրքը գրելու։

ՊՈՒՆԵՍՍ - ԱՅՐԵՍԻ մէջ, Ապրիլ 3-ին
բացուած է Գիրքի միջազգային 12-ր
ցուցահանդէսը, որուն մասնակցած են
նաեւ Հայերը: Հայկական տաղաւար
պատրաստած է իրիմեն Կրթ. Հիմնա
կութեան ցարդարանի վարչութիւնը:

ՊէճՐԻԹԻ Համագործակցութիւնի «Հ. Օսան ջանեան» մասնաճիւղը Ապրիլ 6, Կիրակի օր կազմակերպած է Վ. Հիւկոյի մասուն հարիւրամեակին նուիրուած հաղէս մը: «Վերթժող Հիւկո հայ իրականութեան մէջ» նիւթին շուրջ խօսած է վրէժայէկեան: Գեղարուեստական բաժնին մէջ կատարուած են արտաստուածութիւններ Հիւկոյի գործէն - հայերէն ու ֆրանսերէն: Ա. Շիրինեան զաշնակի վրէժայէկութեան, ներկայացուցած է «Վ. Հիւկո մարդը եւ զրգայեալը»: Այս առիթով հրատարակուած ու ներկայիւրոն բաժնուած Հիւկոյի նուիրուած գրքոյկ մը:

ՄԱՐՄԷՅԻ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
—X—
ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտի 11-ը Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ կը-
սօնական ընկերակցութեան վարչական
նորոգումը ձեռնարկած է եկեղեցւոյ եւ
եկեղեցապատիան սեփականութեան ընդ-
հանուր նորոգութեան եւ բարեկարգումի
տարիանքներու :

Արգարես, 1928-ին կառուցուած եկե-
ղեցին - նկատի ունենալով վերջին քսան
տարիներու ընթացքին կառարուած լրա-
ցուցիչ շինութիւնները՝ հովուատուն,
յարահ, եւ այլ յարակից մասերու մնաց իր
աւանդական վիճակին մէջ եւ այսօր սն -
միշտական պահանջը ունի ընդհանուր նո-
րոգութեան ու արդիականացումի:

Այս առթիւ վարչական խորհուրդը որոշած է նաեւ եկեղեցին օժտել զանգա-
կատունով մը:

Ծրագրուած են եւ պիտի կատարուին
հետեւեալ աշխատանքները . -

1. - Պիտի փոխուի եկեղեցւոյ առաստաղը :
2. - Նորոգութեան պիտի ենթարկուի եւ պիտի լրացուի եկեղեցապատեան սեփականութեան շրջապատը :
3. - Պիտի փոխուի եւ նորոգուին եկեղեցւոյ եկեղաբանեան ու ջեռուցումի սարքաւորումները :
4. - Պիտի նորոգուի եւ արդիականացուի խորհրդարանը :
5. - Բարեկարգումի ընդհանուր աշխատանք պիտի կատարուի եկեղեցւոյ պարտէզը :

Կատարուելիք աշխատանքները գնահատուած են շուրջ 200.000 Ֆ.:

Պարզ է, որ անկարելի է այս մեծ ծախսեր հոգալ եկեղեցւոյ համեստ պիտածէն։
Ուստի վարչական խորհուրդը, որոշեց սրտատելին կոշ ուղղել մեր հասարակացալ ժողովուրդին եւ խնդրել բոլորէն իրենց նիւթական մասնակցութիւնը։

Ս. Կարապետ Եկեղեցյին կառուցում է 1928-ին, ժողովրդային Հանգանակութեամբ: Իր զոյւթեան ընթացքին այս փոքրիկ բայց աւանդապաշտ եկեղեցին միշտ ալ գուրգուրանքին առարկայ եղած է բոլոր անոնց, որոնց յաղթական Հասարակոյ զօրացած, Հարազատ մնացած էն Հայ Եկեղեցւոյ Սփիւռքի առաքելութեան:

Այս անգամ եւս հաստատ համոզումը
ունինք որ մեր աշխիւ ժողովուրդը իր սրբ-
տարուիս նուէրը պիտի ուղարկէ Սուրբ
Կարապետ Եկեղեցիին, որպէսզի նախա-
տեսուած ժամանակին իրականացունին
ծրագրուած աշխատանքները :

Կանխադր շնորհակալութեամբ

Ատենայեա՛
 ՖԵՐԱՆ ԺՄԿՈՉԵԱՆ
 Ատենադպիւր՝
 ԼԵՒՈՆ ՊԵՏԵԱՆ

նիմ իմ զանգառներս, եւ ան ալ ունի ի
անհանդադու թիւնները: Եւ այս երկու
քին մասին ալ պէտք է խօսուի: Մար
դիկ երբեմն կրնան զարմանալ թէ որքա
նաւ են այն չար բաները, որոնք գոյ
թիւն չունին այնքան ատեն որ չեն ար
թիւնանուիր: Իսկ եթէ անգամ մը արտա
սանուին, այլեւ չեն կրնար վերնալ աշ
խարհի վրայէն: Բա՛ռքը, բա՛ռքը, մո
ղական ի՛նչպիսի ուժ մը ունիք դուք
որքա՛ն շատ լան կրնաք կառուցան
դուք, որքա՛ն շատ բան կրնաք կործա
նել, հիմախառա՛կ ընել:

Սաթենրիկին չըսի այն ինչ որ կը մտա
ծեմ շատ յաճախ: Օր մը պիտի մեռնիմ
ինք հաւանաբար քովս պիտի չըլլայ այ
տա՛հ: Գիշերը ուշ ատեն հեռախօսե

պիտի լսէ, կամ յաջորդ առաւօտ: Եւ շա
պիտի տառապի: Կծու արցունքներ պիտ
հոսեցնէ: Երկու պատառ հաց անգամ ո

տեւ, Ռուբէիկին հետ երկու բառ անգամ
փոխանակել պիտի չուզէ երկար օրեր .
Բայց ... միեւնոյն ատեն պզտիկ չուն
մը սեպակ առնէ մտածելով թէ ... այլեւ

Հարկ չմնաց ամէն օր հիւանդանոց ել
Թաղու: Վերջացաւ այդ պարտականո
թիւնը:

- Գիտե՞ս սիրտս այսօր ինչ ուզեց, կ'սեմ նրվթը փոխելու համար: Դդուս համով լիցք մը: Բաւական ատենէ ի վ՛րէս եկեալ:

(Ғарр · 23)

Այլի Տիկին Լիլիան Եանյեկեան,
Այլի Տիկին Մարի Եանյեկեան,
Տէր Ե. Տիկին Գէորգ Եանյեկեան
և զաւակները՝ Արմէն Ե. Անի,
Տէր Ե. Տիկին Սարգիս Եանյեկեան
(Եգիպտոս),
Տէր Ե. Տիկին Արշալիր Մէսեան
զաւակներն ու թոռները (Լոնտոն),
Տէր Ե. Տիկին Ժորժ Շէրպէթեան,
ինչպէս նաեւ թիւժարեան, Միսայեան
(Պարզիլ), Ալեքսանեան և Գազանեան
(Եգիպտոս) ընտանիքները և համայն
ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով
կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զաւ-
կին, եղբոր, հօրեղբոր, մօրեղբոր, փե-
սային և ազգականին՝

ԿՐԻՎՈՒՄ - ՄԱԳՍՈՒՏ

ԵԱՆՊԵՆԱՆԻ
Architecte Diplômé
E. N. B. A.

մահը, որ պատահեցաւ, Երեւաթի,
Ապրիլ 29-ին, 52 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
այս Երեւաթի, Մայիս 6, ժամը
10-30-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ
Մայր Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փո-
խադրուի Մոնմարթրի գերեզմանատունը:
Որքեւ մահազդ չըկաւ չըկաւ չըկաւ,
կը ինքնուրի մեղադար իբրեւ այդ մկտով:

«ԵԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Տիկին Լիլիան Եանյեկեանի, Տիկին Մարի
Եանյեկեանի, Տէր Ե. Տիկին Գէորգ
Եանյեկեանի և ընտանեկան բոլոր պա-
րագաներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկիններ՝ Ս. Ե. Ա. Պալան իրենց
զարմիկին՝ Յարութիւն Փախազեանի յե-
շատակին կը նուիրեն 100 ֆ. «Յառաջ»ին:

«ՅԱՐԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ի դահաւորութիւն «Յառաջ» միտք և
արուեստի Պ. Կարպիս Զրաշեան 1000
ֆրանք:

×

ՄԱՐՍԷՅԻ. - Պ. Յրէնեան 200 ֆրանք

60-ամեակին առթիւ:

ՇԱԽԻԼ. - Պ. Գարազիւնեան 200 ֆ.:

Հայ Աղփաստիւնաւ Ընկերակցութիւն

ՀՐԱՒԵՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
Ե Ի

ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Հայ Աղփաստիւնաւ Ընկերակցութեան
ընդհանուր Ժողովը, Մայիս 29, Հինգ-
շաբթի, Երեւոյեան ժամը 20-ին Ընկե-
րակցութեան կեդրոնը՝ 77, ռիւ Լա Ֆա-
լէք, Փարիզ 9-րդ թաղամաս:

Բարեկրօնեալ կանոնադրին 5-րդ յօդ-
ուածին համաձայն, վարչութեան անդամ-
ներուն թիւին կէսը (8 անդամ) նորոգելի
ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր
բոլոր անդամներուն, որոնք կը փափաքին
մաս կազմել նոր վարչութեան և իրենց
գործունէութիւնը բերել Աղփաստիւնաւ
Ընկերակցութեան աշխատանքներուն:

Թեկնածութեան համար պայման է Ըն-
կերակցութեան անուան զինքնին երեք
տարիներուն անդամ ըլլալ:

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցու-
թեան գրասենեակը գրաւոր դիմել, ամէ-
նէն ուշը մինչեւ Մայիս 13, (վերջին պայ-
մանաժամ): Դիմումագիրը պէտք է ձե-
ռագիր ըլլայ ու ստորագրուած թեկնա-
ծուին կողմէ որ շատ ընթերցելի կերպով
պէտք է գրէ նաեւ իր անունը, մականունը
և հասցէն:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՍՏԱՆԱՄ

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄԵՄԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

ՄԱՐՍԷՅԻ

10-րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին
Տարօն և Վասպուրական սրահներուն
մէջ՝

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Նախագահութեամբ՝ Տէր Ե. Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԻՐՃԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն):
Պօզու Տէտէեան - Անի պարարտմբը:
Հայկական մթնոլորտ:

Ճաշակին 100 ֆ.:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB

10 bis, rue Thouin — Paris 5^e

CONFERENCE

Dans le cadre de ses conférences
mensuelles, le Centre Culturel Saint
Mesrob présente

M. KEVORK BAGHDJIAN

Docteur en sociologie juridique
et auteur du livre:

« LE PROBLEME ARMENIEN »
qui donnera une conférence sur le
sujet:

« DU NEGATIVISME TURC
A L'ACTIVISME ARMENIEN:
OU EST LA SOLUTION? »

Mardi le 6 Mai à 20h30

au Centre Saint Mesrob

10bis, rue Thouin - Paris 5e

Un buffet froid sera servi pour ceux
qui le désirent à partir de 19 h.

Participation: 40 F.

Prière de s'inscrire

ԱԵՆ - ԹԵԹԻԷՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Կիրակի, Մայիս 4, առաւօտեան ժամը
10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Ա-
ռաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուց-
ւի պատարագ:

Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ՉԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

ՏԵՍԻՆԻ ՄԵՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՏԵՄԻՆԻ Արաք թատե-
րախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պա-
րոնեանի՝

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Կատակերգութիւնը (Երեք արար), բե-
մադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի:
Շարաթ, Մայիս 10, ժամը 20-30-ին Լիւնի
Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սը-
րահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց:

Մուտք՝ 20 ֆ.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԻՐ ՄԵՋ

- 100.000 ֆր. -

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ի լուր Սամուէլ - Մուրատեան Վար-
ժարանի տնտեսական ծանր տաղանային
ընդառաջելով կարօտ աշակերտներու
թաթոշակին, Տէր Ե. Տիկին Յարութիւն
Միթէվէեան հարիւր հազար ֆրանք
նուիրեն:

Այս առթիւ, Վարժարանին տնտե-
սութիւնը, խորապէս ազդուած, իր ջիւղ-
դին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ
նուիրատուներուն, մաղթելով որ այդ
զխտակից Հայեր հետեւին այս վեհա-
օրինակին և իրենց նպատար բերեն հա-
պահաւանման և կրթական մեր հաս-
տիւթեանց:

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան
Պանեոյի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ՝

«ՊԵՊՈ»

Երեւաթի, Մայիս 6, ժամը 20-30-ին
THEATRE VICTOR HUGO
14, ave. Victor Hugo - Bagneux
Մաթբուր. մասնակցութիւն՝ 30 ֆ.:

ՑԱԿԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիլ մասնաճիւղը խոր-
ջաւկցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Չ.
Ատանայեանի իր քրոջ մահուն առթիւ:
Ինչպէս նաեւ Տէր Ե. Տիկին Գրիգոր Փ.
Փաղեանի իրենց հօր մահուն առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Տէմինի մասնաճիւղը
աւկցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Չ.
Բուհի Յիւսէնի իր եղբոր մահուն առ-
թիւ և կը նուիրէ 200 ֆ. Հայ Դատի
փոխան ծաղկեպտակի: Շնորհակալու-
թեամբ ստացած է 200 ֆ. Տիկին Նազ-
Թաշեանի իր ապաքինման առթիւ:

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans

Vous propose

**9 VOLS PARIS ➤ EREVAN
DIRECTS EREVAN ➤ PARIS**

Caractéristiques techniques:

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale
d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol: 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours: 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa
et l'assurance:

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit:

- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS

SONIA COUNRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 - PARIS
Tél.: (1) 47 42 10 35

A LYON

JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél.: 78 67 10 79

A MARSEILLE

M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél.: 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A SAINT CHAMOND

JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél.: 77 22 18 22

L'UCFAF et la JAF organisent

UN GALA EXCEPTIONNEL

avec les

Artistes d'Arménie

CHANTS

DANSES

MUSIQUES

Mercredi 14 Mai à 20 heures 30

Salle des Ingénieurs Arts et Métiers

9 bis, ave. d'Iéna — 75016 Paris — Métro: Iéna

BOGHOSSIAN RAFIG — Danseur
CHAMAKHIAN ACHOD — Dhol
HAGOPIAN HAYGAZ — Kamantcha
HAMPARTZOUIMIAN ROUPEN — Danseur
KEVORKIAN ALVART — Danseuse
KRIKORIAN ARDACHES — Pianiste
MINASSIAN YORGI — Chanteur
MANOUGUIAN YEGHIS — Doudouk
NALBANTIAN GARINÉ — Danseuse
OULMOUSSIAN TAMAR — Kanone

Billets du Gala: 80 F. et 100 F.

Location des billets:

à Paris:

CENTRE CULTUREL UCFAF et JAF — 6, Cité Wauxhall - 10^e

Les Mardis et Mercredis à partir de 19h - Tél.: 42 - 08 - 76 - 49

LIBRAIRIE PALOUYAN — 9, rue de Trévise - 9^e

à Clamart

SAMIKIAN — 10, rue Brissart

à Bois-Colombes

DJIZMEDJIAN — 31, rue P. Déroulède - Tél.: 47 - 81 - 09 - 72

à Alfortville

RESTAURANT SEVAN - «Chez BEDIK» — 1, bd. Carnot

VILLEURBANNE, Lundi 12 Mai, 20 h 30 — Centre Culturel
234, Cours Emile Zola

MARSEILLE, Mardi 13 Mai, 20 h 30 — Salle St. Georges
(Marseille 7e)

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԵՄԱՐԵՐ ՈՒ ԳԵՊԵՐԵՐ

Միջազգային ՄԱԿ-ի կողմից անցկացվող չորս-
շաբաթյան ՄԱԿ-ի սերունդ, առհասարակ մեր,
երբ իր ալ կեանքին աշունը կը թեւակո-
նէ, վերջին վիճակը կը գտնուի միջազգային
մեր, աշխարհի չորսշաբաթյան մեր։ Ու սերունդէ
սերունդ, նոյնը կը կրկնուի։ Մեր ծնող-
ներուն հետ ծանոթացած էր Պոլին մը, որ
վաղ աշխարհէն Մաքսիմ Գորկիի վաղեմի
կը Մեծարեցին, Վարուժանի, Զարգար-
եանի, Զապէլ Եսայանի։ Իրեն հա-
մար, այդ էր միջազգային, զոր չորս-
շաբաթը, յայտնի տեղերէն ուրիշ մը, զոր
մենք ծանոթանք։ Օր մը, մենք ալ, ուշ
կամ կանուխ, պիտի գտնանք նոր եկող-
ներու հին միջազգային, համեմատութիւն-
ները պահելով։

Մեր զարնան օրերուն միջազգային կազ-
մեցին Սարգիսեան, Պէլիթաշեան, Ահա-
րոն, Տէր-Յակոբեան, Շահնուր, Բ. Թո-
մասեան, Վարդեան, Կոմս եւ դեռ այն-
քան ուրիշներ։ Ոմանք մեկնեցան երկիր
փոխելով, ոմանք, աւելի ուշ, վերջին հը-
րափշար տուին կեանքին, աշխարհի մե-
ղի։

Ամէն մէկ մեկնողի հետ, նաեւ անհե-
տացաւ միջազգային մը։ Պարսաւեանին
խոյն-գրատունը, Բիւզանդիոյ տպարա-
նը, «Յաւաթ»-ի երեմի խմբագրատան
կից Տէր-Յակոբեանին ընտանեացիները։ Ա-
նոց վերջնական մեկնելու չեղաւ միայն
անձի մը, մտաւորականի մը բացակայու-
թիւնը, այլեւ վախճանը իրենց ստեղծած
պղ միջազգային։

Բիւզանդի երեք չեմ տեսած առանց
վարկի։ Ներսէս ալ, տպարանը, երեք
չեմ տեսած։ Ոչ ոք կրնար երեւակայել զին-
ք առանց զվարկի։ Կէսօրէ վերջերը,
Պարսաւեանին խոյնիկին առջեւէն անցնե-
լով, տպարան կը մտնէին Վ. Մելիքեան,
Փոյատ, Սարգիսեան, երեքմէն նաեւ Ահա-
րոն, Նարդուին։ Ահարոն միշտ գիւտա-
տը որակումներ ունէր անձերու մասին։
Այսպէս օր մը, Թոմասեանին տպարանին
կից, երբ հեռուէն տեսնուեցաւ Վաղար-
շապ Մելիքեանի ժամանումը։ Արհեստով
սինդրոմաւոր, Մելիքեանի էնկերի ջու-
թակէն էր՝ պատմութիւնը, ու նման եւ
այլ յօդուածներով կ'աշխատակցէր «Յա-
ւաթ»-ին։ Նիհար ու իջնան բարձրահասակ
տիպար մըն էր։ Ու յանկարծ, երբ կը
մտնէր, Ահարոն, քիթին տակէն, ինք-
նիքն հետ խօսելու պէս, բաւ. — «այս
մարդուն ալ կէսն աւելին, աւելի է,
բայց ո՞ր կէսն է, ո՞ր կէսն է չեմ գի-
տէք»։

Անմասն էր պարնասեան մեր բանաս-
տեղը։ Նարդուին աչքի գործողութիւն
կրած էր ու չընէ մը հիւանդանոցը մնա-
լէ ետք, տուն փոխադրուած էր, ուր դեռ
կը մնար կոնակին վրայ պոռկած, աչքե-
րը կապուած։ Հոն էր, որ օր մը եկաւ
Ահարոն, ու անպատելի կերպով հրա-
հանեց Նարդուինին՝ «Ելի՛ր կամ մեռի՛ր,
սիրելիս, ելի՛ր կամ մեռի՛ր...»։

Նարդուին ալ եղակի դէմք մըն էր։
Աշխատած ըլլալով Եւրոպայի հետ, սե-
զան սեզանի փոխած, զինքը ծանցած եմ
մանկութիւնս։ Զաւարհաս Որբերու Միու-
թեան (ՉՈՄ) հիմնադիրներէն էր, նաեւ
Նախագահ։ Որոշումներ որ այս «Հա-
ւաթ»-ի «Հաւաթ» բացատրութիւնը շատ խո-
ղած էր նոր — նոր Տէրաթի սերունդ իմ
«Հարամարան» միտքս եւ օր մըն ալ ա-
ւելի աշխույժաց, երբ միւլթեան պաշտո-
նաթոգիւն անկիւնը, դէմ առ դէմ եկաւ
անոր Քրանտէրէին հետ՝ «Orphelins
noirs»։ Կնքահայրը՝ Նարդուին էր,
բայց երբ տարիները կ'անցնէին ու որեւ-
րէ հայրէ ետք, մեծ-հայր գտնուելու
ճամբան բռնած էին, հայրս առաջարկած

էր՝ «Ապրիլեան սերունդ» որակումը, որ
գաւառէ գաւառ ալ գործածուեցաւ։ Ես
համոզուած էի, որ Նարդուին ալ «Հա-
ւաթ»-ի «Հաւաթ» է, քանի որ հիմնադիր է
միութեան ու աշխարհի խոր էր համոզումս,
որ չէի իսկ խորհած հարցապնդել զինքը
այդ մասին։ Ու յանկարծ, օրին մէկը,
նամակ մը եկաւ Պոլին Նարդուինին։
Բացաւ, ու ջլաշնացած, բացաղանջեց
«Հայրս, մայրս կու գան»։ Ծնած էի։
Անպայման, սխալ լսած էի ու անմիջապէս
կրկնել տուի։ Այո՛, ճիշդ էր, ոչ միայն
մայր ունէր, այլեւ հայր, մինչ Ապրիլ-
եան սերունդի չափականող բախտաւոր-
ներն իսկ, լուսադոյն պարագային հազիւ
մայր մը կ'ունենային։

Նարդուին նաեւ եղակի անձ մըն էր։
Պրպոտող, հետազոտող, բառերու ստուգա-
բանութեան մոլի հետապնդող, չէր կրը-
նար ամբողջ ամբարած գիտելիքները չը-
փոխանցել նաեւ ընթերցողին, որ յաճախ
չառ բան չէր հասկնար։ Կարեւոր ալ չէր
իրեն համար։ Կը նախընտրէր նոյնիսկ չը-
հասկնալ, խորհելով թէ հասկնալի՞ր՝
միջակութիւններու մենայնօրէն է։ «Յա-
ւաթ»-ի էջերը լեցուն են իր լեզուական
դաս — յօդուածներով։ Տասնեակ մը յօդ-
ուած գրած է համոզելու համար Բենիա-
մին Թաշեանը, որ ամէնէն — է-ով պէտք
է գրուի։ Ծամբայ երած էր երբայեքնով,
հասնելու համար հայերէնին։ Զհամոզեց։
Թաշեանը շարունակեց ամենէն գրել Նար-
դուին՝ ամէնէն։ Նոյնքան յօդուած գրեց

հասկնալու համար Միլիթարեաններուն։
որ ճիշդը յորեքնական է եւ ոչ՝ յորե-
քնական։ Ու թերեւս այս վէճերը կը շա-
րունակուին հոն ուր (ո՞ր) են հիմա,
քանի Նարդուին զնաց, անաւարտ թող-
լով բազմաթիւ այլ յօդուածներ, որոնք
ամէն կիրակիի թիւով, վերջ կը գտնէին՝
ընդհալ խոստումով։

Պատահած է նաեւ, որ նիւթի մը ձեռ-
նարկէր, ու աշխարհ հեռուէն ճամբայ ել-
լէր, որ յօդուած առ յօդուած, շօշա-
փած իսկ չըլլար խորագրին խոստացած
նիւթը։

Այսպէս, որոշած էր ինք գրել Զուլալ
Գազանձեանի բանաստեղծական առա-
ջին հատորին գրախօսականը։ 1964-ին
էր, «Յաւաթ»-ը «Փոյատ»-ու Նարդուին սկսած
էր յօդուածաշարքը, որ կը կրէր հատո-
րին խորագիրը։ Կիրակիէ կիրակի հասած
էինք վեցերորդ յօդուածին, երբ քանի մը
բարեկամներով հաւաքուած էինք Զու-
լալին տունը։ Կը խօսէինք հոսկէ — հոն-
կէ, երբ յանկարծ մեր սիրելի Առլէնը,
իր իւրաքանչեւ իմաստով դարձաւ Նար-
դուինին. — «Մէ՛ծ հետաքրքրութեամբ կը
կարդամ յօդուածներդ» ըսաւ, «ու նաեւ
անհամբերութեամբ, արդէն վեցերորդին
հասած ես, հարցում մը ունիմ»։ Երբ պիտի
խօսիս Զուլալին գիրքին մասին...։ Նար-
դուին բարձրաձայն խնդալ սկսաւ, կը
սիրէր նման օրամտութիւններ։

Քանի մը տարի ետք, Նարդուին ալ
զնաց ու իր վերջին յօդուածը՝ «Յիսուսի
ծնունդը» (կ'ուզէր փաստել թէ չէ՝ ծը-
նած...) մնաց ընդհուպ...։

Առաջին անգամ տարիներ առաջ էսա-
եան վարժարանի յուշամատենին մէջ
ծանօթ էստեանցիներու շարքին հանդի-
պել էի իր անունին. առաջին յիշուածն
էր կարծեմ, լուսանկարով մը։ Զարմա-
ցած ու ապա տղայական հպարտութիւն
մը զգացած էի։

Սիրարիկ Տէր Ներսէսեանի անունը աշ-
քիս առջեւ կը բերէր անմիջապէս նախ
հայ մանրանկարչութեան փառաւոր հա-
տոր մը, ու յետոյ այդ մարդին մէջ կա-
տարուած բազմաթիւ այլ աշխատութիւն-
ներ։ Երբ դացի առաջին անգամ տեսնել
զինք, այդ հսկայ հատորը փոխակեր-
պուեցաւ ամէն բանէ առաջ գոյգ մը աշ-
քերու նայուածքին, որոնք հատորներու
«բարեխօսութեան» պէտք էին ձգել
իրենց տէրը ծանօթացնելու համար. թա-
փանցող, խօսուն ու բարի այդ աշ-
քերը։

Յետոյ անմիջապէս, անդիւրդ պահանջներու
նման զիրք — պատեր գրաւեցին ուշադրու-
թիւնս. թանկարանի մը լուսնիւնը լեց-
ուած յարկարածին մը. աւելի զիտու-
թեան մարդու մը աշխատանոցը, քան
բնակարան։ Անկիւնէ մը երկչոտ քեղ կը դի-
տէ հոն հին յուրող գոյներով խմբանկար
մը։ Այս է չըջապատը, ուր կը գրուեցին
Սիրարիկ Տէր Ներսէսեանի հետ. իր մա-
սին, գործին՝ քիչ մը, ու շատ աւելի՝
մեր մանրանկարչութեան, զարգացումնե-
սին։

Հ. — Հայկական արուեստին՝ մանրա-
նկարչութիւն, որմնակար — զարդա-
րուեստին համեմատ ինքն սկսած է ձեռ
նաւարկութիւնը։

Պ. — Երբ ուսումս սկսայ, աւելի պատ-
մութեամբ կը դրաղէի. բիւզանդական
պատմութեամբ. հետն ալ սկսայ Հայկա-
կանին. կամաց կամաց պատմութեան
հետ մէկտեղ սկսայ զեղարուեստի պատ-
մութեան դասախօսութիւններու ալ հե-
տեւել. զիտէ՞ր, գրեթէ պատահաբար ե-
ղաւ հայկ. արուեստով հետաքրքրուիլս։
Փրոֆէսէօրս՝ Միլէ, Վենետիկի գացած էր
եւ արտօնութիւն ստացած էր հոնեղի
ձեռագիրներէն ոմանք հրատարակելու...

Հ. — Հայկական ձեռագիրներ։

Պ. — Այո. Ս. Ղազարի, Միլիթարեան-
ներուն։ Ինծի առաջարկեց որ մասնա-
ցիմ աշխատանքներուն։ Ինք 9 եւ 10րդ
մար, 12 — 13 — 14րդ դարերը եւ պիտի
հրատարակէի։ Այդպէսով դացի Վենե-
տիկ ու միշտ շարունակելով հանդերձ
բիւզանդական ուսումներս (երբեք չեմ

«ՅԱՌԱՂ»-ի սեռակցութիւնները

ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԵՐ ՆԵՐՍԵՍԵԱՆԻ ԿԵՏ

ձգած) քիչ քիչ սկսայ դէպի հայկա-
կան հակիլ. թէեւ կրնամ ըսել որ երկուքը
նոյն ձեռով առաջ տարած եմ։

Հ. — Եստեանցի եղած է՞ք, չէ՞ք։

Պ. — Մինչեւ 12 տարեկանս, միայն նա-
խակրթարանը։ Հայագիտութիւնս մին-
չեւ 12 տարեկան է. վերջը ինքնիշխան աշ-
խատած եմ, մանաւանդ գրարարի։

Հ. — Եստեանցի ետք...

Պ. — Անգլիական վարժարան, Հայ ըմ-
բուլ գացած եմ. յետոյ Զուլալեան, եր-
կու տարի ուսանած եմ Ժընեւ Ա. աշխար-
համարտի տարիներուն. պաքալորէայէն
ետք երկու տարի ալ համալսարան ըրած
եմ, յետոյ Փարիզ եկած. Սորպոնի Օթ
վէթիկալ։

Հ. — Միշտ պատմութեան միւղին հե-
տեւելով...

Պ. — Պատմութեան, այո. նաեւ զեղար-
ուեստի պատմութեան դասախօսութիւն-
ներուն հետեւած եմ, Սորպոնի՝ Փրոֆ.
Էմիլ Մալի եւ Հանրի Ֆոստոյնի, իսկ
բիւզանդական արուեստին համար Կապ-
րիէլ Միլէի աշակերտած եմ։

Հ. — Յետագային վերադարձա՞ք բնա-
նիւն։

Պ. — Այցելութեան համար միայն, ապ-
րելու չէ։ Երեւոյն տարի ետք միայն,
Քարիէլի միջկիթին մասին հրատարակու-
թեան մը առիթով դացի. քիչ առեւ մնա-
ցի։

Հ. — Իսկ ե՞րբ անցա՞ք Ամերիկա։

Պ. — 1930-ին։ Բայց սկիզբի 5 տարի-
ները միայն տարուած մէկ մասը կ'եր-
թայի, որպէսզի կարենամ թէզս շարու-
նակել. յետոյ մնացի մինչեւ 1963. մին-
չեւ հանդիստեան կոչուիլս։

Հ. — Ի՞նչ կը դասաւանդէիք Ամերիկա։

Պ. — Առաջին տարիները երբ Ուէյլէյ
էի, ընդհանուր զեղարուեստի պատմու-
թիւն կ'ընէի։ Մասնագիտութիւնս աւելի
միջնադարեան շրջանն է. հայկական չեմ
ըրած. միայն տարի մը Նիւ Եորք Փիէր
Փոն Սորկըն գրադարանը կայ ուր հայ-
կական ձեռագիրներ կը դնուէին, հոն հը-
րաւորուեցայ որպէսզի հայկական ման-
րանկարչութեան մասին դասախօսութիւն-
ներ ընեմ։

Հ. — Իսկ Հարվարտի՞ մէջ...

Պ. — Միայն բիւզանդական էր նիւթս.
անգամ մըն ալ Ամերիկա պատերազմի ա-
տեն էլքով լիպրը տէ՛ 0թ ղէթիւտը հա-
տատուեցաւ. Հանրի կ'ըլկուար եւ ուրիշ-
ներ հրաւիրեցին զիս որ դասախօսեմ. սա-
կայն ատիկա աւելի հայ պատմութեան
եւ հայ արուեստի մասին էր. այդ դասա-

խօսակցիներն էին որ վերջը «Արմի- նիլըն էստ պիզանիթին էմփայր» անունով հրատարակեցի:

Հ. - Կ'ըսեմք սոսիալարակ, քէ մեծ է, կարեւոր տեղ ունի մեր մշակութիւն մէջ մեր կարողութիւնները: արդեօք տ- տոր գուգահեռ տեղ մը կրնամք գնել մեր զարգացումը: մանրակար - քան - գակ - քանակար:

Պ. - Մանրակարները՝ այս: Թէ բուն Հայաստանի եւ թէ Լիբիլիոյ մանրակար- կարչութիւնը բարձր տեղ ունին:

Հ. - Բուն Հայաստան երբ կ'ըսէք, մե- ջը կ'առնէ՞ք վաւարակար:

Պ. - Վաւարակարն արուեստը աւելի ժողովրդական է. համակրելի են, սա- կայն նոյն որակը չունին:

Հ. - Արդեօք ո'րք է մեր զարգացում- տիւն ամէնէն փայլուն շրջանը. քէ ժամա- նակի, քէ շրջաններու տեսակետէ:

Պ. - Հայաստանի 10րդ եւ 11րդ դարու դարձերը, յետոյ Գլաճորի համալսարանի շուրջը, Միւնիքի դարձերը. սակայն միջ- նադարեան Կիլիկեան արուեստը աւելի բարձր է. շատ աւելի օրինակներ ալ ու- նինք: Գիտէք, Հայաստան արշաւանքնե- րու երկիր եղած է, շատ բան կորսուած է: Ստեփանոս Օրբելեան տեղ մը կը յի- չէ որ հազարէ աւելի ձեռագիրներ բեր- զի մը մէջ գրուած էին պահուելու հա- մար եւ ամբողջ փճացած են Սիւնիքի մէջ: Մարդ կը դարձանայ. այդ որքան մեծ արտադրութիւն եղած է որ այսքան մեծ թիւով հասած են մեզի. միայն Մատենա- դարանը 10 հազարէն աւելի ձեռագիր կայ. 4 հազար կայ Վենետիկ: Երուսաղէմ՝ նոյնպէս: Քանի մը հազար ալ Հալէպ եւ- ալ: Եւրոպայի մէջ Միսթարեաններէն զատ ամէնէն շատ Փարիզ կայ: Ազգա- յին մատենադարանը՝ 300է աւելի: Հոս Լուի ԺԴ-ի շրջանէն սկսած են կանոնաւոր կերպով հաւաքել:

Հ. - Գրեթէ 20 հազարի շուրջ է ուրեմն հայկական ձեռագիրներու թիւը այսօր:

Պ. - Այո:

Հ. - Եւ ամենցով ամէնէն ինքն...

Պ. - Գրդ գարէն է. աւելի հինէն էջեր կան միայն:

Հ. - Կը գարմանայիք, քէ հակառակ բոլոր ժխտական պայմաններուն -արշա- ւանք, քալան ելլան - մեծ թիւով ձեռա- գիր հասած է այսօր մեզի. կը խորհիմ քէ երկու պատմաբան կան ասոր հաւար- նալս այն, որ ինչպէս ըսիք, շատ արտադ- րած են, յետոյ մանա պահելու իրենց հո- ցածութիւնը, գործարանը:

Պ. - Այո, սակայն երբ պատերազմ է, կու գան կը հրդեհեն, Եգիպտացիները, Մարները երբեք եկան Սիւ օրինակի հա- մար, ամբողջ քանդեցին, այլեցին. խնա- մով պահեն ալ շատ անգամ բանի չէր ծառայեր: Միշտ կ'ըսուի ձեռագիրներուն մէջ, որ խնամքով պէտք է պահուի: Ձե- ուարի մը մէջ գրուած է. «պատերազմի ատեն թաղեցէք, պահեցէք. բայց խաղա- դութեան ատեն հանեցէք, կարգացէք»:

Հ. - Ամբողջ մտայնութիւն մը կը յայտ- նուի ասով:

Պ. - Այո: Յուցակներէս մէկուն մէջ յիշած եմ այս պարագան: Յուզիչ է կար- դայ ձեռագիրներու յիշատակարանները: Գիտէք, թէ մէկ տեղէն միւսը կ'երթար մարդ լուս քրիչ մը, մագաղաթը, ներկը գտնելու համար:

Հ. - Այսօր որքան ծանօթ է մեզի ի- րենց գործածած քէմիքը. կրնամք ըսել քէ ինչ կը գործածէին սա կամ մա ներ- կին հաւար:

Պ. - Կան ձեռագիրներ որոնց մէջ գրե- ւած է գոյներու բազմաթիւութեան մա- սին. հիմա կրնան քննել նաեւ գործած- ուած նիւթերը:

Հ. - Միշտ հակում մը կայ հայկական արուեստը, հարստապետութիւնը նկա- տելու քիւզմակամին մէջ ճիւղը, կամ մատմանիւղը: Ինչ կը խորհիմ այս մա- սին:

Պ. - Չափազանցուած ձեռով ճիւղ չէ: Բայց միւս կողմէ կարելի չէ ըսել թէ ազ- ցեցութիւն չէ եղած:

Հ. - Այսինքն կայ ուրաջն գիծ մը, քան մը, որով մերինը կը գատուի միւսին:

Պ. - Այո. մեր հարստապետութեան եթէ նայինք, ընդամենը կ'ըմբռնուիմ է, հայկականը՝ քարով: Երկու տարբեր նիւթով կարելի չէ նոյն բանը ընել: Ազ- ցեցութիւնները կարելի չէ ուրանալ եւ կարելի չէ սահմանել: Քիչ մը պատահա- կան է. որոշ ճարտարապետ մը կրնայ ուրիշ տեղ մը երթալ ու բան մը տես- նել, կ'երթալ: շատ փափուկ խնդիր է այդ: Բաներ կան որոնք զիւրիկ կը տես- նուին, սակայն ոչ բոլորը: Յետոյ, այ- սօր ալ գիտութեան մէջ տարբեր տե- ղեր նոյն գիտար կ'ըլլայ. նոյնը եղած է միջնադարուն. յեղաշրջումի հարց է: Կը գրուանամ վճռական խօսքէ ազգե- ցեցութիւններու հարցին մասին: Այնքան

տուեալներ կան որ կ'անցիտանանք...

Հ. - Ազգեցեալներ անուրանալի է ան- շուշտ. սակայն կրնամք ըսել քէ մեր հար- տարապետութիւնը ունի իմէնուրոյն գիծ մը որով կը գատուի բոլորէն. չէ՞:

Պ. - Այո. ճիշդ է:

Հ. - Նայն քանը կարելի՞ է ըսել ման- մանրակարներու եւ փանդակներու մա- սին:

Պ. - Ինծի եթէ մանրակար մը բերուի, կրնամ ըսել - գրեթէ միշտ - թէ բիւզան- դական է կամ հայկական. նաեւ գարը:

Հ. - Իսկ վրացական՝ ձեռագիրները...

Պ. - Սակայն, 9րդ - 10րդ դարու դու- ծերը շատ կը նմանին հայկականներուն. վերջին աւելի նման են բիւզանդականին:

Այնքան ալքան շատ չեն որքան հայկա- կանները, մինչդեռ եկեղեցիները աւելի մեծ թիւով մնացած են հոն: Որմանակար- չութեան աւելի շատ օրինակ ունին քան՝ մենք: Իմ կարծիքով վրացական մանրա- կարչութիւնը աւելի ազդուած է բիւ- ղանդականէն, քան՝ մերը: Սակայն ինչ- պէս ըսի, իրենց մօտ պահուած աւելի շատ որմանակար կայ: Իրենց երկիրը մերինին պէս ենթակայ չէ եղած ներխու- ժումի, արշաւանքներու. յետոյ աւելի բարեբար է: Երբ Հայաստան էր՝ կ'ըսէ- ին. «Վրաստան փայտ մը կը անկեն ծառ կ'ըլլայ, մենք ծառ մը կը անկենք փայտ կ'ըլլայ»:

Հ. - Եստ մը օտար գիտական շրջա- նակներու մէջ գտնուած է. Ինչ է արդ- եօք օտարներու գնահատումը գէպի մեր արուեստը... Խնայարապետութիւն եւ մանրակարչութիւն:

Պ. - Եստ գնահատելով կը խօսին. անդ- լիացի պաշտօնակից մը ունիմ, քանի մը տարի առաջ Հայաստան գացած էր, Մա- տենապարանի գիրքերը եւայլն տեսած, վերջերս երբ եկած էր, կ'ըսէր. «այնքան ափսոսացի որ հայերէն չեմ սորված եւ հայկական արուեստով ալ քիչ եմ գրադած չեմ»:

Այսօր, միջնադարեան արուեստով զրադուցներ Հայաստանը երբեք չեն մոռ- նար:

Հ. - Արդեօք մեր զարգացումը ինչ տեղ ունի միջազգային բեմին վրայ:

Պ. - Բարձր տեղ մը ունի: Բիւզանդա- կանը, մանաւանդ արեւմտեանը շատ օ- րինակ ունին. այս պատճառով զփուար է ըսելու, սակայն եթէ անէք որակա- ւոր հայկական արուեստի դորձ մը եւ նոյն շրջանի բիւզանդական կամ ֆրանսա- կան մը, տարբերութիւն չկայ անոնց մի- ջեւ: Մերինները թիւով քիչ են այնքան: Այնպէս որ զփուար պայմաններ ունէին. երբ կարգաւ քիչատակարանները, կը տեսնէք որ մէկը սկսած կ'ըլլայ վանք մը, թշնամի կու գայ, կը ստիպուի երթալ ուրիշ տեղ... Գրիչ մը դրած է. «Սեն- եակա ցուրտ է, կրակ չկայ»: Յետոյ գը- րած պէտք էր ունենալ նիւթերը ձեռք ձը- րելու համար:

Հ. - Ինչո՞ք կը պատրաստէին ներկերը:

Պ. - Այո:

Հ. - Արդեօք կ'ա՞ն ձեռագիրներ, որոնց մէջ մէկէ մեկի անգ զօմ կ'ա՞ն գրած ըլ- լայ:

Պ. - Այո: Օրինակ Թորոս Ռոսլինի դոր- ձերուն մէջ կան նկարներ, որոնք նոյն արժէքը չունին միշտ: Օղնակներ կ'ու- նենային: Ամերիկա գտնուող ձեռագրի մը մէջ, որ ստորագրուած է Թորոս Ռոսլինի կողմէ, չեանի է որ բոլոր նկարները իր գործը չեն:

Հ. - Ինչո՞ք կը նկարագրադէլին արդեօք. միայն զարգարելո՞ւ նպատակով կ'ընե- ին:

Պ. - Այս մասին խօսելու համար պէտք է յիշակայն, բարեբարեան արուեստէն բու- կարի: Կ'ուզէին որ գործը աւելի մատ- լելի ըլլայ, աւելի հասկնալի: Եկեղեցի- րու մէջ ալ նկարները կը զօնէին, որ- պէտքի ազդեցութիւնը կ'ընդունայ անոնց վը- րայ. նոյն պարագան էր ձեռագիրներուն համար. հոն մանաւանդ որ բացատրող ալ չկար:

Հ. - Սակայն այդ ձեռագիրները ժո- ղովութիւն մօտ չէին գտնուեր, կը մնա- յին վրասներու մէջ...

Պ. - Մեծ մասով. սակայն անհատներ ալ կ'ունենային: Յիշատակարանի մը մէջ կը պատմուի, թէ մէկը որքան կ'ու- ղէր ձեռագիր մը ունենալ, գրած կը հա- տաքէր այդ նպատակին համար, ծանօթ- ները կ'օգնէին իրեն: Յետոյ նաեւ երբ կ'ուզէին ազօթել, գրեթէ մը չունէին ա- տոր համար. այսօր զիւրիկ բան է գրեթ ունենալ:

Հ. - Միայն կրօնական գիրքեր նկարա- գարած կ'ըլլային արդեօք:

Պ. - Կան ուրիշներ ալ: Աղեքսանդրի պատմութիւնը կայ պատկերապարզ: Գիր- քը մատուցելի պէս էր իրենց համար: Կ'ու- ղէին որ կրօնականները աւելի լաւ ըլ- լան:

Հ. - Դառնումք այսօրուան. պիտի ու- գէիմք մեր վերջին աշխատութեան մասին խօսիլ քիչ մը:

Մ Փ Ի Ի Ռ Ք Ա Հ Ա Յ Ո Ի Ք Ր Ո Ն Ի Կ

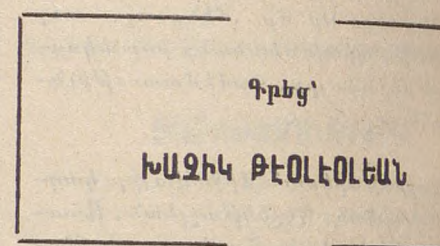
Այս անգամ Սկովտլոյ մայրաքաղաքէն՝ Էտինպուրկէն կը գրեմ: Փաբլիստացիներ- րու ճաշարանի մը մէջ: Քիչ առաջ ժան- դոտած արարեքէնովս խօսակցութիւն մը ունեցայ Թունուցիի նպարաւմաճարի մը հետ, որ՝ ինչպէս կ'երեւի, Փաբլիզ եր- թաւու համար ճամբայ է եւրո, «Էտրո- ւեր» է, ու հաստատուած է հոս... Այն եւրոպական քաղաքներուն մէջ, ուր Հայ չեմ ճանչնար, Միջին Արեւելքը կը փնտռեմ, իր ճաշարաններն ու նպարա- վաճառները: Եւ, ինչպէս այս պարագա- յին, զանոնք յաճախ կը գտնեմ համարա- րաններու մօտ: Անգլիացիներ եւ Սկովտլո- ցիներ ընդհանրապէս՝ համեմատած ուտելիքը «արկածախնդրութիւն» նկատողներ են, սակայն համարարանական երկրասարդը ամէն տեսակի ճաշ կը փորձէ, մանաւանդ երբ աժան է ան:

Երեսուցից ժամէ ի վեր հոս եմ: Ամերիկայէն՝ Լոնտոն, Լոնտոնէն՝ ա- ռանց դադարի, ուղղակի հոս: Սկովտլոյ հին, թաղաւորանիտ ուտանք, մայրա- քաղաքը: Վաղը կը մեկնիմ Ապրիլի, փոքր ու համարարանական քաղաք, ուր գաղափարներն մը պիտի տամ, ու պիտի մասնակցեմ երեք օրուան ընթաց- քին տեղի ունեցող համագումարի մը՝ որուն նիւթն է ահաբեկչութիւնը:

Կանոնաւոր ճամբայ ելլայ, որպէսզի առիթն ունենամ այս քաղաքը տեսնելու: Գիր- քերով ողբերգուող անձ մըն եմ, ու պա- տանեկութեան կարգադրած եմ վեցհա- տորեայ վիպաշարը մը պատմական վէ- պերու, որոնց հերոսը Սկովտլացի մըն էր (հեղինակին նման): Այդ վիպաշար- քին շնորհիւ, - ուղարկեմ որովհետեւ Սկովտլան Բրիտանական Կայսրութեան մաս կը կազմէ (իսկ ես՝ բրիտանական գրականութիւն սերտած եմ ժամանակին), քիչ մը բան սորվեցայ այս երկրի պատ- մութեան մասին ալ:

Երկաթուղիի կայարանը, թերթաւա- ճառին մօտ, մեկհատորեայ, թղթակազմ գիրք մը կարծես հայեալքս կ'աղերսէր, իր կողքի կայսրայ, սկովտիական զօ- շակով ու վերնագրով, - «Պատմութիւն Սկովտլոյ»: Գնեցի, ու երբ կը վճարէի՝ մտածեցի թէ չկայ անգլերէնով գրուած, միահատոր, մատչելի, թղթակազմ «Պատ- մութիւն Հայոց» հատոր մը: Յրանա- յի Հայութիւնը ունեցաւ հասարակօր, մի- ահատոր պատմութեան մը նման, որ՝ հա- կառակ իր տկարութիւններուն, արժէք մը կը ներկայացնէ: Մինչ Միացեալ Նա- հանգներուն մէջ նման բան չկայ գեո, եւ հայաճին ակադեմիականները այլեւս վարժուած են այն մեղադրանքին, որ հետաքրքրուած Հայեր կ'ուզեն իրենց, - «Դուք ինչ կ'ընէք: Ոչ Եղեռնի պատմու- թիւնը զրեցիք, ոչ ալ Հայ ժողովուրդի, որպէսզի տամ (տղուս, օտար կնոջս, գը-

րացիիս) որ կարդան»: Անկեղծ ու վա- միտ աշուտ անձերը չեն գիտեր թէ նախ- քեր ակադեմիականներուն ընտրող, եւ նոնց զաշնակցութիւնը՝ հայ մեծատե- ներու հետ, գլխաւոր արգելք է որ պատմագրքի իրագործման: Հայ ակադե- միականները, որոնց ողն - ու - ծովը ներս մտած ու խաբիւր գրած է մասնա- գիտացման հանդէպ ակնածանք ու անձ կրնայ լաւ գրել մեր երկարամե- պատմութիւնը, քանզի փաստորէն չկը մէկ ակադեմիական՝ որուն մասնագիտու- թիւնը ընդգրկէ մեր ամբողջ պատմու- թիւնը: Կ'եղբարկացուի, ուրեմն, թէ ի- րաքանչիւր պատմական շրջան պէտք է վատահուր մէկ մասնագէտի, ապա բոլոր հատուածները պէտք է խմբագրուի: Իսկ այս բոլորին իրագործումը՝ ապրի- ներ ու մեծ գումարներ կը պահանջէ: Գործի լծուած են մեր ակադեմիական ու նուիրաւոր մեծերը, եւ այդ անգլիաւոր «Պատմութիւն Հայոց» իրագործման համարուն վրայ է: Միջոցին, երբ, օրինակ երկրորդական վարժարանի ամերիկացի ուսուցչուհի մը Հայոց Պատմութեան մա- սին գրեթէ խնդրէ ինձէ, որովհետեւ քի- զապահովութեան մասին լսած է ու վա- ղէ հրէական սպանդը զատուանդած ասի-

Հայոց մասին ալ խօսիլ (ինչ որ պատմե- ցաւ ամիս մը առաջ), եւ անվարան Մա- քըլ Ատլէն Կրասերի «Անցը՝ Դէպի Արա- րատ»-ը կու տամ ձեռքը: Երկու օր ետք կը հեռագրեմ: «Ապիտ» է զիբը, որ պատմումի ձերբով գրուած է:

Այս բոլորը մտքէս կ'անցնի, երբ կը չափեմ Էտինպուրկի փողոցները: Կ'որ- չեմ գրել: Թուղթ չունիմ քովս: Հազա- դէպ է որ սեւ, փողոս պաշտակա ե զանապան նոթատետրերս չունենամ ու- սիս վրայ, սակայն զանոնք ձգած եմ երկաթուղիի կայարանին կից պանդակ- մէջ: Եւ ուրեմն կը փնտռեմ, Կիրակի՝ րով, բոլորեմ անոնք այս զանալի քա- ղաքին մէջ, ոչ միայն ճաշարան, այլ թղթաւաճառ: Կը գտնեմ արդէն իսկ մա- տանուած թունուցիի նպարաւմաճար, որ նոթատետրեր ալ կը ծախէ, ապա՝ փա- քիսթանցիներու այս ճաշարանը, ուր ալ- խառնադրերը կը չաղակրատեն իրենց Փունճապի լեզուով, լեզուով մը՝ որուն մէջէն իմ ակաճիւս կը խօսին ինծի աւելի

ուղիւր-մատաններու. անոնց կորուս- տին: Յաւ կայ աշգրտուն մէջ երբ կ'ընեմ «Որքան ձեռագիրներ անհետացած են 1915 - 16ի ընթացքին. ցուցակներ ու- նինք, չկան այլեւս այդ ձեռագիրները: Արժաւ րուական կային, այսօր ոչինչ: Սեբաստիոյ գործերը Երուսաղէմ են, փրկուած են: Անհատներ կրցած են որդի բաներ փրկել. ամէնուն պարագան, հա- կառակ իր տկարութիւններուն, արժէք մը կը ներկայացնէ: Մինչ Միացեալ Նա- հանգներուն մէջ նման բան չկայ գեո, եւ հայաճին ակադեմիականները այլեւս վարժուած են այն մեղադրանքին, որ հետաքրքրուած Հայեր կ'ուզեն իրենց, - «Դուք ինչ կ'ընէք: Ոչ Եղեռնի պատմու- թիւնը զրեցիք, ոչ ալ Հայ ժողովուրդի, որպէսզի տամ (տղուս, օտար կնոջս, գը-

«Արթամարի Ս. Սաչ Եկեղեցին», «Բիւ- ղանդական արուեստը», «Հայկական մանրակարչու- թիւն» գործերու եւ շատ մը թերթերու, պարբերականներու մէջ հրատարակու- րազմաթիւ գիտական յօդուածներու՝ այլ գիտական, «հանգստեան կուլուած» այլ գիտականներին ներկայիս կանոնաւորա- րար կ'աշխատի Կիլիկիական ձեռագիրներու հատորին վրայ: «Պէտք է անպայման ա- ւարտեմ, կ'ըսէ, եթէ նոյնիսկ չունենեմ հրատարակութիւնը. տակաւին 3 - 4 տա- սուան դորձ ունիմ»:

Կը մագլթեմ որ իրեն չպակսի այլ ալ- խոյժը, եւ տայ այլ աշխատութիւններ ալ եւ ունենայ հրատարակութիւնը, նաեւ հայ մա- նրակարչութեան Բ. հատորին, որպէսզի ան ալ վերջապէս իր տեղը գրաւէ մեր գրադարաններուն մէջ:

Տեսակցեցաւ
Fonds A.R.A.M. թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
ԱՄԷՆ ՕՐ ՆԵՐԿԱՅ Է
ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՅԱՌՈՒՆ
ՄԱՅԻՍ 6-ԻՆ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՏԵՐԸ

ԹՈՔԻՈ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թեանց եւ ոստիկանութեան միջեւ զոր-
ծակցութեան զարկ տալ, առանց նոր կազ-
մակերպութիւն մը ստեղծելու:

Ամերիկացիները ուզած են այլ կէտեր
տեսլել, գլխաւորաբար Լիբիացիներու
դէմ, ինչպէս լիբիական օդանաւերու էջքի
արդեւիք, դեպքանաւորներու փակում, եւ-
այլն, եւ այլն:

ՊԱՐՍԿԱՆԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

Ի ՆՊԱՍՏ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ՝
ՀԱՅԿ. ՇՏԱՐ

Ապրիլ 21-ի իր թիւին մէջ Թեհրանի մեր
պաշտօնակիցը՝ «Ալիք» հետեւեալ հաղորդ-
ագրութիւնը լոյս ընծայած է...

Փարիզի տոնավաճառին, Սորձ. Միու-
թեան տաղաւարին մէջ Հայաստանի ներ-
կայութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն կը
ստեղծէ հայ եւ օտար այցելուներու մօտ,
որոնք բացման օրէն ի վեր (Ապրիլ 30)
կուգան դիտելու Հայաստանի թեթեւ ար-
դիւնարեութեան արտադրական նմոշ-
ները: Ամէն օր հազարաւոր այցելուներ
կուգան ու կը հիանան մեր քարազոր
կարգաւորներու, արհեստագործներու, բան-
տարներու եւ արուեստագէտներու ձեռա-
կերտ ստեղծագործութիւններով, մեր
պատմութեամբ, մեր տոկոսութեամբ եւ
հակառակ մեր ժողովուրդի ունեցած ող-
բեղական ճակատագրին՝ մեր յաւերժու-
թեամբ:

Յատկապէս կառուցուած սրահի մը մէջ
ամէն օր կը գործադրուին այլազան յայ-
տաղիւններ, կը ցուցադրուին հայկական
լաւորակներ եւ փաստանկարներ, ու-
րոյց կարգին՝ Ռուբին Գեորգեանի «Հայ-
կական աշխարհ», ուր կ'ուրուագծուի հայ
ժողովուրդի դարաւոր պատմութիւնը՝
հասնելով մինչեւ մեր օրերը, կ'անկար-
կուի 1915-ի ցեղասպանութեան ներկա-
յացելով նկարներ, ջարդերէն տեսարան-
ներ, ապա՝ Սորձ. Միու. Պաշտօնին Հայաստան, վե-
րջը ամէն մարդէ ներս, գործատուներ,
ձեռնարկութիւններ, կրթական ու դիտա-
կան հաստատութիւններ, աւագներու եւ
ժողովուրդ մը՝ որ կ'ընթանայ դէպի ա-
պագայ: Փաստանկար մը կը ներկայացնէ
Յովհաննէս Ալիազովիկի կեանքն ու գոր-
ծը, բազմաթիւ կտուներու ընդմէջէն, հոն
եւ լեռնային 1895-ի հայկական ջարդե-
րը՝ գործադրուած թուրքերու կողմէ:
Փաստանկարին մեկնաբանութիւնը կը կա-
տարուի Փրանսիայի մատչելի լայն
հասարակութեան մը: Երրորդ ժապաւե-
նով մը ցոյց կը արուի հայկական գորգե-
րու պատմութեան եւ բանուածքի ար-
ւեստը: Իւրաքանչիւր ժապաւեյի ցու-
ցադրութեան սրահը կը լեցուի ծայրէ -
ծայր:

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԻԼԷԱԿԱՆ ՀԱՐՑՅԵՐՈՒ ՇՈՒՐՁ

Ժաք Շիրաք, ըստ անհիշուած օդա-
կայան գնաց հրաժեշտ տալու համար Նա-
խագահ Միթերանի, որ Գոնքորտով կ'եր-
թար թողնէ, մինչ 24 ժամ ետք, նախա-
րարապէս այլ կը միանար Նախագահին,
մասնակցելու համար ճարտարաւորուեալ
կանցած երկրներու վեհաժողովին:
Փրանսայի ինքնատիպ դիմագրին է - հե-
տեւանք համակցութեան - երկու անձով
ներկայանալ այս անգամ:

Հակառակ շարաքներէ ի վեր ձեռք առ-
նուած ապահովութեան արտակարգ մի-
ջոցներուն, երկու ռումբեր պայթեցան,
առանց մեծ վնասներ պատճառելու, առա-
ջին հանգիստումն սկիզբն իսկ: Ծափոն
ծայրայեղ ծախք ուղած էր ցոյց տալ թէ՛
ներկայ է:

Կիրակի իսկ, Եթիոպիայի համաձայնեցան
երկու գլխաւոր հարցերու շուրջ՝ ահա-
բեկչութիւն եւ հիւլէական ապահովու-
թիւն:

Համաձայնութեան հիմ ծառայեց բրի-
տանական բանակէ մը, որ կը նախատե-
սէ -

- Զէնք չծախել կարգ մը երկրներու:
- Բարեկաւել արտաքին ձեռնարկու-
թիւնները այն անձերուն որոնց դէմ կա-
կած կայ թէ կապ ունին ահաբեկչութեան
հետ:
- Տեղեկատուութեան կազմակերպու-

ւորը Ալիւան պատգամած է՝ «Հոն՝ ուր
հայրենի երգեր կը լսուին, հոն հայ-
րենիքը ողջ է»...

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, խորհրդային
հիւլէական ուժի պատասխանատուն (նա-
խագահն է հիւլէական ուժի պետական
կոմիտէին) յայտարարած է թէ Չերնո-
պիլի արկածը ծանրակշիւն է հիւլէական
պատմութեան: Չոհրու թիւը միշտ անու-
րոշ կը մնայ, թէեւ պարզ է որ ամերիկ-
եան աղբիւրները սխալած էին եւ այսօր
ամէն մարդ կ'ընդունի որ խորհրդային
թիւը - 2 մեգաէ - անկարելի է: Շոգար-
ձակ ամպը Փրանսա եկաւ, առանց վտան-
գելու ընտելութիւնը, մինչ Իտալիոյ Ա-
ռոզիապահութեան նախարարութեան մէկ
ձախուրտ հրամանագիրը խուճապ ստեղ-
ծած է երկրին մէջ: 15 օր արդիւնած է
թարմ բանջարեղէն ծախել, աղցան եւ
թարմ կաթ վաճառել, ինչ որ շփոթութիւն
առաջ բերելու ծառայած է առաւելաբար:
Այսպէս Հոռոմի մէջ հրապարակէն վեր-
ցուցած են ֆրետուր, մինչ Միլանոյի մէջ
ճիշդ հակառակ որոշումը տուած են եւ
անվտանգ նկատած, իսկ Նափոլի ամէն
բանջարեղէն կը ծախուի...

ՎԱՏՀԱՅՄԻ քիչ ձայն պակսեցաւ,
Կիրակի օր, Մայիս 4, առաջին շրջանէն
Առաքելոյ Մարազան ընտրուելու համար,
ինչ որ հաստատեց այն վարկածը, թէ ի-
րեն դէմ ծայր տուած պայքարը, հիմնը-
ւած իր նացիական անցեալին վրայ, ազ-
դեցութիւն չգործեց: Ըստ ոմանց նոյն-
իսկ կրնար նպաստել, որովհետեւ Աւստ-
րիացիք կը դանդաղեցնեն որ նման պայ-
քար մը միջամտութիւն ըլլալ է իրենց ներքին
գործերուն: Եւ դեռ աւելին, հակահրե-
նայ՝ տրամադրութիւնները աւելի ար-
ծարժանեցան, շնորհիւ շրջաններու հակա-
վալտաճայ՝ քարոզչութեան: Ընդհանուր
գծով հիւլէական այն է նաեւ որ ինչո՞ւ
յանիւրեմ ծայր կուտար այս շարժումը,
երբ վալտաճայ՝ իր երկրին նախագահու-
թեան թեկաճու է եւ չէր ծագած, երբ
վալտաճայ՝ ՄԱԿ-ի լոյզ՝ քարոզչար էր:
Այս առաջին շրջանին, վալտաճայ՝ ձայ-
ներու 49,64%-ը առաջաւ, իր ընկերվա -
րական մրցակիցն ալ՝ 43,7: Բ. շրջանը
տեղի կ'ունենայ Յունիս 8-ին:

ՄԱՐՏԻՆԻ ԵՒ ԹՈՒՆԻՆԻ մէջ ցեղա-
պաշտ կարգ մը ոճրափորձեր գործուած
են Ուրաթ եւ Շարաթ գիշեր, Մաղրեպ-
ցիներու յաճախած սրճարաններն ու
պանդոկները: Երեք ոճրափորձերուն տէր
եղած է «Փրանսայի զօրադուռը մը մաղ-
րէպիան արշաւանքին դէմ», կազմակեր-
պութիւն մը, որ ցարդ անձանթ է:

ԳՈՂՈՄՊՈՑԻ (Սրբ. - Լանքա, նախկին
Սէյլան) օդակայանը ոճրափորձ մը տեղի
ունեցաւ օդանաւի մը դէմ: 22 մեգաէ
կայ: Արարքին տէր եղաւ Թամուզ անվա-
տողական խմբակ մը:

Առ ի գիտութիւն յարգելի հայ հասա-
րակութեան յայտնում ենք, որ Թեհրանի
խորհրդի կողմից կեանքի է կոչուել «Ի-
ՐԱՆԻՆ ՊԱՏԱՐԱՐՈՒՄՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ
ՔԱՐՈՉՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՊԱՍՏԱՌՈՒՄՈՒՆ
ՀԱՅԿԱՆ ՇՏԱՐ» անունով մէկ մար-
մին, որն արդէն իսկ աշխատանքի է ձեռ-
նարկել օգտակար հանդիսանալու ճակատի
թիկունքում տարուող աշխատանքներին:

Հետեւեցէք այս ուղղութեամբ արուելք
յայտարարութիւններին:

ԹԵՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

Այս մարմինն կազմութեան վաղորդա-
յին իսկ, նիստ գումարուած է եւ որո-
շումներ տրուած, ինչպէս կը հաղորդէ
«Ալիք», Ապրիլ 28-ի իր թիւով...

«Երեկ, Ապրիլ 27-ի, երեկոյեան ժամը
5-ին, տեղի ունեցաւ Թեհրանի Հայոց
Թեմական խորհրդի կողմից կեանքի կոչ-
ուած «Իրանին պարտադրուած պատերազ-
մի քարոզչութեան եւ նպաստաւորման
հայկական շտաբ»ի Բ. նիստը:

Ըստ օրակարգի՝ նախ կատարուեց դի-
ւանի ընտրութիւն եւ պարտականութիւն-
ների բաժանում:

Ապա որոշուեց կազմակերպել մէկ ցու-
ցահանդէս, ուր պիտի ներկայացուեն
Հայոց թեմական ցարդ բերած օժանդակու-
թիւնները՝ Իրանի վերելքին եւ ռազմա -
ճակատներին:

Ցուցահանդէսին մասնակցելու են Հա-
յոց ազգային մարմինները, իսլամական
խորհրդարանի հայ զոյգ պատերազմաւոր-
ները, միութիւնները, զարդաների ծնող-
ներն ու աշակերտութիւնը եւ «Ալիք» օրա-
թերթը:

Նիստում բաղձանք յայտնուեց, որ բո-
լոր այն Հայերը (անհատ, արհեստանոց,
գործարան եւ ընկերութիւն), ովքեր Ի-
րանին պարտադրուած պատերազմի ռազ-
մաճակատներին կամ Իրանի վերելքին
նպաստող օժանդակութիւններ են ցուցա-
բերել, իրենց լուսանկարը, տարած աշ-
խատանքի մի կարճ զեկույցի հետ, յանձ-
նեն Թեհրանի Հայոց ազգ. առաջնորդա-
րանին:

Նոյն սրահին մէջ Մայիս 1-ին, 3-ին եւ
4-ին հանդէս եկան երգել Կէորկի Միսա-
նաթովի Ալիստեան երգի ու պարի
համալիրը երկու մենակապարտներ՝ Ալլա
Կէորկեան եւ Կարինէ Նալբանդեան, մե-
նակապարտներ՝ Ռաֆայէլ Պօղոսեան եւ
Ռուբին Համբարձումեան, ընկերակցու-
թեամբ նուագախումբի մը, բաղկացած՝
Ալոտ Շամախեան (դհուկ), Եղիշէ Մա-
նուկեան (դուդուկ), Հայկազ Յակոբեան
(էմպանչա) եւ Թամար Ունուսեան (է-
մպանչա), որոնք հայկական ժողովրդա-
կան եւ քնարական երգերով, պարերով եւ
մեղերիներով ոչ միայն խանդավառու-
թիւն կը ստեղծեն ներկայներուն մէջ,
այլեւ կը ցուցաբերեն իրենց արուեստին
բարձր մակարդակը եւ ընդհանրապէս հայ
արուեստին հմայքը:

Հայաստանի տաղաւորին մէջ գետեզ-
ուած հայկական լեռնաշխարհի հակայ
կտաւը (գործ՝ նկարիչ Հենրիկ Սիրաւեա-
նի), անոր մօտ կանգնած՝ Նորադուլի
վանքէն բերուած ԺԲ. դարու խաչքարը
եւ ամբողջ օրը սփռուած հայկական երգն
ու երաժշտութիւնը հայ այցելուներուն
կը փոխանցէ բոլոր հայրենի ծաղկա-
տաններուն, զանոնք փոխադրելով դէպի
իրենց հայրենիքը: Հոգն է պակաս, առ-
կայ հոգեկան հարկները ամէն օր ներ-
կայ է Փարիզի տոնավաճառի աւելի քան
400 քառակուսի մէթր տարածութեան վը-
րայ: Ձեռ. օր Ս. Ղազարի կղզիէն Հ. Ղե-

Շարաթ, Մայիս 3-ին, ժամանեց Հա-
յաստանի կառավարական պատուիրա-
կութիւնը, գլխաւորութեամբ փոխ - վար-
չապետ Ալեքսան Կիրակոսեան: Պատուի-
րակութեան մաս կը կազմէ Պետպլանի
նախագահ Ա. տեղակալ Մառատ Էլիւ-
եան:

Տնօրէնութեան մասնաւոր կարգադրու-
թեամբ, մինչեւ Մայիս 11, ամէն օր ժամը
17-ին պիտի գործադրուի գեղարուեստա-
կան յայտագիրը՝ երգ, պար, նուագ եւ
չարժանկարներու ցուցադրութիւն:

Մայիս 6-ին տեղի կ'ունենայ «Սորձ. Մի-
ութեան ազգային Օրը», որու ընթաց-
քին կը նշուի նաեւ «Հայաստանի Օրը»: Ժամը
17.30-ին մեծ սրահի մը մէջ տեղի
կ'ունենայ հանդիսութիւնը, որու ընթաց-
քին խօսք կ'ունեն Սորձ. Միութեան
Փրանսայի առեւտրական ներկայացուցիչը՝
Կոստանդին Պախտով, եւ Հայաստանի
փոխ - վարչապետ Ալեքսան Կիրակոսեան:
Ապա տեղի կ'ունենայ քուրճէյլ մը, որուն
կը յաջորդէ հայրենի արուեստագէտներու
երկերը՝ երգ, պար, նուագ եւ այլն:
Հոսակ՝ սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ կլոր
սեղանի մը, «Հայաստանի Օր»ուն առթիւ
եւ ներկայներու հարցումներուն կը պա-
տասխանեն Հայաստանի կառավարական
պատուիրակութեան անդամները:

ՓՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՆՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 2-ի խաղերու արդիւնքներն են -

Զէմիք - Տարպեդո Գ.	2 - 1
Փալգիբիս - Դիմաւո Թ.	1 - 0
Տարպեդո Մ. - Շախտեթ	1 - 0
Միտալիս - Արարատ	1 - 0
Կայրաք - Դիմապ	2 - 2
Դիմաւո ՄԲ. - Սպարտակ	2 - 1

Դասաւորման գլուխ է Զէմիք, իսկ
Արարատ վերջին տեղը կը գրաւէ 5 կէ-
տով:

«Ալիք», Ապրիլ 22-ի իր թիւով արձա-
գանք կը հանդիսանայ կառքի արկածի
մը, որ պատահած է Թեհրանի Մոզաթես
մայրուղիի վրայ, երբ հինգ Հայ երի-
տասարդներուն կողմ կառքը բախած է
Պալիքի մը: Հինգ երիտասարդներէն ե-
րեք՝ Խոռաւարտ Ղաթարեան (աշակերտ
Մարիամեան դպրոցի), Յուսիկ Մուրադ-
խանեան (Թաւրիզի համալսարանի ուսա-
նող) եւ վահիկ Թունեան (Ռուզեհէ տըն-
տեսական համալսարանի ուսանող) մե-
ռած են, միւս երկուքը՝ Յակոբ Գիւրջեան
եւ Հերման Այվազեան վիրաւորուած են:

Մ Շ Ո Յ Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ա Յ Գ Ե Կ Ո Ւ Թ Ի

Սեպտեմբեր ամսուն, Մշոյ անհամար աղբիւրներու մէջ տեղի կ'ունենար աղբեկութիւն, որուն կը մասնակցէին տեղացիները մեծով - պզտիկով: Աւելի վերջ հրեւաններու շուքին տակ, աղբապանները կը սկսէին լուռալի եւ օղիի պատրաստութեան: Համբաւաւոր ու զօրաւոր էր Մշոյ օղին, որ ձմեռուան խիստ եղանակին, տօնական օրերուն եւ հարսանիքներուն կը տալէն զլուրերը, կենսաւորախ Մշեցիներուն, որոնք սեղաններուն շուրջը բոլորեալ, ծափերով ու զգալիքով կ'երգէին ու կը զուարճանային:

Անգամ մը երբ փոքր էի, ես ալ ըմպած ու հարբած եմ պաշտելի ծննդավայրիս զօրեղեղ օղին:

Մշոյ վերին թաղ, Բերկիր Օղլոնց Արզարի տուն հարսանիքի հրաւիրուած էինք: Բերկիր օղլիները, թէեւ հեռաւոր աղբապաններ էին մեզի, բայց, շատ կապուած էին մեր ընտանիքին:

«Բերկիր օղլի» անունը, հաւանաբար կեղծ անուն մըն էր արուած անոնց տեղացիներէն, որովհետեւ, անասուններու առեւտրական էին անոնք: Կը գնէին ու կը ծախէին ձիեր, էջեր, գոմէշներ ու եղներ: Եթէ չեմ սխալի մասագործի խանութ մըն ալ ունէին Մշոյ շուկային մէջ, որովհետեւ, անոնք յաճախ միա կը զբրկէին մեր տուն իրենց ծառային միջոցաւ, մասնաւոր խոշոր ոսկորներով դոմէշի միսեր, որոնցմով Մշեցիք կ'եփէին քալամի թրթիւր ջրով ապուր:

Բերկիր Օղլի չորս եղբայրներէն, կը յիշեմ միայն երեքը, Արզար, Յունան եւ Մուշեղ, այս վերջինը քիչ մը ծուռ, անիշխանական, կարիճ երիտասարդ մըն էր:

Ձեմ գիտեր Յունանի՞, թէ Մուշեղի ամուսնութեան օրն էր: Հարսանեկան ճոխ սեղանին ու խրախմանքին, բացի հօրմէս կը մասնակցէր մեր ամբողջ ընտանիքը: Ձիս նստեցուցած էին փեսային եւ հարսին մէջտեղ, ամօթխած ու ճնշուած, չէի համարձակուի շարժիլ: Հարսնուրները կ'ուտէին, կը խմէին եւ տուֆերը թոցընելով օգին մէջ, կը պարէին: Ողբերգութիւնը ստեղծողը սակայն, կնքահայրն էր:

Մշոյ վաղուսն երիտասարդներէն ծանօթ՝ Հայկ Միրճանեան, որ զլուրը օղին մէջ խաղցնելով, հրաշքի կը պարէր, երբ պահ մը յոգնած նստեցաւ քովս, դրկեց համբուրեց զիս եւ ստիպեց որ երգեմ: Ես փոքր էի, կ'ամձայի եւ նազ ու տուզով կը մերթէի: Հայկ Միրճանեան, խնդալով եւ գրեթէ բռնի իրարու հետեւ իջնելով զուտ կոնծել տուաւ ինծի Մշոյ զօրաւոր օղին... Թէեւ կրակ մը ինկաւ ներսս, լափեց ու այրեց աղիքներս, բայց գինովցած ու խելած, դարձայ ծուռ Մշեցի, ես ալ հարսնուրներուն հետ մինչեւ լոյս գիշեր երգեցի ու պարեցի:

×

Գարնան ու Ձատին, Քրիստոսի հետ, յարութիւն կ'առնէր նաեւ Տարօնի աշխարհը... Արեւի ճառագայթներու տակ կը պապար ձիւնը եւ կը սկսէր ձիւնհալը... Լեռներէն կը դահլիճէին անհամար ջրվեժներ դէպի անդադարաւոր ձորերը: Դաշտին մէջէն կարկաշտով կ'անցնէին վտակներ ու գետակներ, ծառերը կը ծաղկէին, արագիւններն ու ծիծեռնակները կը վերադառնային բարոյներուն եւ տանիքներուն կատարին, վերաշինելու իրենց բոյները: Ծննդդին ու մանուշակը, աղբանցարուն ու գինարիւրը կը ցցէին իրենց քնքուշ ու նազեղի գլուխները, ու հայ պտղավաճառները փողոցներէն կը կը պոռային «Կեանք, շրմբ, ձիւն, գետնի խնձոր», այս վերջինը կարմրոտակ, դուռն ու կլոր, գետնախնձորի ազնուական մէկ տեսակն էր, զոր Մշեցիները հում - հում կ'ուտէին: Մինչ եկեղեցիները կը լեցուէին խուռներով բազմութեամբ, յաջորդաբար տօնելու Ծաղկա - զարդն ու Ձատիկը, կարմիր հակիրթներով ու նախշուն դաթմաներով:

«Ծաղկազար, ծռակ Ձատիկ» կը պոռային ծամուն գրանդ առջեւ հաւաքուած տղաքը, մէկ - մէկ ձիւնիկի ձիւր բռնած ձեռքերին: «Քրիստոս յարեալ է ձեռն լոյս» կը կոչէին պատկառելի մեծերը:

«Շնորհաւոր Ձատիկ» կը կանչէր ժողովուրդը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

Ա Պ Ր Ի Լ Ը

Գ Ա Ի Ա Ռ Է Գ Ա Ի Ա Ռ

Մ Ա Ր Ս Ե Յ Լ

Այս տարի եւս Մարտի 11-ի հայ գաղութը քաղաքական երկու տարբեր ճակատով ներկայ հայապատկան այս օրը: Միութիւնը իրագործուեցաւ միայն եկեղեցիէն ներս:

Մարտի 11-ի երեք յարանուանութեանց եկեղեցիները՝ Առաքելական, Կաթողիկէ եւ Աւետարանական իրենց հոգեւոր պետերով Յակոբ Եպիսկոպոս, Վարդանան, Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան, Վեր. Ժան - Տանիէլ Սահակեան հրաւիրեցին գաղութը ողբերգական հանդիսութեանց օրոնք տեղի ունեցան Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ չորսգիծին մէջ:

Ապրիլ 23-ին, ժամը 21-ին, կատարուեցաւ հսկումի եկեղեցական արարողութիւն եւ ապա հոգեհանգստեան կարգ նահատակաց Յուշարձանին առջեւ որոնց յաջորդեց հերթական հսկումը յուշարձանին, վառուած ջահերով, մինչեւ ուշ դիշեր:

Ապրիլ 24-ին, մատուցուեցաւ հանդիսաւոր ըստման այս պատարագ, ձեռնարկ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանանի եւ երգեցողութեամբ Սահակ - Մեսրոպ Երզնախումբին, զեկավարութեամբ՝ Սաշիկ Երմազեանի, որուն աւարտին թափօրով եւ հոգեհանգստեան շարականի երգեցողութեամբ Ժողովուրդը համախմբուեցաւ Մեծ Եղեռնի Յուշարձանին շուրջ: Ձանաղան միութիւններու կողմէ գեղեցուեցան ծաղկապսակներ, իսկ տանեակ դարձողականներ ծաղկեփունջեր դրին: Հոն կային շարաթօրեայ կարգ մը դպրոցներ - բոլ աշակերտներ եւ յատկապէս Անարատ Յղութեան Հայ Գոյրերու դպրոցին աշակերտութիւնը զխաւարութեամբ անհուն՝ հի Գոյր Ժնէվիէի Դաւիթեանի, որոնք կարգապահութեամբ եւ մանկական երկուցած հաւատքով հետեւեցան արարողութեան: Ոտք առաւ Մարտի 11-ի Արեւ - պիտիոյութը՝ Տ. Քոֆիի ըսելով թէ որպէս քրիստոնեայ եղբայր մը կը բերէ իր համակրութիւնը եւ կը միանայ հաւաքական աղօթքին: Դուք չէք մոռնար ձեր նահատակները, ձեր հայրենասիրութիւնը, մենք եւս չենք մոռնար եւ չենք կրքնար անտարբեր մնալ ձեր ցալին, շարունակեց Եպիսկոպոսը ու աւելցուց. - «Աւելի լու գիրքս սիրելու համար, աւելի լալ պիտի է գիրքս անցնելու եւ յատկապէս լալս անցնելու պատմութիւնը որուն ժառանգորդներն ենք: ... Կաղօթեմք ձեր նահատակներուն համար որպէս յայտնաբերուին ստանձնելու հաւատքի մարմնը: ... Ձեր հաւատքին մէջ եղիք հաւատաւ ու հաւատարմութիւն, որովհետեւ հաւատարմութիւն է, վիճակ՝ պատմութեան: Հաւատքն է որ մեզի պիտի տայ ապագայի յոյսը»: Մարտի 11-ի Արեւիկոյութիւնը այս անգամ խօսեցրը յուսախաբութիւն պատճառներով: Անցողիկ կամ մայիսէն դիտողը եթէ չգիտնայ թէ հայկական եկեղեցիի մը, հայկական յուշարձանի մը առջեւ կը դանուի ու լալ արտասանուած խօսքերը, վայրկեան մը պիտի մտածէ թէ այս մարդիկ որ թրեւեռներ, որ դէպքի, որ նահատակներու, որ պատմութեան, որ ապագայի մասին կը խօսին եւ ինչո՞ւ հաւաքուած են: Անշուշտ հետո կը կարդինալ Ռոմէի Էջեկատայի ջերմ, խնդալաւտ եւ պատմական ու քաղաքականութեան ճիշդ եւ յստակ խօսքերէն: Սակայն ըլլանք ներդաշնակ եւ համբերող, քանի Տ. Քոֆիի գեղեցիկ ժամանած է Մարտի 11: Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանանի «Հոգեւոր»ով եւ Մարտի 11-ի Արեւիկոյութեան վերջ գրուած այս արարողութիւնը որուն հետեւեցան չորս հարիւր յիսուն հոգի: Անկասկած որ նոյն օրը, նոյն ժամուն Հրեաներուն ժողովարանները ծայրէ ի ծայր լեցուն էին իրենց Ձատիկի տօնին առթիւ: Յետոյ, դպրոցականները բարեխալ տարար եկած էին (եւ իրենց ծնողներով) հաւաքուեցան Սահակ - Մեսրոպ Մշա - կութային կեդրոնի Ա. Զրաշխան սրահը լսելու եւ զրոյցելու օրուան նշանակութեան շուրջ, ինչ որ գնահատելի նախա-

ձեռնութիւն մը եւ հայեցի դաստիարակութեան տեսակէտէն օգտակար աշխատանք մըն է:

×

Յոյցերէն մէկը կը մեկնէր Մոպիլի հրապարակէն (Քանդակէն), ապա Ռուսին - Ֆեռնու, վերջապէս համար Փլաս Ֆելիքս Պարէթ, ճիշդ նահանգապետարանին դիմացը, եւ կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Սաշիկոյմէ:

Ժամը ճիշդ 18.30-ին, ծաղկապսակ մը զետեղելէ յետոյ Մոպիլի մէջ գտնուող հայկական յուշարարին առջեւ, Ծաղկապսակ Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Բարեկամականին կողմէ եւ որուն անունով օրուան խմաստը բացաւ ըրող մի քանի խօսքեր արտասանեց՝ Կարապետ Տէրաշեան, ցուցարարները ծամբայ ելան: Առջեւէն կը քաշէին Համազգայինի հայրերին աշակերտները, ձեռքերին զայիկական հռազդրներ, ապա Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու դրօշակները, տեղական քաղաքական անձնաւորութիւններ յատկապէս ընկերավարական կուսակցութեան պատկառնող, ինչպէս նաեւ ներկայացուցիչներ ԻԻ-ՏԻ-ՖԻ-ի եւ ԻՌ-ՓԷ-ԻՌ-ի, յոյն դադուրի անագմներ եւ Նշան քահանայ Գոյր յումմէան: Ժողովուրդը, չորսը երկու հազար, դանդաղ քաշելով կը հետեւէր:

Լայնածաւալ պահանջատիրական պատմաներ, հարիւրաւոր հայկական եռագոյններ կը գունաւորէին ցոյցը: Բարձրախօս մը կը լսուէր մերթ յետոյ խալիկա երգեր, մերթ կարգախօսներ՝ «Թուրք ոճրագործ», «Թուրք Փաշայի», «Մեր հողերը», «Արգարտութիւն Հայ Ժողովուրդին», «Անկախ Հայաստան» եւ այլն... Յոյցը կը վերաշարաւորուէր միջադէպի: Կազմակերպիչ միութիւններու անդամներէ քաղաքացի պատմաիրակութիւն մը բանաձեւ մը կը յանձնէր նահանգապետի ներկայացուցիչին: Եւ Ժողովուրդը - զը կը ցրուէր:

×

Միւս ցոյցը, ճիշդ նոյն ժամուն, 18.30-ին, կը մեկնէր մեթրո ֆեռիէ հրապարակէն, կ'առնէր Փրատո պողոտան, կը հասնէր Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ, աւելի ճիշդ մօտերը, քանի ոստիկանական ուժերը պատուար կը կազմէին եւ կը վերջանար համախմբումով մը Սրբոց Թարգմանչաց եւ Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ ըսելու գտնուող Նահատակաց Յուշարձանին շուրջ: Հոն խօսք կ'առնէր Համախմբար կուսակցութեան Պուշ - Եր. - Ռոնի մարմնի անունով՝ Ռոյան Ժոյլ որ կը վերջիւցնէր իր կուսակցութեան դերը ի նպաստ հայկական ցեղապանութեան ճանաչումին, յայտարարելով որ մոռանալը ոճի մըն է, երբ կը վերաբերի Ժողովուրդի մը բնաշինչին: Նոյնպէս կը խօսէր կազմակերպիչ մարմնի անունով՝ Ժան - Ժաք Միհրանեան, որ ստանկարար կը ծաղկէր Ֆրանսական կառավարութեան այս վերջին օրերու դիւրեղողումը այսինքն Թուրք - Ֆրանսական յարաբերութեան քաղաքականութեան, հսկայ յետաքայլը հայկական ցեղապանութեան գոյութեան եւ իրականութեան վրայ:

Այս ցոյցը կազմակերպուած Մարտի 11-ի Պուշ Եր. - Ռոնի Հայ Միութիւններու համադրող բաժան կողմիցն էր կողմէ տեղի կ'ունենար առանց միջադէպի: Կը համախմբուէր չորսը եօթ հարիւր հոգի, իրենց ձեռքը բռնած մէկական կարմիր մեխակ: Թափօրին մէջ կը տեսնուէր հրապարակային զոյգութեան եւ իրականութեան վրայ:

պանութեան ճանաչումը, հայ դատարարականութիւնը պահանջող եւ այլ նպատակներով զոյգութեան: Նոյնպէս կարեւոր էր կոչեր եւ համար կը կրկնուէր «Ինչի՞նչ Արմէնիէն» կարգախօսը:

×

Ուրբաթ օրուան, Ապրիլ 25, տեղական տոնաւորեան երեք օրաթերթերը կապուելու իրենց իրենց «Կողմը» կամ ձեռքէն իրենց դերը: «Լը Փրոպանս» (Կերմարական) կը խօսէր (երկու նկարներով) միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան իր քոյր միութիւններուն կազմակերպող ցոյցի մասին, տալով որպէս թիւ մասնակցողներու՝ երեք հազար: «Լա Մարսելէզ» (Համախմբար) կ'անդադարեւորէր միայն Մարտի 11-ի Պուշ Եր. - Ռոնի միութիւններու համադրող կողմիցն էր մակերպուած ցոյցին (մէկ նկարով) տալով որպէս թիւ՝ աւելի քան հազար: «Լը Մերիտիոնալ» (Աշխարհական) արեւմտեան կը հանդիսանար երկու ցոյցերու երկու նկարներով, սակայն որպէս թիւ՝ երկու ցոյցերը միացած, կուտար հազար: Եթէ այս վերջին օրաթերթը կը կողմը չէր կրցած ընտրել, բայց իր դերը կրցած է ձգել, հետեւելով Արապիկայի նախարար՝ Ժան Պերնար Ռէմոնի յայտարարութեան, Ապրիլ 23-ին, Ապրիլի 25-ը զոյգին մէջ:

×

Ձեռք կրնար չխօսիլ Ապրիլ 24-ի նախօրեակին պատահած միջադէպերու մասին թէ անոնք ըլլան՝ անվայել բախումներ յայտարարութիւններ փակցնողներու միջեւ, Թուրքիկներու եւ հակաթուրքիկներու բաշխման, Ֆրանսական թերթերուն մէջ յաջորդական յայտարարութիւններով, յօդուածներու երևումով մեր ներքին պատակաւորներու ցուցարարութիւնը, անուններու, կացութիւններու անպարկեշտ շահագործումները եւ այլ անհաճոյ դէպքեր որոնք ոչ միայն պայտէն բերեր Հայերուն, ոչ միայն հանրային կարգի խնդիրն առջեւ տնտեսական կը պարզէին, այլ եւ մասնաւոր կ'ուրախացնէին մեր հասարակաց թանկ Անշուշտ կան յանցարարներ, որոնք ծաղուկի վերայիչեալ միջադէպերու, ապա ի դուր է, պատասխանները փնտռելու մէջ կամ միւս կողմը դատաւարութիւն թէ չէ, հաւաքական կամք մէջ ընտանեց բարձրացնելու Թուրքիկ դէմ, երկու քաղաքական հաստիքներ մէջ մայրով խօսելու, եթէ չէ, չէ, աղբային պատկերներուն ու արժանապատուութիւն մէկ օր ըսել տալու ներքին վէճերը, պարզապէս ցաւալի է: Յուսալի է: Յուսալի է մասնաւոր այն պահուն երբ Թուրքիկ մասնաւորապէս բոլոր ճակատներուն վրայ յարձակողական անցած է, փաստաւորապէս Արտաքին նախարարին վերջին (նաեւ առաջինն ալ է) թրքապատ լոյս տարարութիւնը: Ինչ կ'արժէ աւելին ըսել: Ապրիլի 24-ը իրարու կը յաջորդեն մենք կը հեռանալէն Երկաթուղի ժողովուրդը կը հեռանայ Երկաթուղի տեւ արարողութիւններուն եւ ցոյցերուն մէջ ամէնուրեք, ՄԵՄ ԲԱՅԱՅԵՍ ԿՈՅ՝ ԶԱՆԳՈՒԱՅԸ:

ԿԱՐՈ ՅՈՎԱԿԻՄԻԱՆ

×

Լ Ի Ո Ն

Լիոնի մէջ, Ապրիլ 24-ը ողբերգութեան երեք յարանուանութեանց միասնականութեամբ եւ, երեւութապէս, միասնականութեան դրօշակն տակ: Երեւութապէս միայն: Այսուհանդերձ, դրօշակները կը բնականաբար զոյգուէին իրենց միասնականութեան կէտ մը՝ Լիոն շուրջը:

Հայ Դատի յանձնախումբը, որուն կազմակերպիչն այս առթիւ Ապրիլի 24-ը զոյգութեան վարչականներէն ոմանք եւ զանազան միութիւններու վարիչներ, յաջորդապէս անգամ մը եւս, շարժման մէջ դնելու միայն Լիոնի Հայեր, այլ նաեւ Հայերու թաղաքականութեան կէտ մը՝ Լիոն շուրջը:

Յանձնախումբը յաջողած էր մասնաւոր շարժման մէջ ալ դնել շրջանի քաղաքականութեան անձնաւորութիւններէն մէկ կան աշխատող անձնաւորութիւններէն մէկը՝ քաղաքական Ֆրանսիայի Գոյրեր եւ Նախ - քաղաքական Ֆրանսիայի Գոյրեր եւ Նախ - կին նախարար Վիլիքոյանի երկնաթիւնը: Բարեբաղաւտ Զարմ Խոնիկ:

Երկուքն ալ, ուրիշներու կարգին -

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԲԸ
MONTBELIARD

Ապրիլ 19-ին, Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը համերգ մը կու տար Մոն-պելիար, մեծ յաջողութիւն գտնելով, ինչպէս կը վկայեն յետագայ տողերը. -

Les voix de l'Arménie
Une étonnante ferveur et un public conquis

Une église est une merveilleuse salle de concert et l'Arménie est bien vivante. La démonstration a été faite samedi soir à Montbéliard de splendide façon par le Chœur mixte arménien de Paris

Un public nombreux a découvert avec enthousiasme ses sonorités magnifiées par les vastes dimensions et l'acoustique de Saint-Maimbœuf. C'est que ces héritiers sans royaume de la vieille Arménie chantent comme on le fait rarement. Les bouches s'ouvrent, les visages se transforment, les poitrines s'enflent : tout le corps chante avec une force, un engagement étonnants qui font de la prestation du chœur ce qu'elle veut être : un acte de foi, un acte d'amour.

Les basses sont spectaculaires, les ténors ont un souffle et un timbre superbes, auxquels répond l'unité et la clarté des voix féminines. Sans accompagnement musical, sans effets de scène ni éclairage, l'ensemble dirigé avec une précision de chef d'orchestre par Garbis Aprikian suscite une émotion presque palpable.

Dans la nef, les Arméniens venus de Montbéliard, de Belfort et même de Lyon ou de plus loin encore, étaient très présents, mais ceux qui ne comprennent pas la langue de Komitas et qui étaient simplement venus pour la beauté du chant ont saisi entre de vibrants Alleluia et d'ineffables Amen, l'essentiel, la ferveur, la fidélité d'un peuple qui ne dissocie pas le spirituel et le temporel, le travail, la fête et la prière.

Les Arméniens samedi soir à Montbéliard étaient heureux. Les autres aussi.

M.-Th. R.

«L'Est Républicain»
(lundi 21 avril)

Նոյն թիւին մէջ, լոյս տեսած է կարճ հարցազրոյց մը կարպիտ Արիկեանի հետ, որու ընթացքին ան կը բացատրէ հայ ժողովրդական երգչին ոգին ու հակիրճ կենսագրական տեղեկութիւններ կու տայ իր մասին։ Թերթը նկար մըն ալ կը պատկերէ այս գրութիւններուն։

ըլլան անոնք, պայքարը՝ անտարբերութեան դէմ, օրակարգի հարց պէտք է ըլլայ։
Անհրաժեշտ է, կը կարծենք։

ՎԱՆԻՍԱՅ ՄԻՍԳՃԵԱՆ

×

ԿՐԸ ՆՈՊԼԸ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24-ին Կրնոպլի Ս. Ժողէֆ Եկեղեցիին մէջ հանդիսարար պատարագ մատուցանեց Ս. Մովսէս քահանայ Գալէնտէան, Լիւնէն։ Յաւատ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ մեր բիրտաւոր նահատակներու յիշատակին։

Պատարագէն ետք ներկաները ետագոյնով ու պատասխանելով ուղղութեան Փօլ Միսթրալ հրապարակը, ուր ծաղկաւր - սակ զետեղուեցաւ տարազներէն յուշարձանին առջեւ։ Ազգային Միութեան անունով խօսք առաւ Ժիրայր Արապեան, հրաւիրելով ամբողջ Հայութիւնը, անխոր լծուելու հայ դատի պաշտպանութեան. ինչ որ կարելի էր միայն մեր աշխատանքով։

Մշակոյթի Տան մէջ Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանին մանրակերտն էր դրուած. հոն եկան քաղաքագետ՝ Ալէն Բարիսիոն, քաղաքական կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներ եւ ստորագրեցին յուշամատենը։

Երեկոյան տեղի ունեցաւ յուշահանդէս մը, զետեղուեցաւ ճոխ բաժնով. երգեցին Ս. Մատեն, Տիկին Քէչիշեան, Ռ. Գալանեան. փոքրիկ Ս. Համբարձում օպերայով երեք կտոր նուագեց Կոմիտասէն. իսկ Սիմանթոյն ու Ժապ Եկեղեցեան կտորներ արտասանեցին Տիկին Յ. Սամոյեան (Ձէքեան), Ա. Մատեն։ Դարձեց աշակերտութիւնը կատարեց խմբերգներ, ուսուցչուհի Շ. Մանուկեան երգեց «Յուշարձաններ»ը։

Օրուան դասախօսն էր Գեորգ Պաղճեան, իրաւական դիտութիւններու տրութեամբ Մոնթելիի համալսարանի դասախօս, ու հետեւի վերջերս հրատարակուած «Հայկական հարցը. ո՞ր է լուծումը» գիրքին։ Ան ներկայացուց թուրք կառավարութեան Հայութիւնը բնաջնջելու ծրագրերը, մինչեւ այսօր կատարուած անարդարութիւնը, երբ հայկական հողեր կը հստակ թուրքացան, Ատրպէյճանի եւ Վրաստանի սահմաններէն ներս։

Դասախօսութեան ետք ներկաներու դանդաղ հարցումներուն պատասխանեց տղթէօր Գեորգ Պաղճեան, գոհացնելով բոլորը։

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱՍԱՆԵԱՆ

նակցութիւնը։ «Մեր կազմակերպութիւնը ձեռք հետ է քսուա Տիկինը»։

Վերջին խօսողը եղաւ Վահէ Մուրադեան Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ։

Իր լաւ պատրաստուած տեղեկագրութեան, կ'արժէ նշել երկու կէտեր. -

Ա. - Ոչ մէկը իրաւունք ունի մեզմէ պահանջելու որ մոռնանք, ներենք, այնքան առեւ որ թուրքերն չի ճանչնար իր գործած ոճիւրը եւ թուրքերն չէ դատաւարտուած Պետութիւններու կողմէ՝ որոնք իրենց սահմանադրութեան մէջ գրած են Մարդու Իրաւունքի Պաշտպանութիւնը։

Բ. - Ժապ Երաք շատ յաճախ կ'ընդունի թուրքերի վարչապետը, առանց խօսք ընելու հայ եւ թուրք մէջին։ Մեր բարեկամ Միշէլ Նուար յանձն առած էր մեր առջեւ թուրք եւ ֆրանսական յարաբերութիւնները կախումաւորել ցեղասպանութեան ճանաչումէն։ Հիմա որ պաշտօնի վրայ է, մօտէն պիտի հետեւին իր գործերակերպին։

Վահէ Մուրադեան վերջացուց իր խօսքը, ուղղելով զայն Հայերուն. - «Անվճար գործունեութիւն մը կ'ընայ լեռները տեղէն խախտել եւ, ինչո՞ւ չէ, մեզի վերադարձնել մեր լեռը...»։

Ինչ որ պէտք է ընդգծել Լիւնի ոգեկոչումին առթիւ, այն է թէ այս տարի կազմակերպուի յանձնախումբը Ապրիլ 24-ին ջանաց տալ համաժողովային բնոյթ անուանելով զայն՝ «Ցեղասպանութեան եւ մարդկութեան դէմ ոճիւրներու օր»։ Բանաձեւ մը զրկուեցաւ. Հանրապետութեան Նախագահին՝ խնդրելով որ այս անուանումը պաշտօնական ձեւ առնէ։

Ղրկուեցան նաեւ բանաձեւեր վարչապետին, Սթրասպուրի Եւրոպական խորհրդարանի նախագահ՝ Պ. Զլիմէինն ու Երաքին իր աշակերտները բերէ հայ դատին եւ նաեւ, անխուսափելիօրէն եւ անկասկած միշտ անօգուտ, թուրք կառավարութեան, որպէսզի ճանչնայ ցեղասպանութիւնը եւ նստի բանակցութեան...

Որքան էր ցոյցին մասնակցողներու թիւը։ Աղբ. ապահովութեան պաշտօնեան որ կը հետեւի միշտ հայկական ձեռնարկներուն, ըսաւ մեզի՝ «1200 առ առաւել»։ «Լը Փրոքթէ» թերթը, չորս սիւնակներու վրայ, գրեց՝ «Անելի քան երեք հարկը»։ Որն ալ ըլլայ իրականութեան ամէնէն մօտիկը, քիչ է, այս չըմանին մէջ ապրող հայութեան քանակին համեմատութեամբ։

Հայ Դատի Յանձնախումբին եւ մեր ամէն տեսակի կազմակերպութիւններուն համար, ինչ հոսանքի եւ ինչ բնոյթի ալ

- Ձեզի ալ պիտի բերեմ, Պարոն Մարկոս, կ'ըսէ Սաթեմիկ։ Տեսնենք պիտի հաւնի՞ք իմ եփածս։ Ես լաւ խոհարարուհի եմ։

- Դիտեմ, կը պատասխանէ Մարկոս։

Մարկոս կերպարանափոխուած է։ Ձեմ գիտե՞ր ուրիշ՞ ուր այս առաւօտ զինքը ինծի ընկեր դարձուցի վաղուան դրութիւնը։ Այդ բանը երբեք չէի ըրած։ Սաթեմիկին բերածներէն, եփածներէն երբեք բաժին չէի հանած իրեն։ Ուստի չեմ գիտեր նաեւ թէ Մարկոս ո՞րիկէ գիտէ Սաթեմիկին խոհարարի կարողութիւնը։ Իրաւ որ չեմ ակնորժեր այս մարդէն։ Առաջին վայրկեանէն ի վեր չեմ ակնորժեր եւ մեծ անհամբերութեամբ կը սպասեմ որ մեկնումի օրը հասնի։ Կարեւոր անհանգստութիւն մը չունի, մօտ օրէն պիտի մեկնի հաւանաբար։ Կուգի՞մ որ ժամ առաջ մեկնի եւ իր տեղը ուրիշ մը գայ։ Միակ փոփոխութիւնը, զոր իմ մօտը սենեակս կ'ընայ ինծի առաջարկել, այդ է ահապատիկ։ Դրացիներ մը մեկնումը եւ ուրիշ մը ժամանումը։ Այդ փոփոխութիւնը կ'ընայ աղիտաբեր ալ ըլլալ, գիտեմ։ Մարկոսէն հազար անգամ աւելի անախորժ մարդոցմով լեցուն է աշխարհը։ Մնաց որ Մարկոս այդքան ալ անախորժ մէկը չէ։ Բայց իր որդիամոլութիւնը կը ջգրանացնէ զին։ Որդիամոլութիւն՝ որ յատկապէս զգուշել կը դառնայ եթէ ներկայիս անոն որ իր անհանգստութիւնը

եկած է ստամոքսէն։ Ատկէ դուրս չեմ կրնար ըսել որ յոռի դրացի մըն է։ Ինծի նկատմամբ ալ յարգալիք եղած է միշտ։ Ձէ նեղած զին։ Միշտ նահանջած է, ամէն անգամ որ նշարած է թէ խօսք բանալու իր այս կամ այն ձեռնարկը կը նեղէ զին։ Այդ բոլորը նկատի առած՝ թերեւս քիչ մը անիրաւ եմ իրեն հանդէպ հակակրօնաբէր մէջ։ Մանաւորը որ աշխարհի վրայ առանձին, բոլորովին առանձին մարդ է։ Լքուած մէկը թերեւս։ Մինչեւ այսօր ոչ մէկ այցելու ունեցաւ։ Ոչ մէկը եկաւ իր քով «ի՞նչպէս ես» մը հարցնելու։ Կինը մեռած պէտք է ըլլայ։ Բայց զուակ չունի։ Ազգական չունի։ Չար կողմերէն մէկը ահաւասիկ։ Որովհետեւ իրմէ չեմ ակնորժած, իրեն երբեք ալ չեմ հարցուցած այդ մասին։ Բայց արդէն յայտնի է. բոլորովին առանձին մարդ է աշխարհի վրայ։ Նոյնիսկ եթէ տասը քալ անգին տասը զուակներ ունի, աշխարհի վրայ առանձին մարդ է, քան որ ոչ մէկ հարազատ իր քով եկաւ օր մը, կունակ մը չորցնելու, ճակատ մը քրքրելու, իրեն մը համբուրելու համար։ Եւ ահա - ւասիկ այս առաւօտ այս է պատճառը որ ես յանկարծ, բոլորովին ինքնաբերաւ տըրամպետութեամբ, զինքը ինծի ընկեր դարձուցի վաղուան դրութիւնը ինչքէն։ Սաթեմիկին քաղցր խօսքերը, իմ անուշիկ աղջկիս ջերմ խանդաղատանքը անգիտութեան մէջ յանկարծ յուշարձանի մը նման բարձրացուցին Մարկոսի առանձն

նութիւնը, նմանօրինակ խանդաղատանքէ մը զրկուածութիւնը։ Եւ այդ անգիտակից անդրադարձումով է որ ես իրեն նետեցի տունէն եկած տաք կերակուրը բաժնելու բարեկամական կամուրջը։ Մարկոս շան պէս հասկցաւ իմ մէջ երեւան եկած այս յանկարծակի փոփոխութիւնը։ Փաստը մէջտեղէն է. իր յանկարծակի պատասխանը, որուն մէջ ես իսկոյն ճանչցայ բարեկամական այն բարձրագոյն շնչող զոր Մարկոս կ'ընայ զնել իր չափանշով. «Ախպար, դուն ալ խելքդ իմ կերածներովս աւրած եմ»։ Այո, ոչ մէկ նախադասութիւն պիտի յաջողէր Մարկոսին այդ վայրկեանի երջանկութեան ու բարեկամութեան թարգմանը հանդիսանալ, որքան այս նախադասութիւնը, որ յանկարծ թուա իր բերնէն։

Եւ հիմա զարնանային մթնոլորտ մը կը տիրէ այլեւս մեր սենեակին մէջ։ Սաթեմիկ կարծես մոռցաւ զին ու խանդավառ խօսակցութեան մը բռնուեցաւ Մարկոսին հետ, որ ուղղահայեաց նստած՝ իր անկողին մէջ, վերմակը անվերջ կուրծքին քաշելով, աւելի կը խօսի, քան մտիկ կ'ընէ։ Այս պատկերը բնական է, որովհետեւ խօսակցութիւնը կը դառնայ նիւթի մը շուրջ, որ երկուքին ալ տկար կողմն է. խոհանոց։

(Շար. 24)

Իմ աղուոր աղջկա կը խնդայ ամէն անգամ որ կերակուրի խօսքը կ'ընեմ։

- Կը բերեմ, կը պատասխանէ, վաղը կը բերեմ, դուստի աղուոր, համով լիցք մը։

- Հոս դուստ յաճախ կուտան, բայց խաւած անհամ բան մը։ Ձեմ սիրեր։ Գուցէր ուրիշ ըլլայ։ Յետոյ...

Քովի անկողինը ցոյց կուտամ։

Մարկոսն ալ շատ կը սիրէ դուստը...

Մարկոս չի փախցնէր առիթը։ Որքան ասեմ ի վեր արդէն կ'ուզէր մասնակցել խօսակցութեան։

- Ախպար, կ'ըսէ, դուն ալ խելքդ իմ կերածներովս աւրած ես։ Կարծես թէ որդիամոլ մէկը ըլլայի։ Ուստի կը սիրեմ, բայց չափաւոր...։ Լաւ կերակուրն ալ զնահանգ գիտեմ։

Կ Ա Ղ Ա Ն ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ԶՈՒՆԵՆԱՅ

Մայիս 12, 13-ի և 14-ի համար ծա-
նուցում ըստ ընդհանուր կարգի (Հայաստանի
արտաքին գործերի նախարարության կողմից)
պատճառներով տեղի պիտի չունենայ:

Հայ Աղյուսակում Ընկերակցություն

ՀԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
Ե Ի

ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹՅԱՆ

Հայ Աղյուսակում Ընկերակցության
ընդհանուր ժողովը, Մայիս 29, Հինգ-
շաբթի, երեկոյան ժամը 20-ին Ընկե-
րակցության կենտրոնում՝ 77, իսկ Լա Ֆա-
նթ, Փարիզ 9-րդ թաղամաս:

Բարեփոխող կանոնադրին 5-րդ յոթ-
նամյա համաձայն, վարչության անդամ-
ներուն թիվին կհասնի (8 անգամ) նորոգելի
ըլլալով, Ընկերակցությունը կուզի կ'ընէ իր
բոլոր անդամներուն, որոնք կը փափաքին
մաս կազմել նոր վարչության և իրենց
գործունեությունը բերել Աղյուսակում
Ընկերակցության աշխատանքներուն:

Թեկնածուներ համար պայման է Ըն-
կերակցության անդամ լինելը և կ'ընէ իր
տարիներուն անդամ ըլլալ:

Թեկնածուները պարտին Ընկերակցու-
թեան զբաղմունքները զբաղմունքներ, ամէ-
նէն ուշը մինչեւ Մայիս 13, (վերջին պայ-
մանաժամ): Դիմումագրերը պէտք է ձե-
ռագրել ըլլալ ու ստորագրուած թեկնա-
ծուն կողմէ որ շատ ընթերցելի կերպով
պէտք է գրէ նաեւ իր անունը, մականունը
և հասցէն:

ՀԱՅ ԱՂՅԱԿԱՆԱՄ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽ

Արմենակ Միքայելեանի հոգեհանգիստ-
եան առթիւ՝ Տէր և Տիկին Ռուկոն Պա-
մաճեան 350 Ֆ. նուիրած են Իսիկ Ս.
Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Միո-
րա Վարժարանին:

×

Արթուր Միքայելեանի հոգեհանգիստ-
եան առթիւ՝ Տէր և Տիկին Ռուկոն Պա-
մաճեան 350 Ֆ. նուիրած են Իսիկ Ս.
Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Միո-
րա Վարժարանին:

×

Դպրոցատէր Տիկնանց երկուսն Վարժա-
րանի խնամակալութիւնը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրանները -
Տոբթ. Էտի Աղամբեան 2500 Ֆ., Տէր և
Տիկին Խոսրով Վարդանեան 3000 Ֆ.,
Տէր և Տիկին Կարպիս Զաքարեան
Արշալոյս Կիպրիանոսեանի յիշատակին՝
1000 Ֆ., Տոբթ. Սեթ Սիմոնեան 1000,
Տիկին Զապէլ Թովմանեան 200 Ֆ., Տիկին
Զարուհի Տէմիրեան 1000 Ֆ., Աղյուսակ-
ում Ընկերակցութեան (որպէս տարե-
կան յատկացում) 10.000 Ֆ.:

Այլ Տիկին Լիւիան Եանայեան,
Այլ Տիկին Մարի Եանայեան,
Տէր և Տիկին Գեորգ Եանայեան
և զաւակները՝ Արմէն և Անի,
Տէր և Տիկին Սարգիս Եանայեան
(Եգիպտոս),

Տէր և Տիկին Արշալոյս Միքայելեան
զաւակներն ու թոռները (Լոնտոն),
Տէր և Տիկին Ժորժ Եգիպտեան,
ինչպէս նաեւ Թիւմարեան, Միքայելեան
(Պարիզ), Արշալոյս և Գալանեան
(Եգիպտոս) ընտանիքները և համայն
ընտանեկան պարագաները խոր կակիծով
կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զա-
կին, եղբոր, հօրեղբոր, մօրեղբոր, փե-
սային և ազգականին:

ԿՐԻԿՈՒՍԱՐ - ՄԱԳՍՈՒՏ
ԵՆԱԳԵՆՆԻ
Architecte Diplômé
E. N. B. A.

մահը, որ պատահեցաւ, Երեւանի,
Ապրիլ 29-ին, 52 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
այս Երեւանի, Մայիս 6, ժամը
10-30-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ
Մայր Եկեղեցւոյ, ուրիշ մարմինը կը փո-
խարդուի Մոմարթի գերեզմանատունը:
Որեւէ մահազգ զրկուած չըլլալով,
կը խնդրուի մերկայս իրեն աջակցել:

ՀԱՅ ՄԵՆԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille
ՄԱՐՏԻՅԵԼ

10-րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին
Տարուն և Վասպուրական սրահներուն
մէջ՝

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Նախագահութեամբ՝ Տէր և Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ԶԻՐԱՅԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն):
Պօղոս Տէմիրեան - Անի պարախումբը
Հայկական միջնորդութեամբ:

Ճաշագին 100 Ֆ.:
Սեղանները պահանջուել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽ

Կապոյտ Սալի Պօմոնի մասնաճիւղը,
շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ
նուիրատուութիւնները. - Պետրոս Զա-
րոյեանի մահուան առթիւ՝ Տիկին Զարա-
եան 300 Ֆ., Օր. Տէրմիքեանի մահուան
առթիւ՝ Տէր և Տիկին Տէրմիքեան 100,
Տիկին Գեորգեանի մահուան առթիւ՝ Տէր
և Տիկին Կոստանուհեան Աւետիս 150 Ֆ.:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒՆԻԿ,
ՏՈՒՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ
ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԵՐ
(ՀԱՇՈՒՅՈՅՑ, ՆԱՍԱԿ ԹՈՒՂԵ,
ՊԱՆԱՆ, ԵՒԱՅԼԵ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS,
PROSPECTUS,
DIVERS TRAVAUX DE VILLE
(TÊTE-DE-LETRE, FACTURES,
ENVELOPPES, ETC.)

« 8 Ա Ռ Ա Ջ — HARATCH »

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18 h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՅԻ ԶԱՐԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ
ԳՐԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

Քննարկում և ասուլիս

Միաբ. Մանուէլեանի ղեկավարութեամբ
ներէն՝

ԱՐՍԷՆ ԶԱԳԼՐԵԱՆԻ
Հեղինակած՝

«LES FRANCS-TIREURS de
L'AFFICHE ROUGE»
Հատորին մասին կ'արտայայտուի ինքը՝
Հեղինակը, որմէ յետոյ տեղի կ'ունենայ՝
ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԸ

Յերեկոյթին կը նախագահէ՝
Հայ Նախկին Դիմադրականներէն
ՅԱԿՈԲ ՎԵՋԻՐԵԱՆ

Մայիս 11, Կիրակի, ժամը 16-ին՝
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris

Գեղարուեստական յայտագիր:
Մուշեղ Գալոյեանի «Զարի Միքոն»
ժապաւէնը:

Փափաքողներուն, իր գիրքերը կը ստո-
րագրէ Հեղինակը:
Մուտքը ազատ է:

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ»

ՏԵՍԻՆԻ ՄԻՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՏԵՍԻՆԻ Արաք թատե-
րախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պա-
րոնեանի՝

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Կատակերգութիւնը (երեք արար), բե-
մադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի:
Շարաթ, Մայիս 10, ժամը 20-30-ին Լիւնի
Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սր-
ահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց:
Մուտք՝ 20 Ֆ.:

Hay kef

SOIREE DANSANTE
sur une
PENICHE

PENICHE BOER II

Quai Henri IV — M° Sully - Morland

Le Vendredi 9 Mai à partir de 22 heures

Entrée + 1 boisson : 80 Frs.

Renseignement : 42 - 61 - 77 - 62

COMITE SARDARABAD du M.N.A.

ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ ՄԵՆԱԿՈՅԹԱՅԻՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՍԵՆՈՂԱԿԱՆ

ԹԵԿՆԱԾՈՒԹՅԱՆ

«Այս տարի ևս Հայաստանի բարձրա-
գոյն ուսմանը նախարարութիւնը կ'ընդու-
նի երկու Քրեանտայ ուսանողներ 1986 -
1987 տարեշրջանի դասընթացներուն հե-
տեւելու համար:

Թեկնածուները գրաւոր կատարել
հետեւեալ հասցէին. -

6, Cité Wauxhall - 75010 Paris

Տալով հեռաձայնի թիւ, ՄԻՆԶԵԻ ՄԱ.
ԹԻՍ 15:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽ

Կապոյտ Սալի Արթուրի մասնաճիւղի
վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-
ցած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները -
Տէր և Տիկին Սիմոնեան 1000 Ֆ. ողբա-
ցեալ՝ Աւետիս Նախիբեանի մահուան առ-
թիւ, փոխան ծաղկեպսակի վարչութիւ-
նը ստացած է հետեւեալ նուիրատուու-
թիւնները. - Զապուհեան ընտանիքէն 100,
Միքայելեան ընտանիքէն 100, Մուրաֆեան
ընտանիքէն 200 Ֆ.:

Ողբացեալ Յովհաննէս Զեքեանի մահ-
ուան առթիւ՝ վարչութիւնը ստացած է
հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տի-
կին Զեքեանի Զեքեանէ 300 Ֆ., Տիկին
Անուշ Գեղեցեանի (Մարտի) 400 Ֆ.,
Տէր և Տիկին Վաղէն Երամեան 500 Ֆ.,
Տէր և Տիկին Մարութեան և զաւակները
(Ամբրիկ) 500 Ֆ., Տէր և Տիկին Պաղ-
չէճեան Խոսրով (Մարտի) 400 Ֆ., Տէր
և Տիկին Նէտիլեան Գրիգոր 200 Ֆ.:

ՀԱՄԱՐՁՈՒՄ

Ս. ՅՈՒՆԱՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՅ
ՓԱՐԶ

ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ ՀԱՂՐՈՒԹՅԱՆ ՍՐ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 8, Քրիստոս
Համբարձման տօնն է: Այս օրը յատկա-
րուած է նաեւ՝ Հայ մանուկներու հարց
դուրեան:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը
10-15-ին հանդիսաւոր պատարագ կը
սուրբուի:

Փարիզի և Շրջանի դպրոցներուն
յոր աշակերտներն ու հազարութեան հա-
մար պատրաստուած մանուկները, երե-
տասարդներն ու ծնողները կը հրաւիր-
ուին մասնակցելու պատարագին և սուրբ
հաղորդութեան:

×

Ս. ՅԱՊՐԱ — ԼՈՒՍ

Հինգշաբթի, Մայիս 8-ին տօն է Հա-
րաւման: Այս առթիւ Լիւնի Ս. Յակոբ
Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը
սուրբուի:

Սկիզբը պատարագի ժամը 10-ին:

ՑԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Սալի Իսիկ մասնաճիւղը
աշակերտներն ու յայտնէ ընկերակցին
Սիրատաղի, Վեճիքի և Շաքի Պէշ-
եանի, ինչպէս նաեւ Խմբակեան և Պէշ-
եան ընտանիքներուն իրենց ամուսնոյն և
փեսային՝ Ժիրայր Սիրատաղի մահուան
առթիւ:

CROIX BLEUE RECHERCHE

LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS
DE FRANCE

Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine

— UN ECONOME POUR LE MOIS DE
JUILLET.

— UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT

VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDI-
DATURES AU :

CONSEIL D'ADMINISTRATION DE LA
C. B. A. F.

17, rue Bleue
75009 — PARIS

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅ

ՕԳԱՓՈՒԹՅԱՆ ԿԱՑԱՆ

Կապոյտ Սալի Պէշիքեանի կապոյտ
արձանագրութիւնները սկսած են Ապ-
րիլ Մէկէն և կը տեւեն մինչեւ Մա-
յիս 31:

Արձանագրութեանը համար ղեկա-
վար ընկալատան ամէնէն մօտիկ կա-
պոյտ Սալի վարչութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանը համար
գրեմէլ Կապոյտ Սալի գրասենեակը
Երեւանի, Հինգշաբթի և Ուրբաթ
օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով
48 - 24 - 46 - 57

ՕՐՈՒՄՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՍԻՆՈՒՆ ՏՐՖԵՆՈՒ, Մարտիկի վարդապետի հիշատակը եւ ներքին ու արտաքին իրադրությունների նախադրար, ծանր վիճակի մէջ թիմանի հիւանդանոցը փոխադրուած է Երեւանի Կոմիտասի 4-ին, Վարդապետի ժողովէ մը ետք: Ըստ առաջին լուրերուն (Երեւանի թիմանի, Ս. Երեւան, Տրֆէնո՛ւ արտա- երակային տղա տղանայ մը ունեցած է: Թէեւ կ'ըսուէր նաեւ թէ ուղեղային կաթուածի մը ըզէ է առաւելարար: 76 տարեկան Կասին Տրֆէնո՛ւ, Մարտիկի քաղաքացի է 40 տարի է, նաեւ հրատարակիչը՝ Լ. Փրո-վանտալի: Իր երրորդ կինն է՝ Գրաքիտու-հի Խոմոնտ Շառլ-Ուո:

Թիմանի մէջ, եօթներու մեղրալուսի-նը տեսած է մինչեւ վերջը եւ բոլորը մի-ացեալ ճակատ կազմած են Գառաֆիկի ղեկ, որու այլեւս զէնք պիտի չծախեն: Կրկնական զենադրամներն ալ հսկողութեան տակ պիտի առնուին: Ֆրանսա-կան համակցութիւնը համբարեւ պատ-կեր մը պարգած է, եթէ նոյնիսկ Միթե-րան թիւ մը ներդրած է Շիրաքի տեսակ-զուեմէն նախադրար հետ, որու բացառ-րած է Ֆրանսայի քաղաքականութեան նոր ուղղութիւնը: Ըստ սովորութեան, Միթերիկայի մը ինքնատիպ ելոյթ մը ունե-ցած է... Այս անգամ Սպիտակ Տան քանդակ է՝ Սիփեոս, որ Միթերանը նա-խարարակեալ ըրած է, Շիրաքի ալ ա-նոր արտաքին նախարարը: Ո՞ր է արդ-եօք Ֆրանսայի Հանրապետութեան նա-խագահը այս երանելի «գիւնապէտ»ին համար... Հիւսիսայինէն եւ արեւելի-նէն զատ, երկուական նախարարներն ալ զբաղակա՛ն են անտեսական հարցեր ծե-ծած են: Անհրաժեշտ կը նկատեն որ ձափոն վերաբերէր իւրեք, օգնելու հա-մար նաեւ նուազեցնելու Միացեալ - Նա-հանգներու անհանգիստութիւնը: Եթե-նք ալ սրտած են նաեւ նուազեցնել շա-հարաժիներու սակը, այսինքն՝ դրամը ամսեցեց:

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԹՈՒՐԿԻԱ, Մարտիկի մը Արեւմտեան շրջանը երկրաշարժ մը պատճառ է երկու շաբթի օր, որու ուժը 5.5 է Ռիխթերի ստորհասնաչափով (առա-ւելագոյն՝ 9): 15-էն 20 մեծեալ կայ եւ շաբթ 300 վիրտուր: Աւելի քան 400 մար-դացիներ են զոհեր:

ԱՅՆԱՆՍՏԱՆԻ նոր ղեկավարն է՝ Մո-համեդ Նափալուհ, որ կը փոխարինէ Բարաւը, կուսակցութեան գլուխը: Հա-ւանական չէ որ շատ քան մը փոխուի, քա-նի երկրորդ տարիներէ ի վեր Մոսկուայէն կը ղեկավարուի:

«ՊՐԱԿԻԱ» կարգ մը մանրամասնու-թիւներ տուած է Զեյնոպի արկածին մասին, որ պայթումի մը հետեւանքով պատահած է:

«ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ ՀԱՐՅԸ» կը շարունակ-ուի եւ երկուշաբթի օր զրական Ֆիլիսոփ-այաբանութեան մը կը հրատարակէր Ֆիլի-սոփայութեան հետ, որ վերոյիշեալ խորա-զերով հատոր մը լոյս ընծայած է: Ըստ հեղինակին, Մանուշեան իր կուսակցու-թեան իսկ մասնութեան զոհ գացած է:

ՄԱՐԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ-ՏԵՍԻՆԻ Հ.Մ.Ը.Մ.-ԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ամէն շաբթուան սկիզբը, օրուան եւ մեր կարելիութիւններու սահմանին մէջ, կու-տանք «Յառաջ»-ի ընթերցողներուն Ֆրան-սայի հայանուն ֆուլթայի ակումբներուն ձեռք բերած արդիւնքները տեղական ա-խոյանութիւններուն մէջ: Ընդհանրապէս, կրնանք նշել միայն առաջին խումբերուն վատասկները կամ անյաջողութիւնները: Բայց այդ առաջին կազմերը ակումբին ցուցաբերելուն են. առոնց ետեւ կայ ետեւ գործունէութիւն մը: Կան պահեստի խումբերը. կրտսերները, ա'լ աւելի պղ-տիկներու խումբերը՝ որոնք կը խաղան ամէն շաբթի: Կը կազմեն ակումբին ա-ռողջ կենդանութեան նշանները, կ'ապա-ցուցանեն անոր յարատեւելու կամքը:

Այսպէս, Վալան, Հ.Մ.Ը.Մ. Արծի-եւ Սէն - Թ'Անթուան, Մարտիկ, Իսի, Ալ-Փորփիլ, Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն - Տէսին ամէն շաբթու դաշտ կը հանեն, իւրաքանչիւ-րը, տասնեակ մը խումբեր եւ պէտք է նշել որ կ'ունենան աւելի յաճախ յաջո-ղութիւններ քան պարտութիւններ: Գոնէ այդպէս եղաւ, այս տարի, Լիոն - Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.ին համար՝ որուն պատկերները լաւ մրցաշրջան մը բոլորելու վրայ են: Մէկ երկու խումբ թերեւս դա-սակարգ փոխեն, վերջը ունենան: Փա-սէնները կազմը, զոր օրինակ - 10 - 12 տարեկան մանչեր - հասու մինչեւ լիկի աւարտական մրցումներուն, յաջողի վերջ քանի մը ակումբներու: Ինչ որ պէտք է ընդգծել, երբ կը խօսուի պղ-տիկներու խումբերուն մասին, այն ան-ձնութիւններն են՝ զոր ցոյց կուտան, ըն-դհանրապէս նախկին խաղացողներ: Պէտք է յաճախ Կրկնի առաւելուն կա-նուի փողոց ելնէ, հաւաքել տղաքը, փո-խադրութեան միջոցները ապահովել, վը-տանգալից պատասխանատուութիւններ ստանձնել եւ այդ տարուան մէջ գրեթէ ինչ ամիսներ-Բայց աշխատանքը բերի է. կ'ապահովէ ակումբներուն մշտնադու-թիւնը:

Զբաղել պատկերներով՝ լաւ: Երբեմն - երբեմն, յիշել անցեալը եւ պատուել ա-նոնք՝ որոնք ծառայած են մարզաշխար-հին, այդ ալ անհրաժեշտ է ակումբի մը հմայքին համար: Եւ նաեւ՝ երախտագի-տութեան գովելի ցոյց մըն է:

Ատոր օրինակը ունեցանք Ուրբաթ, Ապ-րիլ 25-ին, երբ Տէսինի մէջ, Արթուր Յա-կորեան եւ Հ.Մ.Ը.Մ. յարգանքի օր մը կազմակերպեցին իրենց հօր եւ նախկին նախագահին, երկու տասնեակ տարիներ առաջ հանգուցեալ Վահան Յակորեանի յիշատակին: Ֆուլթայի հանգուցում մը՝ նախկին արհեստավար խաղացողներէ կազմուած խումբի մը եւ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի վեթերաններուն միջեւ:

Օգը անձրեւոտ էր. խաղը անցաւ սա-տիկ տեղատարափի տակ: Ուրբ 500 հանդիսատեսներ հետեւեցան որակաւոր խաղարկութեան մը ստիպան, շնորհիւ ներկայութեանը խաղադաշտին վրայ նախկին համալսարան «միջազգային» խա-ղացողներուն, ինչպէս՝ Պէրէթ, Փ. Ռէ-վէլի, ձորաքայէֆ, Սինակէլ եւ ուրիշներ՝ որոնք անհաճախեցին եկած էին իրենց մասնակցութիւնը բերելու հայկական ա-կումբի մը ձեռնարկին եւ նաեւ անկա-կած ընկերական միջոցաւ մէջ հաճելի երեկոյ մը անցընելու փափաքով: Երկու խումբերը հաւասար մնացին 1 - 1-ով:

Յաջող ձեռնարկ մը՝ որուն համար

կ'արժէ շնորհատել Արթուր Յակորեա-նը, իր եղբայրները եւ նաեւ՝ Ֆրանսայի ազգային կազմին նախկին խմբագե-թան ձորաքայէֆը՝ որ իր նախկին խաղը-կերները շարժման մէջ դրաւ ու այդպէ - սով կարելի եղաւ հրաժեցնել հանդիսա - տեսներուն զնահատելի խաղարկութիւն մը: Օրուան հասցիքը յատկացուցաւ Լիոնի հակաքաղցկեղ կեդրոնին: Գնդակին առաջին հարուածը տուաւ, տեղատարա-փին տակ, Օլէնիլիք Լիոնի արհեստա - վարժ ակումբին հայ նախագահը՝ Պ. Շարլ Միլեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն - Տէսինի յառաջիկայ ձեռնարկը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի հա-յանուն ակումբներուն հաւաքոյթը, աւան-դական քուրալան՝ որ տեղի կ'ունենայ Հոգեգալուստին, Մայիս 17 / 18-ին այս տարի: Կը նախատեսուի դոնէ վեց-եակ մը, թերեւս ութ, խումբերու մաս - նակցութիւնը:

Նիւթիկան դետին վրայ վտանգալից պատասխանատուութիւններով բեռնա-ւորուած կազմակերպութիւն մը՝ որուն յաջողութեանը համար Հ.Մ.Ը.Մ.-ի նա-խագահ Սերժ Մալճեան եւ իր գործակից-ները աշխատանքի լծուած են այս օրերս:

ՓՈԽԹԳՈՒ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ԴՊՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԱՍԿՆԱՅԻ ԵՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԵՋ ԿԻՆԵԻ ՑՈՑՑ ՏՈՒԱԾ
ԲԱՐՁՐ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ
ԼՈՑՍԻՆ ՏԱԿ

Ընթերցողներէն շատեր գիտեն անկա-կած, Լիոնի մէջ էր որ տեղի ունեցաւ, Ուրբաթ, Մայիս 2-ին, Եւրոպայի Բաժա-կակը Ակումբներու Բաժանին 1986-ի ա-ւարտական մրցումը: Դէմ - յանդիման էին Կիեւի Դինամօն եւ Մատրիտի Աթլէ-թիքօն: Ուրբաթային կազմը տարաւ խո-շոր, անվիճելի յաղթանակ մը՝ 3 - 0:

Ուղեցիկը ներկայ ըլլալ այս խաղին՝ մա-նուալը գաղափար մը ունենալու համար խորհրդային բարձրագոյն ախոյենու-թեան մէջ փայլող խումբի մը արժէքին մասին եւ՝ նոյն ճամբով, բաղադրու-թեան եզր մը գտնել մեր «Արարատ»ին եւ Եւրոպայի լաւ կազմերուն միջեւ:

Կիեւի խաղարկութիւնը զարմացուց եւ հիացուց թէ՛ պարզ հանդիսատեսներ եւ թէ՛ ֆուլթայի ամենազօրաբասճ մասնա-գէտները: Եթէ, տասնեակ մը տարիներէ ի վեր արդէն համալսարան Օլէկ Պլոնի-նը, տարբեր բերմամբ, թիւ մը ետ կը մնայ իր խաղընկերներէն, թէ՛ միշտ օդ-տակար կ'երեւի խումբին, միւս բոլոր խաղացողները ցոյց տուին զմայելի խա-ղարկութիւն մը՝ ուր արագ ճեղքումներ, անսպասելի բայց յաճախ ճշգրիտ փոխան-ցումներ եւ իւրաքանչիւր մարզիկին անձնա-կան թէքներն ու ֆիզիքական թարմութիւ-նը հիացում պատճառեցին բոլորին: Կիեւ խաղապէս ֆուլթայի շատ մեծ խումբ մըն է այս տարի: «Եւրոպայի մեծագոյնը» որակեց «Լիքի» օրաթերթը:

Թերեւս Ուկրաինայ մայրաքաղաքին այս համալսարան կազմը չի կրնար ամէն անգամ ալ այդքան բարձր խաղարկու-թիւն մը հրամցնել հանդիսատեսներուն եւ իր մրցակիցներուն: Ֆուլթայի մէջ ելեւէջներ, սայթաքումներ սովորական բաներ են: Մնալ միշտ միեւնոյն բարձր մակարդակի վրայ ոչ մէկ խումբի տըր-ուած է: Այսուհանդերձ, ինչ որ տեսանք Ուրբաթ իրիկուն մեզի այն տպաւորու-թիւնը ձգեց թէ Ուրբաթային Միութեան

« LA LIBRE BELGIQUE »

Ի՞ՆՉ ԴՐՈՇԱԿ ԵՐՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

«Quel est l'Etat, par exemple, qui s'est préoccupé de la question du génocide arménien...».

Պեթիական Լիպր Գիլփիֆ (կաթողիկէ, ընկերային - քրիստոնեայ) Ապրիլ 28-ի իր թիւին մէջ յօդուած մը լոյս ընծայած է, ուր Միչէլ Թէյս կարգ մը խորհրդ-դածութիւններ կ'ընէ Եւրոպայի եւ ահա-րեկչութեան մասին, «Ի՞նչ դրոշակ եւ-րոպայի համար» խորագրին ներքեւ:

Յօդուածագիրը կը ծանրանայ առա-ւելարար Եւրոպայի խեղճուկարակ, ծիծա-ղելի դիմագիծին վրայ, որովհետեւ չը-կըրցաւ բացատրել եւ արդարացնել իր գիրքը ամերիկեան պատերազմական տը-րամադրութիւններուն դէմ, հակառակ ա-նոր որ շատ տրամաբանական պատճառա-րանութիւններ ունէր ընդդիմանալու նը-ման ծրագրի մը: Թէյս, ապա, կ'արձա-գանդէ ՄԱԿ-ի ամերիկայի դեսպանին կարգ մը յայտարարութիւններուն այս հարցին մասին, յանգելու համար առա-ւելական մօտեցումի մը ահաբեկչական արարքներու նկատմամբ: Դատապարտե-լով հանդերձ ահաբեկչութիւնը եւ ընդու-նելով թէ անոր սատակցումը պէտք է ուժգնօրէն զսպուի, կ'ըսէ թէ ան պէտք է նաեւ դիտուի այլ տեսանկիւնէ մը, որ դիւանագիտական անշարժութիւնը, տեղ - քայլն է ու կու տայ սա օրինակը -

«Quel est l'Etat, par exemple, qui s'est préoccupé de la question du génocide arménien - dont la diaspora vient de com-mémorer, le 24 avril dernier, le 71ème anniversaire- et du dédommagement moral qu'il nécessite pendant la soixantaine d'années qui ont précédé l'éclosion de mouvements terroristes».

Ոչինչ կ'արդարացնէ, կ'աւելցնէ Թէյս, ահաբեկչութիւնը եւ իր անմեղ զոհերու բանակը, բայց որոշ լուրերներ, աւա՛ղ, կը բացատրեն:

ախոյենութիւնը՝ որուն կը պայքարի ե-րեւանեան ակումբը, բարձր որակի մըր-ցակցութիւն մըն է: Ծառ բարձր:

Տեղին է ալ նշել որ Կիեւ, ախոյենան եւ բաժակակիր Ուրբաթային Միութեան 1985-ին, ներկայ ախոյենութեան տախ-տակին վրայ 5-րդ էր միայն 6 մրցումներէ վերջ, անկէջ ի վեր պէտք է անցած ըլ-լայ դասաւորումի գլուխը, Լենինգրադի «Ձէնիթ»ին հետ: Յիշե՛ք եւս որ «Արա-րատ», այս տարի, Մարտ 14-ին, 2 - 0-ով միայն պարտուեցաւ Կիեւէն, անոր դաշ-տին վրայ:

Թէեւ ֆուլթայի մէջ, թուղթի վրայ բաղադրութիւնները միշտ չէ որ կրնան իրականութեան համապատասխանել, կը կարծենք որ խորհրդային ախոյենութիւ-նը, այս տարի, որակով աւելի բարձր է քան Ֆրանսայի արհեստավար խում-բերու ախոյենութիւնը: Հասկանալի է ու-րեմն որ «Արարատ»՝ որ կը ներկայացնէ մասնակցող հանրապետութիւններուն մէջ ամենափոքրը, դժուարութիւններու հան-դիպի այս տարի ալ: Զգարմանա՛ք եթէ զայն տեսնենք աւելի յաճախ դասաւորու-մին վարի առաջնաներուն վրայ, քան վերջը:

ՎԱԶԻՆԱԿ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՀԱՅԵՆԱԳԻՍՏ

Այս ժամանակ փոքրիկ խմբիկներ են լինում հայկական պարագայները հոգեհանգրվանում պաշտոնական կատարել կուտան Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցու մէջ, Կիրակի, Մայիս 11-ին:

ՎԱՐՈՒՆ ԽՐԻՍՏԻԱՆ

Մահուան առաջին տարեկիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Կարապետ եւ Անահիտ Խրիմեանի, Քոյր Էմիլի Խրիմեանի եւ Վարդան Բարախեանի յիշատակին:

Այս առթիւ Տիկին Փերուզ Խրիմեան 500 Ֆ. կը նուիրէ իր ամուսնոյն այնքան սիրած «Յաւաճ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Միասնական կեանքով, Գալֆանի խմբին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իր սիրեցեալ եղբոր՝ ՍՈՒՐԷՆ ԳԱԼՖԱՆԻ

մահուան առթիւ մասնակից եղան իր սուգին, ըլլալ ցաւակցական զիբերով, ըլլալ եկեղեցւոյ արարողութեան իրենց ներկայութեամբ ծաղկեփունջեր բերելով, ինչպէս եւ զբամական նուիրատուութեամբ կազմակերպութեանց:

ՅԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէպինի մասնաճիւղը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Այս ժամանակ Տէր - Լազարեանի իր ամուսնոյն մահուան առթիւ եւ կը նուիրէ 200 Ֆ. Հայաստանի ռաւոյին, Օհանէսեան ընտանիքին՝ Տիկին Իսկուհի Օհանէսեանի մահուան առթիւ եւ կը նուիրէ 200 Ֆ. Հայաստանի ռաւոյին:

×

Շաւրի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեանի եւ զաւակներուն իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝ Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Շաւրի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Սոնիա Փափազեանի եւ Փափազեան ընտանիքին իրենց հօր՝ Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ:

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՐԲԱՐԸ»

ՏԵՍԻՆԻ ՄԵՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՏԵՊԻՆԻ ԱՐԱՔԱ Թատերախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանի՝

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՐԲԱՐ»

կատակերգութիւնը (երեք արար), բեմադրութեամբ՝ Վարդան Քէշիշեանի: Շարաթ, Մայիս 10, ժամը 20-30-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սրահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց:

Մուտք՝ 20 Ֆ.:

ՀԱՅ ԱՂԲԱՍԱՆՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville — 75010 Paris Commission Paritaire : No 55935

ի նպաստ
Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Փ Ա Ր Ի Ջ Ի Հ Ա Ն Գ Ա Ն Ա Կ Ի Ջ Մ Ա Ր Մ Ե Ն
Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Ջ Ե Ռ Ն Ա Ր Կ Ը

ՇԱՐԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

ՃԱԾ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ԵԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

եւ նախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԵՐՈՅԻ

մասնակցութիւն անձ գլուխ 1.000 Ֆր.

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. : 42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Élysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32

ET
HARATCH

COMMUNIQUÉ

24 AVRIL 1915 - 24 AVRIL 1986
LE DIMANCHE 27 AVRIL 1986
à ALFORTVILLE

LE MONUMENT - KHATCHKAR
RECOUVRE SA DIGNITÉ

Remerciements à la Communauté
Arménienne d'Alfortville

Le Comité Unitaire des Associations Arméniennes d'Alfortville tient tout particulièrement à formuler sa satisfaction pour le bon déroulement de la Commémoration du 24 AVRIL et pour la participation importante de la Communauté Arménienne.

Nous avons œuvré sans relâche tout au long de l'année pour parvenir à notre objectif :

LA RESTITUTION
AU MONUMENT - KHATCHKAR
DE SON INSCRIPTION

«A la mémoire des 1 500 000 Arméniens victimes du génocide ordonné par le gouvernement turc en 1915.»

La réussite de cette manifestation n'a pu être que l'aboutissement d'un nombre important d'efforts de la part des associations membres du Comité Unitaire. Par ailleurs, nous tenons à remercier Monsieur le Député - Maire d'Alfortville J. Franceschi et la Municipalité d'être restés fidèles aux engagements pris dans le passé.

Chers Compatriotes, nous nous permettons de lancer à nouveau un appel à votre mobilisation permanente pour continuer à soutenir moralement, physiquement et financièrement toutes les actions que le Comité Unitaire serait amené à entreprendre.

C'est tous ensemble et dans la diversité de nos associations que nous devons œuvrer pour la reconnaissance du Génocide et des droits nationaux du peuple arménien ainsi que pour la diffusion de notre patrimoine culturel...

Alfortville, le 29 Avril 1986

LE COMITÉ UNITAIRE
DES ASSOCIATIONS
ARMÉNIENNES
D'ALFORTVILLE

MERCI D'APPORTER
VOTRE SOUTIEN !

Adresse : Comité Unitaire des Associations Arméniennes d'Alfortville, Eglise Apostolique Arménienne : 4, rue Komitas — 94140 Alfortville

Tél. : Maison de la Culture Arménienne
43 - 76 - 55 - 89

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille
ՄԱՐՏԵՅԻ
10^{րդ} ՏԱՐԵԴԱՐՁ
Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին
Տարած եւ Վասպուրական սրահներուն մէջ՝
ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ
Նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԵՐՃԵԱՆԻ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն):
Պոլսոյ Տէպեան - Անի պարախումբը
Հայկական միջոցաւ:
Ճաշագին 100 Ֆ.:
Սեղանները ապահովել հեռաձայնով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

ՆԱԿՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հաճելի պատու մը՝
ՇԱՆԹԻՅԻ
Կիրակի, Յունիս 15

ՀԱՄԱՐԱՁՈՒՄ

Ս. ՅՈՒՆԱՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԶ

ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 8, Քրիստոս Համբարձման տօնն է: Այս օրը յատկապէս նաեւ՝ հայ մանուկներու հաղորդութեան:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-15-ին հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Փարիզի եւ Շրջանին դպրոցներուն բոլոր աշակերտներն ու հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները, երբեք մասնաւորապէս ու ծնողները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ սուրբ հաղորդութեան:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԿՈՒ

Հինգշաբթի, Մայիս 8-ին տօն է Համբարձման: Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի:

Սկիզբ պատարագի ժամը 10-ին:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 8, Հինգշաբթի, Համբարձման տօնին առթիւ՝ պատարագ կը մատուցուի:

Այս առթիւ մասնաւորապէս հաղորդութեան կը հրաւիրուին Վալանսի եւ ընկերակից փոքրիկները իրենց ծնողներով, ըլլան դպրոցական կամ ոչ:

×

ՇԱՐՎԻԾ — Ս. ՆՇԱՆ

Հինգշաբթի առաւօտ, Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի ժամը 10-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՎԻԹԱՆԵՍ ԱՌԱԳ ՔԶՆՅ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

ՅԻՄՆԱՍՏԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԹԵԿՆԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Այս տարի եւս Հայաստանի բարձրագոյն ուսման նախարարութիւնը կ'ընդունի երկու Փրանսահայ ուսանողներ 1986-1987 տարեշրջանի դասընթացներուն հետեւելու համար:

Թեկնածութիւնները դրաւոր կատարել հետեւեալ հասցէին. -

6, Cité Wauxhall - 75010 Paris
Տարվ հեռաձայնի թիւ, ՄԻՆԶԵՐ ՄԱՅԻՍ 15:

ՅԻՄՆԱՍՏԱՅ

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Քննարկում եւ ասուլիս
Միասնական զինակից ընկերներէն՝

ԱՐՄԵՆ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ

ՀԵՂԻՆԱԿԱԾ

«LES FRANCS-TIREURS de L'AFFICHE ROUGE»
Հատորին մասին կ'արտայայտուի ինքը՝ հեղինակը, որմէ յետոյ տեղի կ'ունենայ ՍՈՒՆԻՍ ՄԸ

Ցերեկոյթին կը նախագահէ՝ Հայ Նախկին Դիմադրականներէն՝ ՅԱՌՈՒՅՈՒՆ ՎԵՐԵՆԻԱՆ

Մայիս 11, Կիրակի, ժամը 16-ին՝
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris
Գեղարուեստական յայտագիր: Միջոցաւ Գալչոյեանի «Ձարի» Միջոցաւ:

Փափաքողներուն, իր գիրքերը կը արտադրէ հեղինակը:

Մուտքը ազատ է:

Fonds A.R.A.M

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՌ
ՄԵՌԱԿ
ՁՈՐԵՔԱԲԹԻ ԱՌՏՈՒ
ԺԱՄԸ 11.15ԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԲԱՂԱԲԱՊԵՏԸ
ԿԱՄ ՊԱՐԶԱՊԷՍ՝
ԿԱՍԹՈՆ
ՀՐԱԺԵՇՏ ԿՈՒՍԱՅ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Այլևս միայն լուս կողմերը կը յիշուին
կասթոն ՏԸՖԷՌ, որ ամէն բանէ առաջ,
ամէն բանէ վեր՝ Մարտէյլի քաղաքացիան
էր, պարոն քաղաքացիան կամ պարզա-
պէս՝ կասթոն։ Այսօր, բոլոր Մարտէյլ-
ցիները յուզումով կ'ողկնուէին «ժեր ա-
պիւժ», ընտանի դէմքը Կասթոն ՏԸՖԷՌ, որ
գոհ կ'երթայ իր իսկ կուսակիցներու
հետ տարած վերջին պայքարին։ Պարզ
է, Փրզէի յաղթանակը այլևս լեղի համ
մը ունի եւ շատեր իրեն պիտի չնքեն
ՏԸՖԷՌ վերջին պարտութիւնը։ Ինչ պա-
սասցաւ։ Երկուշաբթի իրիկուն, Մայիս
5, Պուշ - տիւ - Ռոնի ընկերակցական
զանգակցութեան անօրէն Կոմիտէի քա-
րտուղար կ'ընտրուէր Միշէլ Փրզէի թեկ-
նածուն՝ իմ Վիտալ ընդդէմ ՏԸՖԷՌ
թեկնածուն՝ Ժ. Մ. Փիշըրալ (118 ձայն
109-ի դէմ)։ Առաջինին զօրավիզ եղած
էն նաեւ Ռոքարի հոսանքին պատկանող-
ները ինչ որ վճռական դեր խաղացած է,
վնչ ՏԸՖԷՌ թեկնածուն կը վայելէր
ՏԸՖԷՌի հաւատարմի միթերանտիստնե-
րու քուէները։ Նիստը տաք եղած է, դէմ
առ դէմ երկու փաստարանները (ՏԸՖԷՌ
եւ Փրզէ) կանոնադիր պիտի մեկնարա-
նեն, սկիզբը ՏԸՖԷՌ ուղած էր որ ընտրու-
թիւնը դործադիր բերօն կատարէ բա-
նաձայնին յանձնարարութիւն կողմէ թեկ-
նածունքու յանձնակումէն ետք, բայց
ի վերջոյ, Փրզէի փափաքը կ'իրագործու-
էր եւ ընտրութիւնը կը կատարուէր տը-
նօրէն Կոմիտէին կողմէ, առանց նախաբը-
նակութեան։

Կասթոն ՏԸՖԷՌ տուն կը վերադառնայ,
կէս զինքը անց։ Պարտուած է, իր իսկ
նախկին «զահաժառանգէն»։ Հարուածը
ծանր է, 76 տարեկան այս հին պայքա-
րողին համար։

Tu quoque, fili !
Արդարեւ Մարտէյլի այս Կասթոն ալ,
վնչ կարենար, հաւանաբար կրկնէր ու-
րի Կասթոն մը խօսքը Պրուտոսին։ Երբ
տուն կը վերադառնայ, նուազում մը կ'ու-
նենայ, դուրսը կը զարնէ ծաղկամանի
մը, կ'արթնայ եւ կրնայ իր անձնական
թեկնակին հռոճայնել ու կանչել։ Անմի -
շապէս մահաբեր մէջ կ'իյնայ, մահա-
բեր մը որ կը շարունակուէր մինչեւ
Ձորեղաբլիժի առտու, մինչ վայրկեանէ
վայրկեան թշուառութեամբ կը հաստատէր թէ
վնչակը կը վատթարանայ եւ յոյս չկայ։
Փրզէի ամբողջ խմբակը կը վռնուէր հի-
ւանդանոցէն, մարդասպաններէ չեն տա-
րբէր, նոյնիսկ Պասթիէն Լեքիս, հին -
հին ընկերը, որ սակայն նախորդ զինքը,
վերջին պահուն, «փոսը փորած էր»,
վնչակէ պիտի լսէր լրագրող մը, երբ ան
ալ լեք ՏԸՖԷՌը։

Յարգ, Կասթոն երկու անգամ «մե-
նած էր» - կատակով -։ 1944 - 45-ին,
կառքի ծանր արկածէ մը ետք, վնչակը
շատ ծանր նկատուած է եւ դիմադրական
իր մէջ հին ընկերը քահանայ մը կը բերէ
վերջին օծումը տալու։ Շատ է ՏԸՖԷՌի
համար - «Ինչ, վարդապետ մը, ինձի՛,
բողբոջական մը։ Այդ՝ երբեք։ Այդ է որ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ

(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - Ապրիլ 25, / Մայիս 5)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԲՈՅԹ

Հայաստանի դիտութիւններու ակադե-
միայի հնագիտութեան եւ ազգագրու-
թեան հիմնարկին մէջ տեղի ունեցաւ ե-
րրորդական դիտարկումներու հանրապե-
տական եօթներորդ հաւաքովը, նուիր -
ուած՝ հայկական մշակոյթի ուսումնա-
սիրման հարցերուն։ Հրաւիրուած էին
հանրապետութեան 10 հայագիտական
կեդրոններէն հնագէտ, ազգագրագէտ,
լեզուաբան եւ ժողովրդագիրներ։

×

ՎԱԻԵՐԱԳՐԱԿԱՆ ԺԱՊԱԻԷՆՆԵՐ

Երեւանցի շարժանկարի վաւերագրող
Ռ. Գեորգեանցի նոր ժապաւէնը կը ներ-
կայացնէ Սուրբոյ հայ դպրոցին կեան-
քը։ Մշակութային կեդրոնները, դպրոց-
ները, հայրենակիցներու կենցաղը։ Ժա-
պաւէնը նկարահանուած է Դամասկոս,
Հալպա եւ Սուրբոյ այլ քաղաքներուն
մէջ։ Այս, հինգերորդ ժապաւէնն է ըս-
փուրաբանայ դպրոցներու մասին։ Աւելի
առաջ նոյն բեմագիրը նկարահանած է Ի-
րաքի, Յորդանանի, Փրանսայի եւ Հնդկ-

կատանի դպրոցները։ Յառաջիկային
ան ծրարած է նոյն նպատակով երթալ
Միացեալ - Նահանգներ, Աւստրալիա,
Եւրոպա։

Հայաստանցի արուեստագէտները նոյն
ստեղծագործութիւններ կը պատրաստեն Հա-
յաստանի տնտեսութեան, գիտութեան ու
մշակոյթի բարգաւաճման մասին։ յատկա-
պէս սփիւռքահայութեան համար։

×

ՆՈՐ ՄՐԳԱՍԱՆՆԵՐ

Նիւ-Վաշինգթոն Կոնգրէսի պտղա-
բոյսերը տաք հեկտար տարածութեան
վրայ սկսան նոնենի եւ թղենի պարտէզ-
ներ հիմնել։ Այս տարի Շուանիճորի, Կու-
րիսի, Վահրամանի, Մեղրիի մէջ դար-
նանային ծառատունկ կը կատարուի 36
հեկտարի վրայ։ Մեղրիի պտղաբոյսերը
կը վերակառուցանեն նաեւ հին մըր-
դաստանները, նոր մշակելի դարձուած
հողերու վրայ կը ստեղծեն ղեղձենիի ու
խնձորենիի պարտէզներ։ Վերջին տարինե-
րուն անոնք վերակառուցած կամ նոր
ծառատաններ հիմնած են 460 հեկտարի
վրայ։

ՔՈՒԹՊՈԼ

ՆԻՍ ԿԸ ՅԱՂԹԷ
ԱՌԱՋԱՍԱՐԻՆ

Ռոն - Ալփի ախոյեանութիւնը կը վեր-
ջանայ Կիրակի, Մայիս 11-ին։ Հ.Մ.Բ.Մ.
Լիոն - Տէսին կը խաղայ, Տէսինի մէջ,
Թօնոնի դէմ եւ Վալանս, ան ալ իր դաշ-
տին վրայ, կը մրցի Լէթրայի դէմ։ Մա-
յիս 4-ի արդիւնքները՝ Նոր - Գաֆ 3, - Հ.
Մ. Բ. Մ. 0, Շամպէյն 0 - Վալանս 0 :
Փարիզի շրջանին մէջ՝ Ժուսէլի 0 -
Ալֆորվիլ 0, Թէրն 0 - Իսի 1 :

Տիւրքիա տիւ Ռոնի բարձրագոյն դա-
սակարդի ախոյեանութիւնը վերջացաւ,
Հ.Մ.Բ.Մ.ի պահանջներ, յաղթելէ վերջ
Լ'Ապրէլի 5 - 1, կը դրուէ դասաւորումին
5-րդ տեղը։ Վիէն պարտուեցաւ Տէսինի
Փրանսական խումբէն 3 - 2, ունի տակա-
ւին մէկ խաղ։

Լաւ արդիւնքներ Մարտէյլի խումբե-
րուն համար - Արծիւ 0 - Քանն 0, Քանն
առաջատար էր, Սէն - Թիւքսան 2 -
Անտու 1 :

Նիսի Հ.Մ.Բ.Մ. յաղթած է առաջա-
տար Մօնպէրի 1 - 0, նոր յաղթութիւն
մը Հ.Մ.Բ.Մ. Վալանսի համար 1 - 0
Շամբի մէջ։

զիս արթնացուց։ Անգամ մըն ալ 1984
Մարտին էր, երբ լուր տարածուեցաւ թէ
ՏԸՖԷՌ յանկարծամահ եղած է, Ապրիլ
1-ի նախօրեակին էր, ու ՏԸՖԷՌ ժպտով
կ'ըսէր լրագրողներուն - «Ըսէք որ մենած
եմ, վերջը կը նայինք»։

Մարմիւր, խեղդիկ, շատ կը յիշուի իր
մէջ զիպուկ ելոյթը - 1979-ին է, Մար-
տէյլի Թաղապետական Ողորդար
հրապարակային նիստ ունի հաստա -
տութեան մը ձախող կացութեան
մասին վիճարկներու համար։ Հա -
մայնապար խմբակին ներկայացուցիչը
ոտքի կ'ելլէ - «Յանուն իմ խումբիս,
կ'ուզեմ յայտարարել որ...», Կասթոն
ՏԸՖԷՌ խօսքը կը կտրէ, «Ըսէք նայիմ»,
սիրելի պարոն, դասաւանդող էք, չէ՞»,
խօսողը անակնկալի եկած է, այո՛, կ'ըսէ,
անչուտ։ «Ոնկարի մէջն է չէ՞», դասա -
ւանդողը։ Ոտոյղ բոլորովին շուրթած
է եւ այն ատեն է որ ՏԸՖԷՌ կ'եղբակա -
ցնէ - «Այն ատեն, ի՞նչ գործ ունիք հա-
մայնապարներուն քով»։

Կասթոն ՏԸՖԷՌ հին ծանօթ մըն է նաեւ
մեր դպրոցին։ Մարտէյլի մանաւանդ,
բազմիցս նախադասած է հանդիսութեանց
կամ խօսք առած։ Հատուկեմտ յի -
շենք, առաջիմ, թէ 1957 Մարտ
31-ին կը նախադասէր Շաւարշ Միսա-
եանի սղահանդէսին, թէ 1973 Փետրուա-
րին խօսք կ'առնէր Մարտէյլի յուշարձանի

բացման արարողութեան, 1983-ին, իբրեւ
Ներքին նախարար ինք կը յանձնէր Սերով-
րէ Արք-ի պատուոյ լէգէոնը, աւելի
ուշ, 1985 Սեպտեմբեր 28-ին բացումը կը
կատարէր Արամ Ուշաքեանի կիսանդ -
րիկն ղեկավար Մարտէյլի Երաժշտանո-
ցը, վերջերս կ'ընդունէր Աշոտ Մալաք-
եանը (Անրի Վերնէօյ, «Մայրիկ»ի հե-
ղինակը) եւ ատենք մէկ քանին են միայն
այն բազմատանեակ ելոյթներուն զօր
ունեցած է հայկական հանդիսութեանց։
Բայց, ղեկ շատ առիթ կ'ունենանք խօսե-
լու, շատ աւելի մանրամասնօրէն, այս
այնքան ժողովրդական դէմքին մասին,
որու խօսելակերպը մեծ ուրախութիւն
պատճառած է շանսնիւններուն։ Այսօր,
Մարտէյլի անդին ալ, հաւանաբար, շա-
տեր - զինքը շարողներն ալ, որոնք քիչ
չեն - չկարենան զսպել տեսակ մը յու-
զում, վստեղի բան մը պիտի պակսի այլ-
եւս այդ «Հին - նաւահանգիստ»ին, Քանն-
պիւնին, այսինքն՝ Մարտէյլի, որ նոյնը
պիտի չըլլայ առանց իր քաղաքացիանի,
առանց՝ Կասթոնի։

ՀԱՄԱՐԶՄԱՆ տունին առթիւ, «Յառաջ»
յոյս չի տեսնէր Հինգշաբթի օր (Ուրբաթ,
Մայիս 9-ի թիւ)։ Մեր յաջորդ թիւը՝
Շաբաթ - Կիրակի, Մայիս 10 / 11 :

ՏՈՄՍ

ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՅՈՒՄ

Լիբանանէն, Իրանէն եկած հիւրեր կամ
անցորդներ կը զարմանան ու կը բարկա-
նան որ ֆրանսերէնը դարձած է մեր ա-
նօրեայ լեզուն։

Անցողակի ըսեմ որ ատոր մէջ պատաս-
խանատուութեան մեծ բաժին մը ունի
անցեալ դարու վերջաւորութեան մահա-
ցած մարդ մը՝ Ժիւլ Ֆէրրիս. ան օրէնք
գրաւ որ դպրոցը ճիշդ ըլլայ Ֆրանսայի
մէջ...

Մեր արեւելեցի հայրենակիցները կ'ան-
գիտանան թէ ի՞նչ հսկայ ճիգեր կ'ընեն
հայերէն սարկցնելու համար մեր մու-
նուկներուն։ Մէկ ձեռքի մը մատները
հագիւ կը բաւեն հաշուելու համար մեր
ամէնօրեայ դպրոցներուն քանակը։ Կը
կազմակերպեն շաբաթական միօրեայ
դասընթացներ. կը խանդավառուին, երբ
քանի մը հայերէն բառեր դուրս կ'ել-
լեն պզտիկի մը լեզուէն ու կը շտապեն
շնորհաւորել իր ծնողքը։

Ինչ որ ըրած է ազգասէր Տիկին մը -
շնորհաւորած է երիտասարդ մայր մը՝
որուն գաւազը յաջող արտասանութիւն
մը ըրած էր։

Մայրը՝ (Փրանսերէն) «Իրա՞ւ, ես չեմ
հասկնար...»։

Ու բարեմիտ տիկինը հարց կուտայ
մեզի՝ աւելի ստիպողական չէ՞ հայերէնի
դասընթացները բանալ մայրերու համար։
Երախտ հայերէն սորվի, տունը որո՞ւ
հետ հայերէն պիտի խօսի, եթէ մայրը
հայերէն չի հասկնար...

Վ. Մ.

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԵԽԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԶ. ՅԱՆԿ

Օր. Լիւսի Տէրտէրեան	3-500
Յր. Մշակութային Միութիւն	2-500
Նոէլ Մեքիլեան	2-500
Ուսմը մը Փրանսացի մտաւորականներ	2-000
Տիկին Զարուհի Տէմիրեան	2-000
Տիկին Ռ. Աւետիսեան	1-000
Պ. Սերժ եւ Տիկին Գաղանձեան	1-000
Պ. Պերնար Սայրին	1-000
Տիկին Մ. Տէրտէրեան	1-000
Սապերնի	750
Տէր եւ Տիկին Ժան Սայրին	750
Տէր եւ Տիկին Ժան Մարի Ժէյ Ոմն	500
Պ. Գէշիշեան	500
Տիկին Մարիմա Տէրտէրեան	500
Պ. Սարգիս Գոյումեան	500
Տէր եւ Տիկին Գալաֆեան	500
Տիկին Շ. Առանաբեան	500
Զ. Գ.	500
Գ. Ղազարեան	500
Պ. Արմենակ Քեւազեան	500
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խօմէզեան	300
Պ. Արսէն Տէր - Սարգիսեան	250
Տիկին Իոնէն Աթէշեան	200
Պ. Մարք Վարդապետեան	200
Օր Մարի Հազմանեան	150
Պ. Ժան Հազմանեան	150
Տիկին Վ. Պայրամեան	100

Գումար՝ 24-350
Նախորդ գումար՝ 615-320
Ընդհ. գումար՝ 639-670

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Նշմարներ բանաստեղծին կեանքին
Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ

ՏՈՔԹ. ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

(Բ. Ե. Վերջին մաս)

ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԳԵՊԻ ՊՈԼԻՍ (1902)

Մեծատուրեանները մաս առ մաս կը յաջողին մեկնել Մարգարեան եւ կամ Պոլիս. ցրուած են բոլորն ալ: 1902-ին Միսաք ընտանիքին հետ կը մեկնի Պոլիս: Կը բնակին Սկիւտար, վատառողջ է եւ յոգնած: 1905-ին կը մտնէ Կեդրոնական, ուր շատ կը սիրուի, բայց երկար չի մնար. թոքախտը կը յառաջանայ. յաջող աշակերտ մըն է, հմուտ լեզուներու, յատկապէս անգլերէնի:

×

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԷԺԻՄԻՆ ՏԱԿ

Համիտեան ռեժիմին վերջին տարիներն են. բայց Հայերը միշտ կը հետապնդուին եւ կը ձեռնարկուին, կը դատաւարատուին ու կը սպաննուին: Գաւառներէն դուրս, նոյնիսկ մայրաքաղաքը Կարմիր սուլթանը կը շարունակէ «պզտիկ ջարդերը»:

Գրաքննութիւնը օրէ օր աւելի կը խնայաւորանայ. Մեծարենց մինչ այդ գոնազան ծածկանուններով կը ստորագրէ իր գործերը, եւ սակայն «Միսաք» հատորը լոյս կը տեսնէ «Մեծարենց» անունով:

Գիւղատնտես Գարեգին Մեծատուրեան որ փարիզ ուսանած է յօգուածներ կը գրէ, գործ կը ստորագրէ «Մեծարենց», ինչպէս կը կոչէին Բիւնկեան, «Մեծարենց» Մեծարենց ընտանիք, եւայլն:

Միսաք փափկանկատութեամբ արտօնութիւն կ'ուզէ իր մեծ զարմիկէն ինք ալ «Մեծարենց» ստորագրելու, ինչ որ սիրով կ'ընդունի «Գարեգին հօրեղայրը»: սկսեալ այդ արտօնութենէն, մեր բանաստեղծը կը կոչուի Միսաք Մեծարենց:

×

ՅԱՐԱԿՈՒՄ ԵՒ ՓԱՌՔ

Երիտասարդ բանաստեղծը «Միսաք»-ի եւ «Նոր Տաղեր»-ու հրատարակութենէն հտը (որոնք մեծ յաջողութիւն կ'ունենան) կ'ենթարկուի նաեւ կատաղի յարձակումներու, մամուլին մէջ, վատ հոգի եւ նախանձոտ «միջակ» գրադէտներու կողմէ, որոնց արդէն պատասխանած էր «Ինքնագրատեմ» փորձ մը: գրութեամբ: Իր բարեկամներէն եւ մտերիներէն ամենամօտն է Ծաւարը Միսաքեան որուն կը ձօնէ Մեծարենց իր հրաշալի «Ջրտուք»-ը. իր բարեկամներէն յիշենք նաեւ Գեղամ Բարսեղեանը, Վահրամ Թաթուլը եւայլն:

Մեծարենց մեծապէս կը նպաստէ ստեղծելու, Պոլիս թէ գաւառները, բնութեան սէրը, հայրենի հողին սէրը, հակառակ համիտեան բռնակալութեան եւ մատնիչներու: Այդ չըջանի միջնորդող նկարագրելու համար քիչնք Վահան թոթոգիկէն «Ինքնագրատեմ Արմէնիէն»-ը թարգմանուած անգլերէն բնագրէն, ուր կը գրէ ժամանակից բանաստեղծներու մասին:

«Մեծարենց երիտասարդներուն կուգին էր գաւառը. մենք ստեղծութեամբ կը հետեւէինք իր վրայ եղած յարձակումներուն ... անապատ եւ անարժան գրադէտներու կողմէ ...»:

«Կը գրէինք Միսաքին քաջալերելու գիրքը ...»:

«Եւ օր մըն ալ իր նուէր ինծի կը զըրկէր իր «Նոր տաղեր»էն օրինակ մը, ինչ որ զիս մեծապէս հպարտացուց ... Ժամերով իր լուսանկարը կը նայէի ...»:

×

Մեծարենց հազիւ քսան տարեկան էր, բայց իր նախնականները շատ էին. եւ սակայն երիտասարդ բանաստեղծը միշտ համեստ եւ անտարբեր բոլոր յարձակում-

ՄԵՆՆԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

ԼԻԶԱ ՃԱՂԱՐԵԱՆ

- Պա՛պ ...

Վահրամ պապն առաջ էր ընկել գլուխը բարձր պահած. դրանից վզի բարակութիւնն աւելի էր աչք ծակում: Վահրամ թոքը չէր կարողանում նրա ետեւից հասնել:

- Պապ, դանդաղ քայլիւ: Յոգնում եմ, ա՛յ պապ:

Վահրամ պապն ուշադրութիւն չդարձրեց թոռան նշանոցին:

Վահրամ թոքը կանգնեց:

- Ձեմ գալիս, - բորբոքուեց, - վաղում ես, վաղիւ: Ինչքան ուզում ես, վաղիւ: Առանց ինձ վաղիւ, ես չեմ գալիս:

Թոռան ապստամբութիւնն անպատեղի էր, բայց առիթ էր, որ պայթէր:

- Ես կը վազեմ: Ես քո պապը չեմ: Դու իմ թոքը չեմ:

Վահրամ թոքը ութ տարեկան չկար եւ այդ հորուածը տղամարդավարի տանել չկարողացաւ: Լաց եղաւ:

- Ինչո՞ւ: Քեզ ի՞նչ եմ արել: Բա ո՞ւմ պապն ես:

- Քո պապը չեմ: Այ ... այ, քեզ յաղթողի պապն եմ:

- Ինքը երկու պապ ունի:

- Ինքը յաղթող է, իրաւունք ունի երկուսից աւելի պապեր ունենալու:

Վահրամ թոքը լացը սաստկացրեց:

Պապը իբր թէ փափկեց եւ որչեց որոշ զիջումներ անել:

- Լաւ, լաւ, արի տանեմ քեզ մօրդ մօտ:

- Մի՛նչեմ մօրս մօտ տանելը ի՞մ պապն ես:

- Երբեք: Քեզ յաղթողի պապն եմ: Մեծ քաղաք է, հազար ու մի փորձանք կայ,

ներուն, գեռ ժամանակ ունեցաւ գրելու արձակ էջեր եւ բանաստեղծութիւններ:

Նախ Սկիւտար կը բնակին մօրը հետ, ուր միջնորդող հանգիստ ու խաղաղ է. հաւատարիմ բարեկամներ կուգան յաճախ զինքը տեսնելու:

Բանաստեղծը հետեւած էր նաեւ Փրլանտական եւ անգլիական գրականութեան, բանաստեղծութեան. իր հիւանդ վիճակին մէջ իսկ կ'երազէր իր գելը եւ բնութեան գեղեցկութիւնը, որոնք միշտ ներշնչած էին զինքը:

×

1908 Յուլիս 5-ին Միսաք Մեծարենց իր սենեակը, անկողինն մէջ պառկած, կը հեռանայ կեանքէն, կը մտնէ վերջնականապէս իր երազներու աշխարհ. իր քաջ մայրը արցունքներով ու հիւսկեկալով կ'աղօթէ իր մահացած գաւիկն սնարին քով ծուկի եկած:

×

Մեծարենց մեռաւ երիտասարդութեան սեմին վրայ: Իր կարճ կեանքը անցուց տառապանքով, սակայն դարձաւ մեծ բանաստեղծ մը:

Ան ապրեցաւ հայ լեզուին ու գրականութեան դժուարին տարիներուն, բայց իր ծառայութիւնը մեծ եղաւ ու իր ազդեցութիւնը բացառիկ, հայ լեզուին, գրականութեան եւ բանաստեղծութեան վրայ:

Մեծարենց բերեցաւ, արդիականացուց եւ գեղեցկացուց արեւմտահայերէնը. մանաւանդ բանաստեղծական ոճը եւ ձեւը, որոնք այնքան խնդրեցիւրումն էին եւ լեզուի օտար, թրքերէնի ծագումով բառերով 19-րդ դարու ընթացքին եւ 20-րդ դարու սկիզբին: Ծնորդն իր զգայնութեան եւ հանճարեղ գեղեցկագիտութեան փնտռեց ու գտաւ հայ լեզուին գոհարները, եւ մեծապէս նպաստեց հայերէնի վերածնունդին, եւ մեր նոր բանաստեղծութեան գեղեցկութեան:

Դժ տարիներ անցած են իր առաջին բանաստեղծական գործերէն. սակայն անոնք այսօր ալ այժմէական են, եւ թարմ: Իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ կ'ընենք ըսել, թէ Միսաք Մեծարենցով բնութիւնը, սէրը, գեղեցկիւր, մարդասիրութիւնը գտած են իրենց անմահ երգիչը:

Ա Պ Ր Ի Լ Ը

Գ Ա Ղ Ո Ւ Թ Է Գ Ա Ղ Ո Ւ Թ

Մ Ի Լ Ա Ն Օ

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24 ... Միլանոյի Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ չըրջարակին մէջ սովորականէն տարբեր միջնորդութեամբ կը տիրէ: Առաւօտուն գեղեցկա՛յն խաչքար մը գետեղում է եկեղեցւոյ մուտքին աջ կողմը գտնուող կանաչ տարածութեան մէջտեղ, նոնենի մը կողմին: Ծագեցաւ արեւը յատուկ խորհուրդ ու լրջութիւն մը տուած են չըրջարակները:

Ներսէս, համայնքի հոգեւոր հովիւ Սարգիս քահանայ. Սարգիսեան պատարագ կը մատուցանէ մեր մէկ ու կէս միլիոն նոստաւորներու հանդիսական համար: Եկեղեցի եկած են Միլանոյի եւ հիւսիսային Իտալիոյ տարբեր շրջաններէն ու Զուիցերլանդէն Հայեր միասին աղօթելու ու միասին յարգելու յիշատակը ցեղասպանութեան զոհ բերաւոր նահատակներուն: Եկեղեցւոյ դասին մէջ են քոյր եկեղեցիներու հոգեւորական ներկայացուցիչներ:

Գու էլ փառնուող երեխայ եւ, մոլորուել եւ: Ես էլ բարի պապիկ եմ, տեսել եմ մայրիկն կանգնած տղտղտում եւ, մօտեցել եմ, ստուգ եմ. «Ամօթ է, այ աղայ, քիթդ մաքրիւր ու առաջ ընկիր, քեզ տանեմ մօրդ յանձնեմ»:

- Որ իմ պապը չեմ, մեր տան տեղը որտեղի՞ց գիտես:

Վահրամ պապը միշտ պատրաստ էր թոռան դժուար պատասխանուող հարցերուն: Ինքը պատրաստ էր, պատասխանելու անպատրաստ:

- Քո գործը չի, - կարմրատակից, - քո գործը չի:

- Բա ո՞ւմ գործն է: Իմ գործն է, - լացը չէր դադարեցնում թոքը, - որ իմ պապը չեմ, ի՞նչ իմանամ ուր կը տանես: Իսկ որ ուրիշի՞ տուն տանես:

- Ուրիշն տուն տանես, ի՞նչ ասեմ: Ուրիշն տուն տանես, սոսեմ «Բարեկ»-ը: Ասեմ «Բարեկ» եմ: Էս էն թագաւորն է որ աչքը բաց նայել է, թէ ոնձ է զօրքը կոտորում, յետոյ սպասել է, որ թշնամու թագաւորն իրեն թագազուրկ անի, գերի վերցնի, երկիրն անտէր մնա՞յ:

- Ի՞նչ ես խօսում, է՛, - Վահրամ թոքը զայրոյթից լացը կտրեց: Լացը կտրեց, հետն էլ յոյսը, որ պապը պաղպղակ ուտելու էր տանի ու սուսափուս նստեց պապի կանգնեցած թաքին:

- Տղայ ջան, Քոյրարի փողոցը կ'իմանաս, մեզ հասցրու: Էս երեխէն մոլորուել է, տունը չի գտնում: Տանեմ մօրը հասցրնեմ:

Վահրամ թոքը լուռ ու անտարբեր դիմացի սրճարանի կողմն էր նայում:

- Ստացի՛ր, - դրան չէմք ձայնը գըլուխը գցեց Վահրամ պապը, - ստացի՛ր թագաւորի թագաւորիդ, ստացի՛ր աղբի դաւաճանիդ:

- Էլի սկսուեց, - քթմնջաց հարսը, - լուսեցէ ... եկէ՛ք հաց կերէ՛ք:

- Ձեմ ուզում: Ես վախկոտների հետ սեզան չեմ նստում: Պատեհազմի դաշտում թիկունք ցոյց տուողի հետ հաց չեմ կիսում: Աչքի առաջ զօրքը կոտորուեց, ինքն էլ թագը հանեց, թէ՛ «Էս իմ երկիրն է, ես էլ» եւ: Երկուստ էլ ոտքով գլխով քեզ նուէր: Հաց կուլ կը դնա՞յ: Դու տա՛ն կը դնա՞յ:

- Հայրեկ, դէ, խաղ է, էլի, - փորձեց ընդգրկմանով հարսը, վստահ, որ անօգուտ է:

- Ի՞նչ խաղ: Հայրենիքի պաշտպանութիւն է: Մի մատ լակոտը ձեռքը դրեց, թէ՛ մատ:

- Ինքն էլ մի մատ լակոտ:

- Մի մատ լակոտ է, զօրքի գլուխ չկանգնի:

Հարսը խոհանոց մտաւ: Վահրամ թոքը կարմրած աչքերով նստել էր սեզանի մօտ ու եղունկով սփռուցն էր քշւորում:

- Կեր, Վահրամ ջան:

- Ձէ:

- Տան տղամարդն է, - Վահրամ պապի ձայնը ննջարանից էր լսում, - ես ի՞նչ յոյսով մեռնեմ, ես ի՞նչ յոյսով էս տունը

«Հայր Մեր»էն առաջ Սարգիս քահանայ իր քարոզին մէջ աղանակելով տարբեր ուսման ճանաչողական հարցերի վրայ ինքն իր լեզուն եւ իր լեզուն կ'ընտելէր իր անթիւ յղած պատմական կոնկրետ մէջ արտայայտուած միտքին - եթէ հայր լինի եօթնասուն տարի եւս սպասել եղբայրս, նոյն երազանքով, պատրաստ ենք սպասելու, - ըսաւ. - «Այսօր մէկ տարի յետոյ աւելի միասնական, աւելի միասնական մէջ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ աղանակուեալ կ'ըլլանք ցեղապետութեան ճանաչումին եւ հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներու հատուկ մասն ու բարեք լուծումին ի խնդիր տալու աշխատանքներու յաջողութեամբ: Վեր նպատակին հասնելու համար ամէնէն կարեւոր պայմանը Հայ միայն է լեզուով, հաւատով եւ դպրաներով ու միասնականութեան ոգիով աւարտագործել ամէն մէկ Հայու գիտակցութեան մէջ:

Յատկանշական է որ եկեղեցւոյ չըրջարակին մէջ կանգնեցում խաչքար - յարձանը նմանօրինակն է Սարգիս քահանային:

Վահրամ թոքը լուռ էր իրաւունք չունեմ:

Ձայնը ցածրացրեց: Հարսը գլխով շարունակութիւնը որդու սեւերի լուսանկարին էր ասում: Գիտէր շարունակութիւնը:

- Քեզ չի քաշել, որդի, ինք է քաշել Բրոնզ գրկեցի ու փախայ:

Թիկունքս երկրիս արած փախայ: Ինչ է քաշել:

Հարսը գրկել էր որդու գլուխը:

- Ուշադրութիւն մի դարձրու, մեծ մարդ է: Վերջը մեծ է:

«Իմը մեծ չի, - մտքի մէջ շարունակում էր հարսը, - իմը մեծ չի: Իմը վիշտ է: Երեխայիս վիշտը ծուռ մնաց, իմ վիշտը ծուռ մնաց»:

Վահրամ թոքը լուռ էր պատկերացնում վիշտին ինչ է: Վիշտը երեխայն է, որ պապն ուզում է անպայման զուգահեռ գլխի պահել ուսուցին, եւ դրանից վիշտ աւելի է բարակում: Եւ Վահրամ թոքը մտածեց, որ մի օր այնքան կը բարակուի որ ... Վահրամ թոքը վիշտ չունի: Ինչ, ի հարկէ, տիրեց: Տիրեց, որք հետեւ պարտութեան պատճառով պապ պաղպղակ գրկուեց: Այ, դա վիշտ է:

- Մոռանում է, - պապը խոհանոցի մտաւ, - հէնց ոտքը չէնքից դուրս էլ ելնում, մոռանում է, որ պարտուել է: Մի օր որ ոտքը հայրենիքից դուրս գէ՛ր հայրենիքը կը մոռանայ:

- Հայրեկ ...

- Ի՞նչ հայրեկ, ի՞նչ պապիկ ... Հանգիստ խղճով նստել է, որ ուտի, կ'ուտայ:

- Ձեմ ուտում: Ձեմ ուտի:

- Եւ ճիշդ կ'անես: Էս սեղանը հատաքիւր, մենք քաղցած չենք: Շախմատի բեր:

Հարսը թեթեւացած չունէ քաշեց: Թեթեւեւ սկսեց մղկտալ. հատուկ թիւն է ուզում: Հակառակորդ զօրքը կը շարունակէ դէմ - դիմաց, պապը կ'աղաչուի ինքն ուր կը ձօնէ, որովհետեւ թշնամի է, որովհետեւ պատերազմը միայն թշնամին է սկսել: Երբ շարունակում էր իր սովորեցնումը թոքին, ալ ինչպէս ինչպէս էր: Իր զօրքը հերթով կը լակոտէր Վահրամ թոքին, ինքն էլ կ'աղաչուի «Էս իմ թագը, էս էլ իմ երկիրը, երկիրն էլ քեզ նուէր»: Վահրամ թոքը պէտք չէր դի, կ'աւա: «Ինձ քո երկիրը պէտք չէ, էլ կ'աւա: Էս հողը իրաւ չորսնակ դէմ էս անգամ էս հողը իրաւ չորսնակ դէմ էս անգամ էս հողը թոքին կը քաշուի: Վահրամ պապը թոքին կը քաշուի: Էս նստեցնի ծնկներին. «Այ, հիմա տան գիտ կարող եմ մեռնել: Այ, հիմա տան տղամարդ ես, այ հիմա իմ որդի եմ: Էս: Այ, հիմա արքայից արքայն եմ: Վահրամ թոքին համար դա հանգիստ է, եւ նա երջանիկ է. երջանիկ է իր պապին: Իսկ հարսը թաքուն աչքերով մտքի: Նա գիտէ, թոքին պարտութիւնով, Վահրամ պապը մեռնելու իրաւունք էր ձեռք բերում:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ
ՄԱՆՈՒԱՆ ԱՌԹԻ

Վանդալ հաստատությունն անձնակազմ
1050 ֆ. Միջինարևելյան ժամանակ
Ֆոնտին:

×

Տէր Ե. Տիկին Անուշահան Շարիկան
500 ֆ. Մամուլ - Մուրատեան վարժա-
րանին:

×

Տէր Ե. Տիկին Կի Ե. Լիլիան Պուլժ
600 ֆ. Մամուլ - Մուրատեան վարժա-
րանին:

×

Թիւթիւնեան ընտանիք 500 ֆ. Մա-
մուլ - Մուրատեան վարժարանին:

×

Տիկին Շարիկ Փափազեան 200 ֆ. Շա-
ւիլի դպրոցին:

×

Տիկին Էօֆէնի Սէյիսեան 200 ֆ. Շա-
ւիլի դպրոցին:
(Ստանալ «Յառաջ» էն):

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՏԵՍԻՆԻ Արաք թատե-
րախումբը կը ներկայացնէ Յակոբ Պա-
րոնեանի՝

«ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Կատակերգութիւնը (Երեք արար), բե-
մադրութեամբ՝ վարդան Բէշիշեանի:
Շարաթ, Մայիս 10, ժամը 20-30-ին Լիւնի
Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ ազգային տան սը-
րահին մէջ, 40 Արմէնի փողոց:

Մուտք՝ 20 ֆ.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցատէր Տիկինն Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵՇ ԴԱՇՏԱՆԶԱՆԴԻՍԸ

Յունիս 22, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկըս-
եալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, -
անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, -
խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Կրեկուտ - Մագալու Եանայեկեանի
կակծալի մահուան առթիւ, փոխան ծա-
ղիկի կը նուիրեն:

Անահիտ, Բատիկ Օրտու խանեան հաղար
Քրանք Միջինարևելյան ժամանակ ֆոն-
տին:

×

Տիկին Առլէն Փափազեան 1000 ֆ. Մա-
մուլ - Մուրատեան վարժարանին:

×

Արիկ Միւսեան 500 ֆ. Մամուլ -
Մուրատեան վարժարանին:
(Ստանալ «Յառաջ» էն):

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպութեամբ՝
ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՏԻՎԻՍՆՅ ՅԱՆՁՆԱՌՈՒՄԲԻՆ

Իսի Եկեղեցւոյ Նուրհան Ֆրէնկեան
Մշակութային սրահին մէջ Կիրակի օր
Մայիս 11-ին, ժամը 15-ին:

Գեղարուեստական բաժին:
Զովադուցիչներ, անուշեղէններ:

Մուտքը ազատ է:
Կը հրաւիրուին մեր շրջանի մայրերն ու
բոլորը ներկայ ըլլալու:

FRANCE — CULTURE
(Emission Club de la Presse)

Table ronde
le Mardi 13 mai
de 12h45 à 13h30
consacrée au problème arménien
Invité: Alfred GROSSER
Participation de
Mme. Anahide Ter-Minassian
P. Ter-Sarkissian.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ԿԱՅԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարտէյլի շրջանի արձանագրութիւննե-
րը կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը
ժամը 14 - 16, Մարտէյլի Մշակութի Տան
մէջ, 12 ռի Սէն - Պաղի, կամ՝ հեռա-
ձայնի. - 91 - 66 - 55 - 91:

ASSEMBLÉE
GÉNÉRALE
de l'A. A. A. S.

L'Assemblée Générale de l'A. A. A. S.
aura lieu le Jeudi 29 Mai à 20 h
au siège de l'Association,
77, rue La Fayette — Paris 9e
Renouvellement par moitié
du Conseil d'administration
(8 postes à pourvoir)

Les candidatures doivent parvenir à
l'Association au plus tard le 13 Mai 1986.
Elles doivent être écrites et signées de la
main du candidat, qui doit indiquer, très
lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille
ՄԱՐՍԷՅԼ

10⁰⁰ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Կիրակի, Մայիս 11, ժամը 13-ին
Տարօն եւ վասպուրական սրահներուն
մէջ՝

ՄԵՇ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Նախագահութեամբ՝ Տէր Ե. Տիկին՝
ՄՈՒՇԵՂ ԶԻԼԻՃԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Երգիչ՝ Յարութ (Փարիզէն):
Պօզու Տէպեան - Անի պարախումբը
Հայկական մթնոլորտ:

Ճաշագին 100 ֆ.:

Սկզբնաւոր ապահովել հեռաձայնելով՝
91 - 50 - 15 - 09 - 91 - 66 - 18 - 80

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Կապույտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շը-
նորհակալութեամբ ստացած է. - Պ. Յա-
կոբ Միւրադէ 100 ֆ.: Օհանէսեան եւ
Զարգարեան ընտանիքներէ 500 ֆ. Երեւոյ
ժօր մահուան առթիւ, Տիկին Հռիփսիմէ
Գրիգորեանէ 200 ֆ., Տիկին Ազատի Կու-
պթեանէ 100 ֆ. Տիկին Իսկուհի Օհան-
նիսեանի մահուան առթիւ Տիկին Մարթա
Թիւֆէնքճեանէ 100 ֆ.:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: No 55935

YAN'S CLUB

5, ave. Reille — Paris 14e

Le Pasteur René LEONIAN de l'Eglise
Arménienne Evangélique d'Issy-les-
Moulineaux viendra au YAN'S CLUB
le Jeudi 15 mai à 21 heures à l'occasion
de la parution de son livre:

«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»

Après la vente et la signature, un
débat aura lieu sur le thème:

«ASSIMILATION et INTEGRATION»

Un dîner suivra le débat. Les réservations
peuvent être faites par téléphone
au numéro suivant: 45 - 89 - 20 - 40

ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Քննարկում եւ ասույի

Միտք Մանուշեանի ղեկավար ընկեր-
ներէն՝

ԱՐՍԷՆ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ

Հեղինակած՝

«LES FRANCS-TIREURS de
L'AFFICHE ROUGE»

Հատորին մասին կ'արտայայտուին ինքը
Հեղինակը, որմէ յետոյ տեղի կ'ունենայ
ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԸ

Յերեկոյից կը նախագահէ՝
Հայ Նախկին Դիմադրականներէն
ՅԱԿՈԲ ՎԷՋԻՐԵԱՆ

Մայիս 11, Կիրակի, ժամը 16-ին՝
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris

Գեղարուեստական յայտագիր:
Մուշեղ Գալստեանի «Ձորի Միտք»

Ժապաւէնը:
Փափաքողներուն, իր դիրքերը կը աս-
րադրէ Հեղինակը:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ Պուլպուր
տոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրա-
ւիրէ իր բոլոր ընկերակիցները, Շարաթ,
Մայիս 10, ժամը 3-ին Եկեղեցւոյ մէջ
կը խնդրուի բոլոր ընկերակիցներէն ներ-
կայ զանուիլ. կարեւոր օրակարգ՝ զեկո-
յում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ի նկատ
Մ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ի Թ Ե Ա Ն
Փ Ա Ր Ի Ջ Ի Հ Ա Ն Գ Ա Ն Ա Կ Ի Ջ Մ Ա Ր Մ Ն Ի
Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Ջ Ե Ռ Ն Ա Ր Կ Ը՝

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

ՃԱՇ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՅ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

եւ նախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԷՕՅԻ

մասնակցութիւն անձ զուլիս 1-000 ֆր.

Réservations:

GALERIE MATIGNON: 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél.: 42 - 66 - 60 - 32

ORIENT - CONTEMPORAIN: 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél.: 42 - 96 - 54 - 29

UGAB: 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél.: 45 - 20 - 03 - 18

CREDIT SUISSE: 92, Champs-Élysées — 75008 Paris
Tél.: 45 - 62 - 29 - 56

COLLEGE SAMUEL - MOORAT: 26, rue Troyon — Sèvres
Tél.: 45 - 34 - 68 - 28

CCO: 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél.: 43 - 68 - 26 - 32

ET
HARATCH

Haykef

SOIREE DANSANTE

sur une

PENICHE

PENICHE BOER II

Quai Henri IV — M° Sully - Morland

Le Vendredi 9 Mai à partir de 22 heures

Entrée + 1 boisson: 80 Frs.

Renseignement: 42 - 61 - 77 - 62

COMITE SARDARABAD du M.N.A.

ՏԵՂԵԳՆԵՐ ՄԱՀԷՆ ԵՏԻՔ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾԱՐԱՆՔ
ԿԱՄ՝

ՀԻՄՆԱԴԻՐ, ԵԿՈՒՐ ՍԻՐԵՄ,
ԵՒ

ԻԲՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ՝ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

Պարզ է որ մեռելային ետեւէն չեն խօսիր կամ միայն լաւ կը խօսին, բայց հարկ է հաստատել թէ երբ չափ մը կ'անցնի, ինքնուրուիքեան սահմանը հեռու չէ եւ կարելի չէ չլինել ծանօթ խօսքը՝ դնալ մտքը, եկուր սիրեմ: Արդարեւ, իր բոլոր հակառակորդները, ամէնէն բուռն հակառակորդները՝ Երեւանի Կոմէն եւ զեռ Մառչ, ժխտար տէխնիկ եւ ուրիշներ, նաեւ Ֆիլիպ Թէյսոնի նման լրագրողները չեն զբաղւել իրենց լրձնաւորքին զննատունները Տրֆէնի հասցէին: Չորեքշաբթի օր իսկ, հազիւ տարբեր մէկ օդանաւէն վար դրած, Թոքիոյն վերադարձին, Նախագահ Միթերան ուրիշ օդանաւ մը կ'առնէր դէպի Մարսէյլ, յարգանքի տուրքը մատուցանելու իր հին ընկերոջ:

Ինչպէս կ'ըսէինք մեր նախորդ թիւով, Տրֆէնի դիւանաւոր տնտեսը է Մարսէյլի քաղաքացի տնտեսը եւ ահաւասիկ քաղաք մը որ քիչ որքացաւ ու քիչ մը ալիքացաւ, ամէն պարագայի մէջ, քաղաք մը որ նոյն պիտի չըլլայ: Եստ ու խաղաղ էր, օր մը, երբ իրեն ըսած էին թէ Մարսէյլի անունը կուտայ, այնպէս ինչպէս մարդ իր սիրած կնոջ անունը կը հնչէ:

Բայց ունի ուրիշ արժանիք մը, որ շատ չի յիշուի եւ սակայն...: Հանրապետութեան պատմութեան մէջ, իր դերովը կը ձգէ, երկու օրէնքներով, որոնց անունովը մահաւանդ, մոռցուած կը թուի: 1956-ին էր, երբ կը պատրաստէր օրինադիր մը ակտիւկեան երկիրներու (Փրանսա-լոս), իրեն անդրօրովեան Ֆրանսայի նախարար: Լաւ գործ մըն էր որ կէս-համրան մնաց, 58-ի կողման հովը քննեց տարաւ, ինչ որ Գ. Հանրապետութիւնը ըրած էր, գէշին հետ լաւ ալ: Տրֆէնի ծրագիրը յանդուգն, բայց դրական էր, կը նախատեսէր կանոնադիր մը անդրօրովեան հողամասերուն համար, որ հետեւը հետէ ներքին ինքնավարութիւն մը պիտի տար, հանգրուան մը՝ դէպի անկախութիւն: Յատկանշական կէտ մը, այդ օրերուն իր գործակիցն ու գրասենեակին պետք էր՝ Փիլիպ Մառչէն...:

«Լիպիթասիան» յաջող բարախաղ մը էր, երբ կը զրէ՛:

Marseille perd père et maire

ու կը ներկայացնէ Կաթինի 12 կեանքերը՝ բարոյախօս, մամուլի գործատէր, նաւավար, խորհրդարանականը, օտարականապետը, ընկերավարականը, Գ. Ն. (1963, Սեպտեմբեր 12-ին այսպէս մկրտուած էր այն թեկնածուն, որ պիտի ներկայանար Տր Կոլի դէմ) եւ գոր շուտով «Քալմա» պիտի կոչէր:

L'homme au masque Defferre...

ապա, նաեւ մեծամարտողը, ապագա թափառողը եւայլն, եւայլն:

Այսօր քաղաք մը կը թողու իրեն ժառանգ եւ արդէն իսկ վէճերու սկսած են: Իր յաջորդական ծանր կը կշռէ Փրֆէնի «Հայրապետ» մկրտուած երկուշաբթիին ի վեր, մինչ անդին 21-երու խմբակ մը կ'ապրուած է, որպէսզի Տրֆէնի յաջորդը չի տրֆէնական մը: Փրֆէն խոհեմ է ու

հանդարտ, կ'ըսէ՝ «Ինքզինքս հայրապետ չեմ դրար: Վստահ եմ որ, սրտին խորը աւելի կը գնահատէր անոնք որոնք կ'ընդգրկմանային իրեն, քան առջեւը փռուողները...: Քաղաքական կեանքը վերլուծարումներէ կ'ազդուած է: Տրֆէն երբեմն հակառակմարտներ չահած է, ուրիշներ՝ կորսնցուցած է եւ ատելի պիտի չէ ըսուանան»: Տրֆէնականները հինգ թեկնածու ունին, նախ կցորդը՝ Ժ. Վ. Քորտոնիէ, փրոֆ. Վիկտոր, Ֆիլիպ Սան Մառչ, Լ. Վէյլան եւ Իրմա Ռափուի (այս վերջինը, իր դէմ ունի տարիքը - 76 -):

Կաթին Տրֆէնի յուզարկւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի առաւ, Մէնթ Մարի Մաթէօր Եկեղեցին: Վերապատուելի Տոտէի նախագահութեան ներքեւ էքիմէնիք արարողութիւն մը տեղի պիտի ունենայ, ի ներկայութեան կարգինալ էլէկառայի (նախկին Արքեպիսկոպոս Մարսէյլի, որ Հոռմէն յատկապէս պիտի դայ), ներկայ Արքեպիսկոպոսին՝ Գերպ. Քոֆի, բարոնի Սիթիւքի, Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեանի եւ այլ յարանուանութեան պատասխանատուներուն: Եւրաթ իրիկուն իսկ, Տրֆէնի մարմինը կը փոխադրուի քաղաքապետարան, ուր Ժողովուրդը պիտի կարենայ իր վերջին յարգանքը մատուցանել մինչեւ Կիրակի իրիկուն: Յուզարկւորութեան ներկայ պիտի ըլլայ Հանրապետութեան Նախագահը: Թաղումը մտերմական շրջանակի մէջ, պիտի կատարուի տեղւոյն Մէնթ Փիլիպ գերեզմանատունը:

Յուզարկւորութեան քաղաքացիական հետադրեր կը հասնին քաղաքապետարանի կամ Փրֆէնական հասցէին: Ասոնց կարգին նաեւ հայկական կազմակերպութիւններէ, ինչպէս Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին, Հ.Յ.Դ.Մ. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տուն եւայլն, եւայլն: Չորեքշաբթի օր իսկ, «Յաւադ» ի խմբագրութիւնը հետեւեալ հեռագրերը զրկած էր. -

Arpik Missakian, directrice et toute l'équipe du quotidien de langue arménienne «Haratch», profondément émue par la disparition du grand leader socialiste, présentent leurs sincères condoléances à Mme. Edmonde Charles - Roux et au Parti Socialiste. Saluent dans ce grand militant un grand ami de la Cause Arménienne, se souviennent avec émotion de sa présidence à la soirée donnée le 31 Mars 1957 à la mémoire du fondateur de «Haratch», de sa chaleureuse présence aux manifestations de la communauté arménienne et s'inclinent devant sa dépouille.

DIRECTION «HARATCH»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵՐՆՈՊԻԼԻ հիւլէական արկածին մասին հակասական լուրեր կը շարունակուին տարածուել: Մինչ Ուկրաինայ նախարարապետը կը յայտարարէր արեւմտեան այցելու լրագրողներու թէ հիւլէական բարդը մարած է, «Իդլիստի» կը զրէր թէ կրակը չէ մարած: Ուրբաթ առաւ ալ կացութիւնը նոյնն էր, այսինքն՝ հակասական: Խորհրդային աղբիւրներու համաձայն, բարդը կը խրի հողին մէջ, ինչ որ շատ վտանգաւոր է: Եղարձակումի ենթակայ անձ մը մեռած է, ինչ որ 3-ի կամ 4-ի կը հասցնէ մեռելներու պաշտօնական թիւը: Այս հարցը, անգամ մը եւս կը դառնալարեմ լուր չտալու խորհրդային դրութիւնը, քանի շարաթ մը ետք, Մոսկուա կը ստիպուի ընդունել թէ կացութիւնը ծանրակշիռ է:

ՊԵՏՐՈՒԹԻՒՆ մէջ Փրանսայի մը եւս առեւանգուեցաւ առջի օր: 84 տարեկան, Գաթինի Չեքիլի Կաթինուած էր եւ ամսոյն վերջ, կնոջը հետ վերջնապէս Ֆրանսա պիտի վերադառնար: Չորեքշաբթի առաւ կնոջը հետ ծովեզրի մարմով թղթատարի գրասենեակը կ'եր-

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՐԱՅԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ

(ԱՐՄԷՆՓՐԵՍ - Ապրիլ 25, / Մայիս 5)

ՄԷԿ ԴԱՐԵԿԱՆ ՄԱՍԻԿԸ

Ծաթեցի Սաթենիկ Վիրաբեանի ծննդեան 101րդ տարեդարձը նշուած է իր 35րդ ծնունդի ծնունդով: Ան այսօր եւս պայծառ յիշողութեամբ կրնայ Հայաստանի վերջին չըջնի պատմութեան դանազան գրուակներ պատմել, հարուստ տպարկութիւններ տալ հին ու նոր դէպքերէ կամ դէմքերէ: Դանդի իրենց հայրենական տան բարեկամն է եղած Յովհ. Թումանեան, որու մասին կը պատմէ դանազան յիշատակներ:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳՁԱՅՈՒՄՐԸ
ՀԱՆԻԿՍ ԵՒ ՄԱՍԻԿԸ
ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Միութիւններու Տան սինազարը դահլիճին եւ Խորհրդային Միութեան Երաժշտներու Տան մէջ հանդէս եկած է Հայաստանի Երգչախմբային Ընկերութեան մանկական արուեստանոցի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Լ. Լեւակեանի: Յայտագիրը բաղկացած է Ռ. Պետրոսեանի, Ա. Օհանեանի, Գ. Չիճեանի, Գ. Արմէնեանի գործերէ: Երգչախումբը արժանացած է ջերմ գնահատանքի:

×

ՆՈՐ ԺԱՊԱԿԷՆ

«Ես ոչ մէկի անունը չեմ տալիս հայրիկ, բայց ինչ որ տեղ, ինչ որ բան սխալ է» Ու. Սարգսեանի այս խօսքերը բնարան ընտրած է երիտասարդ բեմադրի Վիգէն Չալոյրեանի, «Ապրիլ» կարճ ժապաւէտին համար որ բեմադրուած է «Մոսֆիլ» աշխատանոցին մէջ, «Հայֆիլմ»ի մասնակցութեամբ: «Ապրիլ» յուզիչ պատմութիւնն է անցեալ կորուստներու եւ երջանիկ ներկայի: Ժապաւէտը պատրաստուած է Ռ. Յովսէփեանի բեմանկարով:

×

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԳԻԻՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի մանրէաբանութեան հիմնարկի աշխատակիցները կ'օգնեն դիւզատնեանական շատ հարցերու լուծումին: Անոնց հետազոտութիւններն ու յանձնարարութիւնները կը նպաստեն կերպարադրութեան, բերքատուութեան յաւելումին: Յատկապէս անոնց ստեղծած «Նիտրադին» նոթիլը որով ցանքին առաջ կը մշակեն առուորով, սխտուի սերմնացուն, կը բարձրացնէ բերքատուութիւնը: Ստեղծուած է նաեւ ընտանի թռչուններու ամբ խթանող, ինչպէս նաեւ կրծողներու դէմ պայքարի նիւթեր:

Թար հեռաձայնի հաշուեցուցը վճարելու համար, երբ թաքսի մը կ'եցուցած է իրենց կառքը եւ երկու զինեալ անձեր ըստպատկառով տարած են ծերունին, մինչ կ'ընէր կը պոռար եւ քիչ անգին ալ լիքանայի կրտսերները կը դիտէին: Այս առեւանգումով, անհետացած Ֆրանսայիներու թիւը 9-ի հասած է:

Ծնունդի անգամ մը եւս պիտի սկէ: Յունիս 2-էն սկսեալ գլանիկները 5% յաւելում պիտի կրեն, օրինակ Կոլուպները 4,55-էն 4,80-ի կ'անցնին:

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՐ ՔԱՐԵՆԸ

1937-ին, Դանիոյ մէջ, կը հրատարակուի ինքնակենսագրական վեպ մը, Քարեն Պիլիպի կողմէ: Նույնեան իր մրցանակը ստացած միջոցին, Հէմինկուէյ կը յայտարարէ, թէ իրմէ աւելի Պիլիպին արժանի էր մրցանակին: Ու Օքսըն Ուէլսի, Տէյվիս Լինի եւ ուրիշներու ձայնով փորձեան ետք, վերջապէս Սիւմի Փոլաք կը յայտարարէ պարաստել ֆիլմ մը, որ կ'արժանանայ եօթը Օսկարի ու Միցանալ - Նահանգներու մէջ կը կտրուի մուտքի բոլոր մրցանիշները:

Ուրեմն ներկայիս Փարիզի եւ աշխարհի մէջ ցուցադրուող այս ժապաւէտը կը պատմէ դրուակներ Քարեն Պիլիպի կեանքին: 1914-ին է, որ սիրային յուսախաբէմէ մը ետք, ան կ'ամուսնանայ սիրածին եղբոր հետ ու կը մեկնի Բեռլին: Ամուսնական կեանքի ձայնով Քարեն, սիրային նոր արկածային յարաբերութիւն, սուրբի մշակում ու այս բոլորին կողքին, Քարեն մարդասիրական գործունէութիւն կ'ունենայ, բժշկական խնամք կը հայթայթէ տեղացի խափշիկներու եւ կը ջանայ գաւազնի դուրս բերել տգիտութեան ու անգրագիտութեան:

Ժապաւէտը դիտած իսկ միջոցիս, Քարեն անունը պահ մը կը կանչի յիշողութեան, քիչ ետք դարձեալ կ'երազանայու համար: Այո, ե՛ս ալ կը մանչամ Դանիոյ - Տանիւմաքացի - Քարեն մը, որու նկարը տարիներով զարդարած է զայրացական տետրակներս: Ամիջապէս աչքիս առջեւ կուգայ անոր ժպիտը ու Քարեն Պիլիպի կ'ուզեմ հակադրել մեր, մեր Քարենը, Քարեն Նիպիլին:

1913-ին իսկ, տակաւին 28 տարեկան երիտասարդուի, Քարեն Նիպիլի կը վարէ տեսչութիւնը Լեփսիսի որբանոցին ու կը վայելէ համագային յարգանք՝ հայ իրականութեան մէջ: Հայութեան աւելին դժբախտ օրերուն, Ուրֆայի մէջ, ան կը նստի իր հայ որբերու, դժբախտներու, հիւանդներու միջիջրարեան գործին: Այս, 1922 - 27 տարիներուն, Հայկաի մէջ, կը հաստատէ Ձեռագործներու Տունը, իսկաշխարհագրաւ մը եւ Առաջագործարան մը, ուր, ջարդերէ ազատած Հայեր կ'աշխատին ու հետգիտել ինքնաբաւ կը դառնան: 1927-էն 1937, ան կը հաստատէ աշխարհագրաւ ու 1800 ազատագիրներ իրեն կը պարտին իրենց կեանքն ու հայութիւնը: Մինչեւ իր մահը, իր անձը ի սպաս կը դնէ հայ ժողովուրդին ու կը բաժնէ անոր սուգը: Իր փափաքին համաձայն, ան կը թաղուի Հայկաի Ազգ. Գերեզմանատան մէջ:

Վեպ գրած չէ մեր Քարենը, եւ անաբար կեանքին նուիրուած ֆիլմ չպատրաստուի, բայց 1947-ին, երկրորդական վարժարանի մը կենսական կարեւորութիւնը անձամբ չէր մանաւանդ Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոս Փալապեանի, որ Դանիոյ մեծ մարդատէրին յաջորդներուն կողմէ Հայկաի հայութեան նուիրուած ընդարձակ հոգին վերայ, երբ կը դնէ հայկական երկրորդական վարժարանի մը ու կը մկրտէ գայն Քարեն Նիպիլի անունով:

Քանի մը աշակերտով սկսած այդ վարժարանը, հիմա կը հաշուէ աւելի քան 1100 տասներեքէն տասնութ տարեկան հայ աշակերտ - աշակերտուհիներ:

Վեպ չէ գրած մեր Քարենը, բայց այնքան ցանկալի է որ մէկը յանձն առնէ գրել մեծագրութիւն մը, գոր ուրիշ Սիւմի Փոլաք մը թերեւս օր մը վերածէ ֆիլմի՝ Փօն ունենալով Մեծ եղեռնը:

Մ. ՊԵՏՐՈՒՅԱՆ

ԳՐԱՆՈՍՏԱԿԱՆ

Erik Jan Zürcher The Unionist Factor. The Rôle of the Committee of Union and Progress in the Turkish National Movement 1905 - 1926 *

Գրեց՝ Ա. ՊԵՏԼԵՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տնփրէօր)

Փոքրածաւալ բայց խիստ հետաքրքրական գիրք մը եւս լոյս տեսաւ վերջերս, եւ այս անգամ, Հոլանտայի մէջ: Հոլանտացի երիտասարդ պատմաբան մըն է որ իր ուսումնասիրութեան առարկայ կ'ընէ Երիւթական շարժումը: «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի գերը թրքական ազգայնական շարժումին մէջ 1905-էն 1926 տարիներու միջեւ:

Ինչպէս ծանօթ է Երիւթական «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի պարագլուխներէն ոմանք, - անոնք որոնք հայկական վրիժառու գնդակներէն պոկուելու համար թուրքի ապստամբութիւն, - 1926-ի առաջ Մուսթաֆա Քէմալի կառավարութիւնը տապալելու յանցանքով ձերբակալուեցան եւ յետ կարճ տեւող դատավարութեան մը, նոյն տարւոյն Օգոստոսին եւ Սեպտեմբերին մահուան դատապարտուեցան: Վճիռն ալ չուտով դորձադուրեցան: Ասոնցմէ գլխավորներն են Տոքթոր Նազըր, Ճափազ Կէլ, Իսմայիլ Ճանպուրթ, Ահմետ Շիւքրի եւ Նաիլ: Այս հինգն ալ 1915 - 1916-ի հայկական գողգոթային գլխավոր յանցապարաններու խումբին մէջ կ'ազմէին: Եթէ թալաթ եւ ինկիլար մեծ ոճիրը պատաստող ուղեղները եղան, վերոյիշեալ անձերը եւս, դեռ ուրիշներու հետ, նուազ գեր մը չունեցան մեր ժողովուրդը արմատախիլ քննող սաղաթնակաւ ծրագրին իրականացման համար: Հետեւաբար, եթէ նիւթը ուղղակի մեզ չայտարարէր հետաքրքրել իսկ, այսպիսի ուսումնասիրութեան մը հրատարակութիւնը նամանաւոր համալսարանային համարաւ տիրացած «Պրիւ» հրատարակչատան կողմէ, անկարելի էր անտես առնել: Եւ այս պատճառաւ փափաքեցանք դաշն «Յառաջ»-ի ընթերցողներուն ներկայացնել:

×

Երիւթական ժողովուրդներու մօտ երեսնամեայ շրջանը, 1890-էն 1920, Օսմանեան Պետութեան հպատակ ժողովուրդներէն ամէնէն շատ մեզ Հայերու համար կենսական եղած է: Հեղինակը Ձիւրթի կ'ընդունի այս պարագան երբ կը գրէ թէ Մուսթաֆա Քէմալի պուլիտիկական ջարդերուն պատճառաւ օրուան կառավարութեան ղեկը ձեռք առաւ եւ ուղեց օսմանեան Ա. Սահմանադրութիւնը հաստատել, Երիւթական ալ հայկական ջարդերուն Եւրոպայի մէջ թողած տապալումներէն ազդուած պատմապետներին «յեղափոխութիւն» եւ Բ. Օսմանեան Սահմանադրութիւնը: Թէեւ հոս մեր կողմէ անկէցներ եւ հաստատենք թէ, ըստ մեր կատարած պրպտումներէն հետեւեցանք ու պատրաստուած մէկ տեղեկագիրին (ցարդ անտիպ) որ միջազգային պատմագիտական համագումարի մը ներկայացուցիչը քանի մը տարի առաջ, Երիւթական կազմակերպութիւնը ծնաւ իսկ հայկական հարցին զարգացումին հետեւանքով:

Օսմանեան կայսրութեան վերջին յիսնամակի (1876 - 1920) ամենապարտաւոր խնդիրը հայկական ցեղասպանութիւնն է: Հետեւաբար ընաւ պէտք չէ զարմանալ եթէ Ձիւրթի կը գրէին մէջ շատ անգամ Հայոց մասին կը խօսի, երբեմն չէզոք եւ առարկայորէն, երբեմն ալ կարծես կը ջանայ թրքական տեսակետը արդարացընող եղանակ մը, փարսի մը գտնել:

Գրքին խորագիրը բացայայտօրէն ցոյց կուտայ արդէն թէ նիւթը ինչի վրայ խնայուած է: Օսմանեան կայսրութեան մէջ եթէ բարենորոգումներու խնդիրը ծագեցաւ անցեալ դարու երեսնական թեւականներէն, Յոյներու ազատութեան շարժումներուն պատճառաւ էր եւ ոչ թէ օսմանեան կառավարութեան այսպէս կոչուած «յառաջդիմական» Ռէշիտ փաշայի, Ալի փաշայի կամ Փուստ փաշայի արգարաւորութեան: Հայերեան միջամտութիւնը նուազապակաս իր պատմական կը գտնէին, փափաքեցան բարեկարգումներու շնորհիւ ներստ-

կայսրութեան նոր արեւն ներարկել, անոր երկարակեցութիւնը ապահովելու համար: Ձիւրթի կը արդարեւ գրէին (198 էջերէ կը բաղկանայ) յառաջարկներէն մէկն ալ այս էր ծանօթացնէ այն բոլոր «յառաջդիմական» նկատուող օսմանցի մտաւորական կամ կուսակցականներուն գործունէութիւնն ու մանաւանդ իրարու հետ ունեցած փոխ - յարաբերութիւնները:

Առաջին Երիւթական շարժումը «Նոր Օսմանցիներ» կը կոչէին որոնք ամէնէն նշանաւորները եղան Ձիւրթի եւ հրապարակագիր, վրայասան եւ թա - տերագիր Նամըք Քէմալ: Ասոնց ուղիին հետեւող Միւսթաֆա Քէմալ, 1877 - 1878-ի պատերազմի նախօրեակին (1876, Դեկտեմբեր 23) Օսմանեան Ա. Սահմանադրութիւնը հռչակել յաջողելու յետոյ նախատեսած էր կործանարար առաւ - թուրք պատերազմի մը առաջը առնել: Իրօք ալ երբ ան 1877-ի Փետրուարի սկիզբին արտասահման աքսորուեցաւ, գէպերը ցոյց տուին թէ Միւսթաֆա Քէմալի գլխավորութիւնը ճիշդ էր: Պերիսի դաշնագրի այլապէս ծանր պայմանները քիչ թէ շատ բոլորիս ծանօթ են:

Ձիւրթի մօտ քան չէր մէջ կ'ափսոսէ Երիւթական շարժումը կազմակերպութիւններու հիմունքը թէ Եւրոպայի, թէ Պուրթի եւ թէ Սելանիկի մէջ: 1902-ի եւ 1907-ի Երիւթական շարժումը եւ միւս ժողովուրդներու յեղափոխական կազմակերպութիւններու մասնակցութեամբ տեղի ունեցող ժողովներու մասին կը գրէ, չեւտելով թէ Բ. ժողովը հայ յեղափոխականներու կուսակցութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցած էր: Մեզի ծանօթ է թէ այդ կուսակցութիւնը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնն էր, որ մասնաւոր 1905 երկրորդ պոմպոյնի գէպերէն յետոյ - թէ Ս. Ապտիլ Համիտ գիպոտեմաւ ստոյգ մահէ մը ազատեցաւ - Երիւթական շարժումը մեծ վարկ կը վայելէր: 1908-ի «յեղափոխական» բերած նորութիւններուն ակնարկելով, Ձիւրթի կ'ընդունի թէ հակառակ հակապարտութեան սկզբունքներուն, գործնական կերպով օսմանեան բանակին մէջ ոչ մէկ քրիստոնէական կամ Հրեական զինուորական կը գտնուէր: Բայց հեղինակը կը հաստատէ թէ Հրեաները «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կոմիտէի գործունէութեան մէջ կարեւոր դեր մը խաղացին:

Ի՞նչ էր երբ էր որ խաղացին Հրեաները: Որո՞նք ղեկն առնող, եւ ինչո՞ւ մասնաւորապէս անոնք շատ դար կ'առարկան եւ խիտնջին նման ինքն իր մէջ կ'ընկած Հրեաները, Ժ. Գարու վերջին տասնամակին յետոյ յանկարծ առաջնակարգ դիրքը ստանձնեցին Երիւթական շարժումը այս - մերժ կազմակերպութեան մէջ: Ձիւրթի, ինչպէս իրմէ առաջուան բազմաթիւ հեղինակներ, չանդարդաբար այս մասին: Հարցումներ որոնց մասին որքան ալ ծանօթ ըլլանք ոչ մէկ վաւերական եւ խորացած տեղեկութիւն կայ: Հեղինակներ ցարդ լուռ մնացած են, կամ կամայ ու ակամայ կ'անցնեն:

Ձիւրթի ուսումնասիրութիւնն հետաքրքրական եղբայրութիւններու կարելի է յանդիլ: Ան կը փաստէ թէ Մուսթաֆա Քէմալը (Աթաթիւք) եւ Երիւթական շարժումը միջեւ գտնուած անհամաձայնութիւնը առեւ իւրերէն հարց էր, այլապէս իրենց նպատակները նոյնն էին: Հեղինակը կը հաստատէ թէ Քէմալական շարժումը Երիւթական շարժումին շարունակութիւնն էր եւ ոչ թէ մեկուսացած եւ ինքնուրոյն շարժում մը, ինչ որ ճիշդ է: Ան կ'անդրադառնայ անշուշտ մեծ եղեռնին, եւ դա՛ն կը վերագրէ առեւ յոռի կազմակերպութեան եւ նախնական պայմաններու քան թէ կանխամտածուած ոճիրը արդիւնք: Ձոհերուն թիւը 200.000-էն մէկ միլիոնի միջեւ կը թուէ: Ձիւրթի երբ կարգը կուգայ հայկական ցեղասպանութեան մասին արտայայտուելու, կ'անդիտանայ գերմանական կառավարական ղեկաններու գոյու-

Ա Պ Ր Ի Լ Ը Գ Ա Ղ Ո Ի Թ Է Գ Ա Ղ Ո Ի Թ

Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն

Թ Ե Հ Ր Ա Ն

Թ Ա Ի Ր Ի Զ

Ապրիլ 23-ի երեկոյան Թեհրանի Հայոց առաջնորդարանի շրջափակին մէջ 71 հոգի խորհրդանշական կամաւոր ծովի մը գիւմած են, որ աւարտած է 24 ժամէն: Կամաւոր ծովի նպատակն էր բողոքել թուրքի Փաշական Պետութեան գէժ ու Հայերու համար արդարութիւն պահանջել: Նոյն օրը իսլամական խորհրդարանին մէջ, օրակարգէն առաջ խօսք առած է հիւսիսային իրանահայութեան պատգամաւոր վարդան Վարդանեան, որ ներկայացնելով Հայերու ցեղասպանութեան հակիրճ պատմականը, դատապարտած է թուրքի պահած լուծիւնը այս հարցին նկատմամբ ու կատարած խեղաթիւր - բռնաբարքները:

Իսկ Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Սարգիս Եկեղեցին պատարագ մատուցում ու հոգեհանգիստ կատարում է նահատակներու յիշատակին: Արարողութեան նախագահած է թեմիս առաջնորդ Արամկ Արք. Մանուկեան: Ներկայ եղած են շուրջ 20 հազար հայերնակիցներ:

Պատարագէն ու նահատակներու յուշարձանին մօտ կատարուած հոգեհանգիստին ետք մեծ թիւով ներկաներ, յատկապէս երիտասարդներ ժամը մինչեւ երեք մնացած են եկեղեցին շրջափակին մէջ, ու երգած յեղափոխական երգեր:

×

Ն Ո Ր Զ Ո Ւ Ղ Ա

Ապրիլ 23-ի երեկոյան յուշարձանին շուրջ 4000 հոգիի ներկայութեան տեղի ունեցած է համախմբում որու ընթացքին կարգացում է օրուան բանա - ձեւը ուր կը դատապարտուէր թուրքի ցեղասպան Պետութիւնը եւ դաշն հովանաւորող աշխարհակալութիւնը:

Համահաւաքէն ետք տեղի ունեցած է մամուլաժողով, հսկում եւ պատուոյ պահակութիւն, մինչեւ Ապրիլ 24-ի առաւ - օտը:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Ս. Ամենափրկիչ վանքին մէջ պատարագած է Կորին Եպիսկոպոս Պապեան: Ապա Յուշարձանին շուրջ տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ պաշտօն նահատակներու յիշատակին:

Նոյն օրը, երեկոյան վանքին մէջ կիրարկուած է զեղարուեստական ծրագիր մը վանքի երգչախումբին կողմէ: Աւարտին Արամկ Արք. փակման խօսքը արտասանած ու դատապարտած է ցեղասպան - նութիւնը եւ հայկական հարցի նկատմամբ պահուած լուծիւնը:

Թիւրք որ ատենք մեծ մարդասէր տոքթ. Լեփիտուի կողմէ հրատարակուեցաւ: Թէեւ, ան թղթատած է Մորկինթաուի յուշերը, սակայն կը թուի թէ չէ ուղած երեք կարեւոր գլուխները յիշել, որոնք Մեծ եղեռնին կը վերաբերին: Ձիւրթի եղեռնը կ'որակէ նիւթ մը որ թուրքերու եւ Հայերու (ու իրենց բարեկամ Արեւ - մուսթիքներու) միջեւ փրփոկականութիւն պատերազմի մը առթիւ եղած է: Հեղինակը ընաւ չի յիշեր թէ Հայերը եւս, 20-էն 45 տարեկան, զինուորագրուած էին թուրքերու պէս, եթէ զինուորական տուրքը (պէտէլ) չէին վճարած որ կարեւոր գումար մըն էր: Յանկալով արդարացի թրքական ոճիրը, ան կը գրէ թէ «Թուրքերը վրիժառու որ Հայերը հինգերորդ թեւ մը կրնային ըլլալ ի հաշիւ Ռուսաստանի»:

Թալաթ - Էնվեր - ձէմալ երրեակի արանականներուն, Մուսթաֆա Քէմալի ըսկզբնական շրջանի գործունէութեան մասին խիստ հետաքրքրական տեղեկութիւններ իրարու կը յաջորդեն: Գրեթէ բոլոր Երիւթական շարժումներու կոմիտէի անդամները կը յիշուին այս գրքին մէջ: Մուսթաֆա Քէմալի եւ Երիւթական առաջնորդներու մրցակցութեան հետեւանք է որ վերջացաւ առաջինի յաղթանակով երբ ան մի առ մի 1926ին ձերբակալու արեւ Տոքթ. Նազըմ, Ճափազ Կէլ եւ միւս -

Ապրիլ 23-ի երեկոյան հայ վարդապետներու աշակերտութիւնը Ս. Սարգիս Եկեղեցին մէջ մասնակցած է ծրագրուած արարողութեան:

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Լիւրաւի Ս. Սարգիս Եկեղեցին մէջ պատարագ մատուցում ու նահատակներու յիշատակին հոգեհանգիստ կատարում է նոյն երեկոյան հոգեթիւով թուրքահայութեան մասնակցութեամբ հայ կուսակցի արահին մէջ տեղի ունեցած է զեղարուեստական հանգիստութիւն:

Իսկ Ապրիլ 25-ի երեկոյան Հայ կուսակցի մէջ տեղի ունեցած է նահատակներու յիշատակին նուիրում հանգիստութիւն մը:

×

Ո Ւ Ր Մ Ի Ա

Ուրմիահայութիւնը Ապրիլ 23-ի երեկոյան յատուկ արարողութեամբ ծաղիկներով զետեղած է նահատակներու յիշատակին:

Ապրիլ 24-ի առաւօտուն պատարագ մատուցում ու նահատակներու յուշարձանին մօտ հոգեհանգիստ պաշտօն կատարում է: Ապա եկեղեցու թաղի մէջ, օրուան առթիւ բանախօսութիւն տեղի ունեցած է:

×

Ա Ր Ա Ք

Ապրիլ 23-ի երեկոյան հայկական դպրոցի արահին մէջ կիրարկուած է երեկոյ 71-րդ տարեկիցին նուիրում յաղթանակ մը բանախօսութիւն, զեղարուեստական ծրագիր եւ ժապաւէնի ցուցադրութիւն:

Ապրիլ 24-ին Արք. Ս. Մեսրոպ Եկեղեցին մէջ պատարագ մատուցում, ապա նահատակներու յուշարձանին մօտ հոգեհանգիստ կատարում է:

×

Ղ Ա Զ Ո Ւ Ի Ն

Ուրբաթ, Ապրիլ 25-ին տեղի ունեցած է եղեռնի նուիրում հանգիստութիւն կարգացում է վազգէն Ա. Կաթողիկոսի եղեռնի 70-ամեակին առթիւ հրատարակած ինքնակը եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի կողմէ իրանահայութեան ուղղած պատգամը Երեկոյ 71-ամեակին առթիւ:

Ծրագրերը շարունակուած է հոգեթիւր թաղապետութեամբ, երգ ու բանախօսութիւնով:

×

Ներքը որոնք մահապատիժ են թաղապետացան:

Պրէսթ - Լիթովսկի դաշնագրին Հայ վերաբերեալ յօդուածի բովանդակութեան մասին Ձիւրթի կը գործէ նոյն գրքի խալը, ինչպէս յաճախ ուրիշներ: Պրէսթ - Լիթովսկի դաշնագրին Գ. յօդուածով Ռուսաստանի զինուորները 1877-ի թէ հողամասը կը բաժնէ պարզելով ոչ թէ միայն 1914 - 1917-ին գրաւած հողերը այլ նաեւ Կարս, Արտասան եւ Պաթմա իրանահայերը: Բայց այս երեք նահատակներ թուրքերը չէին ձգուեր, այլ ժողովրդական քուէարկութեամբ իրենց ապագայ իտի որոշուէր, մինչդեռ ըստ հեղինակին անոնք թուրքի յանձնուեցան վերջին:

×

Ամէն պարագայի մէջ հետաքրքրական գիրք մըն է օժտուած լաւ պատրաստութիւն ունեւանացանկով մը, եւ յանձնարարական անոնց անոնց որոնք անգլիէնի կը տարակետեն եւ կը շահադրողութեան կայսրութեան վերջին տարիներու պատմութիւնով որ արեւմտեան երկրներու վախճան մը ունեցաւ մեղի՝ Հայերու համար ստեղծելով այսօրուան Սփիւրքը:

ՈՒԹՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18
Հանդիսանալով պատարագ կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐՄԱՆԵԱՆ
Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ Ստեփան
սարկիսապ Պօղոսեան :
Օրուն աշխարհիկ հանդիսութիւններ
ունեն կը նախագահեն՝ Տէր և Տիկին
Փիլեր Դադարեան, պատուոյ նախագահ Ե-
կեղեցւոյ :
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին :
Պատարագ ժամը՝ 10-ին :
Մատուցողութիւն ժամը՝ 12-ին :
Յետ կրօնական հանդիսութեանց ըստ
սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ
սեղան մը եկեղեցւոյ՝ Վազգէն Ա. սրա-
հին մէջ :
Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի
կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հո-
ւիւնին հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72
կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝
Հեռաձայն. - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝
91 - 60 - 34 - 25 :

La MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

PRESENTATION ET DEDICACE
du livre

«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»

En présence de l'auteur :
le Pasteur René LEONIAN

et suivies d'un débat

Vendredi 16 Mai à 21 heures

Entrée libre

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ՄԱՐՍԷՅԻ - ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԵՐՎԱՐ Օժ-
տոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրա-
ւիրէ իր բոլոր ընկերակիցները, Շաբաթ,
Մայիս 10, ժամը 3-ին եկեղեցւոյ մէջ :
Կը խնդրուի բոլոր ընկերակիցներէն ներ-
կայ գտնուիլ. կարեւոր օրակարգ՝ գեղու-
ցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ի նկատմամբ
Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
Փ Ա Ր Ի Զ Ի Հ Ա Ն Գ Ա Ն Ա Կ Ի Զ Մ Ա Ր Մ Ե Ի
Ա Ռ Ա Զ Ի Ն Զ Ե Ռ Ն Ա Ր Կ Ը
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԱՆ 20-ԻՆ
Ճ Ա Շ
PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՎԱՆԻ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ
Եւ նախագահութեամբ՝
ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԵՕՅԻ
մասնակցութիւն անձ գումար 1-000 Զր.

- Réservations :**
GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. : 42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Élysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32

**ET
HARATCH**

Կ. Ս. Մ.
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍՈՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Մայիս 31,
Այեք Մանուկեան սրահին մէջ,
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
ժամը 16-ին :
Օրակարգ. - Նիւթական եւ բարոյական
տեղեկատուութիւն, վարչութեան ան-
դամներու ընտրութիւն :
Կը խնդրուի բոլոր սան եւ համակիր
անդամներու ներկայութիւնը :

ՄԱՅԵՐՈՒ ՕՐԸ
Կազմակերպութեամբ՝
ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՏԻԿԵԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԾՈՒՄԲԻՆ
Իսիի եկեղեցւոյ Նուրհան Յրէնկեան
Մշակութային սրահին մէջ Կիրակի օր
Մայիս 11-ին, ժամը 15-ին :
Գեղարուեստական բաժին :
Զովացուցիչներ, անուշեղէններ :
Մուտքը ազատ է :
Կը հրաւիրուին մեր չըջանի մայրերն ու
քոյրերը ներկայ ըլլալու :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԻ

Մարտի 1-ի չըջանի արձանագրութիւննե-
րը կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը
ժամը 14 - 16, Մարտի 1-ի Մշակութի Տան
մէջ, 12 ռիւ Սէն - Պաղիլ, կամ՝ հեռա-
ձայնել. - 91 - 66 - 55 - 91 :

X

ԼԻՈՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցուի թէ՛ Կա-
պուստ Սաչի Պէլճոնթէնի օգտագործման
կայանի արձանագրութիւնները սկսած են
եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31 :
Յաւելալ տեղեկութեանց համար հե-
ռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հե-
տեւալ թիւերուն. -
78 - 45 - 39 - 23 կամ՝ 78 - 40 - 27 - 40

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ASSEMBLÉE GÉNÉRALE de l'A. A. A. S.
L'Assemblée Générale de l'A. A. A. S.
aura lieu le Jeudi 29 Mai à 20 h
au siège de l'Association,
77, rue La Fayette — Paris 9e
Renouvellement par moitié
du Conseil d'administration
(8 postes à pourvoir)
Les candidatures doivent parvenir à
l'Association au plus tard le 13 Mai 1986.
Elles doivent être écrites et signées de la
main du candidat, qui doit indiquer, très
lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԵՐՎԱՐ մասնաճիւղը,
ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր
ընկերակիցները, Չորեքշաբթի, Մայիս
14, ժամը 14-30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ
կից սրահին մէջ : Օրակարգ. - վարչական
կազմի ընտրութիւն եւ նաեւ նոր անդա-
մուհիներու ծանօթացում, զանազան տե-
ղեկատուութիւններ :

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles tél. 42. 89. 27. 47
à 20km de Marseille:

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

"Բացառիկ զեղ «Յառաջ» ի բաժանորդներուն"

EN EXCLUSIVITÉ OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans
Vous propose
9 VOLS PARIS ➤ EREVAN DIRECTS EREVAN ➤ PARIS
Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	A MARSEILLE M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	A SAINT CHAMOND JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 27 00 00

Fonds A.R.A.M.

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՈՒ ՆՈՒԱԳԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԿՐԻՆՈՊՈԼԻ. - Շաբաթ, Ապրիլ 19-ին, Կրինոպոլի մօտիկ արուարձան Մէլյանի էկզակոնսլիտիւնի արհարհի եկած էին Հայեր ու տեղացիներ, ունեցողները «Հայ Ժողովրդային Նուագախումբ»-ը: Ան կազմուած է 1983-ին, մասնակցած չափ մը հանդէսներու եւ յաջողութիւններու արձանագրութեամբ: 1985-ին խումբը հրապարակ հասնեց երկու սալերէ կազմուած ալպոմ մը: Կը բաղկանայ Վարդան Ասրանեան՝ ուտ, Ֆիլիք Շահպապեան՝ տուտուկ եւ զուռնայ, Պերճ Գուրաբեան՝ ուտ եւ սաղ, Արտեմ Մինասեան՝ դհուլ, Այսա Ներկարեան՝ քանոն, Ժան - Փիլիպ Ներկարեան՝ քանոն եւ տուտուկ, Ժեմալ Տէր Յարութիւնեան՝ թառ եւ երգչուհի Սիրանոյշ Հուրան:

Երեկոյթին ընթացքին յայտնի դարձաւ, որ խումբի անդամները մէջ անհրաժեշտ է անհատականութեան, հեղինակային զեղարուեստական հիմնաւորութեան նոր մակարդակ: Անհրաժեշտ է որ այդ հեղինակները ունենան մտային խոր կարողութիւն, դարձապատկեր, զարգացում, զարգացողական համակարգ, փաստեր, վերաճելու ընդունակութիւն, հետաքննութիւն, դատողութիւն, մարդկային ընդհանուր մշակութիւն:

Վերջումս պակաս չափ մը ժապաւնեցնելու մէջ, ժամանակակից հայ շարժարուեստին հասունութեան պակասը կը նշանակէ:

Անցեալ հնգամեակին պատրաստուած են 125 կարճ ժապաւնեցներ: Հոս նշանակելի տեղ ունին հնգամեակի աշխատանքի ընթացքը, դործատուներու, դաշտերու, պետական հիմնարկներու աշխատողներու կենսագործունէիքը:

Որակասկիւն է շարք մը վաւերագրողներու անդադարձ ընկերա - բարոյա - կան սուր հարցերու: Այս մարդին մէջ Անտոնի եւ «Սպասում» (բեմադրիչ՝ Ռ. Բորիսենց) եւ «Բարի մայրիկ» (բեմադրիչ՝ Ա. Վահան) ժապաւնեցները: Միւլիաթաշարութեան համար կարեւոր դեր ունին կատարելիք «Հայրենիք» շարքի ժապաւնեցները: Շարժարուեստի մարդին ներս որոշ աշխատանք տարուած է երկրասարգներու հետ, կարգ մը սկսնակ ընթացիկներու հնարաւորութիւն տրուած է փորձելու իրենց ստեղծագործական ուժերը: Բայց իր ամբողջութեան մէջ առնելով, հայկական շարժանկարային փաստագրութիւնը զեռ յաղթահարած չէ իր առջեւ դրուած խնդիրները:

Յուշագրողականութիւն՝ ահա խորհրդային քաղաքային աշխատանքին եւ հանրային գործունէութեան նուիրուած մեր փաստագրական ժապաւնեցներու գլխաւոր թերին: Հայկական վաւերագրական ժապաւնեցներուն կը պակսի նաեւ վերլուծութիւն, հետազոտական ոգին: Այս պատճառով, այս մարդի լաւագոյն ժապաւնեցները կը սահմանափակուին հարցը մատնացոյց ընելով. այլ խօսքով, կանգ կ'առնեն հոն, ուրկէ պիտի սկսէր հետազոտութիւնը: Կը բացակայի հետեւութիւնը, բայց կը մնայ կենսական խնդիրն իրենց մէջ միջամուր ըլլալու հնարաւորութիւնը:

Ծայրայեղորէն անբաւարար է մեր շարժարուեստի քննադատութեան վիճակը: Ամէնէն առաջ շարժանկարի արուեստագետներու միութեան մէջ պէտք է քաջայայտել սկզբունքի քննադատական խօսքը: Չկայ ծանրակշիւ, առարկայա - կան վերլուծումի ու քննադատութեան մշակոյթ, չկայ քննադատութիւնը մտիկ ընելու մշակոյթ: Բանալի է եւ քննարկում մեր մօտ զեռ չեն դարձած սովորական, առօրեայ դործ: Հոս ամէնէն առաջ

կաւ կ'ուզէ: Մենք որքան լաւ կը հասկնանք իրենց գիրքը: Տրամադրելի բոլոր ժամանակներին կը պատկանէին արկածն ունայ: Կը նստէին սեղանին ձեռք, կը դէտէի դաս պատրաստելը: Կ'օգնէին, եթէ անհրաժեշտ էր: Հարցումներուն կը պատասխանէին, դժուար հասկնալի նիւթերը կը բացատրէին:

- Բարձրագոյն ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ:

- Բարձր դերը ունեցող: Վերերը նըստող ըսել է:

- Ծիծղուն ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ:

- Ժպտող, գուրբ:

- Ծոցուն ի՞նչ ըսել է, մեծ հայրիկ:

- Ծոցին մէջ, այսինքն դերը, թեւեւ ըսելու մէջ ըսել կ'ուզէ:

Ուրեքի կը հարցնէր ու կը հարցնէր, իրեն պարտադրուած իր ուժերին բարձր դասերուն տակէն կարենալ ելլելու համար: Յետոյ կը սկսէր կարգաւ իր «Յովհաննէս Թումանեան»-ը:

Ասում են՝ Եմետ, արծի մամ, Ծիծղուն՝ կայաւտակ երկրմէն ծագում, Նստում էր էն սեգ սարքի արքան...

Հազարամէկ զժուարութիւններով կը կարգար: Կը կարգար առանց բան մը հասկնալու: Կը կարգար առանց հաճոյք

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈԼՈՑ Երեւանի Ս. Խաչ եկեղեցիին հիմնադրութեան 152-րդ տարեդարձին առթիւ Ապրիլ 26, Շաբաթ երեկոյ հանդիսաւոր նախաժողով, մատակարար զինուոր եւ ազօրհանութիւն տեղի ունեցած է: Պատարագած է կրօնական ժողովի առաջնորդ Գեորգի Սպարիւի Սպարիւի, իսկ երգչախումբները կատարած Կոմիտաս երգչախումբը: Ս. Պատարագի աւարտին կատարուած է յատուկ հոգեհանդիս տեղեկներին սատարողներու յիշատակին:

ՊՈԼԻՆՈՍ ԱՅՐԻՍԻ «Արմենիա» մշակութային ընկերակցութիւնը արժանա - ցած է 1986-ի «Մեկնաս» մրցանակին: Այս մրցանակը ամէն տարի կը տրուի տեղական ամսագրերի մը կողմէ այն անձնութեան, հաստատութիւններուն կամ ձեռնարկներին, որոնք իրենց աշխատանքով կամ անհատական յատկացումներով ամէնէն աւելի սատարած կ'ըլլան ընկերակցութեան մշակութային վերելքին: Ամէն տարի կը տրուին հինգ մրցանակներ:

ՀԱՐՎԼԸՏ Համալսարանի մէկ ամփոփութարեան մէջ Ապրիլ 21-ին տեղի ունեցած է հայկ. ցեղասպանութեան 71-ամեակին նուիրուած ձեռնարկ մը, որ պատրաստուած էր երեք արուեստագետներու կողմէ. յորինող՝ Հայկ Պոյաճեան, ներկարէզիչ՝ Վարդէն Մոսիսեան - Պատարագ եւ քանդակագործ՝ Եր. Կոճապաշեան: Ձեռնարկին առաջին մասին մէջ ներկայանք ունեցողը եւ Հ. Պոյաճեանի «Լուսինան պահ» խորագրով երաժշտա -

մեղաւոր եւ բարեացակամութեան եւ թոյլտուութեան տրամադրութիւնները: Գիտակցութեան, մտածումի, հոգեբանութեան վերականգնումը կ'ենթադրէ նաեւ սեփական աշխատանքի գնահատման չափանիշներու բարձրացում: Այս մարդի քննադատութեան չին նպատակը նաեւ հանրապետական մամուլը. շարժարուեստի հարցերու, ժապաւնեցներու նուիրուած յօդուածներու մասնագիտական մակարդակը յաճախ բարձր չէ: Ժամանակն է ձեռնամուր ըլլալու շարժարուեստի քննադատութեան ասպարէզին մէջ կարգ հաստատելու, յիշելով, որ քննադատական մտքի բարձր մակարդակը շարժարուեստի վերելքի անհրաժեշտ պայման է:

Կ. ԳԱԼԱՆԹԱՐ
(Հայաստանի շարժանկարի արուեստագէտներու միութեան վարչապետ Ա. Բարսեղեան)

կան դործը: Երկրորդ բաժինն մէջ ներկայանք զետեղեց Վ. Մոսիսեան - Պատարագի պատմաբանը եւ Եր. Կոճապաշեանի քանդակները՝ նուիրուած հայկ. ցեղասպանութեան:

ՈՒՍԲԱՆՈՒՆԻ (ՍՄՆ) Բնիկ քաղաքին մէջ Ապրիլ 2-ին տեղի ունեցած է գիտա - ժողով մը, նուիրուած՝ հայկ. ցեղասպանութեան: Պատարագ եւ Նորթուեսթերն համալսարանի օրէնսդիտութեան դասախոս Ա. Մ. Սպարիւի, Եր. Ս. Էլ. Էլ. համալսարանի պատմագիտութեան դասախոս եւ մերձ. արեւելեան հարցերու կեդրոնի փոխ-տնօրէն՝ Բ. Յովհաննէսեան, որ գիտաժողովին վարիչ - համագործակց էր, ձեռնարկուեցան Ու. Փրաքսմայր եւ Քոլիէթ համալսարանի դասախոս եւ ԱՄՆ-ու ողջակից ման յիշատակումի խորհուրդի անդամ Թ. Տեփրէն: Գիտաժողովը քննած է ի. դարու ցեղասպանութիւնները: Բոլոր դասախոսներն ալ չեղած են թէ ցեղասպանութեան դէմ քայլ առնելու համար պէտք է հասկնալ անոր նախապայմանները եւ ազդարար նշանները:

ՏԻԹՐՈՑԻԹԻ մէջ Ապրիլ 13-ին յաւարտ պատարագի, Ս. Սպարիւ եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցած է ՀՕՄ-ի 76-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, 200 հոգի ներկայութեան: Անժէլ Մանուկ - եան ներկայացուցած է ՀՕՄ-ի ՏԻԹՐՈՑԻԹԻ միջ - վարչութեան գործունէութիւնը, որուն գլխաւոր առանցքն են Հայրենի միօրեայ դպրոցները: Զուարեան միօրեայ դպրոցի աշակերտները երգ ու արտասանութիւններով մասնակցած են օրուան տօնակատարութեան. ապա խօսք առած է ՀՕՄ-ի կեդր. վարչութեան ատենապետուհի Շ. Մինասեան, որ խօսած է ՀՕՄ-ի ծաղումին, զայն պարտադրող պայմաններու մասին, ու յայտնած ներկայ ծրագիրները: ՀՕՄ-ը նպատակ ունի յառաջիկայ տարիներու ընթացքին հաւաքելու 10 միլիոն տղար, որու հասոյթը պիտի տրամադրուի գաղութներու անդամագրելի պահանջներուն:

ՈՒՍԲԻՆԿՈՒՆԻ Հայ Իրաւանց Պորհորդի մասնաճիւղը համակրանքի ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ Գոնիկէմէն Մ. Պարնաի որ թեկնածուներէն է Երեւանի տեղական ընտրութիւններուն, եւ գլխաւոր բաները՝ հայկական ցեղասպանութեան բանաձեւին Գոնիկէմէնի կողմէ վաւերացումին: Ան խօսք առնելով, այս ընդունելութեան ընթացքին, բացառել է, թէ անձնապէս աներկապօրէն զօրավիճակ պիտի կանգնի հայկական ցեղասպանութեան բանաձեւին:

Գիտէ՞ք, Պարոն Մարկոս, ախարժակ ունենալ լաւ բան է: Ես Ռուբենիկն եմ - մար շատ սիրտ կը հաւանեմ: Բնաւ ախարժակ չունի: Իր ամէնէն շատ սիրած կերակուրը կը պատրաստեմ, դարձեալ չունի: Մինչդեռ եթէ...
- Աղւոր, դուն հոգ մի՛ ընէր, տղաքը ալպակ կ'ըլլան: Վաղը պիտի ուտէ: Եւ թէ ալպակ պիտի ուտէ, որ չուրջիները արդէն լալ պիտի ուզեն: Պարապ բան է աղս համար սիրտ հաւանելը...: Երբ ես ալպակ էի...
- Ռուբիկ: Աղւոր տղայ: Մէկ հատիկ թուրին: Ինչպէս կ'ուզէի որ քովս ըլլար հիմա: Եոյժի իր ոսկի մագերէ, ալ ինչ մէջ սեղմէի իր փափուկ ու պտիկ մասները:
«Շատ ուղից որ այսօր հետս դայ, բայց չարօնցի: Ուրովհետեւ դասերուն պէտք է աշխատի: Կիրակի առաւօտ խոստացաւ հետս բերել»: Քիչ առաջ այսպէս ըսաւ Սարգիս Ռուբենիկ համար: Հար-

Ռուբենիկն մէջ ես գիտ կը տեսնէի, զի՛ս տեսնել կը կարծէի ամէն անգամ որ կը շոյժի իր մազերը: Երեւանի տեղական մէջ կը ստեղծէի պատկեր մը, ուր Ռուբենիկն տեղը ես կը դրաւէի, եւ իմ տեղս ալ հայրս կը նստէր: Կարօտով, շատ դառն կարօտով կը յիշէի այն հաղուալէս ու անմոռանալի վայրկեանները, երբ հայրս, տեղի տալով իր խիստ մարդու խարտիկ զրեքերէն, կը շոյժ մագերէս, կամ կը համբուրէր երեսէս: Քիչ էին, իրաւ ալ շատ հաղուալէս էին այդ վայրկեանները, եւ երբ երախայ էի, չեմ մոռցած որ կը տառապէի անոնց ցանցա - ունեցէն: Ինչո՞ւ հայրս աւելի յաճախ էր փաթթուել ինձի, չէր համբուրէր զի՛ս, չէր շոյժ մագերէս: Մեծնալէս վերջ է միայն որ հասկցայ թէ հօրս համար ամենազգուար բանն էր ատիկա: Ի՛նչեք զոհելու պատրաստ էր, Աստուած իմ, որպէսզի շատ մը հայրերու նման, ամենայն դիւրութեամբ փաթթուէր իր զու - կին ու համբուրէր զայն իր զոյգ երես - ներէն, շոյժ մագերէս, ալ ինչ մէջ սեղմէր անոր փաթիկ ձեռքերը: Բայց չէր կըր - նար: Ո՞րքէն կուգար սիրալոյս ալ չէր շար - ժումը ընելու վախը: Ի՛նչ բան գիտէր կաթուածահար կը դարձնէր, ամէն ան - ցամ որ զգացական արտայայտութեան մը յանձնուի կ'ուզէր: Տարօրինակ երկ - չտութիւն մը, չփայտելու վա՞ր մը, իր հայրը կանուխ կորսնցուցած ըլլալու տա - րապա՞նքը, չեմ գիտեր: (Շաբ. 28)

«ՅԱՆԱՔ»-Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Տէր Եւ Տիկին Կիրակոս Կա-
րապետեան 400 Ֆ.:

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

Տէր Եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան Ի-
րենց զբո՞ղ՝ Ազաւնի Դանիէլեանի մահ-
ուան քառասունքին Ի յիշատակ, 250 Ֆ.
Կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդ-
հանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ,
Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տու-
նը, 17 ռիւ Պէո:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը,
ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր
ընկերակիցները, Զորեքշաբթի, Մայիս
14, ժամը 14-30-ին տեղւոյն Եկեղեցւոյ
կից սրահին մէջ: Օրակարգ. Վարչական
կազմի ընտրութիւն եւ նաեւ նոր անդա-
մուհիներու ծանօթացում, զանազան տե-
ղեկատուութիւններ:

YAN'S CLUB

5, ave. Reille — Paris 14e

Le Pasteur René LEONIAN de l'Eg-
lise Arménienne Evangélique d'Issy-les-
Moulineaux viendra au YAN'S CLUB
le Jeudi 15 mai à 21 heures à l'occasion
de la parution de son livre:

«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»

Après la vente et la signature, un
débat aura lieu sur le thème:

«ASSIMILATION et INTEGRATION»

Un dîner suivra le débat. Les résér-
vations peuvent être faites par téléphone
au numéro suivant: 45 - 89 - 20 - 48

ՈՒԻՐԵՆ ՕՐ
ԵՒ ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝
ՅԱՊՈՐ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ Ստեփան
սարկաւազ Պօղոսեան:

Օրուան աշխարհիկ հանդիսութիւննե-
րուն կը նախագահեն՝ Տէր Եւ Տիկին
Փիլէր Ղազարեան, պատուոյ նախագահ Ե-
կեղեցւոյ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին:

Պատարագ ժամը՝ 10-ին:

Մատաղօրհնութիւն ժամը՝ 12-ին:

Յետ կրօնական հանդիսութեանց ըստ
սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ
սեղան մը եկեղեցւոյ՝ Վազգէն Ա. սրա-
հին մէջ:

Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի
կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հո-
վիւն հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72
կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝
Հեռաձայն. - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝
91 - 60 - 34 - 25:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՄԱՐՏԷՅԸ

Մարտէյի շրջանի արձանագրութիւննե-
րը կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը
ժամը 14 - 16, Մարտէյի Մշակոյթի Տան
մէջ, 12 ռիւ Սէմ. Պազիլ, կամ՝ հեռա-
ձայնելով. - 91 - 66 - 55 - 91:

X

ԼԻՈՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցուի թէ՛ Կա-
պոյտ Խաչի Պէլճոնթիւնի օդափոխութեան
կայանի արձանագրութիւնները սկսած են
եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար հե-
ռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հե-
տեւեալ թիւերուն. -

78 - 45 - 39 - 23 կամ՝ 78 - 40 - 27 - 40

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱՆԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հաճելի պտոյտ մը՝

ՇԱՆԹԻՑԻ

Կիրակի, Յունիս 15

— ՃԱՇ —

ՆՍԻ ՄԷՋ

Նիւի Հայաստանեայց Առաքելական Ե-
կեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան
վարչութիւնը կը կազմակերպէ ճաշ -
հանգէս մը, Կիրակի, Մայիս 18-ին,
Փրազ պանդոկէ սրահներուն մէջ, ժամը
19-30-ին, Հոգեգալտեան տօնին առթիւ,
Ի նպատակեղեցւոյ կից գնում ճաշ-
մատին վրայ կառուցուելիք կրօնա - մշա-
կութային համալիրին:

Այս առթիւ հրաւիրուած է ծանօթ մե-
ներկուհի՝

Լիւ ՍԱՐԵԱՆ

Տեղերը ապահովեցէ՛ք հեռաձայնելով. -
93 - 44 - 41 - 14

La MAISON DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

PRESENTATION ET DEDICACE
du livre

«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»

En présence de l'auteur:
le Pasteur René LEONIAN

et suivies d'un débat

Vendredi 16 Mai à 21 heures

Entrée libre

Ս. ԽԱՉ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ

ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՒԱԿԱՆԱՑՆԵՐՈՒ
ԵՒ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի Հոգեգալտեան տօնին՝ Մա-
յիս 18, Միութեան կը տօնէ իր հիմնա-
րութեան 3-րդ տարեդարձը: Այս առթիւ
տեղի կ'ունենայ տարեկան ընդհանուր
ժողովի ու պատարագը, որուն կը լսուի
զէ՛ ճաշ մը նախատեսուած՝ անդամներ
եւ իրենց ընտանիքներուն:

Ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ
Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 19-էն սկսած:

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, rue de Courcelles - 75017 Paris
Tél.: 45. 20. 03. 18

Պատարագը կը մատուցուի Խաչի Սար-
գիսի Աստուածածին Եկեղեցին, Կի-
րակի, Մայիս 18-ին:

Կը պատարագէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԵՏՃԵԱՆ

Կը խնդրուի անդամներէն, ներկայ
լալ Մայիս 17 եւ 18-ի սոյն հանդիպու-
ներուն, Միութեան յառաջիկայ ծրագիր
ներուն համար լուրջ խորհրդակցութիւն
ներ կատարելու համար:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haché»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: No 55935

ՄԱՐՏԷՅԸ

«Ս Ո Ւ Ր Ի Գ Ր Ի Գ Ո Ր»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

ԿԵԴՐՈՆԻ

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18.30ին,

Հայ Կաթաղիկ եկեղեցւոյ մէջ՝

26, rue Sibie — 13001 Marseille

Մայիս 23-ին ժամը 18.30-ին

Կաթաղիկ - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթաղիկ Հայոց

Կը խնդրուի Մարտէյի բոլոր հայ կաթաղիկներէն, ըն-
կերակցութիւններէն չխաշաճել:

ASSEMBLÉE
GÉNÉRALE

de l'A. A. A. S.

L'Assemblée Générale de l'A. A. A. S.
aura lieu le Jeudi 29 Mai à 20 h
au siège de l'Association,
77, rue La Fayette — Paris 9e
Renouvellement par moitié
du Conseil d'administration
(8 postes à pourvoir)

Les candidatures doivent parvenir à
l'Association au plus tard le 13 Mai 1986.
Elles doivent être écrites et signées de la
main du candidat, qui doit indiquer, très
lisiblement, ses noms, prénoms et adresse.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 25-ին Կապոյտ Խաչի Շախի
մասնաճիւղի հոգեճաշը: Մանրամասնու-
թիւնները յետագային:

ՇՈՐՀԱՎԱԿԻ

Շախի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե-
ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրա-
տուութիւնները, փոխան ծաղկեպաշտի. -
Տիկին Թագուհի Միլանեանի մահուան
առթիւ՝ Տէր - Գալուստեան եղբայրներ
300 Ֆ., Պ. Սաղաթէյան 100 Ֆ.:

Յարութիւն Փափագեանի մահուան առ-
թիւ. - Պ. Յարութիւն Էքզէրեան 500 Ֆ.,
Տէր եւ Տիկին Ժան Սարեան 500 Ֆ., Տի-
կին Բնար Կէրէն 500 Ֆ., Ս.Ա.Ր.Լ. Սէ-
րաբ 500 Ֆ., Ուլիսէս Պէրէն գործա-
տուն 500 Ֆ., Պ. Տիրան Զուրաբեան 200,
Պ. Բիւսեան 200 Ֆ., Արիւսեան ընտանիք
200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սաղաթիւ 200 Ֆ.,
Պ. Ռոպէր Տէր - Մերկերեան 200 Ֆ., Տի-
կին Աղաւնի Պարոնեան 100 Ֆ., Տէր եւ
Տիկին Զատիկ Բաճեմեան 100 Ֆ.:

ՇՈՐՀԱՎԱԿԻ

Մարտէյի Սրբոյ Թարգմանչայ Սար-
գիսի Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրեալ
Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար. -

Կարապետեանի հոգ.ին առթիւ. - Օր-
Լուսին Կարապետեան 60, Զիւնի ընտա-
նիք 100, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Համա-
եան 100 Ֆ., 100 Ֆ. Սահակ - Մեղրոյ
Երզնգախումբին, Այրի Տիկին Մանուկեան
100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետեան 200,
200 Ֆ. Հայ Մշակոյթի Տան:

Տէրութեանի հոգ.ին առթիւ. - Տէրա՛յ
եան ընտանիք 200 Ֆ., 700 Ֆ.:

Տոբթ. Տիգրանի Թարգմանի առթիւ. -

Պ. Փիլէր Վուսյէ 100 Ֆ.:

Փոքրիկ՝ Թովմաս Կակոսեանի մկրտու-
թեան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Միլէն Կա-
կոսեան 400 Ֆ., Պ. Բուրիսի 100 Ֆ.:

Յակոբ Տիգրանի Թարգմանի առթիւ. - Տէր
եւ Տիկին Ապրիս Պատմաճեան 100

Ֆրանք եւ 100 Ֆրանք Համազգային
Պատմաճեան 200 Ֆ., 200 Ֆ. Համազգային

Դպրոցին, 100 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին,
200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 200 Ֆ. Ս. Խաչ

Համազգային դպրոցին, 200 Ֆ. Ս. Խաչ
Համազգային դպրոցին, 200 Ֆ. Ս. Խաչ

Դպրեվանքին, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ
Պատմաճեան 300 Ֆ. Համազգային դպրոցին,
300 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 300 Ֆ.

եւ Տիկին Կարապետ Պատմաճեան 300 Ֆ.
Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 200 Ֆ. Համազգային

Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Սարգիս
Տուրքուն 200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 100 Ֆ.

Տէր եւ Տիկին Մաքսիմ Իւճի 100 Ֆ.,
Տէր եւ Տիկին Գարմեն Պատմաճեան 200 Ֆ.,

200 Ֆ., Ս. Խաչ Դպրեվանքին, 200 Ֆ. Համազգային
Համազգային դպրոցին, «Գրուսեան» կրթ.

չախումբ 100 Ֆ., 100 Ֆ. «Աշխարհ»ին, Տէր եւ Տիկին Ար-
թուր Իսախանեան 200 Ֆ. Պոլսաւայ

Հայրենակցական Միութեան, 200 Ֆ., 100
Տէր եւ Տիկին Վահէ Զէֆէր 100 Ֆ., 100

Ս. Խաչ Դպրեվանքին, Տէր եւ Տիկին Մու-
սայէրեան 200 Ֆ., Աստուր Տիգրան Զու-
տանիք 200 Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին 200

Ֆ. Համազգային Բոնուս 100 Ֆ.:

Համազգային Fonds A.R.A.M

(Շաբ.)

TRANSTOURS

U C F A F

— DU 7 JUIN AU 21 JUIN —

6890 + Visa 100 F.

PARIS — KIEV — EREVAN — MOSCOU — PARIS
(Voyage - pension complète - programme touristique - transferts aéroports)

— SANS SUPPLEMENT, NI SURPRISE —

Hôtels 1ère Classe, Assurances U. A. P.

EXCURSIONS: Etchmiadzine - Garni - Zvartnotz - Sevan - Ochagan - Gueghart - Hripsimé.

ETABLISSEMENTS CULTURELS: Madenataran - Musée de la Révolution - Gale-
rie d'Art National - Panthéon arménien - Observatoire de Burakan.

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél.: 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de
16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KAR-
NIGUIAN, parlant arménien et français.

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

1er Juillet - 14 Juillet
Paris - Moscou - Erevan
7020 + Visa

10 Août - 24 Août
Paris - Leningrad - Erevan - Moscou
7350 + Visa

6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou -
Paris
6910 + Visa

2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

Pour MARSEILLE s'adres-
ser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta
13001 MARSEILLE

9 Août - 22 Août
Marseille - Moscou - Erevan -
Moscou - Marseille 7150 + Visa

6 Septembre - 19 Septembre
Marseille - Moscou - Erevan -
Moscou - Marseille 7150 + Visa

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊԻՆԵՐԸ

**ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՐԳԱՆԲ
ԿԱՍԹՈՆ ՏԵՖԵՌԻ**

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՆ
ՅԱԿՈՐ ԵՊԻՍԿ.
ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԵՐԸ

ՓՐՈՎԱՆՍԱԿ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ
ՀՆՈՒՍԻՐԸ

Մասը, այնպես է, որ կիրքերը, նման
կես պարզուստ գրողներն էին ինչպես սու-
գի, կը լռեն, դռնէ պահ մը: Ու կը մնար,
երկուշաբթի առտու հաստատել, թէ
Տեֆերին մեռած, կը յաջողէր ինչ որ էր
կցած՝ ողջ, համախմբել թէ՛ բոլոր Մար-
տիկները, թէ՛ բոլոր ընկերակցականնե-
րը: Բանավէճերը՝ վաղը... Բարձի մը
վրայ իր սեւ անբաժան գլխարկ -
կը գոր կը կրէ մանուկ մը, ուրիշ բարձի
ը վրայ՝ պատուոյ լէզէնի խաչը:

Բոլորը հոս են: Բոլոր ընկերակցական-
ները, գլխաւորութեամբ Հայրապետու-
թեան Նախագահին: Նոր մեծամասնու-
թիւնն ալ իր յարգանքի տուրքը կը բերէ,
գլխաւորութեամբ Փ. Շապուհ - Տէլմասի:
Բայց, հոս են նաեւ Փաքուհ, Կոսէն եւ
ուրիշներ: Գաղափարապետական առջեւ,
առաջին դամբանականը կը խօսի իր կը-
ցողը՝ Գորտոնիկէ: «Կասթոն, առանձ-
նութեամբ նաւապտոյտ մը ընտրելը:
Սեփած առեւել, գլխաւորը մոռցար: Բա-
րեկամներդ զայն կը պահեն»: Ժողովին կը
լսուի թէ՛ «Ուսման խորհրդան թէ՛ Հա-
փառը ընկերակցութիւն մը կը մարմնա-
ւորէ, մինչ երբեք Հայրապետութեամբ
ընկերակցական չեղաւ»: Ազգ. Ժողովի
Նախագահ՝ Շապուհ - Տէլմաս, երբ բեմ
կը բարձրանայ, «Պարտիզաններու երգը»
կը հնչէ: Յուզումով կ'ողկոկէ զէնքի
ընկերը, դիմադրականը: Ապա, տարբեր
համայնքներու պատկանող երիտասարդ-
ներ ուսմանը կը տանին դադարը զէպի
Մամուրի մայր տաճարը: Աստուծոյ մէջ՝
բոլորոնեայ մը, ասիացի մը, հրեայ մը,
ալիքիկներ մը, մասնատական մը, պէօր
մը, հայ մը: Եկեղեցին արարողութեան
կը նախագահէ պատուելի Ռեմոն Տոսթէ
եւ այս առնչութեամբ Մարտիկի Արքե-
պիսկոպոսը ճշդութեամբ կատարած է: Ար-
գարեւ, Գերայ. Բոֆի կ'ըսէ. - «Կասթոն
Տեֆերը բողոքական էր: Իր յուզարկաւոր-
ութեան կրօնական արարողութիւնը կա-
տարուեցաւ ըստ Ֆրանսայի բարեկարգ -
եալ եկեղեցւոյ ծէսին: Ուրեմն կարելի
է չեղեմները արարողութեան մասին խօ-
սիլ»:

Եկեղեցւոյ արարողութեան ընթացքին,
ստանդերն միայն Սահակ-Մեսրոպ երգ-
չախմբին է որ զեկամարութեամբ ին-
չիկ երկամեանի երկու շարական եր-
գած է՝ «Սուրբ - Սուրբ» եւ «Քրիստոս
ի մէջ», նախքան Յակոբ Եպիսկոպոս
վարդանանի աղօթքի մը ընթերցումը:
Կէս օրէ ետք, մտերմական շրջանակի
մէջ կատարուեցաւ թաղումը Սէն - Փիէր
գերեզմանատունը: Բայց, առեւել ուշ,

ՊԵՐՈՒԹ

ՀԱՅ ԿԱՍՏՈՂԻԿԵ
ԿԱՍՏՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ՝
ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
ՆԱԽԱԳԱՀ ՀԵՄԱՅԵԼԻ ՄՕՏ

Մայիս 10-ին, Շաբաթ օր, Հայ Կաթո-
ղիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը՝ Յովհան-
նէս - Պետրոս ԺԸ. Պատապոսայի պալատին
մէջ ընդունուած է Նախագահ Ամին ձե-
մայէլի կողմէ: Տեսակցութեան աւարտին,
Պատրիարքը յայտնած է թէ այս այցելու-
թիւնը կատարած է Եւրոպայի իր մերձա-
ւոր շրջապոստին առնչութեամբ: Իրեն
կ'ընկերանային Անդրէաս Եպիսկոպոս Պա-
տողեան եւ Յովհ. Եպիսկոպոս Չանթա-
եան:

Ծանօթ է որ Կաթողիկոս - Պատրիարքը,
զաւ շաբթու Մարտիկ կը ժամանէ, ուր
Մայիս 23-ին կը նախագահէ հովուական
եւ մշակութային կեդրոնի բացման հան-
դիսութեանց, իսկ Մայիս 25-ին կը պա-
տարագէ եւ կը քարոզէ վերափոխման Հայ
Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ:

Ուրբաթ օր, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կա-
թողիկոսարանին մէջ բացուած է համա-
գումար մը, որու նիւթն էր. - «Լիբանանի
Եկեղեցիները, պատմութիւն եւ տիրույթ»,
կազմակերպուած Քրիստոնեայ Արեւելի
հետազոտութեան Կեդրոնին կողմէ: Առա-
ջին նիստին մասնակցած են Սուրբ մա-
րոնի Գերայ. Պուրի, որ բացման խօսքը
արտասանած է: Զեկուցում մը կատարած
է Հ. Ժան Բալմանտ, նիւթ ունենալով. -
«Ինչպէս քրիստոնեայ ըլլալ Լիբանան»,
ապա Հ. Ժան Գորպոն խօսած է էջերմէ-
նիդի մասին: Յիշողը եւ վերջին նիս-
տին օրակարգին նիւթերը կը կազմէին
Յոյն - օրթոդոքս, Յոյն - կաթողիկէ,
Հայ առաքելական, Հայ կաթողիկէ, Ա-
ւետարանական եւ Լատին համայնքները:

Մայիս 11-ին, Զմամբու վանքը վախ-
ճանաւ է Գերայ. Միքայէլ Մումճեան,
նախկին մեծաւոր վանքին:

Մարտիկ վերջին մեծարանք մը մատուց
իր քաղաքացիներին՝ առեւտրական բոլոր
նաւերը, ձկնորսանաւերը, զբոսանաւերը,
որոնք Հին - Նաւահանգիստն էին ի-
րենց դրօշները կէս պարզեցին արեւա-
մուտին: Ինք որ այնքան կը սիրէր ծովը,
հաւանաբար ամէնէն առեւել ա'յս յարգան-
քը սիրէր:

«Փրովանսալ» Երեւանի մասին լայն
տեղ կուտար, անշուշտ իր տէր եւ տնօ-
րէնին յուզարկաւորութեան: Առանձին
կ'արձագանգէր «Մամուլի Անճաւորութիւն»
թեանց ցաւակցութեանց, որոնց կարգին
կը յիշէր Արքիէկ Միսաքեանը, հրատա-
րակելով «Յառաջ»ի հեռագրին ամբող-
ջութիւնը (տե՛ս «Յառաջ», Մայիս
10 / 11):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌՇԻ յայտնեց թէ թեկնածու պիտի չըլ-
լայ 1988ի նախագահական ընտրութեանց:

**«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի
linr խմբագրասան
բացումը**

Պոլսոյ «Մարմարա» օրաթերթի նոր
խմբագրատան բացումը կատարուած է
Մայիս 5, Երկուշաբթի երեկոյ: Բացումին
ներկայ գտնուած են Շնորհ Պատրիարք,
կրօնական ժողովի ատենակալը Շահան
Եպիսկ. Սվաճեան, Միսիթարեան հայ-
րեր, հայ կաթողիկէ եկեղեցիէն ներկա-
յացուցիչ վարդապետներ, վարժարան-
ներէ, միութիւններէ, երգչախումբերէ,
պարաօմբերէ, մամուլէն ներկայա-
ցուցիչներ եւ բազմաթիւ մատուցական
դէմքեր:

Շէնքին բացումը կատարած է Շնորհ
Պատրիարք ու ըսած. - «Մամուլ եւ տպա-
րան երկուքն ալ ուժ են, լոյս են... Երբ
մենք այս նոր տունը կը բանանք, վստա-
նմ որ միաժամանակ նոր սկիզբ մը կը
դնենք այստեղ հրատարակութեան մամու-
լին ու գրքի հրատարակութեան»:

Իրմէ ետք շուրջ 300 հրաւիրեալներու
ներկայութեան խօսք առած է «Մարմա-
րա»ի խմբագիրը՝ Ռ. Հատտէճեան. ան
նախ ուրախութիւն յայտնած է իրենց
տարիներու երազը իրականացած տեսնե-
լով: «Այսօրուին սկսեալ գիրքի, դպրու-
թեան, մեր ազգային կեանքին նուիրուած
մեր անսակարկ աշխատութիւնը նոր թա-
փով մը պիտի շարունակուի այս երդիքին
տակ, ըսած է ան, ու շարունակած. - Ա-
մէն ինչ նոր է այստեղ, ամէն ինչ լու-
սաւոր, պայծառ, առողջապահական եւ
հանգստաւէտ: Այս բոլորը բան մը պիտի
աւելցնեն անկապած մեր եռանդին ու
կամքին վրայ: Բայց կէտ մը կայ, զոր
պէտք է մոռնալ. մամուլի աշխատանքը
կ'ենթադրէ վաղել, վաղվաղել, ամէն տեղ
ներկայ գտնուիլ, ամէն տեղ խօսք հաս-
ցնել, տեսնուած ամէն ինչը վայրկեա-
նապէս գիրքի վերածել, այդ նպատակով
ալ աշխատիլ առանց դանդաղանելու գի-
շերն ու ցերեկը: ... Մամուլը աշխատան-
քին էութիւնը յոգնութիւնն ու նուիրում
է»:

Ապա ան շնորհակալութիւն յայտնած է
Պատրիարք Հօր, համայնական մարմնի
ներկայացուցիչներուն ու բոլոր ներկանե-
րուն, խոստանալով որ իրենց աշխատան-
քը պիտի տանին նոյն թափով:

Կը թուի թէ հանգստեան կոչուելու շըր-
ջանին սկիզբն է համայնավար քարտուղա-
րին համար:

ՄՈՍԿՈՒԱ պաշտօնական զեկոյցով մը
յայտնեց թէ 6 հոգի եւս մեռած են զոհ՝
շողադործոն ճառագայթներու:

ԹՈՒՆՈՒԶՅԻՆ որ ձերբակալուած էր
կնոջը մատնութեանէն ետք (վրէժ լուծած
էր, որովհետեւ ծեծ կ'ուռէր...) խոս-
տովանած է բոլոր ոճրագործները, զորս
ըսած է: «Աշխատավարձը» է եղեր 21
հազար, հաւանաբար այդ արհեստին
ՍՄԻՔԸ պէտք է ըլլայ...:

Լիբիւս փոխադարձութեան կը դիմէ եւ
առաջին առթիւ, եւրոպացի 36 դիւանա-
դէտ կ'արտաքսէ: Բոլոր երկիրներն ալ
խնդրոյ առարկայ են, իշխե՛ք՝ Ֆրանսա,
Իտալիա, Գերմանիա, Պիլիժ, Սպանիա,
Հոլանտա, Դանիա: Ասոնց շարքին գըլ-
խաւոր զոհն է՝ Իտալիա 25 դիւանագէտի
արտաքսումով, մինչ Ֆրանսա, Հոլանտա
եւ Դանիա միայն մէկական «զոհ» ունին:

**ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՆՈՒՄԵՐՈՒ
ՄՐՑԱՇԱՐԲ
ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ**

Մայիս 18 եւ 19, Կիրակի եւ Երկուշաբթի,
Տէսինի մէջ, տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի
հայանուն ակումբներու Փութպոլի տա-
րեկան մրցաշարը՝ որուն յաղթականը պի-
տի ստանայ բժիշկ Պաշեանի անունը կրող
բաժակը: Պաշեան Հ.Մ.Բ.Մ. թփռչկն
էր. վաղահասօրէն անհետացաւ դժբախ-
տաբար:

Այս տարի, նոյն մրցաշարը կազմակեր-
պելու կարգը Վալանսինն էր, բայց քա-
ղաքին գլխաւոր մարզադաշտը նախապէս
գրաւուած ըլլալով, տեղւոյն վարիչները
չկրցան իրենց վրայ առնել կազմակեր-
պութիւնը, եւ Հ.Մ.Բ.Մ. Լիոն - Տէսին
յանձն առաւ չընդհատել այս աւանդական
հաւաքոյթը:

Ֆրանսայի մէջ կը գործեն 12 հայանուն
ակումբներ: Ութ հատը միայն պիտի
կրնան մասնակցել: Գլխաւոր բացակայ
մը՝ Մարտիկ Հ.Մ.Բ.Մ. «Արծիւ»ը: Տէ-
սինի վարիչներէն մեր քաղաք տեղեկու-
թեանց համաձայն, «Արծիւ» չախրթիր
այս մրցաշարէն: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ,
մինչ ինք միայն հայաձայնող խաղացող-
ներ դաշտ կը հանէ, իր մրցակիցները
ունին իրենց կազմին մէջ բազմաթիւ ոչ -
Հայեր: Անհաւասարութիւն ուրեմն:

Դիտողութիւնը իրաւացի է: Այսուհան-
դերձ ոչ - հայ խաղացողներու ներկա-
յութիւնը կամ չգոյութիւնը մեր ակումբ-
ներուն մէջ բարդ խնդիր մըն է՝ որուն
թերեւս անդադաւանաբար ուրիշ անգամ
մը:

«Արծիւ»ի տեղ հրաւիրուած է Սէն -
թիւնի Ֆրանսայի «Հայ Մարզական Երիտա-
սարգութիւն»ը՝ որ շատոնց էր որ էր
մասնակցեր այս մրցաշարին:

Մաղթելի է անշուշտ որ մեծ թիւով
հանդիսատեսներ ներկայ ըլլան Կիրակի
եւ Երկուշաբթի Տէսինի մարզադաշտին
շուրջը, թէ՛ քաղաքներու համար մրցող-
ները եւ թէ՛ աշակերտ կազմակերպիչ-
ներուն նիւթական բեռը թեթեւցնելու:

Տ

ԼԱՒ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ

Ռոն - Ալի լիկի պատուոյ դասակարգի
առաջնութեան մրցաշարը վերջացաւ
Մայիս 11-ին: Վալանսի հայանուն ակումբ-
ը, յաղթելէ ետք Լէթրայի 3 - 0, կը
հաստատէ ամբողջ մրցաշրջանին ընթաց-
քին ցոյց տուած իր գերակշռութիւնը:
Վալանս ախոյեան է 8 կէսերու առաւե-
լութեամբ:

Վերջին յաղթանակ մը նաեւ Հ.Մ.Բ.Մ.
Լիոն - Տէսինի համար: Յաղթեց Թոնոնի
(2) 1 - 0-ով: Կը գրաւէ դասաւորումին
7-րդ տեղը:

Ռոնի առաջնութեան ի հաշիւ, Վիէն
պարտուած է Սէրէզէն 2 - 0: Վիէն կը
դասուի 4-րդ:

Փարիզի շրջանին մէջ, երկու լաւ ար-
դիւնքներ՝ Ալֆորվիլ կը յաղթէ Ամիքալի
2 - 1, եւ Իսի՝ Վոլթէրի 4 - 3:

Վ. Մ.

ԻՆՉՈՐԻ ԱՊԱՐԴԻԻՆ ՄՆԱՑԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՕՐԻՆԱԳԻԾԵՐԸ

Օր. Սօսի Անտեղանի կողմէ նիսի մէջ տրուած վերջին բանախօսութեան մէջ յիշատակեցան հայ լեզուի եւ մշակոյթի վերաբերեալ այն երեք օրինակները, որոնք 1982-էն 1984-ի ընթացքին յաջորդաբար ներկայացուած էին Ֆրանսայի Ազգային Ժողովին համայնավար եւ ընկերավարական խորհրդարանական խմբակներու կողմէ, եւ մնացած՝ անհետեւանք:

Այդ մասին կ'արժէ տալ քանի մը բացատրութիւններ:

Ըստ Ֆրանսայի Ե. Հանրապետութեան Սահմանադրութեան օրինագիծերը խորհրդարանին կը ներկայացուին երկու ճամբով:

Ա) Կառավարութեան ճամբով, որ կը ներկայացնէ Օրէնքի Մագրքեր (projets de loi).

Բ) խորհրդարանականներու ճամբով, որոնք կը ներկայացնեն Օրէնքի Առաջարկներ (propositions de loi).

Ազգային Ժողովի օրակարգին մէջ կ'առնուին, միշտ նախապատուութեան կարգով, օրէնքի այն ծրագրերը եւ օրէնքի առաջարկները միայն, զորս կառավարութիւնը կը ճշդէ: Ձեռով մը, Ազգային Ժողովի օրակարգը կ'որոշուի կառավարութեան կողմէ, եւ եթէ օրէնքի առաջարկ մը օրակարգի մէջ չառնուի, դատարարուած կ'ըլլայ մնալու իբր մեռեալ տուն:

Ազգային Ժողովի ատենադրութիւնները ցոյց կուտան թէ մեզ շահագրգռող օրէնքի երեք առաջարկներն ալ Ժողովի Դիւանին կողմէ յղուած են «Մշակութային, Ընտանեկան եւ Ընկերային Գործոց Յանձնարարութեան» միշտ այն պատճառաբանութեամբ թէ, ներքին կանոնադրին 30 եւ 31-րդ յօդուածներով ճշդուած պայմանաւորման ընթացքին յատուկ յանձնաժողով մը չէ կազմուած զանոնք քննելու համար, համաձայն Սահմանադրութեան 43-րդ յօդուածին տրամադրութեան:

Ուրեմն, օրէնքի երեք առաջարկներն ալ կ'երթան քննադատ Ազգային Ժողովի Դիւանին դարակներուն մէջ, ապաւնելով որ օր մը կառավարութիւնը հաճի զանոնք առնել օրակարգի վրայ: Բայց այդ ուղղութեամբ չօչափելի որեւէ քայլ չառնուի: Առաջարկներուն հեղինակները կատարած են իրենց պարտականութիւնը յօդուած Հայութեան, հայ համայնքը արտայայտած է իր երախտագիտութիւնը, հայ մամուլն ալ ընդհանրապէս Սփիւռքէն մինչեւ Հայաստան, չեփորած է եղելութիւնը իբր իրական յղթմանակ: Բայց գործնական գետնի վրայ ո՛չ մէկ արդիւնք կ'արձանագրուի, որովհետեւ խօսքն ու գործը իրարու հետ չփոխելու մեր յաւիտեական միամտութեամբ կը բաւարարուինք, ըստ սովորութեան:

Անշուշտ թէ խորհրդարանական այդ երեք օրինագիծերն ալ դրական քայլեր էին, արդիւնքը ըլլալով կարգ մը հայ անհատներու անխոնջ ջանասիրութեան: Բայց երբ համայն մը ինք չի հետեւիր այդ անհատական ջանքերուն, եւ կամ աւելի ճիշդ երբ համայնք մը իր անկազմակերպութեան պատճառով ի վիճակի չըլլալով զբաղելու իր կենսական խնդիրներով, անհատներ միայն կը զբաղին այդ խնդիրներով, ձեռով մը իբր անձնական գործը, առանց պէտքը զգալու համայնքը տեղեակ պահելու իրենց կատարած ձեռնարկներուն (որոնք անշուշտ համայնքին անտեսով կը կատարուին), արդիւնքը կ'ըլլայ ճշդիմ, որովհետեւ իշխանութիւնները գիտեն պահանջելու արժէքը չափել, զանոնք ներկայացնողներուն ուժովը միայն:

Ուժ, որ քաղաքականութեան մէջ մարդկային համբանքով կը ճշդորոշուի:

Օրինակով մը խօսելու համար, յիշենք պարագան օրէնքի թիւ 1366 առաջարկին, որ իրապէս շատ մեծ խոտուածներ կը բերէր, Ֆրանսայի մէջ հայ լեզուի եւ մշակոյթի զարգացման ու տարածման տեսակէտով:

Այդ օրէնքի առաջարկը Ազգային Ժողովի Դիւանին ներկայացուած էր 1982 Դեկտեմբեր 21-ին: Այդ թուականէն աւելի քան տարի մը վերջ միայն, Նիսի ընկերավարական երեսփոխան Ժան - Հիւլի Գոլոնա, որ այդ օրէնքի առաջարկին համար տեղեկագրեր (ռափորքէօր) նշանակուած էր իր խմբակին կողմէ, 1984 Յունուար 10 թուակիր շրջաբերական նամակով մը զայն տեղեկացուց Նիսի եւ շրջանի բոլոր Հայոց, յանձնարարելով որ իրեն հետ շփման մէջ մտնենք, գործին յաջողութեան համար:

(Փակագրի մէջ ճշդենք թէ, առկէ ճիշդ երեք օր առաջ, 1984 Յունուար 7-ին է որ Նախագահ Միթերան հայանպատակաբար ճառ մը արտասանած էր Վիէնի մէջ, հայկական Ծնունդին առթիւ):

Երեսփոխան Գոլոնա մեզի բացատրեց թէ, եթէ Ֆրանսայի Հայութիւնը կը փափաքէ որ այս օրինագիծը քննուի եւ ընդունուի Ազգային Ժողովին կողմէ, պէտք է զօրաշարժի ենթարկուի, եւ բոլոր միջոցներով իր ձայնը լսելի դարձնէ կառավարութեան եւ Նախագահին մօտ, որպէսզի օրինագիծը օրակարգի վրայ առնուի, քննուի եւ ընդունուի:

Անմիջապէս տեղույս վրայ, Նիսի Եկեղեցիին Վարչութիւնը խորհեցաւ այդ ուղղութեամբ հանրազգութիւն մը ստորագրել տալ մեր հայրենակիցներուն: Եւ սակայն, շրջանի 4000 - 5000 Հայութեան հնչ հազիւ 300 ստորագրութիւն կարելի եղաւ ապահովել:

Եկեղեցիի Վարչութիւնը միւս կողմէ 1984 Մարտ 6 թուակիր շրջաբերական նամակով մը հարցը ներկայացուց Ֆրանսայի բոլոր կարեւոր հայկական Միութիւններուն, կազմակերպութիւններուն եւ եկեղեցական վարչութիւններուն, անոնց զրկելով լիակատար թղթածրար մը, եւ թելադրելով որ զօրակոչի ենթարկեն իրենց շրջանի հայութիւնը եւս, եւ նոյնիմաստ հանրազգութիւնները ստորագրել տալով, զանոնք զրկեն երեսփոխան Գոլոնայի:

Բայց արդիւնքը եղաւ ողբալի, որովհետեւ միայն մէկ կազմակերպութիւն պատասխանեց, այն ալ լռելու համար թէ խոդիրը չէին հասկցած...

Ուրեմն, համատարած անտարբերութեան մէջ մոռցուեցաւ այդ օրինագիծն ալ, որ միայն եւ միմիայն հայ լեզուի ու մշակոյթի տարածման ու զարգացման համար պատրաստուած էր, եւ որ եթէ քրէշարկուէր, կ'ընար Ֆրանսահայութեան համար մեծ բարեքներ բերել, ազգային մշակոյթի եւ հայապահպանութեան տեսակէտով:

Անտարբերութեան պերճափայլ օրինակ մըն ալ ունեցանք Օր. Անտեղանի բանախօսութեան առթիւ: Բանախօսութիւնը պիտի կատարուէր Փրանսէն լեզուով, քանի որ պատրաստուած էր յատկապէս Փրանսասոս Հայերու համար: Եւ սակայն անոնցմէ մէկ հոգի իսկ չբարեհաճեցաւ զուլ լսել, ինչ որ կը նշանակէ թէ հայերէն լեզուի վերաբերեալ բոլոր այս մտահոգութիւնները բաժին կ'ըլլան հայախօսներուն միայն:

Բեկումը ակնհայտ է: Որոշ է թէ կարգ մը Հայերու համար հայերէն լեզուն ու չինչ կը նշանակէ այլեւս, մինչ ուրիշներ կը տուալարին, կարենալ զայն պահպանելու համար տակաւին:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ
Նիս

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈԶՈՒՄՆԵՐ

ՊԵՅՐՈՒԹ

Պէյրութի «Յակոբ Տէր - Մեղանեան» թատերասրահին մէջ Ապրիլ 24-ի առաւօտուն տեղի ունեցած է միացեալ հանրա-ժողով մը, ուր խօսք առած են կուսակցութեան ներկայացուցիչները: Նախ խօսած է 71-ամեակի միացեալ մարմնի նախագահ Ա. Ուրֆալեան, անդադառնալով իր թիկնաւորական կառավարութեան ցեղասպանութեան ծրագրին, նաեւ յետ - եղեռնեան վրաւոր փութերուն, Սարգսրապատին, սփիւռքեան գաղութներու կազմութեան: Ապա բանախօսած է տոբթ. Եղիկ Ճէրէճեան ու ընդգծած, թէ թուրք Պետութիւնը ձախողած է իր առաջարկներուն մէջ, քանի զոյտ - թիւն ունի Հայաստանը եւ Սփիւռքի կեանքը նոր ուժակալութեամբ կը շարունակուի: «Հայը երբեք պիտի չհրաժարի իր պահանջներէն: մեր պայքարը շարունակուի մինչեւ պայքարն է» ըսած է ան, եզրափակելով իր խօսքերը:

Երկրորդ բանախօսը Ա. Մատուեան մատնանշած է այն իրողութիւնը, որ Եղեռնէն 71 տարի ետք հայ դատը կը մնայ անյոյժ, ու սպիտակ ջարդը գրաւած է կարմիր ջարդին տեղը:

Իրեն յաջորդած է Վ. Բրուտեան. ան յատկապէս ծանրացած է այն իրողութեան վրայ, որ Հայերու ցեղասպանութիւնը թուրք Պետութեան կողմէ գործուած առաջին եւ վերջին պետական ահաբեկութիւնն էր: Ան խօսած է նաեւ յետ - եղեռնեան կացութեան մասին, յիշած, թէ ներկայ Հայաստանը մէկ փոքրիկ մասն է միայն Սեւրի գաղապրով զմուծ Հայաստանին, ու միջազգային ազդեցիկները նպատաւոր չեն մեղի: Վ. Բրուտեան աւարտած է իր խօսքը իր խորհրդով, որ Ժողովուրդը կը մնայ իրաւատէր ու պահանջատէր:

Բանախօսութիւններու կողքին գործադրուած է նաեւ գեղարուեստական յայտագիր մը. արտասանութիւն, նուազ, խմբերգ:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ

Քալիֆորնիոյ համալսարանական այգի-րիւսան ողեկուումը սկիզբ առած է Մոնթեպելլոյի Ս. Սալ եկեղեցիին եւ 12 հազար Հայեր անկէ ուղղուած են զէպի Մեծ եղեռնի յիշատակին բարձրացած յուշակոթողը: Տեղւոյն վրայ գործադրուած է պատշաճ յայտագիր մը. բացումը կատարելով յուշակոթողի յանձնարարութիւնը ներկայացուցիչը Մ. Միտսեան արտայայտած է ամերիկահայութեան ընդվրդումը Ռէլիքի կառավարութեան հակահայ քաղաքականութեան զէմ: Ապա կարգացուած է երեք կուսակցութեանց միացեալ հարգապարգևները ու խօսք տրուած Լու Սնալլի քաղաքապետութեան ներկայացուցիչներուն:

Աւելի ետք խօսած են նաեւ երեք կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները ու յայտարարած կուսակցութիւններուն եւ ժողովուրդին վճռակամութիւնը, պայքարը անդու շարունակելու, մինչեւ Հայկական Դատին ամբողջական լուծումը:

ՇԱՐՎԻԵՐ

Եղեռնի 71-ամեակի արարողութիւնները սկսան Ս. Նշան եկեղեցին մատուցուած պատարագով, որմէ ետք հոգեհանգրստեան պաշտօն կատարուեցաւ նահատակներու յիշատակին: Ներկայ էր տեղւոյն քաղաքապետը եւ մեծ բազմութիւն մը: Ապա, 24 Ապրիլ հրապարակին վրայ ծաղկապսակներ գետնուցան Քաղաքապետին եւ Ազգ. Միութեան նախագահ Արիս Սալատուրեանի կողմէ:

Այս առթիւ խօսք առին նախագահը եւ Պ. Լեոն Թէրզեան, որոնք շնորհակալութեամբ պայքար տանելու անհրաժեշտութիւնը, մեր ազգային իրաւունքները պաշտպանելու եւ արգարութիւնը գործադրելու համար:

ԻՍԻ-ԼԵ-ՄՈՒԼԻՆՈ

Կիրակի, Ապրիլ 27-ին, Իսի-Լե-Մուլի նոյի եւ շրջաններու Հայութիւնը ողբեց իր յիշատակը 1915-ի ցեղասպանութեան զոհերուն:

Գնահատելի երեւոյթ մըն է այն պարագան որ Իսի երկու հայ եկեղեցիներ (Առաքելական եւ Աւետարանական) կը պահեն իմի հաւաքել Իսի եւ շրջաններու Հայութիւնը ու միասնական ողբով պատշաճ ձեւով ողբելու մեր բոլոր նահատակներու յիշատակը, քան մը պարտաւորաբար բացատրի երեւոյթը զարձա՞ծ է:

Բոլոր կազմակերպութիւնները առաջադրութեան ներկայ էին, այսպէս կէտեցական արարողութիւններէն վերջ թափօր մը կազմուեցաւ յատկապէս զէպի ողբ տը լա Տէֆանսի Փրանսէ-կական յուշարձանը ուր ծաղկապսակներ գետնուցան եկեղեցիներուն եւ Փրանսական թէ հայկական զանազան ընկերութեանց կողմէ:

Աւելի քան եօթը հարիւր հոգիներ ներկայութեան Միւսոն վարդապետը բնաւոր նահատակներուն համար աղօթեց եւ հոգեհանգրստեան արարողութեան վերջ Ժողովուրդը միացաւ հոգեւորականներու տէրութեան աղօթքը երգելով:

Հանդիսութեան պաշտօնական բացումը կատարելով Իսի փոխ-քաղաքապետ Մարտիրոս Գարակէօզեան խոսեցաւ Փրանսի-հայկական բարեկամութեան եւ հասկացողութեան անհրաժեշտութեան մասին:

Վերապատուելի Ռենէ Լեոնեանի իր յանուն Իսի եւ շրջակայի Հայութեան խօսք առնելով իշնցուց օրուն այս մասնախմբումն նշանակութիւնը եւ չէր թէ ինք կը մերժէ ընթացքը բոլոր Փրանսական կառավարութիւններուն որք կը վանեն, կ'անտեսեն այսօրուան թուր կառավարութեան պատասխանատուութիւնը հայկական ցեղասպանութեան մէջ որպէսզի թուրքիան ապաւիր իր պատասխանատուութիւններէն պէտք է որ պատասխարթէ 1915-ի ցեղասպանութիւնը Առանց վրէժխնդրութեան Հայերը պարգապէս արգարութիւնն է զոր կը պահանջեն:

Այս հաւատքով փակեց նախարար Սանթիւրի, քաղաքապետ Իսի, իշնցելով որ Հայերու նկատմամբ իր ստանձնած պարտաւորութիւնները պիտի յարկ չաւելցնելով: «Այսուհետեւ աւելի դժուար պիտի ըլլայ, քան աւելի արդիւնաւէտ Ներքայ անձնաւորութեանց կարգին չենք համայնապար երեսփոխան Ի. Տիւրքունէ եւ ընկերավարական երեսփոխան Պ. Մարներ:

Երկու օր վերջ, Ապրիլ 29, երեւոյթ Հայ Աւետարանական եկեղեցին կազմակերպած էր հարգապարգև մը վերապատուելի Ռենէ Լեոնեանի զբոյժ շուրջ: Զուրիւր յիշուան ներկայները չափազանց հատեցին զրբին տյժմէականութիւնը:

Բազմաթիւ հարցումներու կարգին անհնք երկու անձնաւորութեանց միջակ տութիւնները: -

Երեսփոխան Պ. Տիւրքունէ մեծապէս գնահատեց վերապատուելի Ռենէ Լեոնեանի իր տարած աշխատանքին համար եւ քաջալերեց Հայերը որ աւելի լուսնային նեն իրենք գիրենք, իշնցելով մասնապէս այն դերը զոր անոնք ունեցած են Ֆրանսայի նկատմամբ:

Իսկ երեսփոխան Պ. Մարներ (ծագումով օքսթանի) ըսաւ թէ միշտ կը գործադրեմ իր միայնի լեզուն եւ իրաւաստեց Հայերը որ իրենք ալ միշտ խօսին իրենց լեզուն եւ զարգացնեն իրենց մշակոյթը:

Հարցազրոյցը վերջ գտաւ ընդունալութեամբ մը որուն ընթացքին հարցումներ ու գնահատանքները շարունակուեցան:

ՍԷՆ - ԹԵՐԵԶ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

ՀՈԳԵԳԱՆՈՒՍՏ

Մայիս 18, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10:30-ին, կը մատուցուի պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՉԼՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ Դարձեալ կը յիշեցնէր Ս. ԹԵՐԵԶԻ եւ շրջանի հայութեան թէ ամուսն առաջին եւ երրորդ Կիրակիները պատարագներ կը մատուցուին:

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

Իր տալով Տիկին Կարապետեանի մահուն առթիւ, Տիկին Ս. Կարապետեան 250 Ժ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ, Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակիցները, Չորեքշաբթի, Մայիս 14, ժամը 14:30-ին տեղւոյն Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Օրակարգը՝ Վարչական կազմի ընտրութիւն եւ նաեւ նոր անդամուհիներու ծանօթացում, զանազան տեղեկատուութիւններ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարտչիլ շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարտչիլի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 ռիւ Սէն - Պաղի, կամ՝ հեռաձայնելով՝ - 91 - 66 - 55 - 91:

×

ԼԻՈՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցուի թէ՛ Կապոյտ Խաչի ՊէլՖոնթէնի օգափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեսնեն մինչեւ Մայիս 31: Յաւելեալ տեղեկութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հետեւեալ թիւերուն՝ - 78 - 45 - 39 - 23 կամ՝ 78 - 40 - 27 - 40

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Երգեցողութիւնը կը ղեկավարէ Ստեփան սարկաւազ Պողոսեան: Օրուան աշխարհիկ հանգիստութիւններուն կը նախագահեն՝ Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոսեան, պատուոյ նախագահ Եկեղեցւոյ: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին: Պատարագ ժամը՝ 10-ին: Մատաղօրհնութիւն ժամը՝ 12-ին: Յետ կրօնական հանգիստութեանց ըստ սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյ՝ Վազգէն Ա. սրահին մէջ: Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի կապ հաստատել եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւին հետ հեռաձայնելով՝ 91-70-38-72 կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝ հեռաձայնով՝ - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝ 91 - 60 - 34 - 25:

avec «REVENIR» le livre le plus complet jamais publié sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ՁԻ ՍԿՍԻՐ ԾՆՈՒՆԴՈՒ
ԵՒ ՁԻ ՎԵՐՋՆԱՐ ՄԱՆՈՎ
Ինչ կը պատահի հողին, երբ ան լքէ իր ներկայ մարմինը: Արդեօք ան մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ: Ինչպէս կը գործէ հոգեղարձութեան օրէնքը: Մենք կրնա՞նք արդեօք ազդել մեր ապագայ կեանքերուն վրայ: «Վերադարձ» այս շատ խոր եւ խորհրդաւոր հարցերուն սպասուիչ պատասխաններ կուտայ Այս գիրքին շնորհիւ դուք կը սովորէք մեր ներկայ կեանքին վրայ իշխելու դիտութիւնը: Կրնա՞ք ձեռակերպել ձեր ապագայ կեանքը եւ հիմնականօրէն բարեփոխել ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը: L'exemplaire de «REVENIR» est vendu au prix exceptionnel de 15FRS port compris. Le livre existe en arménien et en français. Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et potrez paiement à Այս գիրքը ստանալու համար գիմքին հետեւեալ հասցէին:
Observateur Védique
49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT
M/Mme/Mlle
Adresse
Code postal Ville
Précisez bien si vous voulez le livre en langue
☐ Arménienne ou ☐ Française

La MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12 - 14, Rue St. Bazile - Marseille
PRESENTATION ET DEDICACE
du livre
«LES ARMENIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILES?»
En présence de l'auteur :
le Pasteur René LEONIAN
et suivies d'un débat
Vendredi 16 Mai à 21 heures
Entrée libre

CROIX BLEUE
RECHERCHE
LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS
DE FRANCE
Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine
— UN ECONOMIE POUR LE MOIS DE
JUILLET.
— UN ECONOMIE POUR LE MOIS D'AOUT
VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDATURES AU :
CONSEIL D'ADMINISTRATION DE LA
C. B. A. F.
17, rue Bleue
75009 - PARIS

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԱՐՍԷՅԼ
«ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
| ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18:30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié - 13001 Marseille
Նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց
Կը խնդրուի Մարտչիլ բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն չխաչաձեւել:
Fonds A.R.A.M.

Պ. Ասատուր Աճէմեան,
Տիկին Բերկրուհի Փիլեան եւ զաւակները՝ Սնորէ եւ Ալէն,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ քրոջ եւ դարձուհիին՝
ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Մայիս 11-ին:
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 8:30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն - Փարիզիէն գերեզմանատունը:
Որեւէ մահազոյ գրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Պ. Ասատուր Աճէմեանի:

Այլի Տիկին Չեփիւռ Խարբութեան,
Տէր եւ Տիկին Արման Խարբութեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան - Փիէր Խարբութեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր Խարբութեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ճէպրայիլ Պահատուրեան եւ զաւակները (Լիոն),
ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, եղբոր, հօրեղբոր, յանահօր՝
ՕԳՍԷՆ ԽԱՐԲՈՒԹԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 12-ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 10:30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Պաթիենտի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:
Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Տիկին Չեփիւռ Խարբութեանի եւ զաւակներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հաճելի պոռոյ մը՝
ՇԱՆԹԻՅԻ
Կիրակի, Յունիս 15
×

Մայիս 25-ին Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի հոգեճաշը: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ի նկատ

Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն

Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻԶ ՄԱՐՄԵՆԻ
Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Ձ Ե Ռ Ն Ա Ր Կ Ը

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԸ 20-ԻՆ

Ջ Ա Շ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՔ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏՐՈՒՆ
եւ նախագահութեամբ՝
ԱՆՐԻ ՎԷՐՆԵՕՅԻ
մասնակցութիւն անձ դուրս 1-000 Ժր.

Réservations :
GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon - 75008 Paris
Tél. : 42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris - Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Élysées - 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon - Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43 - 68 - 26 - 32
E T
HARATCH

ՄԱՐՍԷՅԼ
«ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
| ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18:30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié - 13001 Marseille
Նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց
Կը խնդրուի Մարտչիլ բոլոր հայ կազմակերպութիւններէն չխաչաձեւել:
Fonds A.R.A.M.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Տիկին Գրիգոր Պապիկյանի և Գրիգոր Պապիկյանի - Ժամ - խնդրած են որ հոգեհան - դիստ կատարուի Կիրակի, Մայիս 18, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ՝

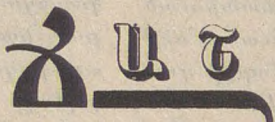
Գրիգոր Պապիկյան

և նաև Պապիկ, Կիրակի շաբաթ, Երեւան և Դաւիթբեան ընտանիքներուն բո - լոր ննջեցեալներուն համար :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մայրերու Տօնին առթիւ Կապ. Խաչի Սէն - Ժեռով մասնաճիւղը կազմակեր - պած է պոստ մը օթօքարով, Երկուշաբ - Թի, Մայիս 26-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին : Ժամադրաւար՝ Սէն - Ժեռով ֆրանսական դպրոցի առջև : Համակրող - ներ և փափաքողներ դիմել հետեւեալ թիւին. - 91 - 06 - 29 - 65 :

ի նկատմամբ
Մ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն
Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ի Թ Ե Ա Ն
Փ Ա Ր Ի Զ Ի Հ Ա Ն Գ Ա Ն Ա Կ Ի Զ Մ Ա Ր Մ Ն Ի
Ա Ռ Ա Զ Ի Ն Զ Ե Ռ Ն Ա Ր Կ Ը՝
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 24, ԺԱՄԱՆ 20-ԻՆ

PAVILLON DAUPHINE
Place du Mal. De Lattre de Tassigny
Porte Dauphine

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ԵՐԵՎԱՆԻ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

և նախագահութեամբ՝

ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԵՑԻ

մասնակցութիւն անձ զուլիս 1.000 Ֆր.

Réservations :

GALERIE MATIGNON : 18, ave. Matignon — 75008 Paris
Tél. : 42 - 66 - 60 - 32
ORIENT - CONTEMPORAIN : 24, rue des Petits-Champs
75002 Paris — Tél. : 42 - 96 - 54 - 29
UGAB : 11, square Alboni — 75016 Paris — Tél. : 45 - 20 - 03 - 18
CREDIT SUISSE : 92, Champs-Élysées — 75008 Paris
Tél. : 45 - 62 - 29 - 56
COLLEGE SAMUEL - MOORAT : 26, rue Troyon — Sèvres
Tél. : 45 - 34 - 68 - 28
CCO : 10, quai de Bercy — 92200 Charenton — Tél. : 43 - 68 - 26 - 32

ET
HARATCH

ՀԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՐԻ ԱՆՐԻԱՆ
Ս. ԲԱՆԴՈՍ

Համաձայն Սէն - Թոմէի Ս. Թա - դէոս Եկեղեցւոյ կանոնադրին, Ընտրողա - կան Յանձնախումբս փակեց թեկնածու - ներու արձանագրութիւնները Մայիս 4-ին : Կը հրաւիրենք թաղի և շրջակայքի ժողովուրդը մասնակցելու ընտրութեան, որ տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 25, Կիրակի օրը, ժամը՝ 10 - 18 :

1.- Ընտրութեան կրնան մասնակցել 21 տարեկանը լրացնողները :

2.- Անհրաժեշտ է «քարթ անձան» թիւի ձեռնարկները :

3.- Ոչ մէկ լրագրողներ ընդունելի է, բայց թշուառներ հատուաւ պիտի չեն :

4.- Ընտրողները պարտ են ստորագրել պաշտօնական ընտրութեան տետրակը :

Ստորեւ կուտանք 20 թեկնածուներու անունանցանքը, որոնցմէ պիտի ընտրուին միայն 11 անձեր :

Աստիկան Լազարոս, Պապիկյան Խա - չիկ, Պալիկյան Հայկազ, Պեքեօլլու Տիգրան, Էթարեան Պաղտատար, Հաճըն - եան Յովհաննէս, Յակոբեան Արթուր, Գամպուրեան Սամուէլ, Գարբիէլեան Ա - լազ, Գարբիէլեան Խաչիկ, Գարբիէլեան Վազգէն, Գազանճեան Սարգիս, Քէլի - եան Ներսէս, Քէլիեան Միհրան, Մա - րիկեան Աւետիս, Միքայէլեան Յարու - թիւն, Թաշան Հարուն, Թաշան Գրիգոր, Զորտիւբեան Սիմոն, Թորոսեան Սարգիս : ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆԶՆԱՌՈՒՄԻ

«ՅԱՆԱԶ»-Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՌԻԻԼԵՑ - ՄԱՍԻՉԶՈՆ. - Պ. Քէչեան
1000 Ֆ. :

ԼԻՈՆ. - Տիկին Մարի Թուֆայեան 200
Ֆրանք :

ՄԱՐՍԷԼ. - Տիկին Նուարդ Եղիազար - եան 100 Ֆ. :

ՌՈՒԼԵՊՐԻԻՆ. - Պ. Հայկակ Ծատուր - եան 100 Ֆ. :

ՌԻԵՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի հայ հաւատացեալներու ուխ - տագնացութիւնը դէպի Սէն - Մարիմ Մայիս 19-ին, ժամը 10.30-ին :

Հանդիսաւոր պատարագ, առաջնորդու - թեամբ՝ Մալճեան և Լեոնեան վարդա - պետներու :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՆՊԱՍՏ
Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Անթոնիի Փրանքեհայկական աղումբի
միջոցաւ հաւաքուած (12.000 Ֆ.), տես՝
Ա. էջ յնութեամբներու ցանկ. -

Տէր և Տիկին Քէօլեան, Տէր և Տիկին
Տիւրկէրեան, Տէր և Տիկին Վահէ Գու - յումեան, Տէր և Տիկին Աւետիսեան,

Տէր և Տիկին Յակոբեան 1000-ական Ֆ. :

Տէր և Տիկին Մովսէսեան, Տէր և Տի - կին Է. Պետրոսեան, Տէր և Տիկին Պուր - մայեան, Տէր և Տիկին Աբմաքոյլու

500-ական Ֆ. :

Ուն՝ 300 Ֆ., Տիկին Սէֆերեան, Տէր
և Տիկին Մովսէսեան, Տէր և Տիկին Լու - պիտէքի, Տէր և Տիկին Վիլիս 200-ական,

Փրանք, Տէր և Տիկին Պ. Սահակեան,

Տէր և Տիկին Պետրոսեան, Տէր և Տիկին
Սահակեան, Տէր և Տիկին Մովսէսեան

100-ական, Փրանքեհայկական աղումբ
3.500 Ֆ. :

Փոն աը Շէրիլ ազգ. միութեան հան - դանակութիւնը (զումար՝ 3960 Փր. տես՝
Ա. էջ) - Յակոբ և Ասատուր Սիմոնեան
1000 Ֆ., Պ. Կ. Գառնարեան 200 Ֆ. Պ. Պ.
Ս. Շերիլեան, Կ. Պետրոսեան, Տ. Պոյ - եան, Կ. Սիմոնեան, Կ. Մանուկեան, Կ.
Գառնարեան, Յ. Մկրտչեան, Յ. Պէրպէրեան,
Վ. Գառնարեան, Տիկիններ՝ Ն. Գը - նուսեան, Մ. Միհրան, Ա. Մուրադ - եան, Կ. Իտէմեան, Մ. Գույումեան, Զ.
Թիւթիւնեան 100-ական Ֆ., Է. Զատ - մուրեան 60 Ֆ., Պ. Պ. Ս. Մելիքեան, Վ.
Վարդանեան, Տիկիններ՝ Ա. Գառնարեան,
Փ. Ահարոնեան, Ս. Գառնարեան, Ա. Տէ - միւրեան, Ս. Թիւրքմէնեան 50-ական Ֆ.,
Պ. Պ. Մ. Պոյաճեան 30, Ժ. Սուլթանեան
20 Ֆ., Պ. Ս. Թիւրքեան 500 Ֆ., Այան - եան 100 Ֆ., Տիկին Պազմեան 200 Ֆ. :

ԱՆՆ - ԹԵՐԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

ՀՈԳԵԳԱՆՈՒՍ

Մայիս 18, Կիրակի, առաւօտեան ժամը
10.30-ին, կը մատուցուի պատարագ :

Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻԳԵԱՆ

Դարձեալ կը յիշեցնենք Ս. Թէթիկեանի
և շրջանի հայութեան թէ ամսուան ա - ռաջին և երրորդ Կիրակիները պատա - րագներ կը մատուցուին :

CROIX BLEUE
RECHERCHE

LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS
DE FRANCE

Recherche pour sa Colonie de Bellefontaine

— UN ECONOME POUR LE MOIS DE
JUILLET.

— UN ECONOME POUR LE MOIS D'AOUT

VEUILLEZ ADRESSER VOS CANDIDA - TURES AU :

CONSEIL D'ADMINISTRATION DE LA
C. B. A. F.

17, rue Bleue
75009 — PARIS

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ԿԱՑԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապույտ Խաչի Պէթիթեանի կայանի
արձանագրութիւնները սկսած են Ապ - րիլ Մէլէն և կը տեսնուին մինչև Մա - յիս 31 :

Արձանագրութեանց համար զիմէ
ձեր բնակատան ամէնէն մօտիկ կա - պույտ Խաչի վարչութեան :

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար
զիմէ Կապույտ Խաչի գրասենեակը
Երեքշաբթի, Հինգշաբթի և Ուրբաթ
օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնի
48 - 24 - 46 - 57

ՄԱՐՏԷՅԼ

Մարտէյլի շրջանի արձանագրութիւնն
ը կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրը
ժամը 14 - 16, Մարտէյլի Մշակոյթի ծա - ղէջ, 12 ուի Սէն - Պաղիլ, կամ՝ հեա - ձայնի. - 91 - 66 - 55 - 91 :

ԼԻՈՆ

Ի զիտութիւն կը ծանուցուի թէ՛ Կա - պույտ Խաչի Պէթիթեանի օգտփութեան
կայանի արձանագրութիւնները սկսած են
և կը տեսնուին մինչև Մայիս 31 :

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար հե - ռաձայնի ամէն օր ժամը 18-էն ետք հե - տեալ թիւերուն. -
78 - 45 - 39 - 23 կամ՝ 78 - 40 - 27 - 40

ՌԻԵՏԻ ՕՐ
ԵՒ ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 18

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի
ՅԱԿՈՐ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Երեքշաբթիները կը ղեկավարէ Ստեփան
սարկաւազ Պօղոսեան :

Օրուան աշխարհիկ հանդիսութեան
ը կը նախագահեն՝ Տէր և Տիկին
Փիլիք Դազարեան, պատուոյ նախագահ - Էկեղեցւոյ :

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8-ին :

Պատարագ ժամը՝ 10-ին :

Մատարցնութիւն ժամը՝ 12-ին :

Յետ կրօնական հանդիսութեանց ըստ
սովորութեան կազմակերպուած է սիրոյ
սեղան մը Եկեղեցւոյ՝ վազգէն Ս. պա - ճին մէջ :

Կատարելիք ուխտին համար կը խնդրուի
կապ հաստատել Եկեղեցւոյ հոգեւոր հե - ղիին հետ հեռաձայնով՝ 91-70-38-72
կամ վարչական ներկայացուցիչի մը հետ՝
Հեռաձայն. - 91 - 58 - 40 - 38, կամ՝
91 - 60 - 34 - 25 :

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42.89.27.47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ զեղք «Յառաջ»-ի համար” Fonds AGR-Armenien

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդ - հանուր անդամական ժողովը, Ետաթ, Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տու - նը, 17 ուի Պէօ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հաճելի պոստ մը՝
ՇԱՆԹԻՑԻ
Կիրակի, Յունիս 15

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ՝ ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԵՆ

Մարտի 11-ը քաղաքի էր: Երեսուներեք տարի նոյնացաւ անոր: Կասթոն Տըֆէնը, եւ Մարտի 11-ը միջեւ ածական չկայ: Կայ միայն սիրոյ երկար պատմութիւն մը, որ կանգ առաւ, յանկարծ, մայիսեան զեզեցիկ օր մը: Նաւապարք մեծաւ ոտքի վերայ, զեկն ի ձեռնին, ինչպէս զիտեան մեծի մեծերը: Այդ մեծութեան արժանաւոր պայծարներու շուրջին մէջ եւ զայն կայսրիկ յաղթանակի լոյսին մէջ:

Պահ մը, ամբողջ քաղաք մը դադարեցաւ: Եւ ապա, ամբողջ քաղաք մը, իր քաղաքացիէ տարրերով, իր զանապառն եւ ալլազան համայնքներով յարգեց, մեծարեց իր քաղաքապետը: Եւ Հայ Հաւանքը եւս, ցաւակցական բազմաթիւ հետազոտներով, մասնակցելով յուզարկութեան՝ եկեղեցական արարողութեանց, յարգանքի տուրքը մատուցանեց մեծ բարեկամի մը՝ Կասթոն Տըֆէնին:

Կասթոն Տըֆէնը եւ Հայերու յարաբերութիւնները կը սկսին Յրանապի ազատագրութեան օրերուն: Յաճախ կը յիշէր Հայ դիմադրականներու մասնակցութիւնը, անոնց ցուցաբերած յանձնառութիւնը, վեհանձնութիւնն ու հաւատարմութիւնը հանդէպ Յրանապի եւ ազատութեան գաղափարին: Այդ յարաբերութիւնները աւելի ճշգրտացան էՍ - ԷՖ - Ի - Օ-ի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարական կայքերով:

Կասթոն Տըֆէնը Երկրորդ Աշխարհամարտի վաղորդային երաշխաւորեց շատ մը Հայերու դիմումները Փրանսական հպատակութիւն ստանալու համար եւ ստանալից անոնց համարկումին տեղական ընկերութեան, կեանքին մէջ: Միշտ զըրուտեց Հայերու արժանիքները, անոնց յոյսերը իրենց, քաղաքացիական պարկեղծ կեցումները եւ բերած նպաստը Մարտի 11-ի քաղաքի մշակութային, տնտեսական կեանքի զարգացման: Եւ Հայերն ալ միշտ մեծ յարգանք եւ հաւատարմութիւն ցոյց տուին: 1953-էն ի վեր, հազուադէպ եւս ալ ազգային, քաղաքական, մշակութային, գեղարուեստական, մարզական ձեռնարկներն ու հանդիսութիւնները որոնք չեն վայելած, Մարտի 11-ի մէջ, իր նախադասութիւնն կամ հովանաւորութիւնը:

Մարտի 11-ի մէջ, Հայերուն հանդէպ իր յայտնաբերած բարեկամութեան վկայութիւնները բազմաթիւ են: Կը բաւէ յիշել մի քանի օրինակներ: Նահատակաց Երաշխաւոր, 1915 Ապրիլ 24 Փողոցը, Մանուկեանի նուիրումը յուշաքարի, իր կրօնական շնորհը մի քանի ընդունեալութիւնները Հայ պաշտօնական անձնատուրութիւններուն եւ առաջին հերթին Վաղդէն Ա. Կաթողիկոսին (1970-ին եւ

1979-ին) ու Հայրապետին յանձնած սրբազան քարը զոր Ոսկան վարդապետ, 1672-ին, Ամսթերտամէն Մարտի 11-ի փոխարեւած էր եւ իր մահէն յետոյ գետնի տակ մարտի 11-ի յիշատակը: Կարող եմ ասել, որ Հայ հայրական ցեղատոգնութեան, Հայ Դատի առնչութեամբ միշտ ունեցած է յստակ եւ ուշադրաւ յայտարարութիւններ: Դատապարտած է թուրքերուն ոճ-բարոյն արարքները եւ պաշտպանած Հայ Ժողովուրդի քաղաքական արդար իրաւունքները: Կը վերջիչենք երկու յայտարարութիւններ որոնք ինքնին խոստեն են:

1970, Նոյեմբեր 20-ին, Մարտի 11-ի մէջ, Սեւրի դաշնադրի յանձնակալի հանդիսութեան առթիւ՝ «...Անհրաժեշտ է նախ ապահովել ձեր ներկան, պահելով վառ ձեր ազգային զգացումները, եւ յետոյ դառնալ զէպի ապագան զինքով ինքնուրոշման հարցը: Անցեալին, Փրանսան այս իրաւունքը ձեռնցաւ կարգ մը Ժողովուրդներուն, այսօր պարտականութիւն ունի նոյն իրաւունքը ձեռնցալու Հայերուն եւ Հայաստանին: ... Կառավարիկ ստեղծել Հայ Դատի եւ Հայութեան Պաշտպան Մարմին մը, բովանդակելով իր մէջ ա՛մէն քաղաքական հոսանքի Փրանսացիներ, որպէսզի գերուին ու պահանջներ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մօտ, Լա Հէյն միջկազմային Ատենանի առջեւ՝ հայութեան արդար իրաւունքները»: Իսկ, 1982 Ապրիլ 24-ին, Մարտի 11-ի մէջ, Եղեռնի ողբերգման առթիւ, որպէս Փրանսայի Ներքին Գործոց նախարար՝ «Կուզէի կոչ մը ուղղել Մարտի 11-ի Պուշ - տի - Ռոնի եւ Նոյնիսի Փրանսայի բոլոր Հայերուն: Ձեր դատը լսելի եղած է՝ ստիպան պիտի չկարենայ յաղթանակել՝ եթէ չպաշտպանուի բոլորին կողմէ յաղապտութեամբ, հանդարտութեամբ եւ արժանապատուութեամբ: Բռնի ուժի ա՛մէն արարք ու եւս աւելի ա՛մէն ահաբեկչական արարք, ա՛մէն եղեռնափորձ, ա՛մէն ուռմբ, ուրիշ արդիւնք պիտի չծնի՝ եթէ ոչ հեռացնել ձեզմէ անոնք որոնց համակրանքը այսօր արդէն ձեզի հետ է: Գիտեմ որ հոս գտնուող ա՛մէն ոք համակարծիք է այս տեսակետին: Փրանսական կառավարութիւնը պիտի օգնէ ձեզ յաղթանակել տալու համար ձեր տեսակետը...»:

Կասթոն Տըֆէնը կ'երթայ միանալու հայութեան բարեկամներու փառանքին որ Փրանսայի ապագային եւ ապագայական հողին վրայ պայքարեցաւ յանուն մարդկային իրաւունքներուն, յանուն իրաւագրկում ժողովուրդներու իրաւունքներուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀԵՌԱՏԵՍԻՆ Ա. ԿԱՅԱՆԸ ԾԱԽՈՒ Է

Հնարութիւններէն առաջ իսկ, ծանօթ էր որ հեռատեսիլի կայաններէն մէկը պիտի ապագայանացուի, նոյնիսկ եթէ ձախը յաղթէր եւ ընդհանրապէս կը խօսուէր երկրորդ կայանին - Անթէն 2-ի մասին: Անակնկալ մեծ եղաւ Զորքաբերի օր, երբ Մշակոյթի եւ Հաղորդակցութեան նախարարը՝ Լէոթար, յայտարարեց թէ ընտրուած կայանը՝ Առաջին էր - Թէ - ԷՖ 1 - :

Այս լուրը բաւական իրարանցում ըստեղծեց անմիջապէս եւ պարզ է որ, ըսկիցը մըն է զեռ, որովհետեւ Ա. կայանը, ա՛մէնէն հինը, այսինքն՝ առաջինը, տեսակ մը խորհրդանշէ է եւ սրբապնդութեան պէս բան մը կը թուի, անոր «վտարումը» հանրային շրջագոտիէն: Այս որոշումին յանդէպ համար, տարակարծութիւնները հարկ էր հարթել նաեւ նախարարատնի եւ նախարարին միջեւ, որոնք մեծամասնութեան նոյն հոսանքին չեն պատկանիր: Ի վերջոյ յաղթած է Երաք, քանի որ Լէոթար երկու կայան կ'ուզէր ծախու հանել, աւելի արագ իրադրութիւնը համար ազատական քաղաքականութիւնը, զոր նոր մեծամասնութիւնը խոստացած էր:

Ժողովրդական կայանը, քանի որ ա՛մէնէն մեծ թիւն ունի գիտողներու, հակայայտ մը ունի նաեւ եւ ուրեմն կը թուի թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ ձեռով մը ապագայէ կարգաւ եւ փորձել փաստը տալ թէ անհատական ձեռնարկներու պատկանելին ետք, կայանը բաց պիտի չունենայ: Ա. կայանի ներկայ տնօրէնը չուրանար բացը: Կը բացատրէ որ Անթէն 2-ի հետ, տարեկան նոյն նիւթական գործունութիւնն ունին, բայց Թէ - ԷՖ 1, 130 հոգի աւելի կ'աշխատեն, ուրեմն տարեկան 100 միլիոն Փրանք աւելի կը ծախսեն: Տարեկան 2,5 միլիարտ մուտք ունի (60%-ը՝ ծանուցումներէն): Այս գումարէն 520 միլիոն Փրանք կը վճարուի Թէ - Տէ - ԷՖ-ին (Թէ-Տէ-Ֆիլիպին-Փրանսեզ) իր յայտագրերուն սփռումին համար, 780 միլիոն՝ վարչական ծախք, 1200 միլիոն

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԱՐՍԵՅԼ ՅՈՎՀ.-ՊԵՏՐՈՍ ԺԼ.Ի

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԵՏՐՈՍԱՐ
ՏԱՆԵ ԿԻՒԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԸ
ՀԱՅՈՑ

Հայ կաթողիկէ կաթողիկոս պատրիարքը, Զորքաբերի, Մայիս 21, ժամը 16:50-ին կը ժամանէ Մարտի 11 Մարինեան օդակայանը: Յովհ. Պետրոս ԺԼ. կ'առաջնորդուի Հայ կաթողիկէ վերափոխման Եկեղեցին (26 ռիւ Սիպիէ), որ ժամը 18-ին կուտայ հայրապետական իր առաջին օրհնութիւնը:

ՊԱՐԱԿԱՆԱՅ ԼՈՒԻՐ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՎԻՐԱՆՈՐՈՒԱԾ

Իրաքի հողամասը գտնուող Զապէտատի ռազմահատարին վրայ կոնակէն վերադարձուելով Հայ գինուոր Նորիկ Բաբայան Մայիս 10-ին փոխադրուած է Արաքի (Իրան) «Ղազա» հիւանդանոցը եւ ենթարկուած վերահաստումի: Հայ երիտասարդը չուրջ տարի մը առաջ անցած էր գինուորական ծառայութեան: Առողջական վիճակը լաւ է:

ամբողջութեան համար: Ծառաթական 98 ժամ միջին հաշուով սփռումի համար, կայանը 1-492 հոգի կ'աշխատեն, որոնց 300-ը՝ լրագրող:

Հաղորդակց է որ բաց ունեցող հաստատութիւն մը շատ յաճախորդ ունենայ եւ սակայն, արդէն իսկ գնումի թեկնածուները դիրքը կը հրմշակեն: Հերոսան, Մոյսէթ - Հէնըսի, Հաշէթ, Եւայն, Եւայն: «Անթէն 2», այս կարգադրութեանէն ետք, կը գառնայ Երկրին Զայնը:

Եթէ մեծամասնութիւնը գոհ է, ընդդիմութիւնը շատ բուռն կերպով կը յարձակի այս ծրագրին վրայ: Թէ - ԷՖ 1-ի անձնակազմն ալ մտահոգ է, գործադրելուները (300-էն 400) անխուսափելի կը նկատուին: Ի դէպ, կառավարութիւնը ջնջեց վարչական արտօնութիւնը գործադրելուներու համար: Այս օրէնքը ի գորտէ կը գառնայ Ազգ. Ժողովի քուէարկութեանէն ետք, այսինքն՝ Յունիսի վերջ, շատ հաւանաբար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՐԲԱԶՈՎ հեռատեսիլին խօսելով, վերջապէս արտայայտուեցաւ Զերնոպիլի աղէտին մասին, ցաւակցութիւնները յայտնելով գոհնու ընտանիքին: Ճշդեց մեռելներու թիւը՝ 9, եւ վերադարձու (ոմանք շատ ծանր վիճակի մէջ)՝ 299: Տրամադրութիւն յայտնեց Ռեկլին հետ հանդիպում ունենալու, ուր եւ երբ որ յարմար է:

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՏԵՍ

ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՈՐԷՍ - ՄԱՅԻՍ 5 / 12)

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

Ազգային, Հայաստանի եւ Վրաստանի նկարներու գործերը տօնական մթնոլորտ ստեղծած են Թիֆլիսի պետական պատկերասրահին մէջ: Յուշահանդէսի զինուոր թեման աշխատաւոր մարզէն է՝ մեր ժամանակակիցը, ու անոր կամքով,

տաղանդով վերափոխուած երկիրը: Կան նաեւ Արարատի ձիւնածերմակ գագաթները, կապիւական լայնարձակ տարածութիւններու կապոյտը, եւ Վրաստանի թէյի ու խաղողի տունկերուն զմրուիտը ներկայացնող պատմաւոններ:

Եղած են ժամանակներ, որ զազաններու արքան ընտանք է հիւսիսային Հայաստանի մէջ: Խորհրդային Միութեան մէջ առաջին անգամ անոր կամքի միացորդները յայտնաբերուած են այդ շրջանին մէջ: Հնազանքները յանդած են այս եղբակցութեան, երբ պեղած են Հայաստանի ամենաբարձր լեռան՝ Զառապագաթ

Արագածի հարաւային լանջերու վերին մասերու գերեզմանաբլուրները: Գիտնականներու կարծիքով հնագիտական այդ յուշարձանը կը պատկանի Ն. Ք. երրորդ հազարամեակի վերջաւորութեան մինչեւ ԺԲ. - ԺԱ. դարերու միջեւ գտնուած շրջանին: Կը գտնուի 1100 մեթր բարձրութեան եւ երեւանէն չուրջ 20 քիլոմետր հեռավորութեան վրայ: Այդ գերեզմանները երեւանի համայնքի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ամպիոնի վարիչ Ս. Եսայեանը թանկ է, որ շատ մեծ գիտական նշանակութիւն ունին ու լոյս կը սփռեն Հայ կական լեռնաշխարհին մէջ աւելի քան չորս հազարամեակի առաջ ապրած հեռավոր նախնիներու մշակոյթի ու կենցաղի պատմութեան վրայ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱՆԻՐԱՆԻԿ ՍԱՐԵԱՆԻ ՀԱՏՈՐՆԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Որքան ալ նահանջ մը նշմարուի մշակութային մեր կեանքին մէջ, որքան ալ տպաւորութիւնը ունենանք թէ կ'ապրինք զբաղան ճշմարտութեամբ, իրողութիւնը այն է, որ Հայը բոլորովին չէ պարպուած իր էութենէն եւ անոր զբաղանութիւնը մեռեալ տարր չէ տակաւին:

Հակառակ երկիրները ցնցող արիւնահեղ բախումներու, հակառակ քաղաքակրթութեան անհասկերու վրայ դրած զորեղ ճնշումներուն, Սուրիա - Լիբանանէն՝ Եգիպտոս եւ Եթովպա, Իրանէն՝ Ամերիկա երկրորդ շունչ մը կը տարածուի, որ չի նմանիր հոգեւարքի մէջ եղող հիւանդի ճնշումութեան: Երեկոյթներ, պարային խումբեր, երգահանդէսի ու նուագահանդէսի ելոյթներ քիչ թէ չատ խօս կը ներարկեն թոքերու: Թերթեր, ամսագրեր, պարբերականներ, լոյս տեսնող կարգ մը զերբեր՝ անոյշ խօսքերէ տարբեր ազգային մշակոյթ զարգացնող յատկութիւն ունին եւ արուեստի նախադրեալն անդին, արուեստի կայծերու ցոլեր կը պարունակեն: Մէկ ծայրայեղութենէն զէպի միւսը դացող մեր գնահատումները պէտք է կարուկ կերպով մերժեն, «հայկական է՝ անարժէք է», այնպիսի պահու մը մանամաղ, երբ օտարները քարոզական մեքենաներով, իրենց տափալուծիչները կը վերածեն արժէքի, տազանդի, միջպագային անուններու:

Եթէ չունինք Պեռնար Փիլոսոփիան, ունինք սակայն դատական կազմեր եւ քրեանադատ միտքեր, որոնց պարտականութիւնն է շինարար աշխատանք եւ ոչ թէ կործանարար դործ կատարել:

Գրական ստեղծագործութեան մը պարագային, անշուշտ, ամէն ոք չի՝ հասնիր սպասուած արդիւնքին: Լաւին հասնելու լաւագոյնիմ մօտեցաւ ամսագր անհրաժեշտ է անթիւր թեքելը՝ սրտեղծութիւն ու երեսակայութիւն: Կացութիւններու խորհուրդը լուծելու գիտութիւն: Հեղինակի մը ճիշդերը չեն գոհացներ անպայման քննադատը, որովհետեւ ան չի՝ խաբուի ըստերու ու նախադասութիւններու պերճանքին, բայց անոր ալ իրաւունք չի՝ տրուի, արհամարհանելով նոյն տաղրակին մէջ լեցնել ամբողջ հայ գրական ստեղծագործութիւնը:

Եթէ փորձուի բազմաթիւ կեղծ մը ստեղծել կարգ մը հայ հեղինակներու հատորներուն եւ «Ափսոսքով» հեղինակներուն մէջեւ, պիտի տեսնուի, որ մեծ տարբերութիւն մը չանջատելի զանոնք իրարմէ: Բայց մին կը դառնայ անուանի, իսկ միւսը՝ արհամարհուած:

Երեւի օտարը աւելի համով է. ասոր համար ալ Հայը կը մեղրանայ, երբ գրէ Ֆրանսէնէն կամ անգլերէն:

×

Ահա՛, հայերէն երկու նոր հրատարակութիւններ: Զիրար ամբողջացնող, իրանահայ հեղինակ Անդրանիկ Սարգսի հատորները, որ ամբողջութեամբ են քան պատմութեանը՝ բոլորն ալ հէքահեթի մը պարզեւած վայելելով կարգադրելիք գրութիւններ: Գրադէտի խմբով, զբաղող զիտող հեղինակ է Սարգսն: Զարմահայն ու Իրանը, Կալիաթան եւ Հնդկաստանը կը մօտեցնէ մեր հատորութեան: 1946-ին եւ անոր յաջորդող տարիներուն գրութիւնները ո՛չ միայն հնութիւն են իրեն պատմութեամբ, այլեւ յետամնաց երկիրներու բարեբերութեան, սովորութիւններու, նախապաշարմաներու ու թշուառութեան այնպիսի գրուածքներ, որոնք խորթ եւ նոյնիսկ անբարեբեր պիտի թըւէին արեւմտեան ժողովուրդներուն: Այդ է պատճառը, որ եւրոպացի հեղինակներ, իրենց թէ սպասած ըլլային եւրոպական մտածողութեան ազդեցութեամբ, իրենց ընթերցողները հետաքրքրելու ու զարմացնելու համար կը գիտեն արեւելեան «նորութիւններու»: Դժուար է ստուգել թէ՛ ո՛ր աստիճան կը յաջողին իրենց ձեռնարկներուն մէջ: Ես աւելի հաստատ կ'ընծայեմ այդ ժողովուրդներուն մէջ ապրող,

անոնց ատօրեան ու կեանքը բաժնող, անոնց հետ շագործուած մեր զբաղանքներուն:

Ա. Սարգսի «Բախար ու Ամիա», «Երկաթէ ձիով ֆուրքոյր», «Սագանգարի մահը» եւ ուրիշ պատմութեան գեղեցիկ կերպով կ'արտացոլեն իրենց միջավայրի կեանքն ու ոգին, խաւարի ու չքաւորութեան մէջ տուալտող ժողովուրդներու տառապանքն ու չարաբանքը: Կրօնական մոլեռանդութեան սարսափելի աւերը, թշուառ մանուկներու ամբողջ աշխարհը: Մանուկներ, որ հայ չունին ուտելիք. դաւաճար իսկ չունին դպրոցի մասին: «Միթէ՞ դպրոցը լաւ բան է» կը հարցնէ անոնցմէ մին: Երբ զբաղան պատասխան կը տրուի, կրկին կը հարցնէ. - «Եթէ դպրոցը լաւութիւն ունի, ինչո՞ւ էսքան անգութ, էսքան անխիղճ մարդ է Բախարի տղան. չէ՞ որ Երազում էլ է դպրոց գնացել, ֆրանկում էլ...»:

Ճիշդ չէ՞ տղեկին տրամաբանութիւնը: 25-ը որ մտքի այդ փառարանները չեն սորվեցներ թէ ո՛րիչէ կուգայ անգիտութիւնն ու անխելութիւնը, այլ միայն զբոսայիտներու մէջ կը թիմեն ազգայնամոլ զգացումներ, կրօնական չինոս տոտապէներ, որոնք յետագային պիտի դառնան ընկերային ու քաղաքական սխալ ըմբռնում ու զերբարարութեամբ: Ասոր մէկ ցայտուն ապացոյցն է «Տանիկը» պատմութեամբ: Հայ զգրողներու ատկութիւնն է այդ «բարեկիրթ» եւ «աշխարհաքաղաքայի» տաճիկ հանդէպ: Որքան ալ հայ ջարդող սուլթաններու ու ցեղասպանութիւն կատարող պետական մեքենայի արտադրութիւն ըլլայ տեղութիւնը, Հայուն յատուկ չէ միայն եւ փոքր հասակէն պատարագութեամբ է այդ բոլորին՝ արտաքին ճնշումներով:

Անդրանիկ Սարգսի պատմութեանը մեծ մասամբ, իր սեփական կեանքի զբոսապանքն են եւ կ'ընդգրկեն սարսուռները, երիտասարդական ապրումները, անիշ անգին՝ հասուն տարեքի յուզումները, գեղեցիկութիւններու հիանալի հոգի ուղեկցումները: Եթէ Լեւոնտի մէջ, ուսանողական շրջանի բարեկամի մը հանդէպով թիւթարում մըն է գէպի անցեալի սէրեր ու խանդավառութիւն, եթէ Իտալիա մուտքը քնարեղական «Խանձաւաճախ»-ի ուրիշ մը կուտայ իր ուղեկցումներուն ու սպասելներուն, աւելի «Ես տեսայ Հայաստանի Փաքիդու»-ը կը ցնցէ իր ողջ էութիւնը: Հայաստանը՝ Վ. Համբարձումեանն է. պաշտամունք ունի անոր հանդէպ եւ էյֆէլի բացատնէ անորձեղի սեղմումը, գեղեցիկ երազի մը իրականացումն է: Գիտնականին հանդէպ ունեցած յարգանքը կը հասնի երկիւղածութեան:

Հակառակ մեծ Հայուն հանդէպ ունեցած բուռն սիրոյ, ինծի կը թուի թէ՛ հեղինակը վերապահութիւն մը ունի հայրենիքի ներքին կառուցելի հանդէպ: Առաջին պատմութեանը՝ «Բեռի Զաւեմը մը», 1946-ին Պարսկաստանէ կատարուած ներգաղթի գեղարուեստական նկարագրութիւնն է: Հեղինակը կ'անձնաորուի քեռի Զաւեմով: Գիւղի ամբողջ բնակչութիւնը կը մեկնի Հայաստան. բնակչութիւնը կը մնայ ինք ասանձին, զիտալով հանդերձ, որ «մեմուքիւնը» համարուած է զոյալութեան: Որքան ալ տարիներու աշխատանքին տէր մնալու կամքը պատճառարան է, չի՛ համարել ընթերցողը. գիտէ, որ ներաշխարհի հրամայականն է, իր ընկերային գերբաւորումն է ատկալ:

Ումէօ եւ Ժիւլիէթի ուսման իրագործութեան հոգիին արտայայտութիւններ են պատանեկան շրջանի վերաբերող զբոսայիտ «Սիրահարը»- իսկ աւելի իրապաշտ՝ վերջին տարիներուն գրուած «Օմի եւ մահուան միջեւ», «Ռումես», որ սկսուեց մէկ գիմնակարգով՝ պատմութեանը:

Անդրանիկ Սարգսն գիտէ թէ «Երազայում վաղուց են թօթափել փեղապիղի մեղա լուծը: Ասիական ժողովուրդներն են որ գեռ քարքափում են խաւարի ու

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ԳՐԱՅԻՆ

ԱՌԱՔԵԼԻ

ՀԵՔԵԱԹԸ

ԳԱՐԵԳՆ ԲԵՍ

Հայաստանում կայ մի քաղաք էր քաղաքում՝ երկաթուղային կայարան, կայարանում՝ ռեստորան, ռեստորանում՝ բուֆէտ, բուֆէտում էլ՝ Առաքել անուանով մէկը: Բայց դեռ հանգիստ թողնենք Առաքելին ու դանք ռեստորանին: Ռեստորանի դուռ ռեստորանի առաւօտից իրկուսն՝ ոնց որ հարսանքատուն:

Քաղաքից մեկնողները ճանապարհը զոյգները նրանց հասել էին բերում, բարի ճանապարհի մի թաս օղի, կոնեակ խմում: Նոյն պատիւն էլ քաղաք եկողներին զիմարողներն էին անում: Օրտայ մէջ եթէ մի դնացք դար, մէկն էլ դնար՝ էր ուրիշ: Ժամ չէր անցնում, որ դնացք չկանգնէր կայարանում: Քաղաքից մեկնողներին ու քաղաք եկողներին էլ՝ թիւ - համար չէր: Ինչպէս որ, ռեստորանը չունէ քաղաքի ժամանակ չէր ունենում:

Բանը որ մի թասով վերջանար՝ ոչինչ: Մէկ - մէկ մարդիկ երկրորդ թասին էլ էին անցնում, երրորդ թասին էլ, չորրորդ թասին էլ: Հասնում էր նրան, որ ինչպէս ասում են, չունէ տիրույթ չէր ճանաչում: Գնացքը շարժում էր անդի, իսկ մեկնողը, հանգիստ, դեռ խմում, հա՛ խմում էր: Պատահում էր որ հարձակ ճանապարհ զոյգը կարծում էր, թէ ինքն է մեկնողը, արագ դնում ու վազոն էր բարձրանում, իսկական մեկնողն էլ կարծում էր, թէ ինքն ճանապարհ զոյգը է, տոմար հանում, պարզում էր նրան:

- Տոմար, - գոռում էր, - տոմար չմոռանա:

Ինչ կարող էր անել, հարբածին ու իմարին մէկ համարի:

Էտ դեռ ոչինչ, բա որ բանը, մէկ էլ տեսար, կուտելուն էր հասնում, իրար հայցոյցելուն, տուրու դմբոցին... Դրանք ինչ կ'ասէք: Ինչպիսի աղմուկ - աղաղակով էր լցւում ռեստորանը, որ աստուած հեռու պահէ: Էտեղ է, որ օգնութեան էր հասնում միլիցիոները ու մեկնողին միլիցատուն տանում, ասելով.

- Գնա՛նք, դնանք, քո մեկնելու տեղը հիմա մեկ մօտ է:

Թողնենք սրանք գնան միլիցատուն, իսկ մենք դառնանք մեր բուֆետային Առաքելին: Նրա մէջը չմեռնի, թաց տեղ նստողը չէր: Թէ երկու - երեք շիւղ օղի, մի էտքան էլ կոնեակ պահեստից էր վերցնում, տասը էտքան էլ՝ պետական դրաներով պետական խանութներից էր բերում, բուֆէտի գներով սպասքնում եկող - գնացողը վրայ ու ստացած փողը զրպանը դնում: Ինչպէս որ, նրա քէֆին քէֆ էր հասնի:

Ու հէնք քէֆ էլ անում էր: Ծանօթ տղաները, խմելիս, նրան չէին մոռանում.

- Առաքել, ընկերացիր մեկ:

Առաքելը, բերանը մի պատու հայ դրաները մոռացած, մի գլուխ խմում էր: Ու առաւօտները ուշքը գլխին աշխատանքի եկած մարդը իրիկունները տուն էր գնում ոտից - գլուխ հարբած: Տեղ էր հաս.

ստրուկի համակերպութեամբ տանում են այդ անարգ լուծը...», բայց նոյն մօտեցումը չունի եւ չի փորձեր հակազդել խորհրդապաշտական սնտիկութիւններու: Չեմ կրնար մտածել թէ՛ Պոմպիլիի նման մոլեռանդ մըն է ան, բայց ինչո՞ւ ամէն առիթով կը դիմէ Աստուծոյ ողորմածութեան, կ'աղօթէ անոր, օգնութիւն կը հայցէ շարունակ, փոխանակ դիմելու իր ներքին ուժերուն: Հաստատեցաւ իր տիպարներու բերնին մէջ հակնայի է Աստուծոյ փառաբանանքը, սակայն ինք ալ առիթ չի փախցնէր, ամէն վայրկեան աչքերը երկնէ ուղղելէ, ինչ որ տկարութիւն մըն է եւ չի զօրացնէր իր գրականութիւնը: Սակայն բոլոր պատմութեաներն ալ ունին ներքին զօրաւոր կառույց եւ Սարգսի զբաղան ինքնապատուկ ոճը կ'արժեքաւորէ իր հատորները:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

նում եւ ոչ կնոջը՝ մի քաղաք խաղալ երեխաներին՝ մի համբույր:

Կինը նախատում էր նրան.

- Հերիք ինչքան խմես, այ մարդ, ասում էր, - բա մի օր ուշքը վրայ չտեսնե՞մ քեզ. բա մի օր երեխաները հայրական մի խօսք չստեն քեզից:

- Սո՛ւս, - գոռում էր Առաքելը, - ինչ տղամարդ, որ չխմի:

Գեար որ դես է, մէկ էլ տեսար՝ մի քանի ցամաքեց: Կնոջ համբույրները գետ չէր, ցամաքեց:

- Մի հայելու մէջ նայիր, տես ինչ ես նման: - մի օր խօսքը մարդուն տեղեց նա:

- Ինչի՞ եմ նման, - ասանց հայելու մէջ իրեն նայելու, հարցրեց Առաքելը:

- Չուրի, - կսկիծը սրտում, պատասխանեց կինը:

- Ձէ՛նդ, - գոռաց Առաքելը, հետ էլ ձեռք բարձրացրեց կնոջ վրայ:

- Ինձ պէտք է կնկայ վրայ ձեռք բարձրացնող մարդը, իմ երեխաներին պէտք է հարբեցող հայր:

Ասաց կինը ու երեխաներին վերցրած, հերանց տուն գնաց:

- Գնում եմ՝ գնա, - կնոջ ետեւից նստեց Առաքելը, - կարծում ես տունից քեզ չեմ ապրելու:

Ապրելը՝ ապրեց, բայց վա՛յ նա տարելուն:

Առաւօտեան գնում էր աշխատանքի, իրիկունը դալիս տուն, իսկ հետեւի դէպքերու գերեզմանոցի պէս մոթ ու լուս մի աշխարհ:

Վերջը նոր էր, ցաւը դեռ խորը չէր ու Առաքելն իրենը շարունակեց, դեռ տակին. - ասում թէ մէկ էր խմում, հիմա երկու խմեց, երեք խմեց, չորս խմեց:

Ու մէկ էլ, որտեղից - որտեղ, հրաման եղաւ. վաղուանից կայարանին ռեստորաններում՝ ոչ մի խմել: Մարդիկ թէ քաղաքից մեկնողներին ուղում են պատուել, ինչդեմ. ուտելիք ինչքան տես, ստուր լիմոնադ, հանքային ջրեր՝ ինչ քան տես: Նոյնն էլ՝ քաղաք եկողներին զիմարողներու ժամանակ:

Հասկացողները հասկացան, որ հրամանը ոչ թէ իրենց դէմ է, այլ իրենց օգտին:

Ու մեր յիշած ռեստորանը միանգամից խաղաղուեց. ոչ աղմուկ - աղաղակ, ոչ կոխ - հայհոյանք, ոչ միլիցիա - միլիցատուն:

Չհասկացողներ էլ եղան: Դրանց մէջ ասումներ մեր Առաքելը: Ծառա եղաւ. դու՞ լուս, որ ինձ արեւելում ես խմել, քոնի՞ դիմանի ես, որ ուղում ես չորացնել իմ եկամտի աղբիւրը: Սրանց գէշը արեւմտայ պէս կը խմէ էլ, ուրիշները կը խմացնէ էլ, արա՛ ինչ կարող ես:

Իսպախ մեծ - մեծ բրտեց, յետոյ գլխի ընկաւ, որ, ախր, բուֆէտում եղած իմ միջքը երեկ հաւաքել - տարել են: Ասկէ թէ՛ վերջ խմելք ծախելուն: Թող վեր լինի. իրեն ինչ: Փառք Աստուծոյ, իմ մեկուն հօ վերջ չի՛ լինի: Իսկ ասանց իմ մեկուն՝ ինչ կ'անեմ:

Դրա համար էլ ժամը երկուսի մօտերը գնաց խանութ, երկու շիւղ օղի ասում, մէկը՝ տանը, երկրորդը՝ «Ջերմութիւն» չէ՛ մէջ լցրած, որ կասկածող չլինի, աշխատանքի տեղում խմելու համար: Խաղախմում էր, հետո էլ ցուցադրաբար դանդաղում:

- Տեսէք ի՞նչ օրի են հասցրել ձեր թասային Առաքելին, որ մեռողի պէս արագ թողած, հանքային ջրին է տուել իրեն:

Մի հարցնող լինէր էլ, - ասէ՛ք, երբ ես հանքային ջրին տուել իրեն, երբ ես ընկեցայ կողմերը հարբած, ոտքի վրայ հաղիւ էր կանգնում: Բուֆէտի կալուածականի մօտին էլ՝ չեմ ասում. նայելիք մարդու սիրտ էր խառնում:

Ռեստորանի մեծաւորը մի օր խնդրեց ինչեց նրան:

- Առաքել, - ասաց, - խնդր գլուխդ հաւաքիր, վերջը վատ կը լինի:

Առաքելը քմիծաղեց:

- Սրանի՞ց էլ վատ, - փնթփնթաց նա:

- Հա՛, դրանից էլ վատ:

Երեւաց՝ բարեկամի խօսքը տեղ հասաւ: Երեկոյեան օրօրուելով որ ասում կուտ, կանգնեց հայելու առաջ, մեծաւորի տնայնի արեց:

- Առաքել, խնդր գլուխդ հաւաքիր, վերջը վատ կը լինի:

Քիթի տակ ծիծաղեց:

- Դրան նայիր, - ասաց ինքն իրեն, ինչ է սովորեցնում ինձ:

Պիտի հետաքրքար, երբ զարմացած տեսաւ, որ հայելու միջից ուրիշ մարդ է նայում իրեն. դէմքի ոտքերը ցեղանաւ, աչքերը խորն ընկած, երեւի գոյնն էլ՝ մեռելի գոյնը ձեռք օրինակ:

- Վա՛հ, էս է՞ս եմ: Ինչ եմ դարձել:

Տեղի էր, որ կոնց խոսքը յիշէր: Չյիշէր, հարկեցող մարդուն յիշողութիւնն որոնելից:

Մեղքը հայելու վրայ գցեց:

Դու էիր պակաս, որ աղաւաղես ինձ: Ուսաց, գետնին թափուած չէր լեց մէկը ձեռքն առաւ, տուեց, ջարդուփշուր արեց հայելին:

Իմացիւ՞ ում հետ դորձ ունես...:

Անկողին մտնելիս՝ որոնեց:

Մի շարքի աշխատանքի չեմ գնա: Թող տեսնեն իմ վերջը վատ կը լինի, թէ՞ բոլորովին:

Եթե ընդհանուր օրուայ առաւօտեան տան խմելի վերջին բաժակը դատարկեց եւ ընտանիքի ճանապարհը բռնեց: Ինչպէս իր քայլում, ասես մի յաղթանակից դէպքի միտն էր գնում:

Ոտքը ներս դրեց թէ չէ, չէմ գնա: Դիմացը ոչ թէ իր բութիւնն էր, այլ՝ հրաշքի պէս մի բան: Ինչ ասէիր, որ չկար էտ տեղ. տեսակ - տեսակ գոյ - գոյ, որոնք տուփեր, ափսոսանքի մէջ՝ հազար ու մի ուտեստեղէն, ալ ու ձախ շարքում ծաղիկներ եւ էնպիսի մաքրութիւն, որ իր օրերում բութեւր տեսածը չկար: Զարմանալիս ամէնից շատ էն էր, որ օդի ու գիւնի չկար, ու մէկ էլ, որ բութեւրում ալ ու ձախ էր շարքում: Եղբայր խաղաղութեամբ, կուկլայի պէս սիրուն մի կին: Աչքերին չհասնող:

Կամաց կամաց առաջ շարքուց:

Իստեղի դու ի՞նչ ես անում, - դարձաւ խնայ կոչում:

Բութեւրումսին էտպէսի հարց չեն տայ:

Դու ես բութեւրումսին, - ծիծաղեց Ստեփանը, - դու որ բութեւրումսին ես, բա ես ի՞նչ եմ:

Իտ դու ինձ մի հարցրու, - դէպի խօսող չըլուցեց կինը:

Ստեփանը, էն է հա՛, տեղում պիտի քարանդակ: Այ քեզ հրաշք. առջեւ կանգնած էր իր կինը:

Աչքի՞ն, - ճշաց նա, - էտ դու՞ ես:

Ինտորումսին հարա - հրոցի տեղ չի, քաղաքացի...:

Քաղաքացի՞, - իրեն կորցրած, ժպտալ ուզեց Ստեփանը: - Ես քաղաքացի եմ, Աչքին, ես քո մարդն եմ: Չճանաչեցի՞ր:

Կոնց աչքերը կատարութիւնից պլպլաւեցին:

Դու քեզ ճանաչում ես, որ ես ճանաչեմ...:

Ստեփանը սարսափահար ետ - ետ գնաց ու, գլուխը կախ, թողեց ղեկորները: Ո՛ր դնաց: Ի՞նչ իմանամ: Երեւի գնաց իրեն ճանաչելու:

Եւ հէնց էտ րոպէին երկնքից երեք բաժակ ստուր, համով - հոտով հիւթ իջաւ: Ինչ էս հէքեմթը գործի, երկրորդը՝ կարգապահի, երրորդն էլ՝ դաս առած առաքելների համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՈՐ

Վերջերս Ղափանի մէջ տեղի ունեցած է խորհրդահայ երաժշտութեան փառա-տօն մը: Այս փառատօնին նպատակը եղած է հայ երգահաններու ստեղծագործութիւնները ներկայացնել Հայաստանի հեռուոր շրջաններու աշխատանքութեան: Փառատօնին մասնակցած է մեծ պատուիրակութիւն մը՝ երգահաններէ, երաժիշտ - մեկնարաններէ, երգչուհիներէ, համոյթներէ կազմուած, նախագահութեամբ՝ Հայաստանի երգահաններու միութեան վարչութեան նախագահ Եղ-ուարը Միրզոյեանի: Չորս օրուան ըն-թացքին արուած են շուրջ 15 համերգներ: Փառատօնին առաջին անգամ նուազուած են հայ երգահաններու կարգ մը նոր ստեղծագործութիւնները:

×

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ

Հայաստանի Նախարարներու խորհուրդին կից պատմութեան եւ մշակութի յու-շարձաններու վարչութիւնը մեծ աշխա-տանք կը կատարէ յուշարձաններու ու ստամախարութեան եւ անոնց պահպան-ման ուղղութեամբ: Նոր սկզբունքի մը համաձայն ամէն մէկ յուշարձան կամ միջ-նադարեան տապանաքար կը նկատուի միաւոր յուշարձան, ու կ'արձանագրուի յուշարձաններու ընդհանուր ցուցակին մէջ: Կամոյթի շրջանի ուսումնասիրող խումբը յայտնաբերած է 1190 խաչքար ու տապանաքար, 200 վիմաքիւր արձանադը-րութիւն: Կարձանագրուին հնագիտական ու ճարտարապետական յուշարձաններ, ամրոց, բնակավայր, դամբարանադաշտեր, գիւղատեղիներ, եկեղեցիներ եւայլն: խումբը յայտնաբերած է շարք մը արժէ-քաւոր յուշարձաններ ինչպէս՝ Արծուա-քարի, Բաթիկեանի, Հաքոտաւորի, Նո-րադուղի մէջ տարածուած Բ. Ա. երկ-րորդ - առաջին հազարամեակներու պատ-կանող դամբարանադաշտեր, Ծաղկաշէնի, Արծուաքարի գիւղատեղիները եւայլն: Յայտնաբերուած են անյայտ 14 եկեղե-ցիներ: խումբը յայտնաբերեց ողբերգուած է «Ազատ քաղաք»ի քառախորան եկեղե-ցեցիին յայտնաբերումով (Է. դար):

×

ՓՈՂԱՅԻՆ ՆՈՒԱԳԱՆՈՒՄԲԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒՄԸ

Երեւանի քաղաքապետարանի փողային նուազարումը, որ հրաւիրուած էր մաս-նակցելու Լիւթիմիւրի փողային նը-ւազարումներու միջազգային մրցումին, մեկնարանելով Պաշտօնեանի եւ Չալո-վաքի գործերը՝ շահած է ոսկէ մետալ մը:

- Է՛յ Մարկոս, պոռացի յանկարծ, երբ դուն էն լիւթու պատրաստուցաւ:

Կեցաւ, ետ նայեցաւ հարցական նայ-ուածքով մը:

Մեծ ճիւղ մը վատնելով դարձայ դէպի դրան կողմը եւ խնայեցի:

- Հասցեդ ունիմ, ըսի, քեզի անպայ-ման Սաթիւնիկին թոփիկէն պիտի զրկեմ, գիտցած ըլլաւ:

Գլխովը հաստատեց:

- Լաւ լուրերդ ինձի կը բաւեն, ըսաւ ու քաղեց գնաց:

Գնաց Մարկոս, եւ ես հիմա, նայելով անկէ թափուր մնացած անկողինին, որ վստահ եմ պիտի լեցուի ամենակարճ ժա-մանակի ընթացքին, կը մտածեմ մարդ-կային յուզումնալից կատակերգութեան վրայ:

Ինչ կատակերգութիւն, Աստուած իմ: Խորհիւ, որ Մարկոս լացուց զիս: Եւ ինչ ըրաւ ինձմէ՛ այդ արցունքը իւրեւ չա-մար: Համբուրեց: «Ժամ առաջ դուն ալ կ'ըլլես, ախպար» ըսաւ ինձի: Եւ այս «ախպար» ըսուը, որ տեղի - անտեղի, օրը տասն անգամ կը ջգտանայի զիս, այս անգամ սիրտէս դարձաւ զիս: Ո՛րն է ճըշ-մարիտ պահը, իրական պահը, երկու-մարդոց երկարատեւ փոխ - յարաբերու-թեան մէջ: Ո՛ր թաքնուած կ'ըլլար այդ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈԶՈՒՄՆԵՐ

Մ Ի Ա Յ Ե Ա Լ - Ն Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

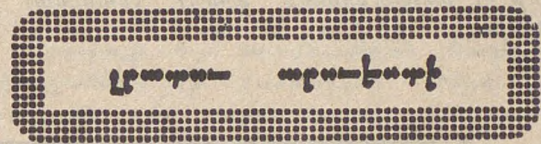
Եղեռնի 71-ամեակին առթիւ հրապարա-կային ողբերգութի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Ապրիլ 20, Կիրակի, յետմի-ջօրէին, Նիւ - Եորքի «Թայմս Սքուէր»ի մէջ, 2500 Ամերիկահայերու մասնակցու-թեամբ:

Ձեռնարկի ընթացքին ելոյթ ունեցած են ամերիկացի քոնկրէտմէններ, Նիւ - Ճորջիի նահանգային Ներկայացուցչական Ժողովի անդամ Հայթայի եւ այլ դէմ-քեր:

Նոյն գիշերը ամերիկեան ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի կայաններ արձագանգ հանդիսացած են այս հաւաքոյթին, - ո-րուն մասնակցած են 120 վերապրողներ:

Ուսթրիական հայ կեդրոնի «Յովնան-եան» սրահին մէջ, Ապրիլ 24-ի իրիկունը, տեղի ունեցած է քաղաքական հանրաժո-ղով մը, որուն ներկայ եղած են 800 Հա-յեր՝ գնահատելու շրջաններէ: Բացումը կա-տարած է հանդիսավար՝ Ռիչարդ Չը-

×

ԱԼԻՆ ԷԹՄԷԲԵՆՆ

Ապրիլ 17-էն Մայիս 10, Ալին էթմէ-հեան Ալիսենի Սերինիան ցուցարարին մէջ ներկայացուց իր ջրաներկերը, որոնք լայն դիմադրանք արժանացան արուես-տասէր հասարակութեան մը, ինչպէս նաեւ վաճառական քննադատներու կողմէ: Այս վերջիններէն՝ Օլիվիէ տը Սէռ, կը գրէ, ի մէջ այլոց, տեղական մամուլին մէջ. - «Դաստատու է Վիլյէնով - լէ գ'Ա-վինետո. Համեստութեան բոլոր առաքի-նութիւններն ունի, բայց առաջնակարգ րան է՝ հանձար ունի: Եւ աւելին՝ ջրա-ներկի հանձարը, որ փոփոխութիւն չի հանդուրժեր: ... Ալին էթմէհեան ճշմարտութեան մեծ նկարիչ մըն է: Այն ճշմարտութեան, որ քիչ կ'ըսուի, որով-հետեւ վախ կը պատճառէ: Ի՞նչ գործի եւ ի՞նչ գեղարվեստութիւն սակայն, մէկ դէմ-քէն՝ բնականաբար մը»:

պահ, պարապի անցնող, հոսող դացող սովորական անհամար ժամերու եւ օրերու ընթացքին: Եւ պատահաբար սապէս կու-տայի. իրական պահը սա վերջինն էր: Մնացեալները խաբէական էին, սուտ, կեղծ: Եւ ճիշդ չէր ուրեմն մարդ մը դա-տել, մինչեւ որ չհասնէր այդ վերջին վայրկեանը, այդ ամենաբարձր վայր-կեանը: Մարկոսին մէջ ալ իրաւ մարդ մը կար, որ կը պահուէր կոշտ մարմնի մը մէջ, կամ անտաշ նախապատիւներու ետեւ: Համբուր մը, արցունք մը ամէն ինչ երեսան կը հանէր, անքին կը հէք մարմնական կոշտութիւնները եւ մօրէ մերկ կը թողուր իրաւ մարդը, համբուր-լի մարդը, որ այս անգամ չէր ամենա-իր մարդկային այդ մերկութենէն, կեղծ հագուստներ հագուելու պէտքը չէր ըզ-գար, դոնէ մէկ - երկու վայրկեանի տե-ւողութեան մը համար:

Օ՛, հայր, իմ պաշտելի ու սիրելի հայ-րու, դուն որ վաղուց հող դարձած ես հիմա, դուն ալ այդպէս չէ՞ր ասե-նար մերկանալ, դուն ալ չէ՞ր վարա-ներ համբուր մը գալնելու դաւիդ երե-սին, արցունքով մը թրջելու անոր տա-քուի ճակատը: Դուն ալ միայն քանի մը գերազանց վայրկեաններու ընթացքին չէ՞ր որ վրայէ կը գար նետի իբրեւ թէ քեզի այնքան վայրկեանով ու անհանգիստ հագուստները եւ դիմացս մնացիւ այնպէս

պուճեան: Հայ Դատի Ուսանողներու գրասենեակի տնօրէն Վահ Եագուպեան կարգացած է տեղեկագիր մը՝ ամերիկե-ան քոնկրէտմէններ տարուող քաղա-քական աշխատանքներու շուրջ: Օրուան զլխաւոր բանախօսը եղած է Պենճրմի Ուիլիքըր, զոր ներկայացուցած է Հայ Դատի Յանձնախումբի առնականութեան Լէօ Սարգիսեան: Բանախօսը անդադարձած է ՄԱԿ-ի Մարդկային Իրաւանց եմթա - յանձնախումբի 1974-էն ի վեր ցեղասպա-նութեան շուրջ պատրաստելիք տեղեկա-գրի ելեւէջներուն, յարուցած խոչըն-դաններուն, յատկապէս 1984 - 1985 թը-րականներու թրջական ճշումներուն, եղ-րակացնելով. «Որպէս պատմաբան հակա-թուրք չեմ, սակայն կ'ընդգրկեմ այն ե-րեւոյթին դէմ, թէ թուրք պատմաբան - ներ եւ ներկայ իշխանութիւններ քաղու-թիւնը չունին պատմական վաւերական դէպք մը ընդունելու, այնպէս ինչպէս բրաւ Արեւմտեան Գերմանիա»:

×

Ուսանողներ մէջ, Ապրիլ 22-ին, Ծե-րակոյտն ու Ներկայացուցչական Տունը յիշատակած է հայ նահատակներու օրը, յարգանք ընծայելով 1915-ի մէկուկէս միլիոն Հայերուն: Ծերակոյտի նիստին բացումը կատարած է Քարլ Լեւի կոչ ուղղելով թուրքի կառավարութեան՝ ճանչնալու Հայերու դէմ կատարուած ցե-ղասպանութիւնը: Ծերակոյտական Փիթ Ուիլսըն յարգանք ընծայած է Յեղասպա-նութեան վերապրողներուն՝ որոնցմէ շա-տեր Ամերիկա դացած էին իրենց կեանքը վերսկսելու: Բազմաթիւ ծերակոյտե-կաններ խօսք առնելով զօրավիշ եղած են ցեղասպանութեան ճանաչման: Ներ-կայացուցչական Տան նիստին բացումը կատարած է Չարլզ Փաշայեան: Խօսք առ-նելով թոնի Բոնէօ նշած է. - «Ժամանակն է որ թրքական կառավարութիւնը գիտակ-ցութեան գալ եւ ճանկնայ թէ ինչ պա-տասխանատու չէ Օսմանեան կայսրու-թեան մէջ պատահաններուն», կոչ ուղ-ղելով ամերիկեան կառավարութեան ճանչնալու հայկական ցեղասպանութիւ-նը: Պիլ կրին ցաւ յայտնած է, որ 1985 Դեկտեմբերին Գոնկրէսը չվաւերացուց թիւ 192 քանաձեւը, տեղի տալով թուր-քի կառավարութեան ճշումներուն:

ինչպէս բնութիւնը ստեղծած էր քեզ, այսինքն՝ իբրեւ գեղացող եւ յուզուող մարդ...:

Մարկոս գնաց եւ ես տակաւին չեմ ա-զատած զիս յուզող հազարամէկ խոր-հուրդներէ: Յուզուած եմ, թէ եւ գիտեմ թէ երբեմնի սենեկակիցս, այդ տարօրի-նակ Մարկոսը, զիս ապահովարար մոռ-ցաւ դեռ սա նըբանքին խորը չհասած իոկ: Ի՞նչ փոյթ: Այդպէս է: Ես միամիտ չեմ: Մարդը այսպէս շնորհած է: Հիմա ան այլեւս ոչինչ կը յիշէ քիչ առաջուան մեր արցունքներէն: Իր պզտիկ պայու-սակը շարժած, ինքնաշարժի մը կամ օթո-պիւտի մը մէջ, իր տանը ճամբուն վրայ, աշխարհի ամէնէն երջանիկ մարդն է: Եւ լուր անգամ չունի որ իր ետին, հիւան-դանոցի այս մոայլ սենեակին մէջ, թո-ղուց մարդ մը, որ կը շարունակէ յուզ-ուիլ իր ստեղծած տեսարանով...:

(Շաբ. 31)

ԶԳՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԸ ԶԵՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒՄԸ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ-ՄԿՐԻՑԻ
ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 22, լիշտակ
Աշխարհագրացի և Զորավարացի Հայոց
որդ կատարեցան ի հերոսամարտի Սարգս-
յանի 1918 թվ. վառ հաղթանակի
հաղթանակը :

Այս առթիվ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
երեկոյեան 6-ին, մասնաւոր հոգեւոր-
ական կը կատարուի Սարգսյանի մէջ
հաճախողներուն համար :

Կը քարոզէ՝
ՆԵՐՍԵՆ Ժ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵՆԸ
Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը մա-
նակցելու հոգեհանգստեան յարգանքի ա-
պօք քննելուն, և նորոգելու Սարգսյան
պատի հերոսներուն սգով :

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՌԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր
Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովը
կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր ան-
դամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդ-
հանուր ժողովին, որ պիտի գումարուի
Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ,
Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին :

Ժողովի վայրը -
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France
Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր ժողովին
համար տրուած միակ հրաւիրագրերն են :
Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յար-
գով իրաւաստե անդամներէն, որ անձա-
պէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ
թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչև
Նոյեմբեր 22, իրենց փոխանորդաբ-
րը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդ-
հանուր տնօրէնին կամ զանոնք ղրկեն հե-
տեւեալ հասցէին :

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.
ՕՐԱԿԱՐԳ

1.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի :
2.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետու-
թեան :

3.- Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնակա-
ն վարչական ժողովի :

4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեկշիռ
Յանձնախումբի :

5.- Առաջարկներ եւ թեկադրութիւններ :
6.- Գնահատանքի բանաձեւեր :

Ի ԴԻՄԱՅ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԶ. ԺՈՂՈՎ
Պ. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենագրար Ատենագրար

1986, Մայիս 8
Սեպ Պրուֆ, Ն. ձ.

ԾԱՆՈԹ.- Կը խնդրուի իրաւաստե անդ-
ամներէն, որոնք չեն կրնար անմա-
պէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր ժողովին,
իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւա-
ստե անդամներ :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՆՏՐԱԿԱՆ
Ս. ԹԱԿԵՆՍ

Համաձայն Սենտրալի Թաւրոյի Ս. Թա-
կեան Եկեղեցւոյ կանոնադրին, Ընտրու-
ական Յանձնախումբս փակեց թեկնածու-
ներու արձանագրութիւնները Մայիս 4-ին :
Կը հրաւիրենք թաղին եւ շրջակայի
ժողովուրդը մասնակցելու ընտրութեան
որ տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ մէջ :
Մայիս 25, Կիրակի օրը, ժամը 10 - 18 :

1.- Ընտրութեան կրնան մասնակցել 21
տարեկանը լրացնողները :

2.- Անհրաժեշտ է «քարթ» տրուել
թիթէ՝ ներկայացնելու :

3.- Ոչ մէկ լիազօրագիր ընդունելի է
րացի բժշկական հաստատագրի :

4.- Ընտրողները պարտ են ստորագրել
պաշտօնական ընտրութեան տետրակը :

Ստորեւ կուտանք 20 թեկնածուներու
անունանցանկը, որոնցմէ պիտի ընտր-
ուին միայն 11 անձեր :

Աստիկան Ղազարոս, Պապոյեան Սա-
ղիկ, Պարիկեան Հայկազ, Պեքմալի
Տիգրան, Էթարեան Պարտապար, Համբ-
եան Յովհաննէս, Յակոբեան Արթուր,
Գումարեան Սամուէլ, Գարրիշեան Ա-
ւազ, Գարրիշեան Պաշիկ, Գարրիշեան
Վաղդէն, Գաղանձեան Սարգիս, Գա-
եան Ներսէս, Գէորգեան Միհրան, Մա-
թիկեան Աւետիս, Միքայէլեան Յար-
թիւն, Թաւրոյեան Թաւրոյեան Գրիգոր,
Զորաբեան Սիմոն, Թորոնեան Սարգիս :
ԵՍ ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

DIMANCHE 8 JUIN A 15 H 30
THEATRE DE L'EMPIRE
41, avenue de Wagram - 75017 PARIS
à l'occasion du 40e anniversaire
de sa fondation la JAF présente :

si l'Arménie
m'était
Dansée

JAF — ԺԱԶ —
Avec le concours de ses ensembles
folkloriques
— A R A X E — S A S S O U N —
— A R A G A T Z —
— 60 artistes —

Prix des places 120 - 100 - 80 - 50 Frs.
LOCATION
— Librairie Paloyan - 9, rue de Trévisé,
75009 Paris - Tél. 45.23.24.97 — Benlian -
53bis, Bd. Rodin - Issy les Moulineaux —
Djizmedjian - 31, rue Paul Déroulède - Bois
Colombes - Tél. 47.81.09.72 — Café Philippe -
Place Carnot, Alfortville — JAF - 6, Cité du
Wauxhall, 75010 Paris - Tél. 42.08.76.49 à par-
tir du 15 mai du lundi au samedi de 15h à
19h — Théâtre de l'Empire - Ave. de Wagram
75017 Paris à partir du 2 juin.

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՈՆԻՆ
ԱՌԹԻ

Մայրերու Տօնին առթիւ Կապ. Պաշտ. Սեն-
Սէն - Ժեռովի մասնաճիւղը կազմակեր-
պած է պոստալ մը օթօքարով, Երկուշաբ-
թի, Մայիս 26-ին, առաւօտեան ժամը
9-ին : Ժամագրովայն՝ Սեն - Ժեռովի
Ֆրանսական դպրոցի առջև : Համակրող-
ներ եւ փափաքողներ ղրկել հետեւեալ
թիւին. - 91 - 06 - 29 - 65 :

ՄԱՐՍԷՅԻ
«ՍՈՒՐԻ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18-30ին,
Հայ Կաթնաղիկ Եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibie — 13001 Marseille

նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-Ի
Կաթնաղիկս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթնաղիկ Հայոց
ՀԱՅ ԲԱՑՄԱՆ ԳԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՑՈՒԹՅՈՒՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10-30-ին Վերափոխման
Հայ Կաթնաղիկ Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պա-
տարագ :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթնաղիկս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ
Կաթնաղիկ Հայոց
Յաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աղօթա-
բոյր :

Մարտիի եւ շրջակայի հայ գաղութը կը հրաւիրուի գոյգ հա-
ղիսութեան :

ՅՈՒՇԱՅԵՏՐ

ԿԱՊ. ՊԱՇՏ. Փարիզի մասնաճիւղի ընդ-
հանուր անդամական ժողովը, Շաբաթ,
Մայիս 17, ժամը 16-ին, Մշակոյթի Տու-
նը, 17 ռի Պէտ :

ՆԱԿՏԻ ՌԵՆԵԱՆ

Կապոյտ Պաշտ. Անիէն, Պուս - Բոլոմպի
եւ Արթանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան
դաշտահանողէն Յունիս 29, Կիրակի ժամը
11-30ին Ռալի Փարիզի մէջ (Արթանթէօյի) :
Մանրամասնութիւնները յետագային :

imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

NOEUD D'OR

A. BAJAKJIAN

24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS
2e cour à gauche

Tél. 42.81.33.21

RESTAURATION
ET ENTRETIEN
DE TAPIS ANCIENS

Ձ ԵՐ Հ Ի Ն Գ ՈՐ Գ ԵՐ ՈՒ Ն
Ն ՈՐ Ո Գ Մ Ս Ն
Թ Է Պ Ա Հ Պ Ա Ն Մ Ս Ն Հ Ա Մ Ա Ր
Վ Ս Ս Ա Հ Ե Լ Ի Հ Ա Ս Յ Է Մ Ը

CROIX BLEUE

Séminaire de culture arménienne des-
tiné aux Moniteurs - Monitrices de la
Colonie de Bellefontaine
17 - 18 - 19 mai

à la M.C.A. d'Issy-les-Moulineaux
rue de la Défense

SUJETS DEBATTUS
Eglise Arménienne
..... DIKRAN CHIRVANIAN
Histoire - Géographie Arménienne
..... MIREILLE BARDAKJIAN
La Cause Arménienne
..... GORUN APIRIKIAN
..... et PHILIPPE KARAGULIAN
La Musique Arménienne
..... BEDROS ALAHAYDOYAN
Les Contes et Légendes Arméniennes
..... HELEN MERDJANIAN

Պ. Ասատուր Աճէմեան,
Տիկին Բերկուհի Փիլիքեան եւ զաւակ-
ները՝ Անտրէ եւ Ալէն,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեց-
եալ քրոջ եւ զարմուհիին՝
ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ, Կիրակի, Մայիս
11-ին :

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Ուրբաթ, Մայիս 16, ժամը 8-30-ին Փա-
րիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին,
ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն -
Փարիզիէն դերեգմանատունը, ամփոփ-
ուելու համար ընտանեկան դամբարանը :
Որեւէ մահագոյ զրկուած չըլլալով, կը
խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Ի ՅԵՇԱՍԱԿ

Մարտիէն (Պոստի), Տէր եւ Տիկին
Գրիգոր Պոստեան, ի յիշատակ՝ վարդա-
նի խնամքին, անոր մահուան առաջին տա-
րեկարձին առթիւ, կը նուիրեն 200 Ֆ.
«Յառաջ»-ի բարդաւաճման :

ՈՒՆՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի հայ հաւատացեալներու ուխ-
տագնացութիւնը դէպի Սէն - Մարիմ
Մայիս 19-ին, ժամը 10-30-ին :

Հանդիսաւոր պատարագ, առաջնորդու-
թեամբ՝ Մալեան եւ Լեւոնեան վարդա-
պետներու :

ԵՆՈՐՀԱՎԱԿ

Մարտիի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ վարչութիւնը ընտրակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները
Եկեղեցւոյ պաշտօնութեան համար. -

Մալախեան - Ալթունեանի հոգ.ին առ-
թիւ. - Մալախեան ընտանիք 100 Ֆ. :

Միքայիլ Մեթիսէֆեանի հոգ.ին առթիւ. -
Տէր եւ Տիկին Միհայ Իսքէնտէրեան 100
Ֆրանք Պոստեան Հայրենակցական Միու-
թեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պեքեան
100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աս-
լանօղլու 100 Ֆ. Ս. Պաշտ. Դարեանի
Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Իշէի 100 Ֆ., Տէր
եւ Տիկին Նորայր Իշէի 100 Ֆ. Համազգա-
յին դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Արման 50 Ֆ.
Համազգային դպրոցին :

Միքայիլեան Պապանեանի թաղման առ-
թիւ. - Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Գալ-
փազեան 100, Տիկին Բրիտանի Տէր -
Ստեփանեան 50, Տէր եւ Տիկին Թադեոս
Պապանեան 200 Ֆ., 200 Ֆ. Հ. Բ. Ը.
Միութեան, 200 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ
Երզնախումբին, Ալէն Պապանեան 200 Ֆ.
Հ. Բ. Ը. Միութեան, Տէր եւ Տիկին Ար-
ման Ժալի 200 Ֆ., Ժիլպէր Պապանեան
200 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան դպրոցին,
Տէր եւ Տիկին Հ. Կէօքիւրեան 500 Ֆ.,
Պ. Երուանդ Միքայէլեան 1000 Ֆ., Տէր
եւ Տիկին Երուանդ Միքայէլեան 500 Ֆ.
Եկեղեցւոյ դպրոցին, 500 Ֆ. Հ. Բ. Ը.
Միութեան 500 Ֆ. «Յառաջ»ին, Պ. Ալպէր
Միքայէլեան 100 Ֆ. :

Սահակեանի թաղման առթիւ. - Տէր եւ
Տիկին Զորպանեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տի-
կին Երուանդ Վարդուհեան 100 Ֆ. Սա-
մուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Թար-
թալեան ընտանիք 200 Ֆ., 1500 Ֆ. Սա-
մուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Տէր
եւ Տիկին Յովհաննէս Գույումեան 300,
Պ. Կարապետ իշտիկեան 100 Ֆ., Պ. Յա-
րութիւն Մալեան 100 Ֆ. :

Ազնիւ Երմանեանի հոգ.ին առթիւ. -
Տէր եւ Տիկին Պաշտ. Անիէն 500 Ֆ.,
200 Ֆ. Հ. Բ. Ը. Միութեան, 200 Ֆ. Ս.
Պաշտ. Դարեանի, 100 Ֆ. «Յառաջ»ին,
100 Ֆ. «Աշխարհ»ին, Ալբի Տիկին Բե-
րուզ Տէր - Մարգարեան 100 Ֆ., Տէր եւ
Տիկին Յակոբ Փափազեան 150 Ֆ. Սահակ
- Մեսրոպ Երզնախումբին, 150 Ֆ. Գու-
սան Երզնախումբին, «Գուսան» Երզնա-
խումբ 150 Ֆ. Սահակ - Մեսրոպ Երզնա-
խումբին, 150 Ֆ. «Գարուն» Երզնախում-
բին, Միհայեան ընտանիք 200 Ֆ. Սահակ-
Մեսրոպ Երզնախումբին, Տէր եւ Տիկին
Տօնապետեան 100 Ֆ., Յովսէփեան ընտա-
նիք 100 Ֆ. Ս. Պաշտ. Դարեանի Տէր
եւ Տիկին Շաւարշ Փիլիքեան 100 Սահակ
- Մեսրոպ Երզնախումբին, 100 Ֆ. Ս. Պաշ-
տ. Դարեանի, Սահակ - Մեսրոպ Երզնա-
խումբին անդամները 500 Ֆ., Տէր եւ Տի-
կին Գուրգէն Փիլիքեան 100 Ֆ., Տէր եւ
Տիկին Տիգրան Ղազարեան 100 Ֆ. Գու-
սան Երզնախումբին, Տէր եւ Տիկին Պեքե
Կարապետեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին
Յակոբ Թաշեան 100 Սահակ - Մեսրոպ
Երզնախումբին, Տէր եւ Տիկին Տիգրան
Պեքեան 100 Ֆ., Ս. Պաշտ. Դարեանի,
Դարեանի Միութեան 200 Ֆ., Տէր եւ
Տիկին Մարտի Կարապետեան 100 Ֆ. Գու-
սան Երզնախումբին, Տէր եւ Տիկին Արշամ
Պապանեան 200 Ֆ., Օր. Տորոմեան 100
Սահակ - Մեսրոպ Երզնախումբին :

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ

Ա. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

19-րդ դարու վերջերս և 20-րդ դարու սկիզբներուն արեւմտահայ գրական սերունդը դառն ճակատագիր ունեցաւ։ 1885 - 1886-ի համալսարանի կոտորածներու սարսափները, անոնց յաջորդած պարտադիր գաղթին ու տարագրութիւնը, աստանդակաւ թափառումները, գրական արտադրանքի համար աննպաստ պայմանները, քաղաքական կեանքը, երբեմն չհասկցուող իրականութիւնը՝ այս ամէնը իրենց կնիքը դրին այդ սերունդին բանական գործունէութեան վրայ։ Երկու տասնամակի ընթացքին հայ ժողովուրդի արեւմտեան հատուածին հասած երեք ծանր ողբերգութիւնները ստիպեցին տալանդաւոր գրողները որ չօգտօնեն անսովոր թեմաներ՝ եղեռն, ինքնապաշտպանական զօտեմարտ, կամաւորական կռուի կոչ։ «Նոր գրականութիւնը, - կը նկատէ Գրիգոր Զօհրապ, - ճիշդ այս դրոշմը, այս կնիքը կը կրէ իր վրայ, ամէն ինչ տառապանք է հոն, ամէն ինչ աղաղակ է եւ բողբոջ։ Հայկական ջարդերու ականատես գրականութիւնն է։ Ժողովուրդը մտայն, բաւական դաշտի պէս փայլատակող, մահամօտ ու արիւնքներով գրականութիւն հայկական ճակատագրի պէս»։ Ահա այդ սերունդի նշանաւոր գէժերէն մէկը՝ Սուրեն Պարթեւեանն է, որու գեղարուեստական գործը եւ հրապարակախօսութիւնը 20-րդ դարու սկիզբներու հայ գրականութեան ուշագրաւ էջերէն են։

Սուրեն Պարթեւեան (Սիւսակ Պարտիկ-պանեան) ծնած է 1876 Պեկեմբեր 15ին, Կ. Պոլիս, Գաւրդիւղ։ Նախնական կրթութիւնը ստացած է հոն, ապա ուսումը շարունակած Պէրպլերեան եւ Կեդրոնական հաստատութիւններուն մէջ։ Աշակերտական շրջանին ան աչքի զարկած է գրասիրութեամբ, որ չէ վերապահ Արշակ Զօպանեանի ուշադրութեան։ Ան 1895-էն պատանին կը վստահ «Ծաղիկ» հանդէսի խմբագրի աշխատանքը։

Արեւմտեան սուլթանի համարի կազմակերպած Հայերու կոտորածներէն մագապուած Ս. Պարթեւեան խումբի մը հետ (Արշակ Զօպանեան, Երուանդ Օտեան, Սիւսանիստ եւ ուրիշներ), հայ գրողներու խմբի միւսի աշակերտութեամբ, 1896 Օլիմպոսին կը թողու ծննդավայրը։ 1896 - 1898 Փարիզ կը հետեւի Սորբոնի համալսարանի գրականութեան դասերուն որպէս ազատ ունեցողի եւ ներկայ կ'ըլլայ Արշակ Զօպանեանի տունը տեղի ունեցող գրական հասարակութիւնը։ 1898-ին տեղափոխուելով Անգլիոյ, Մանչեսթր կը հրատարակէ «Վազուան ձայնը» թերթը, որու հրապարակումները եւ մասնաւորապէս, «Մեք» առաջնորդող ժամանակակիցներու (Ա. Զօպանեան, Երուանդ Օտեան, Ա. Արփիարեան) եւ մամուլի («Նոր կեանք», «Բնորոշակէս») վկայութեամբ, գրական մանրէֆեստի արժէք ունեցած են եւ հիմը դրած «Կոստին քարոզը»ի գաղափարաբանութեանը։ Ի դէպ, Ս. Պարթեւեան իր «Վազուան ձայն»ի մէջ առաջինը եղած է հրատարակելու Սիւսանիստի անգլերէնի բանաստեղծութիւնը՝ «Մահաւոր տեսիլը», որով հաստատուած է Սիւսանիստի մուտքը գրական ասպարէզ։ 1900 - 1901-ին Փարիզ կը հրապարակէ նախ «Պարապան» երգիծական ինքնատիպ թերթը՝ «Գոռնի քարոզ»ի համար մարտնչող օրկան մը, ապա՝ «Ժողովուրդին համար»։ 1901 - 1902 Պարթեւեան խմբագրած է Լոնտոնի «Նոր կեանք»ը։ Գեղարուեստական առաջին գործերը՝ նովելներ, հրապարակած է մամուլի մէջ 1899-էն («Նոր կեանք»), «Ժողովուրդի համար», «Ազատ խօսք»՝ «Հայ տառապանքէն» եւ «Դէպքի ընդգրկում» խորագրով։ 1902 - 1908 ան կը գործէ ամերիկեան միջավայրին մէջ։ Պարթեւեանի մէջ 1904-ին հիմնած եւ շուրջ չորս տարի խմբագրած է «Արմենիա» անունով անգլերէն թերթը, որ 1908-էն լոյս կը տեսնէ Եւրոպայի տեսած է մինչեւ 1930 ։

Սուլթանի համարի կառավարութեան տապալումէն ետք, 1908-ին Ս. Պարթեւեան կը վերադառնայ հայրենիք։ Կիլիկիոյ նոր աղէտին օրերուն ազգային երես-

փոխան ընտրուելով, Չապէլ Եսայեանի հետ 1909-ին կը մեկնի Ատանա եւ Մերսին, անապատաւ մնացած հայ բնակչութեան նկատմամբ և բարոյական օգնութիւնը կազմակերպելու։ Հոն ան օրը օրին գրի կ'առնէ իր նոթերը եւ կը հրատարակէ գեղարուեստական - հրապարակաբանական արժէքաւոր գիրք մը՝ «Կիլիկեան արհաւիրքը» վերնագրով։ Կեանքին իգմբեկներն շրջանին Ս. Պարթեւեան հարաւորութիւն կ'ունենայ մամուլի մէջ լոյս տեսած իր նովելները հաւաքելու։ Նորերու հետ միասին կը հրատարակէ նովելներու երկու գիրքեր՝ «Քաղաքացի» (1910) եւ «Հայրենիք» (1911) ։

Պարթեւեանի կեանքի եւ գործունէութեան երրորդ շրջանը (1911 - 1921) կապուած է եղիպտահայ գաղթական ծառայելու հետ։ Հոն, ան հրատարակած է «Հոսանք» շաբաթաթերթը (1912), «Երգիծական տարեցոյցներ»-ու 5 գիրքերը (1914 - 1918), «Կարա» քաղաքական - հրապարակախօսական գրքուկը (1914), «Առաջատար յուշեր» գրական ալմանակը (1916), ինչպէս նաեւ հրատարակած է իր նովելներու երրորդ ժողովածուն՝ «Արեւիկի մատնանք», «Չայր հնչեց» վէպը (1915), «Ամառ քոյր» տրաման (1917)։ Ստեղծագործական այս շրջանին պարբերաբար հայրենիքի մէջ զանուկով 1913-ին Երուանդ Օտեանի հետ հրատարակած է թատերական ամսագիր մը՝ «Շուշան», 1919-ին՝ «Հորիզոն» թերթը, 1920-ին սկսած է «Զմիւռնահայ տարեցոյց»ի հրատարակութիւնը՝ լոյս ընծայելով առաջին գիրքը։ Սակայն հիւանդութիւնը ստատականու պատճառով կը վերադառնայ Ալեքսանդրիա, եւ ուր 1921 Յուլիս 10-ին, 45 տարեկան չբուրած կը վախճանի։ Եղիպտահայ համայնքը 1932-ին յուշարձան դնողով է գրողին շիրիմին՝ որպէս նշան սիրոյ եւ երախտագիտութեան։

Չապէլ կեանքի դժուակ պայմաններուն, Պարթեւեան ձգած է գրական ու հրապարակախօսական հարուստ ժառանգութիւն, որ մինչեւ այսօր արժանի ձեւով չէ գնահատուած եւ հրապարակուած։ Որպէս գրող եւ հրապարակախօս հանգէս գալով համալսարանի վարչապետ հայրենիքի եւ այնուհետեւ՝ երիտթուրքերու քաղաքականութեան շրջանին, տարագրութեան գրկանքներու եւ հետապնդումներու մէջ, հայրենասէր մտաւորականը մշտապէս աչքած ու տառապած է հայրենիքի բախտով։ Ան սրտի ցաւով արիւնքաւ էլքը դրած է մայր ժողովուրդի կրած սարսափներու մասին, ընդգրկումի ու կոտորածի բարձրացուցեր եղեռնի դէմ, մերկացուցեր է աշխարհի «քաղաքակրթութեան հօգուներ»-ու՝ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի պուրժուական կառավարութիւններու երկիւրեւորութիւնը։

Պարթեւեանի ժողովրդավար աշխարհայեացքը ձեւաւորուած է ազգային - ազատագրական պայքարի համաշխարհային փորձի, ռուս, եւրոպական եւ հայ գրականութեան ազգային աւանդութիւններու, ազգայնութեամբ։ Անոր գաղափարական հաստատումն ու գրական ճաշակի ձեւաւորման նպատակն էին գրական - հրապարակախօսական բազմաթիւ կապերը։

Յայտնի է, որ արեւմտահայ գրողները եւ մասնաւորապէս, երիտասարդ մտաւորական սերունդը, սկսած 1896 թուականի գեղերեւով աշխարհի տարբեր երկրներուն մէջ, առաջին պահերուն կ'իյնային իրարամերձ մտայնութիւններու եւ անկումային գաղափարներու յորձանոտ։ Պէտք էր մէկը, որ այդ մղձաւանքին սխալմամբ ու պայքարի կոչ ընէր։ Եւ ահա Ս. Պարթեւեան գործած տուային չեփորահարը, որ խզելով շուրջ երեք տարուան լուռութիւնը, ազգաբարեց. «Եւրոպայի շրջան մըն էր, որ անցանք, ալ ատեն է, որ մտածելու վարժուեցինք... մեր թերթը պոյճարի թերթ մըն է»։

Ազգային ազատագրութեան գաղափարներով սողողութեամբ հրապարակախօսութեան միւս էջերը՝ «Պարապան» երգիծաթերթը, «Կիլիկեան արհաւիրքը» աղ-

նարկներու գիրքը, «Արար» գրքուկը, «Հայ երիտասարդութեան» Մեր գրական գնահատումները», «Վազուան գործը» եւ բազմաթիւ այլ հրապարակախօսական յօդուածներ յոյս կուտան որ անհնար զործիւնն սրտի ցաւ եւ զայրոյթ պատճառած են պուրժուական շրջաններու մէջ իշխող այն յերիւրանքները, թէ իբրեւ հայ ժողովուրդի դառնալի ճակատագիրը ազգային խզմուծեան հետեւած է։ Պարթեւեան կը հերքէ այդ յերիւրանքները։ «Եւրոպական գիտնականութիւնն ի սպառ լքուած, մասնաւորապէս անկէ ալ յոյսը կտրած հայութիւնն այս անգամ, իր անհուն կսկիծին մէջ չունեցաւ նոյնիսկ միախառնուող Եւրոպայի կարծիքին եւ մամուլի կարեկից համակրութիւնը ու իրեն պատահած անհեղինակութեան ճիշդ ու յուզուած հասկացողութիւնը վայելելու։ Եւրոպան անտարբեր ու ծանրացած ականջով մը լսեց հայկական կոտորածներու այս նոր գոյժը...»։

... Ս. Պարթեւեանի գեղարուեստական ողջ ստեղծագործութիւնը նոյնպէս կը շնչէ հայրենասիրութեան եւ ազգային ազատագրութեան գաղափարներով։ Բայց այդ նոյն հայրենասիրութիւնը չէ, որ արտայայտած էին նախորդ սերունդի գրողները։ Իրապէս է Յ. Սիրունի, որ ժամանակաշրջանը ընտելացրելով կը գրէ. «Հայրենասիրութիւնը, որ Ալեքանի հոգիէն կը ծորէ, չէր կրնար, սակայն, նոր օրերուն դիմանալ։ Հայ հողը կը խրախուսէր իր ընդերքէն ու պայքարի կը կանչէր իր դասակները։ Կարելի չէր իր «հին հոգերով» դիմանալ ու փրկելը կարօտի երգելով։ Ինչպէս չէր իր պէտք էր, որպէս գիտնականը նոր հայրենասիրութիւնը։ Պէտք էին նոր երգեր՝ նոր տղաք խանդավառելու եւ կռիւ զրկելու համար»։ Մէկ խօսքով, ժամանակը կը պահանջէր դաժան կռուի երգ։ Ս. Պարթեւեանի «Հայ տառապանքէն» եւ «Դէպքի ընդգրկում» խորագրերով նովելները, «Կիլիկեան արհաւիրքը» աղնարկները գիրքը, «Չայր հնչեց» վէպը եւ «Ամառ քոյր» տրաման «ազգային շիրիմ» են, «նոր տղաք խանդավառելու» կռուի երգ։ Համարեա՞նք «Կարմիր տարիներ»-ու (1895 - 1896) արիւնքաւ արհաւիրքը՝ տարագրութիւնը, գաղթը Պարթեւեանի ստեղծած - գործական ծրագրի առաջին էջն են։ «Հայ տառապանքէն» (յետագայի «Քաղաքացի» գիրքը) խորագրով իր նովելները սրտի ցաւով ու զայրոյթով են գրուած։ Անոնց մէջ տրուած են տարագրութեան եւ զաղթականութեան կրած անլուր տառապանքները՝ մարդկային հոգիի աւերման եւ գեղարուեստական ընդհանրացման պատկերներով։ Պարթեւեան, արժանանալով պատկերասրահի թեման, այն կարծիքն ունի, թէ գերադասելի է միայն արեւն հեղեղներու մէջ, մահու եւ կենաց պայքար մղել, քան օտարին պատիւներու կոյր հաւատարմով երազներն ու խոշտանակը կորսնցնել։ Յայտնի է, որ պատկերասրահի թեման դարեւ շարունակ գրապնդուցած է հայ գրչին, երգչին, վրձինի վարպետները եւ ժողովրդական ստեղծագործութիւնը։ Պարթեւեան, հեռանալով առնչողութեան սահմաններէն, գաղթաշխարհի մէջ տիրող համատարած տրամութեան եւ թափառումներու մէջ կը գտնէ պատրանքներու, անգիտակից կիրքերու դատարկութիւնը եւ հայրենասիրութեան նոր վերագնահատում կը կատարէ։

«Քաղաքացի» գրքի վկայութեամբ մոթիվով պատրաստուած խորտակումն է, հարցերու ամէնէն հակառակ։ «Պուտ մը ջուր...» պատմութեամբ մէջ արկունքն ու աւերին փախչող տարագրութեան ծանր հոգեվիճակ կ'ապրէ, երբ կը տեսնէ թէ ինչպէս անգիտակցի նաւագետը՝ քաղաքակրթութեան լուսնալուսնի կողմէն կը մեքծէ նաւարկելու օգնութեան, մինչեւ իսկ «Պուտ մը ջուր» աղնարկները։ Ամէն տեսակ գրականութեան ու նուստապնդում կրած, տեղափոխութիւնն ու արիւն տեսած, շարագործութիւնն ենթարկուած են «քաղաքակրթութեան» ինչուստեղծ հերոսը առական կ'ապրէ եւ կը սթափի։ «Ասիկա կեանքիս մեծ երազն էր... Ո՛ր կերթայի կոր... Եւրոպայ», ազատ երկիր... «քաղաքակրթութեան ժողովուրդներու մէջ...»։ Գործողութիւններու զարգացման ընթացքին գրողը կը բացալայտէ դառն ճշմարտութիւնն այն մասին, որ տարագրութեան ընթացքում հայրենասիրութեան ունեցած ճամբաներու աշխատանքները ինչու ճիշդ է ու հաւանուած։ «Թերեւէ մէջ», «Քրիստոս» իրիկուն մէջ, «Փրկութեան բանակը» նովելներուն մէջ արդէն պատկերուած են գաղթականներու եւ տարագրութեան ողորմելի վիճակի այնպիսի եղելութիւններ, ո-

յ ու ռ ե ռ՝ Պ ա ղ ս ս է ն Հ Ա Ղ Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ԶՈՐՍ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐՈՒ
ՏՈՒԶՈՒԹԻՒՆ

Սոյն տարուան Մեծի Պահոյ Միջնորդ, Մարիա Ե. Կարեւոր անկիւնաքար մը հանդիսացաւ հետեւեալ հինգ երեսուսարկներուն -
ԱՐԳՐՈՒՆԻ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ,
ՎԱՐԴԱՆ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԻ,
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ,
ԵՐԱՆԵԿ ԶԱՆՈՒԹԵԱՆԻ,
ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՆՈՒԹԵԱՆԻ,
որոնք Դպրութեան չորս աստիճաններ տացան, առ ի գնահատութիւն իրենց մասնաւոր ծառայութեան Պաշտօնի Առաջնորդանիւս Ս. Գրիգոր Լուսաւորի։ Եւ կեղեցուց։

Յաւարտ Պաշտպան եւ Հանգստեան ժամերգութեանց տեղի ունեցաւ չորս աստիճաններու տուածութիւնը՝ ձեռնարկէ միւս Բարեկամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Ս. Աւագ Եպիսկոպոս Առաջնորդին եւ խորտակութեամբ Արթ. Տ. Օշական քննիչ, Գրքեանի, Ժեմանցի Ս. Կարապետ եւ կեղեցուց մէջ։ Ըստ աւանդութեան տուածութեան արարողութիւնը սկսաւ «արտաքոյ եկեղեցուց» ուր Սրբաբանը հատուկ լով ընծայեալներու մարգերը հրաւիրեց իրենք «գրեցուց» հանդերձ կղերի կոսաց։ Ապա աղօթքներու ընթերցումով եւ քրականներու հոգեպարար երգեցողութեան ընծայեալները հերթաբար շնորհակցանք գնանալով, ընթերցողի, երգչի, քննիչի եւ ջահելի պատիւները, սակաւ առ սակաւ ծնկադր խաղաղալով եկեղեցուց սեմին դէպի դար։

Տուածութեան արարողութեան կողմէն Սրբաբան Հայրը քարոզի ընթացքին տուաւ իր յորդորներն ու խրատները մայր թիկով իրենց աւելի բարձր աստիճաններ հիւրը ծառայութեան ձառնին վրայ ի փառս մեր եկեղեցուց եւ ի պաշտօնութիւն Արքիմ. Հայոց։

ԱՌԱՋԵՈՐԴԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ
ԻՐԱՎԻ

րոնք կը վկային եսասիրական աշխարհի շահամուտութիւնը եւ դեղերոգներու ծայր աստիճան խառնածութիւնը, անոնց պատրանքներու խորտակումը։

«Քաղաքացի»-ի հերոսները այն զաղթականներն էին, որոնք օտարութեան կը դիմէին դէպի արդիւնաբերական քաղաքները «տուրաններու երկիր»ը, լոյս փնտռելու։ Պարթեւեանի նոր հերոսները արիւնքաւ, յուսահատական, հոգիով փլուզուած ու ջարդերէն մագապուած, պատանաւ որոնալներ են։ Անոնք հայրենիքէն փախած են գիւղերը թողելու անգործութեան, դիակ դառնալու արտաքին, մէկ խօսքով՝ քաղաքական կուցութեան հարկադրուած։ Ուստի «Քաղաքացի» գրքի առանցքային հարցը այլով իրականութեան՝ սուլթանական թուրքի կատարած ոճրագործութեան դառնալի հետեւանքներու ցուցադրութիւնն է։

Գրողը յուզող խնդիրներէն մէկն այն է, թէ ինչ կը կատարուէր օտար տանքէլ տակ «ապաստան» գտած գաղթականներու հոգւոյն մէջ, երբ անոնք ստիպուած կը դիմէին խղճահարկութեան մուրաբի նեմալուծման։ «Քրիստոս» իրիկունով Լոնտոնն է, գաղթականներու համար աշխատանք մը։ Հերոսներու կեանքի ողբերգական դէպքերը տեղի կ'ունենան օտար տանքէլէն, որու ստիպարականութեան վրայ ծանոթութեամբ կ'ապրէին կերպարները ունեցած սէքը։ Գարշէլի կերպարները իրենց գէպի անարարականութիւնն մղուած աղջիկները ամէն քաղաքի իր կ'անցորդներին փշէլէին. «Գիւնտուներու դուռները կը գոցուէին ու կը բացուէին, ու կ'ենէն՝ կ'ենէն՝ կը մտնէին ու կ'ելլէին» անստույգ քայլերով ու երբեմն մարմններով։

Լոնտոնեան չիացած կեանքի կողքին գրողը կը ներկայացնէ նաեւ պուրժուական աշխարհի միւս երեսը՝ ծայրաստիճանի աղքատութիւն. «Ամբողջ ինքնամարդկութիւն մը կ'եղանակուէր այդ գիւղերուն մէջ։ Բոլորիկ ոտքերով լակոնները կը տոտ, սեցած դէմքերով լակոնները կը թաղալայէին ցեխին ու աղանդութիւններուն մէջ»։ Ահա, այդ երկու ծայրաստիճաններուն, ընկերային հակապայմաններուն մէջ ինչպէս գաղթականը կը փնտռէ իր ապաստանը, դուր երբեք չի գտնում։ (Մնացեալը յաջորդող)

ԿՈՐՄՈՒԱԾ ԱՐԶԵՍՏԻ ՄԸ
ՅԻՇԱՏԱԿՈՎ

ՃՈՐՏԱՆՈՅԻ
ՀԱՂՈՐԴՈՒՄԻՆ
ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

դերձակութիւն: Արհեստ մը թանկա-
ն, որ սեփականութիւնը պիտի դառ-
նար մէջ թիւով հայ երիտասարդներուն,
Պրանսա արտադրողի աշխատանքի
արկիւնը: Բայց տիրանալու համար
այդ ոսկի ապարանջանին, անոնք պիտի
ապառկէին անխնայ ու յարստեւ ճիւղե-
րէն, գործարանային մանաւանդ այն ա-
նեւուն դժուարին աշխատանքի, արդէն
կարծ ժամերէ վերջ, իրենց հանդիտի
պիտի պահէր յատկացնելով ձեւագիտու-
ն ապրելիքային դադրեթողփնելու, այլ
եւ որպէս սկսնակ, կար, մեքենայ ու
բոլորէ սերտելու, ընդհանրապէս երկրէն
վարձած հին հայ վարպետներու մօտ:
Ինչ ջընջներուն, օտարականներու աշ-
խատանքի աննպաստ պայմաններուն ներ-
ք, առաւելութիւն մըն էր ընտրել այդ
տեղագիրը, որունսմ ըլլալով մանաւանդ,
որ տեղացիք, յօժարակամ մերձեցում մը
էին տաճել հանդէպ դերձակութեան,
աւանդարար տան մէջ աշխատելու ե-
տակիին: Երկար ժամանակներու, բաժ-
ն, բաժնէր ու տարատ, օրապահիկի
մէջ սկսնակները պիտի կաղմէին, որոնց ի-
ննը մասնակցութիւնը պիտի ընծայէր եւս
կազմակերպ: Հայ դերձակները մեծ
աւանդաւ համաձ էին տեղացի յաճախորդ-
ներու մօտ: Յիշեմ օրինակի համար երկու
տարեանք, Լիւնի մէջ, Միտրոպեան եղ-
արք եւ Մովսէսեան, ամէնէն անուանինե-
րէն: Բայց հոյր, առաւ տարաւ նաեւ եր-
անի, բառին եզակի իմաստով՝ այդ
«աշխատող» արհեստը. ու տասնեակ
արքերը վերջ, այսօր, մատի վրայ ան-
յաճախ կարելի է համարի հայ երիտասարդ-
եր, որոնք չարունակէին իրենց նախ-
ններուն այդ տոճիկ աշխատանքը: Շատ
համակրելի ու հիւրասէր մթնոլորտ մը
այդ իրենց ընակարաններուն մէջ, գործող
դըրձակներուն շունչին տակ, շատե-
ղէ յիշեմ հին մօտիկ բարեկամներէս՝
Յովհաննէս Լաբրեան, Միտա Միրզէ,
Ղազար Զաքարեան, որպէս վկայ ուրիշ
չաւ շատերու: Այսօր, հանդատեան կոչ-
ուած մեր հայրենակիցներուն մէջ, պատ-
կաւելի համարնք մը կը ներկայացնեն
նախկին դերձակները, անշուշտ նաեւ
այլ տարածուած ուրիշ արհեստ մը կը
լարկողները՝ կոշիկակարներ, իր դանդաղ
ճիւղով: Տարիներու թաւալումով, նո-
րաւաւ հայ սերունդները պիտի ընդգրկե-
ն իր ընտանիքի տարբեր այլապէս ասպա-
րէներէ, ճիւղ տեղացի երիտասարդներու
պարտաստեւութեամբ: Անհամար է
թիւը հայ երիտասարդներուն եւ երիտա-
սարդհիւներուն, որոնք կը գործեն զը-

ԲալլՖ Ճորտանոցի վաւերագրական չար-
ժանկարը - աեւ՝ «Յաւալ», Ապրիլ 30,
աննախընթաց յաջողութիւն մը ունեցած
է: Ըստ ՎՏՐ-էն քաղուած տեղեկութիւն-
ներուն աւելի քան վեց միլիոն հոգի զի-
տած է զայն: Նման հազարդուամեք ընդ-
հանրապէս 1,5-էն 2 միլիոն հոգիի կողմէ
կը տեսնուին: Գերեմանիոյ կարեւոր կարգ
մը օրաթերթերը անդրադարձած են հա-
զարդութիւն: Ստորեւ կուտանք այդ զը-
րութիւններէն հատուածներ. -

«Սիւտաոյշէ Յայրունիկ» 21 - 4 - 1986 .
... Արեւելեան եւ Արեւմտեան Անատո-
լիոյ մէջ 1915-ի զարնսն աւելի քան 1.5
միլիոն Հայեր կ'ապրէին : Այդ շրջանի
լրենց երկիրն էր , որուն վրայ անոնք ի-
րենց պատմութեան եւ մշակոյթին զրոյշ-
մբ դրած էին : Թուրք կառավարութիւնը
Ա . Ալիարհամարտի խռովութիւններէ
պատճառով Հայկական Հարցը միշտ
լուծելի փորձեց : Այդ չսիրտած քը-
րիստոնեայ փոքրամասնութիւնը աքորը
ենթարկեց , մեծամասնութիւնը Սուրիոյ
եւ Միջագետքի անապատները զրկելու
Բռնապագծի ենթարկուողնէն Հարիւր
հազարներ ճամբան մետան . ալրեր
սպաննուեցան , կիները եւ պղտկէն
ըր ծախուեցան , բռնիօրէն կրօնաաւոյ-
նեցան ... » :

«Ֆրանգֆուրթեր Բուևոշաու» 21-4-198
- «Հայերուն ճակատագիրը, որ միայն
տասր տարիներ առաջ լայն չըջանական

բանահանքներու մէջ որպէս հաշուապահ
գրագրութիւն, այլ նաեւ շատ շատեր, զորմ
նազիտական, իրէքորպուտական, մե
քենական ու ճարտարագիտական բարձ
մակարդակներու մէջ, առանց նկատի առ
նելու բազմաթիւ բժշկիկներ, ատամնա
բույժներ եւայլն: Այս պարագայն աւել
քան բնական է, քանի որ անոնք ծնա
հոս, մեծցած ու ուսանած, ամբողջակա
կարելիութիւնով պիտի օժտուէին զիւրա
տիրանալու այդ գիւրքերուն:

Ողջոյն քեզ սակայն, հայկական դեր
ձակութիւն. թէեւ բացակայ այսօր, նը
ման կորսուած աւանդութեան մը.
մնտո սակայն որպէս յիշատակ, վա
պատկերովդ, հին օրերու աշխատանքնե
րէն մեր կեանքին:

ԳԵՂԱՄ ՏԵՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Հետաքրքիր պատճառ այս իրիկուն քննչի լրագրող եւ գրող՝ Բաֆ Ծորասնոյ յիշեցնել կ'ուզէ։ Իր շարժանկարը կը ներկայացնէ եղեւնին նախօրեակը, անոր վայրագ գործադրումը եւ թուրքոյ մէջ մնացած ժամերուն ներկայիս ունեցած գոտարարութիւնները...»։

«Հանճարները Ալլիվեմայնե Յաթրունկ»
21 - 4 - 1986 - ...*Գեօղիցի շարժանկարիչը*
կը յեհու պատմական փաստաթուղթերու
և զաղթականներու յուշերուն վրայ
Թուրքիա երթալ չէ ուզած, որովհետեւ
նեղիկայ Թուրք կառավարութիւնը այդ
չըմանի զէպքերուն անկողմնակալ ձեռով
մօտենալու մէջ որեւէ չափ մը չի տես-
ներ»։ Իր կարեւորագոյն ազդեցութիւնը
զերման հիպոպոստոնեոս Անատոլուի և
Կիլիկիոյ չըմանային քաղաքներէն զրկած
տեղեկապիւրներն էին, որոնք տեղահան-
ման մանրամասնութիւնները Կայսերա-
կան - Գերմանիոյ զեպականատուն կ'ա-
ռաքուէին։ Այս ազդեցութիւնը Ար-
տաքին Գործոց նախարարութեան քով
կարեւի՛ է դտնել «ԱՍՏ»ի աշխատակիցը
անոնցմէ օգտուող և զանոնք նը -
կարժանող Հեռուստեսիլի առաջին լրագր-
ողը եղաւ...»։

«ՏԻ Թակեցացիքունկ» - 21 - 4 - 1986 -
... «Իր շարժանկարին մէջ Բալֆ ձոր-
տանն այս փաստաթուղթերով կը հերքէ
... Թրքական մօտեցումը, ըստ որուն
բռնազաղթը «սարսափը հաստատարկու-
լու» կը ծառայէ, որով հայկական դի-
մադրութեան մահմետական զահեմը բրո-
նազաղթի զահեմուն հետ կը համեմատ-
ուի: Զորքան «Ազգային վարկի բեր-
մամբ ստաց քրտած ստու մը»... կ'ըսէ:

«Տի Գիլթ» 21 - 4 - 1986 - ... «Այդպիսի գարուս ամենատարածվելի ջարդերն մէկը իր մորթին վրայ կրած է: Եւ նոյնպէս - վայրագորէն հայ գաղտնի կազմակերպութիւններ ներկայիս թուրք կառավարութեան ներկայացուցչները կը հաւածեն: 1973-էն ի վեր 58 հոգի մեռցուցին: Դրդապառնաւոր. թուրքիան պէտք է ընդունի թէ Օսմանեան կայսրութեան վերջին չըջնին հարիւր հազարաւոր Հայեր բնաջնջուած են: Թուրքիան ցայսօր իրենց ուզածը չըբաւ: ... Ճորտանոյի չարժանեկարին կորիզը կը կազմեն ... Թղթած բարները, որոնք ըստ Ճորտանոյի «ազգի մը բնաջնջման մանրակրկիտ ժամանակագրութիւններն են մարդուն կը յիշեցնեն ԷՍ - ԷՍ» հաղորդագրութիւնները»: Այս եւ նման մէջքեր թուրքերու ատեն գերման քերթող Արմին Թ. Վէկենբեր ոճբագործութիւններու, որոնց 700-000-էն մէկուկէն միլիւն հոգի գոհ վացած է, գաղտնի քաշած լուսանկարները կը ներկայացուին: ... Աւելի վեր, Վէկենբեր Մեքերիկայի Միացեալ - Նահանգներու Նախագահ Ուիլյամին գրած նամակին մէջ զԲրախտ ազգին մասին հետեւեալ ձեւով կ'արտայայտուի. - «Քիրտեանքու կողմէ սպաննուած, ժամապառնաւորու կողմէ կողոպտուած, զնդակահարուած, կախուած, թունաւորուած, ջուր

մէջ խեղդում, սառած, ծարաւէն մե-
ռած, սովամահ եղած, նեխած, շնա-
բայերու կողմէ լախում . . . » :

«Սուսոռոյէ Յայֆունկ» 23 - 4 - 1986 -
... «Ծրագրութեամբ ջարդ», «Սահմարմաթի
ունչնչացում», «Զանգուումային բռնա -
գաղթ» - այս բառերը որ կան իւրաքան -
չիւր փաստաթուղթի մէջ ... անվիճելի
է։ Սարսափելի մանրանոյթիւնները,
որոնք տեսանելի կը դառնան, ամենա -
զուսպ հանդիսատեսին անդամ ծրագրե -
ութեամբ ցեղասպանութեան մը իրականութիւնը
ընդունելէ զատ ուրիշ որեւէ ելք
ցոյց չէին տար։ Այս տեսակէտով Բալֆ
Ճորտանոյի վաւերագրական շարժանք -
կարը պատմութեան կարծեցեալ մութ
այս կէտը պարզեց, զոր նոյնիսկ նացիա -
կան զարհուրանքները չեն կրնար վե -
րբարին մոռացութեան մատենել ... Ուր -
քան որ շարժանկարը յստակ եւ շեշտա -
կիօրէն իշխանութիւններու ստեղծ մէջ -
տեղ հանեց, որոնք ջարդերը կամ իրրեւ
քաղաքացիական պատերազմ կը նսեմա -
ցընեն եւ կամ՝ ինչպէս Պոննի բոլոր կա -
ռավարութիւնները քաղաքական շահե -
րու բերմամբ լռելի աւելի յարմար կը
տեսնեն, զոհները այս անգամ ալ մու -
թին մէջ մոնացին...»։

«Հաննոփքըշէ Ալլիկմայնէ Յայքունկ»
23 - 4 - 1986 - ... «Թերեւս երկար ատե-
նէ ի վեր ոչ մէկ վատերազրական շարժա-
նրկար աշխարհն նշանակալից եւ ցնցիչ
եղած է, ինչպէս որ «Հայկական խաղա-
յալիւս գոյութիւնն շունչն»։ Եւ Թերեւս
երբեւիցէ չէր պարզուած թէ Գերմանա-
ցիները որքան վտանգաւոր «Ներմանցիկ»
մը մէջ դեռ կը շարունակուին ապրել՝ Հիթ-
լերէն 50 տարիներ վերջ ... Ի վերջոյ ոչ
ոք, մահաւանդ Գերմանացի մը, կրնայ
համարձայնիլ Եւրոպայի պատմութեան
այս մութ հատուածին տաճարամեակներէ
ի վեր անտեսման ... Հիթլէր իր սատա-
նայական «վերջնական լուծումներու»
ատեն կրցած է վկայակոչել թէ ոչ ոք կը
խօսի Հայերուն մասին։ Լաւ կըլլար
մասնաւոր այս երկրին մէջ, եթէ լրու-
թեան դատաւորութիւնը փարատուէր։
Ճորտանոցին շարժանկարը ասոր առա-
ջին քայլն էր ... Մեղք որ ամէն ինչ սեղ-
մուած էր 45 րոպէի ընդմէջ։ Յուսանք
որ ռատիոկայանի վարչութիւնը պարտա-
գրած չբլլայ աս...»։

В. 4.

ሀይለማርያም

« 3 U. R. U. 2 »

ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՈՒՄԼԻ ՀԱՏՏԷԶԵՐ

Հիւանդապահ Հիւանդին արդէն գործը լծուած է: Կը քաջէ ստանալ, որուն վերջայտական Մարկոսին մարմնին ջերմութիւնը կայ, կը վերցնէ բարձր, անկողնի վր կարծէ, նոր, մաքուր սաւան եւ բարձի երես կը տեղաւորէ զարմանալի արագութեամբ: Այս գործողութիւնը տական չէ վերջացած, որ ապմուկ մը կը տես զրան առջեւ: Հիւանդապահներն հիւանդ մը ներս կը բերեն պատգարակով: Երկու կիներ, մտահոգ ու տխուր կը հետեւին պատգարակին: Հիւանդապահները, փափկավարութեամբ եւ բոլորչութեամբ մը, որուն նմանին քիչ է հանդիպմ մայ հիւանդանոցին մէջ, կը որ հառապարար որոյնքին պիտի չունենաք, եթէ ներկայ չըլլային պատգարակի տեսնէ եկող երկու կիները, հիւանդը կը տեղաւորեն Մարկոսին պարսլուած անոնց կողմին մէջ, կը ծածկեն վրան, եւ իսկ նախկին տիկիններուն դիմաց, «անցեալը» կ'ըսեն: Կիներէն մէկը շնորհա

կալութիւն կը յայտնէ երկուքին ալ դըր
սաննեոն վար բան մը սահեցնելով :

Ա՛հ, հազիվ տասներմէկ - տասներկու տարեկան տղեկ մըն է հիւանդը։ Այս անդրադարձումը յանկարծ արտի ճմլումը կը պատճառէ ինծի։ Պիտի բռնծ նոյնիկ խուճապ մը։ Այս ինչ չար զիւրուած, ինչ անբարտառիթուն։ Սենեկակա մէջ մէկ թանի կընտմ հանդուրժել, կը նստմ պղաղարիւն աղանալտես ըլլալ ամէկ տեսակ տառապանքի, պայմանաւ որ մենուկի մը տառապանքը, մանուկի մը ցուրէր չըլլայ այդ։ Ո՞րքիկ բերին հիմա առողջ կը հոս, Աստուած իմ։ Ես որ այնքա կը սիրեմ մանուկները, ես որ հզօր եմ տամ մանուկներու, ես որ մեր զիլտու եկած ըլլոր փորձանքներուն դիմաց զիլ կը մխիթարեմ խորհելով թէ զոնէ մանուկները դերծ են անոնցմէ, ես որ մէկ ամպ տեսնել կ'ուզեմ անմիջ մանուկ մը զիլտուն վերեւ, ոչ մէկ արցունք՝ մանուկի մը աչքերուն մէջ, է՛հ, ինձի է խնայուելիւ էր այս տխուր ու անբաղձալորանութիւնը...

Պարզունեացաւ ուրեմն թէ ինչո՞ք յաւկա
ծակի տուն ուզարկեցին Մարկոսը : Հի
ւանդանոցը լեցուն ըլլալու է : Եւ այս ա
կոյնին պէտք ունէին բժիշկները . . .

Առանց յայտնի ընելու, աչքի ծայրո
ղը հետեւեալմ սենեակին մէջ ստեղծու
այլ նոր պատկերին զարգացումին : Իր
կանոնաւորին մէջ աւելորդ ձիւք մըն է այ
յայտնի չընելու, աչքի պոչով հետեւե

Հանադրութիւնս, որովհետեւ նորիկներէ ոչ մէկը ինձմով հետաքրքրուել կը թուի կիները տենդագին գործի լծուած են կը քնեն եւ կը չտկեն անկողնին ասան նը, բարձը, կը ստուգեն հիւանդապա- կանչելու ծառայող գանդակը, գլուխը ջուրով կը սրբեն ու կը մաքրեն քովի փոք- րիկ սեղանիկին զգոցը, ջուրի դասաթը կը վառեն ու կը մարեն փոքրիկ լուսա- փոփը: Յետոյ կը բանան երկու պաշու- սակներ, զոր բերած են իրենց հետ, կ' պարպեն գիշերանոցը, մուճակներ ձեռմակեղէններ, թուղթէ թաշկնակներ, բամպակի կամ գլոխերի ջուրի նման ալ դուզարդի նիւթեր, այդ բոլորը կը տեղա- տրեն անկողնին քովի սեղանիկին մէկ կամ դիմացի պահարանին աստիճանն- րուն վրայ: Ու եւ որ արդէն այս սենեկ- կին մէջ քանի մը անգամ դիտած եմ նո- մանիքիտակ պատկերներ, եւ այդ պատ- կերները նմանցուցած եմ պանդոկի մը մէկ տեղատուրուող գրասալը՝ կնեւու քիչ - շա- զուարթ շարժումներուն, այս անգամ շա- տիւրը կը գտնեմ տեսարանը: Հիւան- տոկէ կը ուշալիւրոյս պատկած է: Աչքեր- փակ, կը քնանայ կարծես: Թեւեւ չնը մարեց իսկ թէ հիւանդանոց բերած է գինքը: Եւ կիներէն ոչ մէկը ցարդ փո- ձեց խօսիլ անոր հետ: Ոչ ալ քանի ը- րաւ փորձանակեցին իւրաքու միջին: Կա- ծես կը գործադրեն յայտադրել մը, որո- ծանօթ էին առաջուց, որ բացատրուա- էր իրենց, յետին մանրամասնութեամբ

Քառորդ մը հաթը, հինները վերջապետեցած են իրենց գործը եւ մէկ եւ մէկ աթոռքաշէնով կը նստին անկողին թով: Կիր ներքեւ մէկ կը, որուն մէջը անմիջապէս կը ճանչնամ մայրը, ձեռքը կը զննէ պահ մը տղեկին ճակտին վրայ, միւս կնոյն դառնալով նշան մը կը ինչ, յետոյ կը ճակտեկին վրայ, ճակտին կը ճամբորդէ: Իրիւս մայրիկեան հոգ քթիչ կը կը ժամանէ հիւանդապահուհիին մը ընկերակցել ցութեամբ: Ինծի անձնատօթ քթիչ կը մըէ ալ, որ կը բարեկէ ներկայանալը եւ առանց բան մը չարցնելու կը մօտենայ հիւանդին, կը սկսի քննել դասն:

Գլուխս անդին կը դարձնեմ :
Գլուխս անդին կը դարձնեմ ու քնանա
կ'ուզեմ : Ինքնապաշտպանութեան ին
սպողութիւնը է, քունը : Քնացիր եւ ոչնչե
ցուր աշխարհը իր բոլոր ցաւերով ու
տաղաւիկներով, ոչնչացուր ժամանակ
իր ինչ - ինչ սպառնալիքներով ու վտանգ
ներով : Քնացիր ու սպունգ քաշէ բոլոր
զգացումներուդ վրայէն : Զգայազիր
եղիր, դործողութեան սեղանին վրա
սպտկած Հիւստոնի նման, սրբէկոյ չզգա
կեանքին չափու նշորակը :

Բայց ինչ մեղք որ քունը անկախ է մեկամբէն: Գիտեմ թէ պիտի Հիպորնաքնանալ եւ Ղառաւապարտուած եմ լսելու սենեակին յիտին աղմուկն ու շշուկը, որ ըսածարարութեան ելլելու նման կը մեծնաւանանջներու մէջ:

(Tup. 32)

Ի ՅԵՐԱՏԱԿ

Յովհաննէս Զեքեանի մահուան քառասունօրեայ տոթի տօրէք. Անահիտ Մամա 300 ֆ. եւ Տիկին Մարի Մամա 200 ֆ. կը նուիրեն Ազգ. ձայնապիւնին (ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒՆԵՐ

ՄԱՐՍԷԼ. - Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը, «Վասպուրական» սրահի տասնամեակի առթիւ, սրահի բարեգործման նուիրում է 10-000 ֆրանք, եւ Մարտէյի Համագլխին զպրոցին 5-000 ֆրանք :

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵԱԿԱԿԻ

Օգտէն Խարբուքեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Խարբուքեան փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին :

×

Սիբարփի Անէմեանի կսկծալի մահուան առթիւ, Տիկին Արսինէ խորհրդանշան, փոխան ծաղկիկի, 300 ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին :

Նոյն տխուր առթիւ, Տիկին Արմենուհի Գեւորգեան 100 ֆ. կը նուիրեն Դպրոցատէր Տիկնանց վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) :

SOUTENANCE DE THESE

SYLVIA AJEMIAN

— Doctorat d'Université IIIème cycle.

Sujet :

«Manuscrits arméniens enluminés dans la collection du Catholicossat arménien de Cilicie».

Le Jeudi, 22 Mai, à 15 heures

Paris IV, Salle Gréard

46, rue St. Jacques, Esc. A, 2e étage

ՅՈՒՆԵՍԿՈ

ԿԱՊ. ՆԱԶԻ ՎԻՆԻ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրեն փրանդամ - անդամուհիները Մայիս 23, Ուրբաթ, Երեկոյեան ժամը 8-30-ին Մշակութի Տուն: Կարեւոր օրակարգ :

ԵՆՈՐՀԱԿԱԿԻ

Կապ. ՆԱԶԻ ՎԻՆԻ մասնաճիւղը ընդհ. հաշիւապահութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ իր զպրոցին. - Տէր եւ Տիկին Բընէ Մինասեան 200 ֆ., Տիկին Բէշէճեան 60 ֆ., Տիկին Ա. Պաղտասարեան 100 ֆ., Անարսէ Տէվրիշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկիկի Տիկին Սառա Աւոյեան 100 ֆ., իր ամուսնոյն մահուան 2-րդ տարեկիցին առթիւ՝ Տիկին Ալիսն Նաճարեան 150 ֆ. :

×

Մարտէյի Հայ Մշակութի Տունը ստացած է հետեւեալ նուիրումները, իր հիմնադիր անդամներու՝ Տիգրան Թադոյեանի, Գրիգոր Փիլիկեանի, Կարապետ Ճանիկեանի եւ Գեորգ Մէսեմեանի յիշատակին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ՝ (Մայիս 4). - Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան, Մէսեմեան ընտանիք 300-ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թադոյեան 250 ֆ., Տէր եւ Տիկին Արաքս Պողոսեան, Այրի Տիկին Վերջին Փիլիկեան եւ զատկաները՝ Սոնիա եւ Բաֆֆի, Ճառասան Եղբայրներ 200-ական ֆ., Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Ճանիկեան, Եղեմեան ընտանիք, Այրի Տիկին Հայկուհի Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկին Կրկնուար Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100-ական ֆ. :

×

Տիկին Ժանէթ Պալլեմեանի մահուան առթիւ, Հ.Մ.Ը.Մ. - Ֆրանսիոյ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուիրումները. - Տէր եւ Տիկին Պեթ Սիսեմեան 1000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Տարօն Սարգսեան, Տէր եւ Տիկին Վարանդ Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Հրայր Սիսեմեան, Տէր եւ Տիկին Նոնո Եանիքեան 500-ական ֆրանք, Պ. Պենոն Պահչէճեան 350 ֆ., Նանէ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պահչէճեան 300 ֆ. նուիրած Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանսիոյ, Տիկին Ազատուհի Երեմեանի մահուան առթիւ (Ամերիկա) փոխան ծաղկեպսակի :

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES
(âge minimum 14 ans)

désirant participer aux activités
du groupe

Contact : 46. 31. 61. 19 après 19h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՄԱԼ

Դպրոցատէր Տիկնանց Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՆԴԵՍԻ

Յունիս 22, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսուող զպրոցի շրջափակին մէջ :
Պար, - Երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, -
անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, -
խաղեր, եւ այլն :
Մուտքը ազատ է :

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

«Ս Ո Ւ Ր Բ Գ Ր Ի Գ Ո Ր»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

ԿԵԴՐՈՆԻ

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18-30ին,

Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ՝

26, rue Sibié — 13001 Marseille

Ուսանողներու

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-Ի

Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հ Ա Յ Ր Ա Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10-30-ին Վերափոխման
Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը բարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ

Կաթողիկէ Հայոց

Յաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աղօթաբոյր :

×

Մարտէյի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի գոյգ հանդիսութեան :

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste

des voyages en ARMÉNIE

depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS PARIS ➤ EREVAN
DIRECTS EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :

- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	A MARSEILLE M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	A SAINT CHAMOND JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՆ
ՓԱՐԻՋ

Հինգշաբթի օր, Մայիս 22, յիշատակէ Աշխարհագորաց եւ Զօրավարաց Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարգսի 1918 Սմի, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը երեկոյեան 6-ին, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Սարգսի արարած ի նահատակներուն համար :

Կը բարոզէ՝

ՆԵՐՍԵՆ Ծ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը մասնակցելու հոգեհանգստեան յարգանքի առաջնութեան, եւ նորոգուելու Սարգսի պատի հերոսներուն ոգիով :

la MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE

organise

JOURNEES POUR LA CULTURE ARMENIENNE

* Vendredi 23 Mai, 20h45

Sur les traces de DAVID DE SASSOUN ou
rencontre à propos de la tradition orale par
Philippe JACOB

Auteur d'un projet d'adaptation théâtrale
de l'épopée David de Sassoun.

en présence de J. J. VAROUEAN

conférence diaporama, musique instrumentale, lecture de textes.

* Samedi 24 Mai de 15h à 19h

Mini EXPOLANGUE ARMENIENNE

Diffusion livres et disques

Diaporama «la civilisation arménienne»

création MCA - CEDIA

à 17h : L'arménien au baccalauréat :

1ère étape ... renseignements et débat.

* Dimanche 25 Mai

pour la FETE DES MERES

à 16 h : AUDITION DE MUSIQUE

des élèves de piano violon et instruments
traditionnels.

à 17h : PRESTATION DES PROFESSEURS
de la M.C.A.

à 19h : CONCOURS POUR JEUNES CHANTEURS
ARMÉNIENS.

Prix au gagnant : passage au

GALA MCA 86 le 8. 6. 86

Jury avec la participation de

HAROUTH BEZDJIAN, chanteur.

Pour tout renseignement : 9, rue de Madrid
Tél. : 43. 76. 55. 89

avec «REVENIR»
le livre le plus complet
jamais publié
sur la réincarnation

ԿԵՆԵԶԻ ԶԻ ՍԿՍԻՐ ՇՆՈՒՆԴՈՎ
ԵՒ ԶԻ ՎԵՐԶԱՆՍԻ ՄԱՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կը
լքէ իր ներկայ մարմինը : Արդեօք ան կը
մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ : Ինչպէս
կը զործէ հոգեդարձութեան օրէնքը :
Մենք կրնա՞նք արդեօք ազդել մեր ապագայ
կեանքերուն վրայ : «Վերադարձ»
այս շատ խոր եւ խորհրդաւոր հարցերուն
սպառնիչ պատասխաններ կուտայ :
Այս գիրքին շնորհիւ դուք կը սորվէք ձեր
ներկայ կեանքին վրայ իշխելու դիտարկումներ :
Կրնա՞ք ձեռնարկել ձեր ապագայ
կեանքը եւ հիմնականօրէն բարեփոխել
ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը :
L'exemplaire de «REVENIR» est vendu
au prix exceptionnel de 15FRS port compris
Le livre existe en arménien et en français
Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et
potre paiement à
Այս գիրքը ստանալու համար գիմեցէ՛ք
հետեւեալ հասցէին :

Observateur Védique

49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT

M/Mme/Mlle

Adresse

Code postal

Précisez bien si vous voulez le livre en langue :

○ Arménienne ou ○ Française

Fonds A.B.A.M

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ
ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ
ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Քաղաքալուսմ» գրքի գլխաւոր մարիվին
բէն մէկն ալ հոգեկորուստի ողբերգու-
թիւնն է: Գաղթականներու ճակատագը-
րական բարցալքումը արտացոլումը է
«Գթութեան զոհերը», «Մղձաւանջը»:
«Զապէլ» պատմութեան մէջ: «Գը-
թական զոհեր»-ու մէջ օգտուելով հո-
տորական արուեստի միջոցներէն, Պար-
թեւեան դրուագ առ դրուագ կը ստեղծէ
միջնորդական պատկերներ: Ազգային ե-
րեսիոնիան Աւետիս Սարկուսեանի, ըն-
կերվար - յեղափոխական Արսէն Ունբու-
նիի եւ մատուորական Զարեհ Ներպաթեանի
վէճը գաղթական երկամասորներու նը-
ւաստ արարքներու մասին, կը յանդի հո-
գեբանական հետեւութեան. օտար գը-
թաւորութիւնը գաղթականներու հոգե-
կորուստի պարարտ հողը հանդիսացաւ:
Արսէն Ունբունին, մեղմեղմով բնկերներու
գլորոյթը, կը բռնէ: «Այլքան դառն մի-
ջլապ ալդ եղիկիններու հանդէպ, զը-
թութեան գոհերն են անոնք»:

«Պիտութեան դահերը» նովելին մէջ պատմուող դէպքերու գեղարուեստական ընդհանրացումն ալն է, որ օտար բարեբարութիւն կոչուող երեսպաշտութիւնը, ինչպէս թմրադեղ, դաղթական ներքին շատերը հաշտեցուցած էր պատմական ճակատագրի ողբերգութեան մէջ:

Պարթևեան իր նովեներուն մէջ կը գարգայնէ ոչ թէ այն հարցը, թէ ինչպէս է կեանքը, այլ այն, թէ ինչո՞ւ է այդպէս: Թափանցելով գաղթականութեան թեմայով նովեներու խորքը, գրքուորը չէ կոտակի՝ զրոյցի նաեւ այն միտումը, ըստ որուն՝ գաղթաշխարհի ապահով կեանքով ապրող հայ շատ հարուստներ հայրենակիցներու առջեւ փակեր էին իրենց դուռները, կզպեր քաակները եւ մէկ կողմ քաշուեր: Պարթևեանի կարծիքով այս անտարբերութիւնն էր նաեւ պատճառը, որ յուսալքուած գաղթականները կը բախէին օտար դռներ: Անշուշտ, հեղինակը քիչ մը խտացուցած է դռները՝ յաճախ մոռնալով ազգային տոհմիկ ոգին, հայ ժողովուրդի դարաւոր անաղիքները: Մոկայնի նկատմամբ, որ ենք իրաւունք չունինք աւելին պահանջելու արուեստագէտէ մը, որ ինք եւս աւելնուելով գաղթականներուն՝ կրած է զրկանքներ խառնաշփոթ ժամանակաշրջանի մը, երբ ոչ ոք սթափ հայեցողով չէր կրնար դուռ երեսնել: Հայրենասէր զրոյցը մտասեւեռուն հայեացքով կը նայի ազգային ողբերգութեան: Այդ պատճառով այն կը ցանկայ որ ազգի ամէն մէկ անդամ, անկախ հասարակական պատկանելիութենէն, կանխիկ բարբարոսութեան դէմ:

Հագիւ թէ ուրիշ զրոյ մը այնքան մօ-
տէն ու սրտցաւորէն աւրնչուած ըլլալ
գաղթականութեան հարցին եւ օտար ա-
փերու զրալ զեզերողներու հոգեկան
ցուցումներուն, ինչպէս Ս. Պարթեւեան:
Պարթեւեանի այն միտքը, թէ՛ «գաղթա-
կանները մեր ազգային դժբախտութեան
չընուն պատկերներն են, պէտք է ներդ-
րամիտ ու անյիշաշար ըլլանք անոնց հան-
դէպ»¹, ճշմարիտ ընդհանրացում է: Զե-
որ անոր կը պատկանի նաեւ հայ ժողո-
վուրդի ճակատագրին զիպուկ բանաձե-
րը. «Մեր կեանքը միշտ փոթորիկ մը
ընթաց է»:

«Քալաթալում» նովելների ժողովածուն իր փոփոխակ եզերերգով թխն մըն է, ազգային վշտի նոր էջ մը, գոր աշխան մարտերուն բացած է Պարթևեան: Անկ հոսորով, այս շարքին մէջ պատկերուած է հայ ժողովուրդի հակառակարկան աշխատանք, երբ անորոշ ու քառասլին իրաւանցումը մէջ ինկած գաղթական փերթութեան ուղին դեռեւս չէր գտնու: Սակայն, յատկանշական է, որ Պարթևեանն հզեանի թեմայով դրած իր առաջին իսկ նովելները կը յազդեն նաեւ յայտի Լուսաւորի գրտադերով: Ան կը փափաիկեցուրտաւ հարց գարձնի քննութեան նիւթ՝ ընդգլումի ուղի ներարկելով բեր հերոսներուն մէջ: «Հայտնահ» գրքի նովելներուն մէջ, գեղարուեստական նոր

միջոցներով ու խորութեամբ, կերտելով
կղեռնի իրական պատկերներու մէջ տա-
ռապարկ Հայոստանէն կերպարներ, գը-
րովոր անոնց մէջ խտացուցած է թշնամիի
բարբարոսութիւնն ձանդել պատկերներն
ու վրէժք, ընդգծումը:

Հայուհիի թեման կապուած է Պարթեւ-
եանի գրական գործունէութեան ամբողջ
ընթացքին: Սկսելով «Սայաթ» նովելէն
(1900), աշուհեան այլ թեման կ'ըն-
կերանայ գրողին մինչև իր մահկանա-
ցուն կնքը, մինչև գեղարուեստական
վերջին գործը՝ «Քնկերուհին» (1921):
Այսինքն՝ Պարթեւեան չարջ երկու տաս-
նամեակ Հարազատ մնացած է այլ թեմա-
յին: «Հայուհին» զիրքը, «Անահայ բոցը»
տրաման, «Քնկերուհին» նովելը կը վը-
կային, որ Տալլանէրը արուեստագէտը
Հայուհիի մօտէն ճանչցած է:

ժողովածուն կը բաղադրէր ցնցող գործով մը՝ «Սալթո» նովելով։ Պարթևեանի ստեղծագործութեան ամենալառ էջերէն մէկն է այս, տաղանդի ինքնատուրթեան պատկը։ Խորհրդատուներէն երու (Եղեբաւակի վեթարաշ, Գաբրիւտ Կոնսկիներ, Լիբրատի մութ վագֆ) եւ հերոսուհիի հոգեկան յորտածութեան (մտածկոտ ու ցաւագին, տաժամաւ քայլեր, կսկիծէ Կաթի ուռած լաւք) գուրգուրով կը հիսուի գեղարուեստական պատկեր մը, որ յեղուն է ներքին ոլորերով թեամբ։ Բայց հող իսկ կ'որտապծուի Սալթոյի բոլորս կեցողութեամբ՝ իր յուսահատութեան դէմ ծառացած հայուհի մասնեւեռած զիմապառկերը։ 1896-ի աշխարհ օրերուն աւագակ Հասանը զիջերով ներխուժած է զիւզ եւ յախտակած ամենաշքնաց աղջկիկը՝ 14-ամեայ Սալթոն եւ երկու ամիս պահակ լետոյ, առեւտրուած միտ աղջկիկներուն հետ, ցոյց տուած է զիւզի ճարտանքը։ «Գաջէ՛ք, կեալութիւն սիրուն աղջկիկներ, գաջէ՛ք առանց ետեւիդ նախելու...»։ Հերոսուհին անկարող է տանիլ ծանր վերադարձը, որ իրեն հասեր է անպատուութեան հետեւանքով։ Իրականութեան ու իրազեկի սուր հակադրութեամբ, բարոյացումի զայալիքարտախալ կերպար կերտելով, Պարթևեան ընթերցողը կը մղէ մտածումներու աշխարհը։ Սալթոն իրմէ ծնած էակը կը ճգմէ ոտքերու տակ «ստակէ՛, ստակէ՛, շան գաւակ» ընդվր-բաժնով։ Գորդին կը թուի, թէ հայուհին զատորատ էր զգէ՛ք վերցնելու յորովհետեւ յայն սպեւորող ու անականութիւն ներքին զփար Սալթոյն Սալթոյի կերպարին մէջ հեղինակը խտացուած գոյններով բրած է գալիք խիզախումներու հայրենիքի համար մաքառումներու նուիրական պաշտպաններ։ Միտ կողմէ, ինչպէս որոյց կուտուն նաեւ «Արիւնքի յաճախան»-ը, «Պարտիք չուշանք»։ «Քոյր»։ «Զաւակը» նովելներուն մէջ, «Աման թոյր» որոմային մէջ եղած գեղարուեստական խտաբեր, համադրային ինքնատուրթեան յործի մէջ Ս. Պարթևեան հայուհին կը զիւժ որպէս սրբութիւն - սրբոյն։ «Իրեն կը մօտենայի եւ ճակատէն կը ամբարձրէի, ինչպէս կը համարուէին խոսանի վրայ սրբուած մատուց մը», - կ'ըսէ Արիւնքի յաճախանը նովելի հերոսը։

Ներքինի չընտանի ալ պատկեր մը կը
կարագրէ Պարթեւեան «Հացին ուժը»
ովիլին մէջ: 1896-ի ազգային յանձնարարած
մասէն փրկուածներու տանթէական
տոտապանքը: «Գործերն չէր կանչեր, ու
ուխանի նուիրական լիկումէն ալքիա-
ած արտօնը, լեբկ ու խոպան, իրենց
բուած ու անարգաւանդ մայրութիւննե-
ր կը սպային ... Ու սովը իր մտաշունե-
ր կը փչէր հիմա»:

Հայրենասիրութեան եւ ազգային ոգւապարտեան պայքարի թեման վառ ու ննջանի պատկերներով արտացոլացուած Պարթեւեանի նովեւներու Գ. զրբին՝ Լերուի մատենանք» շարքին մէջ: Ասոր ռատարակումը առանձին զրբով (1915) սրբիւեանի: Համար ունէր այն նշանաւոր թիւեր, որ անով զրբող կ'արձայնէր նաեւ Մեծ եղեռնին՝ պայքարի կոչելով ահարեկած ու սարսափէն քարացած

Գոգոլուրը՝ ազգային ազատագրութեան պայքարները հաստատելով: Հետոսական պայքարը տրամադրվել է գերողի անխառն լուսաբերութեան տրամադրութիւններով յազնցած գործեր ուղղուած են նաեւ պատերազմի ու լուսային դէմ: Ուրի երաժիշտները հայրենիքի ազատագրութեան համար «Սուր կոտի» հերոսներ են: Զրեւնը կը միացնէ հասարակական կեանքին մէջ լոտով կիսած չարիքը մէջնեղէն վերցնելու պիտակցութիւնը: «Իսկ հանգիստ ննջ, Սարո՛ ջան, - զհաւած ընկերով թախան ծանքին խրոխտարար կը պատասխանէ ուսկ կամաւոր Եակոբը, - կուզայ ժամանակ, երբ մեկը Սասունի եւ հայրենիքի ողջ վրէժը կը լուծենք...» («Պատնէջին վրայ»): Սարոյի մարտական ընկերը հիմա ուսկ կամաւոր Եակոբն է: Ուշագրաւ է, որ Գոգոլանի համար միշտած մարտերուն կը զհաւի Սարոն՝ վերջին շունչին խալորին աւանդ ձգելով երկու սուրբուն «անողորմ վրէժխնդիր կոտի» պատգամը եւ իր պաշտնակի զէնքը: «...իր հոր քաջամար, իրակ քանը, որ վրէժը էր հայրենի քաջալուսմէն»:

Ս. Պարթևեանի «Սուրբ Կոտի» կամա-
տրները ընդհանուր շատ բան ունեն Սիա-
մանթոյի «Դիւցադնօրէն»ի հերոսներուն
հետ: Եւ պատահական չէր, որ Պարթե-
ան Սիամանթոյի այլ չարքը գետեղեց
«Չէլլի ընդլլում» իր նովելներու կողքին
այս պէտքայեկով «Կամատրները» խորա-
բերով:

«Անոնց մահերը» նույլիւր Պարթեւեանի ծրագրային ստեղծագործութիւններէն է։ Հոս արուեստագէտը կը խորհրդածէ կամաւորական կռուի, հերոսացման, յայտնու հաստիքի, անուղար հակառակորդի ու ինքնապաշտի մարտնչելու հարցերուն շուրջ։ Կը ջօշարէ գրականութեան խնդիրները։ «Ո՞ր պիտի գրէ - Կ'ըսէ Աւետ, եղբարական մեծ քերթուածը, հոյակապ գիւցագներդութիւնը հայ յեղափոխական մարտիկներուն ... Ո՞ր է հօր քնարերգուն, որ պիտի գայ ստրկական դարերուն անբուխին խորէն փայթող հայ լսմոստոմի ամենի գեղեցիկութիւնն անմահարենի...»։ Աւետ, որ կամաւորական կրթւններու մէջ թրծուած մարտիկ է, պիտի, որ եղբարէն փախուած մարտիկ է, պիտի, նիհար ու անարիւն երազներով չէ, որ պիտի կռիւ բոլորքի։ Ստանձնելով գրել հերոսացումի Մառտեալը, Պարթեւեան ստով կը շնչէ իր հայեացքը գրականութեան քնկերային գերին մասին։ Արուեստագէտի կարծիքով ոչ մէկ բան, որ կը կառուարի ազգային, քաղաքական ու քնկերային կեանքի մէջ, պէտք չէ անհետնայ, ինչպիսի պատմական փոթորիկներու մէջ ալ գանդի գրողը։

Պարթեւեանի կուսակցական եւ յեղա-
 տիական թեմայով գործերուն մէջ կը
 կատարի որոշակի ենթակայականութիւն:
 Յաճախ գրողը կ'իյնայ ծայրայե-
 թութիւններու եւ հակասութիւններու մէջ:
 Եւ ի՞նչ պատճառով ալ գործերը հրապար-
 ակութեան կոչուի են, նիւթի կառույ-
 տաբան գրեթէ զուրկ:

Պարթևեան միշտ ալ արձագանգած է սասորակական - քաղաքական իրադարձութիւններուն։ Այդ տեսակէտէն ուշաըստ են նաեւ «Ձայնի Հնչեց» վէպը (1915) և «Աման Հողը» տրուածն (1917)։ Բնից արտայայտած գեղգամաբնիկ, եղինակի լատատես ստանադրութիւններով, սպտտագրական պայքարի դրբապնկով այս գործերը կը պտտախաէին միջազգային կեանքի որոշ հարցէն, կը մերկայցնէին աւերիչ պտտերովէն ու կրեանք հրահրողները։ «Ձայնի Հնչեց» վէպի նիւթը առնելով համայնարհային Ա. պտտերովմի ոտն - թրբական ռազմաճակատի մարտերու դրբապնկէն, արձակազիրը ընթերցողը տեղափոխէ ազատագրական պայքարի որ ոլորտը։ Քաղաքական, պտտական նշողաբանքով, կովկասահայ կեանքին մէջ տեղի ունեցող ազգային ազատագրութեան նոր յոյսերու մէկ քանի կողերը ցոյցադրելով՝ Պարթևեան այս արծին մէջ կրկին կ'անդրադառնայ կաստորական շարժումին։ Ցոյցադրելով ի խոր ստեղծութիւնը աշխարհակալ պտտերովմի հանդէպ մերկայցնող խօսքով անդէս կուզայ այդ աղէտը սանձադրող տէրութիւններու, առաջին հերթին երմապական աշխարհակալութեան դէմ։ Եւ աշխարհ սփի ի բերան մնաց պահ մը, ինչ աղէտի, զճակարմութեան առջեւ, - կը գրէ արթևեան, - որով Քանթի, Պէթսովկէ, Կէօթէի երբեմնի պայծառ Գերմանան կը գնէ մարդկային ընկերութենէն ուրմ պտտող ու գրնով խտնապտտեանմը մը նեղտելով արկնի մը մէջ, որ գէթ դէպի անտունն ալ հասնիւն տէն։

բը, եթէ յազդանակներու անկընթաց
մըն ալ ապահովէր իրեն, զարմակ մի-
լիոնաւորներու արիւնն ու անէծքը պատ-
կուտակէր իր խցմատանքին վրայ» :

վիպական գործողություններու մէջ
որպէս առանցք, կը զարգանայ լուսաւոր
գարգախօր մը: Հերոսներու բոլոր ա-
րարքները, անոնց հայրենասիրտ ան-
շանքները եւ փախուստի ու ետդարձա-
րամարտութիւնները ցուցադրելով՝ զորը
կը ձգտի հաստատել իր հիմնական մի-
տումը: հայրենիքի շահը բարձր է ան-
նական սիրոյ, կենցաղային վայելչե-
րու ամէն առեակ յարստերութիւնէն: Պա-
րարժեւեան վէպի նրաթ զարմնելով ու-
սահայ միջավայրը բնիկ կուտայ իր հ-
րոտներէն մէկուն: «Վիպական հայկական
վերածնութեան վառարանն է (Յուսկան
թուականներէն ի վեր): Այս ամէնուն հետ
մէկտեղ Պարթեւեանը «Ձայնը հնչեց» վե-
պը անշուշտ չունի սեփին բնորոշ բայն:
Նոյն կառուցումը ու կերպարներու թա-
մադրոգմանի տրպականացման այս դե-
ղորուհատականութիւնը, ինչ յատուկ է
20-րդ դարու վէպին: Այնուհետեւ
բուսկանաշատ հարազատութեամբ ա-
տացույցանելով 1896-ի եւ 1915-ի տրեւա-
յի տարիներուն յոտաջ եկած կամուս-
րական շարժումը՝ Պարթեւեան ապաստ-
յրական պայքարի թեմայով գրած
գործերու մէջ է յայտ կը բերէ ընդհող
իրական հերոսներ եւ միաժամանակ կը
ձգտի ուժգնութիւն տալ այլ շարժման,
բուռն կարող հաղորդել կամաւորներու
կոխին, եւ սաստկացնել ցասումի ու
զին:

Ս. Պարթևեան նշողմանթիւի տի պար ներկայացուցիչներին մէջէ է ար ձակի մէջ եւ ոճի ինքնատիպ պարկու է Պատահական չէ, որ տակաւին 1901-ի «Բարձրագոյն»-ը գրած է. «Ս. Պարթևեան դեղեղեկագիրաց պետի համարու խնց, իսկ աւելի ուշ, 1934-ին Ա. Չօպրեան գայն բնութագրեց որպէս «պեճի ու հոգ արձակի բանաստեղծ մը» անոր անոնք միայնելով Սիամանթոյի, Վարուժանի, Զ. Եսայեանի, Վ. Թէքէեանի, Մ. Կլե- Դեանի անուններուն, որպէս պաշարի զազաւարներով ձօն եւ զգայացունց զը- րողներու : Իրօք, զրողի ուրժերէն շատ- րը՝ «Սայթօն», «Հաջերն ութը», «Քոյըը», «Կարմիր շուշներ», «Զապէլ», «Քալի- յուր մը Վահրամի» եւ այլ նովիներ, «Անմահ բոցը» արաման վերը բերում- րնութագրութիւններու ապացոյցներ են : Սակայն պէտք է նկատել որ չուրջ 25 տարուան տարաշխարհիկ թափառու- րներ իրենց անջնչիկ կնիքը գրած են զը- րողի Պարթևեանի գեղարուեստական մը- րտաշացումներու իրակացուման վրայ : Մայր ժողովուրդին հասած մեծ ու փոք- րայէանները, եղեռները, կրքոտ հարկնե- անքին ու տաղանդաւոր զրողին յաման- ատիպը են դառնալ իր ժողովուրդի- ականքին վաւերագիր - հրապարակա- րը, քան թէ զրաղի «Իսկական մարդիկ- ան» գրականութեամբ : Տարարարտ մաս- րորականին անցած ուղիին, հասարակ- ական անձնուրաց գործունէութեան էջեր- րը վկայեն, թէ որքան յողիք ու խան- ական զրողին հողիին մէջ, ինչքան ծրա- րիրներ անկատար մնացած են : Պար- րատութեան արշալոյսը ծաղկեցաւ, առի- ւթով մը գրեր է Ս. Պարթևեան, - մենք այն- քանագաղատ յոյսով վերադարձանք տա- րագրութեան հեռունքէն, թէ ալ պիտի- քանտութիւնն ունենայինք համազօր հը- րայ հասարակութեան մը աչքին առջեւ- րկատարելու մեր ստեղծագործ գաղափար- քն մեր արտերը կ'ուռէին այն երջանիկ- ատաւորով, թէ ալ զնահատումը չէր- քր պիտի պակսէր զրական աղիւ ու ար- ամաւոր ճիղին : Յետոյ, - ի՞նչ երազ- քներ պիտի կարօտ լլլայինք Զուլումը, հատապաշարը, Մահը երգելէ վերջ, լե- րատութիւնը, Աշխատանքը, Կիլիկ, Կեան- քը երգել ... Փախաքնիս փորներնիս մը- աց» :

Կարտեան ցառով են գրուած այս տա-
ւերը: Պարթեւեանէն մեղի յայտնի վե-
րին գործը՝ «Ընկերունէն» նոյնը, որ
սպաղարուած է Թէպղիկի «Առէնու» տա-
ւեցոյցըին մէջ, «խալական մարդկայն»
րականութիւն մը» սկսելու: Պարթեւե-
ան առաջին էջը բլաւով, կարծես անդի-
պալի երգը դարձան: Գորոյր Հասա-
նարտականութիւնը, Աշխատանքը, Կիր-
եանքը երգելու յաւիտեք» ամբողջապէս
րականացնելու:

Ս. Պարթեւեան գրական իւրով խա-
ուածքի գրող է, թէ՛ որպէս արձակ-
իւր, եւ թէ՛ որպէս հրապարակախոս:
Նոր կեանքն ու գործը ոչ թէ նախա-
րիկ ոգր է, այլ յոյսի ու հաստեղի վառ
նրիակ, մարդասիրութիւն, լաւատեսու-
իւն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈԶՈՒՄՆԵՐ

ՀԱԼԵՊ

Հիլիդ («Տոտալ») . Ապրիլեան 71րդ
ապրիլադրժը ալլադան բնոյթի ձեռնարկ-
ներով, ոչեկոյժման հանդիսութիւններով
եւ կրօնական արարողութիւններով յի-
շուկեցաւ մեր զաղութէն ներս :

Ներքերաբերքի, Ալզրիլ 23-ի երեկոյանս՝
Չորրորդ թեմի ազգ. տառնորդարանի նա-
խաձեռնութեամբ, Քառասնից Մանկանց
գրասէլ մէջ տեղի ունեցաւ ժողովորդային
եւ ճանգիւստային ժիւրի 800 հոգի։ Նախ եւ-
րոպէական տնտեսական կոնգրէսի «Մեռ-
ւած - Մահոց» երգչախումբը, հնչեցը-
նելով «Տէր, կեցո՛ւ Դու զՀայոց», «Անդրա-
նիկ», «Զարթիկ Լաօ» եւ այլ երգեր, դե-
պիտարթիկամբ Պողոս Ապամեանի։ Երկ-
րորդ լայնի երգչին յաջորդեցին երեք
պատասանութիւններ. Նարեկ Դադարեան՝
Յովհ. Երիւզլի «Հայոց տանիէականը»,
Լուսա Պէրճեմբեկեան ժող. Յակորեանի
Ալզրիլ 24», Իսկ Դրօ Գույումահան՝ Սի-
մեան թիթոյի «Պարը»։ Օրդուն բանախօսը՝
Երբին Շահինեան վերլուծման ենթա-
նելով Հայ Դատի աշխուժ. իրաւիճակը,
գլխաւորաբար կեդրոնացաւ դաս մեծա-
գետական հաշիւներու որպէս խաղաքար
պատրուելու միջնադարային դիւանադի-
ւանի եւ իսկ Վանի մարտի պարջ։ Ապա, ընդ
թիւթի ետք, թէ 71 տարեկներէ յ վեր լաւն
է փոխուած թրք. յաջորդական կառա-
վարութիւններու կեցութեամբին մէջ՝ հայ-
կական հարցի նկատմամբ, շեշտեց թէ
կանխին արտաքին ու ներքին հակառա-
նելու մրայ հնչելու կը թափէ վերջնական
նազան համար։

Յուզիչ էր պահել երբ բեմ բարձրացան
1913թ. ցեղասպանությունն զերապրոլ 7
Պետկոմիսեր, լողորն ալ 80ը անց, որոնց
կողմ խօսք ատենելով Յովհաննէս Ակրայ-
աբեան, վերապրող սերունդէն պատգամ
ուղեց հայ երիտասարդութեան, մինչ
«Զարթոնք» երգչախումբը կը հնչեցնէր
«Պարտապաշտ» և աւտը պատգամի ալ
կողմ: Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ Բեր-
թոյ թեմի Հայոց առաջնորդ Մուրէն Արք.
Պաթարոյանի ժախման խօսքով:

ՊԱՏԱՐԱՐԳ: ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. -
 Երեւանցի տարիներու նման, այս տարի
 եւ, Ապրիլ 24-ի առաւօտուն Հայկական
 զինուորական տարան առջեւ
 տարուցուեցաւ բացօթեայ դատարանի
 առջեւ հողեանպետեան արարողութիւն,
 ի շրջանի ՄԵԶ Եղեանի զոհ մէկուկէս
 ի իրեն հայ նահատակներն: Պատարանից

և ե. քարոզիչ թեմին առաջնորդը՝ Սուրեն Արք. Գաթարոյեան։ Կարդապահութեան հսկող արիւնքնառնչներու կողքին նոյն օրը դերեպանատուն փութացին մօտ 10 հազար Հայեր։ Կ'արժէ յիշել, որ Ապրիլի 24-ին Հինգշաբթի օրը փակ մտացային Հաւիւթի Հայկ. լուր Նաաթաթութեանները, ղարմաներն ու զործատեղիները։

Միջ-ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ՈՐԵԿՈՉՄԱՆ ՀԱՆ-
ԴԻՍՈՒԹԻՒՆ. - Ընդառաջելով Հալւա-
կերք հայ համայնքներու հոգեւոր պետե-
րու հրաւերին, Հինդչարթի, Ապրիլ 24-ի
երեկոյեան հարիւրաւոր Հայեր ներկայ
գտնուեցան Հայ Կաթողիկէ Ս. Երբոս-
ղոթիւն եկեղեցւոյ «Ազատեան» սրա-
հին մէջ տեղի ունեցած յուշահանդէսին։

Հանդիսութեան բացումը կատարելով,
Սուրբոյ հայ Աւետ. համայնքի պետ՝
վեր. Պարզեւ Արարդեան իր խօսքին մէջ
չնչոր դրաւ Եղեռնէն յարուած առած
հայ մարի արձակած ծիւերը օտարներուն
ծանօթացնելու ու ալգպիտով հայ ժողո-
ւորի բարոյական վարկը յաշտ օտար
հատարակութեանց մէջ իւր բարձր պահելու
անհրաժեշտութեան վրայ։

Օրուան զլիաւոր բանասօսը՝ Վիշննա-
յի Միխիթրեան ուխտի միաբաններէն Հ.
Վարդան վրդ. Աշգարեան, որ յատկապէս
այս առիթով եկած էր Հարկոյ, իր ուղերձ-
մէն ընդմէջէն խոր զերուծման եմիթրիկեց
ցեղասպանութեան տելի քան 70 տարի-
ներ ետք Հայութեան դոյութիւնը, որպէս
զիմագլիծ ունեցող հաւաքականութիւն,
որպէս ինքնուրոյն մշակոյթի տէր ազգ:
Ան իր խօսքը եզրուակեց լսելով, թէ
«կանք, պիտի լինենք ու զեռ շտառանք»:
Ոսօք ասնելով, Բերիոյ թեմի Հայոց
առաջնորդը՝ Սուրէն Արք. Գաթարոյեան,
զիտել տուաւ թէ սեռ օրերէն տասնեակ
տարիներ ետք ճնամին զեռ կը յամառի
ուրանակ Հայկ. ցեղասպանութեան իրոս-
պիթիւնը, մինչ քաղաքակիրթ կոչուած
պետութիւններ իրենց չահերէն մեկնելով,
անտարբերութեամբ ու լուսթեամբ բա-
րոյական պատասխանատուները կը զառ-
նան նման արարքներու գործադրու-
թեան: Ապա, չեւտեմէ ետք, թէ մեր ժո-
ղովուրդը արժանանցելի իրաւունքներ
ունեն ձեռքբերելու կը ստատէ միա՛ն հայ
երիտասարդութեան, ընդլծեց, թէ պիտի
դայ այն օրը, երբ բոլոր մեծերը պիտի
ձայնակցին հայ ժողովուրդի արդար
կանչին, մեր պիտի երգիչ Ա. Ահարոնեան
իւ նման ըսելով. «յարգարհնք քեզ, նահա-
տակ ժողովուրդ»:

Հուսկ, փակման խօսքը կատարեց Հա-
լէպի Հայ Կաթողիկէ Թեմին առաջնոր-

զը՝ Յովուհայ Արք. Պատմաճեան, որ իր կարգին ձայնակցելով առաջնորդին խօսքին, շեշտը դրաւ ամուր նկարագրի եւ հաստատ հաստատքի տէր երիտաւարդութեան վրայ: Հանդիսութեան ընթացքին զորժագրութեայ ղեկավարուհիներու կողմէն յայտարարուեցաւ:

Նոյն օրը, երեկոյան ժամը 9-էն սկսա-
հալ Հալիպի Հայց. առաքելական ընդ-
հեկղեցիներուն մէջ տեղի ունեցաւ մոմա-
վառութեան հոգեյոյց արարողութիւն մը :
Հաղարաւոր Հայեր մոմեր վառեցին իրենց
ընտանիքին եւ զերգաստանին նահատակ-
ներուն համար : Մոմավառութենէն զոյա-
ցած եկամուտը պիտի յատկացուի Տէր
Զօրի նահատակաց եկեղեցւոյ շինութեան
ֆոնտին :

ՀԱՄԱՂՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՌԱՔ.
Հայկալի Հայ Համալսարանականներու Մի-
ութիւնը եւս, Եղեանի Դամեակի ելոյթ-
ներու ծիրին մէջ, Ուրբաթ, Ապրիլ 25-ին
Համալսարանական ուսանողութեան յաւ-
կացուած ձեռնարկով մը ոգեկոչեց այդ-
պէս զոհերու յիշատակը «Էմանուէլ»
եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Բացումը կա-
տարեց Հրաչ Սահակեան. անգրադառնա-
լով Եղեանը նախորդող քաղաքական պայ-
մաններուն: Բնութագրելէ ետք Հայ Դա-
տի սրբաբա լուծման համար Սփիւռքի
մէջ տարուող աշխատանքները, յիշեց
ցեղասպանութեան ճանաչման զիտ Հայ-
րենի մատուցած անուշահամ ստանձնա-
գիրը ու այս առթիւ մէջբերեց Զօրի Բա-
լայեանի ուշադրաւ մէկ խօսքը, արտա-
սանուած Նիւ – Եորքի մէջ, ուր ան կ'ընդ-
դրէր թէ Հայաստանը լսի իւրո՛հ. Հա-
յաստանը չէ, այլ ամբողջ պատմական
Հայաստանը՝ Վան, Սուր, եւ Գարարա՛յ:

Առանձին բանախօսութիւններով ներկայացուեցան 1915-ի հայկ. դիմադրական շարժումները: Մատեն Ծառիան ներկայացուց Ուրֆայի Հերոսամարտը, Յովիկ Սօթքեան՝ Մուսա լեռան 40 օրերը, իսկ Լեւոն Ծառուկեան՝ Տարօնի Գոյամարտը: Անոնք պատմութեան հերոսական դրոշմներու յիշատակումով մինչ մէկ կողմէ անդրադարձան այդ շրջանի Հայութեան կրած տառապանքներուն, միւս կողմէ, չեւտեցին նաեւ այն իրողութիւնը, թէ հայ ժողովուրդը նոյնինքն Չարդերու տարիներուն զէմ կանդնեցաւ թրքական ծրարիւններուն, հերոսամարտներու մղումով, որոնք զարեւր չարունակ փառքը պիտի կազմէն արեւ ժողովուրդի մը արի կամբքին:

ԼԵԻՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

USU8U'P

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՈՒՐՋՊԱՐ

th

ԱՅԼ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

Հեղինակ՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Ոսկետառ հրատարակչական
ԵԽԼ - Եոթֆ, 1986

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

«ԱՐԱՔՍ»
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Եթէ Յակոբ Պարոնեան, վերէն, զիտեց
Լիոնի մէջ Մայիս 10-ին, Վարդան Քէշիշ-
եանի բեմադրած Պապոսաւր Ագրաւը,
մնաց, անկասկած, պահ մը, ապշահար:
Յետոյ ունեցաւ, թերեւս, բարեացակամ
ժպիտ մը եւ, ի վերջոյ, երբ ներկայա-
ցումը հասաւ իր վախճանին, ինք ալ լու-
կաւա ծախահարեւ ինչպէս ծախահարե-
ցին Արմէնի փողոցի սրահին մէջ հաւաք-
ուած հանդիսատեսները, ցոյց տալով
որժանի համակրանք բեմադիրին դերա-
կատարներուն հանդէպ: Ասունք, մէկ բա-
ցառով թեամբ, անշափահասներ՝ էին,
մահն եւ ազդիկ. բացառութիւնը՝ Ստե-
փան Եղբարէլը, Պապոսաւր Ագրաւը,
պոլսահայ ժիր երիտասարդ մը, Ս. Ունչ
Դպրեւանքի նախկին սան:

Այս ղեկավարի խումբին անունը «Արաբս» է: Կը պատկանի Կապույտ Սաչի Տէսնիլ մասնաճիւղին՝ որուն նախագահուհին, Տիկին Փափազեան, վարագործը բացուելէն առաջ, ըստ որ ղեկրասանները Կապույտ Սաչի զարդերն աշակերտ - աշակերտուհիներն են, բոլորն այլ:

Առողջանութիւնը անթերի գտանք, ոչ
ոք կմկմաց բեմին վրայ: «Հինգ ամսու-
ան աշխատանքի արդիւնք է» հշդեց բե-
մադիրը, պատասխանելով մեր հետաքր-
քրութեան:

Ուսնդալատութեամբ, յոյսով ու դժուարութիւններով լեցուն հինգ ամիսներ՝ որոնց ընթացքին Վարդան Քէշիշեան, ութ դրեթէ անփորձ դերասատարներով, յաջողած է մէկտեղել հանել եզակի Պաղատասոր Ալլարմը մը՝ որ լիովին զուարճացուց սրահը:

Ըսինք՝ եղակի: Միայն 8 դերակատարներով Պաղտատար Աղբար ներկայացնելը արդէն սովորական բան չէ: Իսկ բոլորովին անսովոր է տեսնել տիկիներէ կազմուած «գաղատատանական խորհուրդ» մը՝ որ բեմը կը զբաւէ վճռելու համար Պաղտատարի բնտանեկան ճակատագիրը: Յիմար Պարոնեանի բեղուն երեսակայութիւնը, Պլույտ մէջ, անցեալ դարուն, չէր կրնար մինչեւ հոգ երթալ...

Բնականաբար, բեմադիրը ղիտմամբ
չէ որ նախընտրութիւնը տուած է աղջիկ-
ներու: Բեմ ելլելու, մանաւանդ դեր
ստրվելու տրամադիր արդ տարիքի ման-
չեր չէլ գտած:

Բեմադրիչ Քչէշէանի եւ Պաղտասար Ազարա Պըրբլլիի հետ, ծափահարուեցան Վարդուհի Նաճարեան, Վերա Օհաննէսեան, Անի Փափազեան, Անահիտ Հանուշեան, Անի Երեզեան, Տիգրան Պառտեան, Գրիգոր Քեկեկեան, որոնք յաջողեցան ուրախ երեկոյթ մը հրամցրել ներկայ շուրջ երկու հարիւր հոգիներու, ինչհանրապէս Տէպիցիներ: Արաճին մէջ տեղ եւս Լիոնիաներու համար՝ որոնք թերեւս ալ տեղեակ է չէին: ՎՊՂԻԱՅ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՈՒՊՐԻ ՀԱՍՏԷՋԵՐՆ

. Մի՛ մտահոգուի՛ք, տեղին, կ'ըսէ բը
 ժելը ի վերջոյ, մեզմ' ձայնով, ու շատ
 պարզաբուն, մի՛ մտահոգուի՛ք: Ամէն խը-
 նամբ պիտի տարուի: Վտանդաւոր ո-
 չի: Միայն թէ՛ մը համբերութիւն:

Պատմաճարհայն զիտէ թէ աշոյ խօս-
իբը ինձի ախբան ուրախութիւն կը
գտանան, որքան պատճառած պէտք է
լլան տղիկին մօրը: Դարձեալ կը դատ
եամ զպիկ անոնց կողմը, աչքերուն մէջ
զոգիով դոտնակութեան փայլ մը, որ-
բան յայտնի բնեմ մասնակցութիւնս ի-
րենց ուրախութեան: Աւելորդ է ըսել թէ
մէկը կը նշմարէ իմ աշոյ համեստ մաս-
նակցութիւնը: Տղիկին խոր զիտութե-
ան մը կ'ըսէ առանց փոխելու իր զէմ-
ան թուրու արտայայտութիւնը: Ունին
իր արցնի, ոչ մէկ բացատրութիւն կը
գտանի, միայն զլիտըր աշոյ մը կ'ըսէ,
այն ապաւանտութիւնը թողլով, որ ինք ար-
գի բաական բան զիտէ իր զարկին կա-
պիթիւնը մասին եւ որ բժիշկը ուրիշ

ոչինչ քրած է եթէ ոչ անդամ մը եւս
հաստատել արդէն գիտցուածը: Թժիշկը,
վերջին ականքի մը նստելէ ետք հիւան-
դին վրայ, նշան մը կ'ընէ հիւանդապա-
հահին եւ կը քսէ զէպի դուռ: Այն ա-
տեն է որ կիրք կը քսուի:

- Այս գիշեր կրնամք քովը նստիլ: Պիտի չքնանամ: Քովը կը նստիմ ու կը լուսադրնեմ:

- Միայն այս գիշեր, կը պատասխանէ
բժիշկը, ըսին ինծի թէ միայն այս գիշեր-
ուան համար արտօնուած էք:

- Շնորհակալ եմ :

Մեր սեփական մէջ բան մը կը փոխուի բժշկիկին անհետանալէն ետք: Կարծես թէ հիւրերը տունէն մեկնեցան եւ տնեցիները զլուխ - զլիւթ տանցին: Կիններն այն, որ մայրն է եւ հոս պիտի մնայ այդ գիւղին, կ'օշկեր կը հանէ, մուճակ կը հագւի, մինչ - միւսը առաջին անգամ ըլլալով կը նշմարէ զիս եւ զլիւթը կը բարեւէ: Այդ բարեւը չի պիտի կը հիւանդին մօր ուշադրութենէն եւ ան ալ կը բարեւէ զիս: Ահաւոր հիւր մը կ'ընեն մարդըովին զէ-սի երեքը կողով. դառնայու համար:

- Անցեալ ըլլայ կ'ըսեմ: Աստուած ժամ
պատճառ գէշ կարթիկն տալ ձեր դաւկին:

Զեղի ալ անցեալ ըլլալ :
Չեղահալալ եմ, կը պատասխանէ մայրը :
Չեմ կարծեր, որ իր պատասխանն ու
բարեմաղթութիւնը այնքան անկեղծ ու
այնքան սրտաբուրի եղած ըլլալ որքան
եղաւ իմ : Քաղաքավարութեան համար

արտասանուած ընթացիկ խօսք մը իբրև, որ ամէն օր հազար անգամ կը կրկնուի այս հիւանդանոցին պատերուն միջև: Զարմանալի չէ: Զարմանալի չէ նաեւ այն՝ որ կիներ երկարել չուզեր ինծի հետ խօսակցութիւնը, քանի որ «ձեռքի ալ անցեալ լրլայ» ըսեի: Եւ ինչպէս զիջող կը բռնայ ձեռքի պայտասակը ու բան մը վնասող կը սկիսէ անոր մէջ: Ինչ որ կը վնասէ, սանտր մըն է: Զեմ գիտեր ինչո՞ւ, Հեմ գիտեր նաեւ ո՞ր մեքենականութեամբ է որ մագերը սանտրելու պահանջը զգացած է, սակայն արագ ու անվստիք շարժումով մը սանտրը կ'անցընէ մաղե-րուն մէջջին: Անգամ մը միայն, եւ շատ շուտ: Յետոյ սանտրը կրկին կը դնէ պայտասակն մէջ եւ պայտասակը կը զետեղէ սեղանիկին վրայ:

- Վստա՞հ ես, որ քնանալ պիտի չու-
ղես, Այիս, կը հարցնէ միւսը :

« Ինչ քանակ, կը պատասխանէ հիւանդէին մայրը, որ Ալիս կոչուեցաւ: Կրր-նա՞մ աչքս դոցել: Անկարելի է: Արդէն քուն հունիմ: Սա աթոռը ինծի կը բաւէ: Տայ Աստուած, շուտ առտու ըլլայ... »

Կը յիշեն Մարկոսը: Ո՞ր ես, Մարգ
Աստուծոյ, Հասա՞ր տունդ, մտա՞ր խո-
հանոցդ ներս, վերսկսա՞ր նախկին ու-
րնակաման կեանքդ: Հոս ըլլայիր ու տես-
նայիր սա տեսարանը: Տեսնէիր, Թէ ինչ-
պէս անկողինդ, տակաւին չլալալած, դը-
րաուռեցաւ ուրիշ մը կողմէ: Է՛հ, առա-
ջին անգամ է՛հ որ կը տեսնեմ այդ անկող-

նին բնակիչ փոխելը: Բայց ընտ աշա-
փան Հէին աճապարած ինծի նոր զբացի
մը տալու: Հոս ըլլայիբ ու տեսնէիր, ա-
յո: Տեսնէիր թէ ինչպէս քիչ առաջ խօսք
ուզողէն այս տիփիւններուն եւ անոնք «ե-
րես չտուի՞ն» ինծի: Երես չտալ, հապա,
այդ է որ բրին: Ժիշդ այնպէս ինչպէս
Էրբեմն գիշերները ես կ'ընէի քեզի, երբ
դուն քնացած չըլլայս նշմարելով խօսք
մը կը նետէիր մէջտեղ, որուն ես կը խու-
սափէի պատասխանել, պարզապէս խօ-
սիլ չուզելուս համար: Այս տիփիւններն
այ ալողներն բրին: Չոր ու ջամբ «անց-
եալ ըլլալ» մը ըսին եւ անմիջապէս ու-
րիշ բանով զբաղիլ սկսան, որպէսզի չըլ-
լայ որ զիրենք խօսքի բռնեմ: Մինչդեռ
ես խօսքի բռնել չեմ ուզեր զիրենք: Իմս
պարզապէս միտանականութեան մը ար-
տաբանութիւնն էր, իրենց տառապան-
քը բաժնելու պարտաւորակամութիւն մը:
Առտուած գիտէ որ շատախօս մէկը չեմ:
Մանաւանդ օտարներու հետ: Բայց չեմ
ալ կրնար անտարբեր մնալ ուրիշի մը
տառապանքին դիմաց: Չեմ կրնար պաղ
մնալ: Երկու տաքուկ խօսք արտասանելը
պարտականութիւն մըն է այդ պահուն:
Այդ երկու խօսքը պիտի արտասանես, եւ
պիտի մխրթարես, սիրտ պիտի տաս:

Եւն Ուիլսոնի սխեմային մէջ նկատուելի միջ-
ջեւ: «Մոմոտ»-ի աշխատակիցը կը յիշէ որ
ընկերակցականներն ալ - 1984-ին - ջանք
թափած էին բարեկարգելու համար յարա-
բերութիւնները: «Բայց խոհեմ եղած
էին, ուշադրութիւն ընելով չվերադարձել
անոնք՝ որոնք արդար նկատուած դժգոհ -
հուսիսներն ունին այդ երկրին հանդէպ,
զանազան տեսակէաներով: - Մարդկային
Իրաւանց Պաշտպանները, Հայերը եւ
Յոյները...»:

×

«Ֆիլիսո» ալ Մայիս 20-ին, յօգուա-
ծաշարք մը կը սկսէր հրատարակել: Ինչ-
պէս ըսինք արդէն քանիցս, Փրանքելթըր-
քական «Սիլի» - պիլի»-ն լաւ ճամբու վը-
րայ է:

ՔԱՆԻ ՄԵ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՆԻ շարժանկարի փառատունը վեր-
ջացաւ: Ա. մրցանակը ստացաւ՝ Ժոֆէի
Թը Միշիլը Ֆիլմը, զատակազմի յատուկ
մրցանակին արժանացաւ «Զոհողութիւն-
ներ», որու հեղինակը՝ Տարկովսկի մահա-
մերձ է փարիզեան հիւանդանոց մը: Այ-
րերու յաւաքին երկու դերասանները
նկատուեցան Միշիլ Պլան եւ Պոպ Հոս-
քինս, երկու կին դերասանուհիները՝
Պարպարա Սուքովա եւ Ֆերնանտա Թո-
րէս:

«ՄԱՏՆԵՑԻՔ, ՄԱՏՆԵՑԻՔ, ՊԻՏԻ ՎԱՐ-
ՋԱՐՈՒԻՔ», Ֆրանսայի Ապահովու-
թեան նախարարը՝ Փանտրո կ'ուզէ Գեր-
մանացիներուն եւ Իտալացիներուն օրի-
նակին հետեւիլ, պայքարելու համար ա-
հարեկշուքեան դէմ: Որոշումը, անշուշտ
իրմէ կախում չունի (պէտք է Ազգ. Ժո-
զովէն անցնի), բայց իր ծրագիրն է դրա-
մական լայն վարձատրութեամբ քաջալե-
րել մասնութիւնը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ կա-
նանները բուն ցոյցեր ըրին շարժում -
վերջին հիւսիսական կեդրոններուն դէմ:
Ապահովութեան ուժերու հետ բախումնե-
րը ծանր եղան: 400 վիրաւոր կայ:

×

ՓՈԽԹՊՈՒ

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ՝ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՖԻՐԱՆՍԱՅԻ

ՀԱՅԱՆՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲԵՐՈՒ
ՄՐՑԱՇԱՐՔԻ

Մայիս 18 եւ 19, Կիրակի եւ Երկուշաբ-
թի, Տէսինի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսա-
յի հայանուն ակումբներու ֆութպոլի
տարեկան մրցաշարքը, ձեռնած Հ. Մ.
Ը. Մ. ի նախկին բժիշկ Միշիլ Պաշեանի:
Մասնակցեցան 8 խումբեր: Աւարտակա-
նին Լիոն - Տէսին յաղթեց Վիէնի 5 - 0,
Երրորդ եւ չորրորդ տեղերուն համար Այ-
ֆոլդիլ յաղթեց Իսիլ (1 - 1), ազատ
հարուածներու առաւելութեամբ:

Մանրամասնութիւնները՝ առանձին
թղթակցութեամբ:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՌՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

×

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ
ԹԻՖԼԻՍԻ «ԴԻՆԱՄՕ»-ԷՆ

Մայիս 18-ի խաղերու արդիւնքներն են...

Չերնոմորեց - Դնեպր	2 - 2
Դինամո Մ. - Սպարտակ	2 - 1
Շախտեռ - Զէնիթ	1 - 1
Մետալիստ - Ժալգիրիս	0 - 0
Տարպեդո Ք. - Նեֆթչի	1 - 3
Դինամո Թ. - Արարատ	1 - 0
Կայրաթ - Դինամո Մինսկ	1 - 0

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը
զլխաւորէ միշտ «Զէնիթ» 13 կէտով, ո-
րուն կը հետեւին Թիֆլիսի «Դինամօ»-ն 12,
«Նեֆթչի», «Ժալգիրիս» եւ «Դնեպր»
11-ական կէտերով:

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի վար -
չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր
անդամ - անդամուհիները Մայիս 23,
Ուրբաթ, Երեկոյան ժամը 8-30-ին Մշա-
կոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

Տէր եւ Տիկին Ժան - Ժիլ Վերթանէսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Լեւոն Վերթանէսեան եւ
աղջիկը,
Այրի Տիկին Շաքէ Թոնկուրեան զաւակ-
ներն ու թոռները,
Այրի Տիկին Մերսէսէս Թէրզեան զա-
ւակներն ու թոռները,
Պ. Տօնապետ Տօնապետեան, զաւակներն
ու թոռները,
եւ Տատեան ընտանիքը ցառով կը ծանու-
ցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր, քրոջ, մօ-
րաքրոջ, տալով, ազգականին՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ

ՎԱՍԻԼՈՒԶԻ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Թէրզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 15-ին:
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Զորքաւորի, Մայիս 21-ին, ժամը 16-ին
Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկե-
ղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի
Թիէի դերեղմանատունը, ամփոփուելու
համար ընտանեկան դամբարանը:
Մահազգ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի
ներկայս իրեն այդ նկատել:

Մեղմէ կը խնդրուի ծանուցանել մահը՝
ՏԻԿԻՆ ԳԱՌՆԻԿ ԳԵՐԳԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Արմինէ Օհանեան)
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ, Զորք-
աւորի Մայիս 21, ժամը 10-30-ին Փարի-
զի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին,
ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի
դերեղմանատունը, ամփոփուելու համար
ընտանեկան դամբարանը:
Քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտո-
նը կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 29-ին,
Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին:

×

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
ողբացեալին զաւակներուն եւ եղբոր՝ Ա-
լիսան Օհանեանի:
Imprimé sur les Presses du Journal «Hatch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

UN EVENEMENT
UNE PARUTION ATTENDUE
ANI
CAHIERS ARMÉNIENS
N° 1 — MAI 1986
— d'expression française — publiée par le CRDA —
* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes :
théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
* des textes inédits, des traductions nouvelles, des dossiers originaux
sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs.
* un comité de soutien composé de plus hautes personnalités du
monde politique et des arts.
CONFÉRENCE - DÉBAT
Sous la présidence
de Monsieur ANDRE SANTINI
Secrétaire d'Etat aux Rapatriés
VENDREDI 30 MAI A 20 H 30
Salle de Cinéma du MUSEE de l'HOMME
Place du TROCADERO — 75016 PARIS
avec MM. Serge AFANASYAN, Vahé GODEL, Dikran KOUYMDJIAN,
Clément LEPIDIS, Bernard OUTTIER, Pierre TER SARKISSIAN,
Jean SOLER, Yves TERNON, Henri VERNEUIL,
Jean-Pierre PERONCEL-HUGOZ et Mlle. N. KOULAYAN.

ՄԱՐՍԵՅԻ
«ՍՈՒՐԻ ԳՐԻԳՈՐ»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյան ժամը 18.30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille
նախագահութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԱՆԻ
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց
ՀԱՅ ԲԱՍՊԱՐԱՆԻ ԳԱՍՊԱՐԱՆԻ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՅՈՒԹՅՈՒՆ ՄԷՋ
Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10-30-ին Վերափոխման
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պա-
տարագ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց
Յաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աջակա-
րոյր:
Մարտիի եւ շրջակայի հայ գաղութը կը հրաւիրուի գոյգ հաճ-
գիտութեանց:

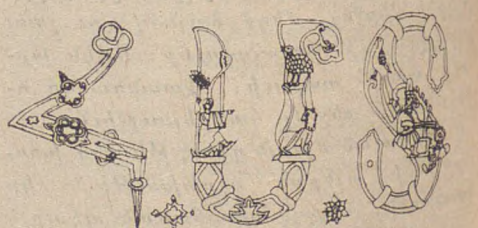
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ
Տէր եւ Տիկին Գուրգէն եւ Անահիտ
Ստեփանեան, շնորհակալութիւն կը յայտ-
նեն բոլոր անոնց՝ որոնք իրենց մօր
վարդաւիթի թաղեպետանի մահուն եւ
թաղման տխուր առիթով ցաւակցեց
իրենց սուգին:
Կը տեղեկացնենք նաեւ թէ քառասունքի
հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի
Մարտիի Սահակ - Մկրտուկ Սրբոց Թաղ-
մանչայ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի
Մայիս 25, ժամը 11-ին:
Ի դիտութիւն հանդուցեալին յիշատակ
յարգողներուն:

A VENDRE
Villa F4 avec dépendance
Superficie du terrain 1419 m²
Quartier Haute Bertrandièrre
La Ciotat
Vue imprenable sur la mer
Tél.: (16) 42 - 08 - 43 - 77

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՓԱՐԻԶ
Հինգշաբթի օր, Մայիս 22, յիշատակ
Աշխարհազօրաց եւ Զօրավարաց Հայոց,
որը կատարեցան ի հերոսամարտին Սար-
դարապատի 1918 Ամի, վասն հաւատոյ եւ
հայրենեաց:
Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
երեկոյան 6-ին, մասնաւոր հոգեհան-
գիստ կը կատարուի Սարդարապատի մեր
նահատակներուն համար:
Կը քարոզէ՝
ՆԵՐՍԵՋ Մ. ՎՐԴ. ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ
Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը մա-
նակցելու հոգեհանգստեան յարգանքի այս
աղօթքներուն, եւ նորոգուելու Սարդար-
պատի հերոսներուն ոգիով:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅ
ՎԱՄԱՆ
Սարդարապատի հերոսամարտի տարե-
դարձին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 25, պա-
տարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի
ի յիշատակ նահատակաց:
Այս առթիւ նաեւ կը կարգացուի Ամ.
նայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնգրակը:
Կը հրաւիրուին Վախնաի եւ շրջակայի
հաւատացեալները:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ
ՕՐՈՒՄԱՆ
ԱՌԹԻԻ
Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուն
ունին առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր
Եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակնաւո-
տի ժամերգութիւն կը կատարուի:
Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ
Լիոնի Տիկնանց Միութեան կողմէ հիւր-
սիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր
մայրերուն: Խօսք կ'անէ՝
ՎԻԳԷՆ ՎՐԴ. ԱՅԲԱԶԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Զուիցերիոյ Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ

ԱՐԵՎԱ ԶԱՄԱԼԵԱՆ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
DE DECINES
15, rue du 24 AVRIL 1915 — 69150 Decines
VENDREDI 23 MAI A 20H30
Dans la salle «Hrand - Samuel»
Le Pasteur René LEONTIAN
présente
«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS ?»
Une approche sociologique des Arméniens
de France à travers une enquête effectuée
auprès de la communauté évangélique ar-
ménienne de L.
Fonds A.R.A.M.
CONFÉRENCE - DÉBAT
Entrée libre

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՄԱԴԻՐ՝ ԵՍԻԱՐԵ ՄԻԱԲԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

ՀԱՐԱՇԽ — ԹԻՒ 16.229

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.229

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ազգ. ժողովին մէջ, երեքշաբթի օր, բաժնեկիցներն փոխադրութեան անդամներն եւ ընդգրկուող երեսփոխաններն ընդունեցին Երեւանի քաղաքապետի ղեկավարութեան տնօրէնի զեկուցումը (եւ ոչ օրինագիծային ժամանակ չկողմնակցելու համար) իսկ կարգ մը բաներ, ինչպէս ընտրութեան քրտնակա փոփոխութիւնը, այսինքն՝ ընտրութեան մեծամասնութեան գրութեան, չընկալուի։ Ասոր դէմ են բոլորը։ Յատկապէս համայնապարտեան՝ Կի Տիւրքունի հանրապետութեան կողմէն։ Հանրապետութեան նախագահին (ի դէպ, ան ալ համայն չէ անշուշտ)։ Այս նիստին հետեւող քաղաքական տարրերն են հարկէ խոստովանելու՝ անկախ անձին քաղաքական իրաւունք հակամեծքնէն։ Ժ. Մ. Լը Քէ, որ իսկական տրիբուն մըն էր, Ֆրանսիայի երեսփոխանական խմբակին ղեկավարը, երբ կը բացատրէր, «Կարեւորագոյն պաշտօնակիցներու բողոքին»։ Ապա խմբակին է։ Բոլորեաններուն ըստովանութեան կը ձեռնարկուի։ Ինչպէս անցաւ կը կրկնուի մէջ. Ալեք Սեֆար, ինքնաբերական թէ ապուրաբար (ողջոյն քեզ)։ Սեֆար, օրհասական կը խոստովանէ։ Ազգ. ժողովին ալ ձայնին հետ պիտի ընդունուի (անօգուտ) բողոքի բանաձեւը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ հաղորդակցութեանց ստորագրողներն, զիստորաբար ... Հայաստանի երեսփոխանական խմբակին կը խոստովանեն, որ փարիզեան շրջանին համար 20 վայրկեանէն 10-ի իջնէ։

ՊՈԼՈՅ Լիբիոյ հիւպատոսը մեղադրանքի տակ առնուած է, որպէս կազմաւորուող հակամերիկեան ձախողած ուժի ղեկավար։ Մայիս 15-ին է, որ դիւանապետը մեղադրուած է, թէ եւ ինչ արգէն թուրքական մեկնած էր ուղարկուած ինչպէս իսկական անմիջապէս ետք։

ՖԻՆԱՆՍ հիւլէական արկածէ մը ծայրէ ծայրին փրկուել է, երկու տարի առաջ ըստ «Քալաթ» Անշնէի յայտնութեան։ Պիտէի մէջ (էնի նախագահ) 1984 Ապրիլ 4-ին, մազ մնացեր է ինչպէս շարժակ մը հակակշիռ բողոքող զուրկ ելլէ։

ԱՌՆԻՏՈՒՐԻ ԵՒ ԶԻՐՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ

Հայաստանի գերագոյն խորհուրդի պըրզոնալ զբաղմունքներն անտեսութեան նախաբանը նշանակած է Երեւանի քաղաքապետի ղեկավարութեան տնօրէնի զեկուցումը։ Միւս կողմէ, իր պաշտօնէն ազատ կազմուած է Արտուրի նախարարը՝ Ստեփան Սաֆարեան, որուն փոխարէն նոր նախարար նշանակուած է Մկրտիչ Մկրտչյան։

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ ՄԻՋ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԵՊԵՐ

ՄԵԿ ՄԵՆՈՒԱԿ
ԳԵՌՈՐԳ ԲԱՆԻԿԵԱՆ

Ամէնէն փութկոտը՝ թուրք մամուլն էր (թուրքիա հրատարակող) արձագանգ տալու համար, այն ծանր միջադէպէն, որուն, որոնք պատահած են Երեւանի մէջ, երեքշաբթի - Մայիս 19 - ժամը երեկոյեան 7-30-ի շուրջ, Ս. Յակոբյան վանքին մերձաւոր նոր շէնքի բակը։ Արդարեւ երեքշաբթի առտու իսկ, Մայիս 20, «Միլիէթ» լուրեր կը հրատարակէր այս մասին, որոնց շարժապանները անմիջապէս, բնական վերապահութեամբ ընդունելով թրքական աղբիւրներու տեղեկութիւնները, ինչ կը վերաբերէ մանաւանդ, հայկական անցուղաւորներու։

Երեւանի մէջ առած մեր լուրերու համաձայն, միջադէպը պատահած են Հ.Մ.Բ.Մ. ակադեմիայի եւ Հ.Ե.Մ. ակադեմիայի միջեւ, այս երկու կազմակերպութեանց մէջ ալ թափանցած ըլլալով, այն ողբալի (եւ աւելի քան այսպիսի) հակամարտութիւնները, որոնք վերջին տարիներուն դէմ առ դէմ հանդիմանումներու տարիներ իրենց սերտ գործունէութեամբ եւ մտերիմ գործակցութեամբ ծանօթ՝ Եղիշէ Պատրիարք Ե. Շահէ Արք.։

Այս բախումները, որոնք քանի մը տարիներէ իջեւ դէմ առ դէմ հանած են, արիւնքի բնոյթ ալ ստացած են եւ դառնակի հարուածի մը հետեւանքով մեռած է աղամաղապորձ՝ Գեորգ Բանիկեան (Հ.Ե.Մ.)։

Պորտուգալացիները աւելորդ կը գտնենք, ինչպէս ցարդ աւելորդ նկատեցինք անդրադառնալ Եղիշէ - Շահէ այս հաշուարկարին, վաղեմի 1967-ի փորձառութիւնը (երբ Երեւանի մէջ 28 ձեռագիրներ ծախու կը հանուէին Լոնտոնի Սոթիքի մէջ, եւ «Յաւաթ» ալ շարժանքով սինակներ լեցուց) բաւեց, իրականացու համար թէ ինչ որ կ'ըսուի, կը գրուի ձայն բարբառոյ յանապատի է, ոչ մէկ բանի կը ծառայէ, քանի որ Եղիշէ Պատրիարք կ'արհամարհէ հայ մամուլը, հայ հանրային կարծիքը եւ երբ գրելն ալ ձեռք առնէ, իր բառամբերն ու ոճը կրնան դաժնակեցնել ու կաս - կարծիքը ինչ Սամաթիայի ամէնէն «զարգացած» ջրհաններէն։

ՊԱՐԱԿԱՆԱՅ ԼՈՒԻՐԻ

ՍՊԱՀԱՆԻ ՀԱՄԱԿԱՐԱՆԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԻՐԴ
ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՆՈՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

Սպահանի համալսարանի տեսութիւնը յայտնած է, թէ ուսումնական յառաջիկայ տարեշրջանին՝ հայերէն լեզուի ու գրականութեան ճիւղը պիտի ընդունի 25 ուսանողներ։ Ընդունելութեան պայմանները կը յայտնուին ի մօտոյ՝ համալսարաններու մուտքի քննութեանց մրցման ուղեցոյց - գրքոյկով։ Միւս կողմէ, Իրանի բարձրագոյն ուսմանց եւ գիտութեանց նախարարը կրկին անգամ իր համաձայնութիւնը յայտնած է հայերէն լեզուի ու գրականութեան ճիւղի (ուսուցչական թեկնածու) վերաբացման համար։

ՊԱՏԳԱՄԱՌԱՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
10 ՀԱՅԱՐ ՀԱՅԵՐ ԳՈՒՆԵՐԱԿԱՆ ԵՆ

Թեհրանի մէջ, Մայիս 16-ին, տեղի ունեցած են թեհրանի 11-րդ պատգամաւորական ժողովի ընտրութիւնները։ Ընտրական բոլոր կեդրոններուն մէջ ժողովուրդը խուռնեցած մանակցութեամբ (աւելի քան 10 հազար քուէարկող), ուղղակի եւ գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրած է Ժողովի անդամները։

ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ ՓԱՐՍԻՋ ՀԵՐԱՅԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՄԱՅԻՍ 12 / 19)

ՍՏԱՆԻՍԼԱՒԱԿԻ ԹԱՏՐՈՆԻ
ՆՈՐ ԵՆԵՔԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Երեւանի կեդրոնը՝ Սպանդարեան, Տէրեան, Պոլիկի փողոցներու միջեւ, երեք հեկտար տարածութեան վրայ սկսած է Ստանիսլաւսկի ռուսական դրամատիկ թատրոնի նոր շէնքի շինութիւնը։ Նախագիծին հեղինակները՝ «Երեւան - նախագիծ» հիմնարկի ճարտարապետներ Գ. Արամեան եւ Զ. Թորոսեան ստեղծած են ճարտարապետական ինքնատիպ լուծումներով կառույց մը։ Շէնքը ունի 850 եւ 250 տեղանոց սրահներ։ Մեծ սրահը կ'ունենայ ամբողջական ամփիթատրոնի ձեւ։

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍԱՇՐՋԱՆ

Երեւանի պետական համալսարանի խորհրդահայ գրականութեան ամպլոնի կազմակերպութեամբ գրական նստաշրջան մը նուիրուած է Եղիշէ Զարենցի՝ «Զարենցեան ընթերցումներ» խորագրին տակ։ Երկու օր տեւած նստաշրջանին ղեկուցումներով հանդէս եկած են փրոֆէսորներ Զրանտ Թամրազեան, Գառնիկ Անանեան, Վաղդէմ Գաբրիէլեան, անդրադառնալով Զարենցի գրականութեան քիչ ուսումնասիրուած հարցերուն։

«ՈՒՐԱՐՏՈՒ» ՅՈՒՇԱՆՈՒԵՐՆԵՐՈՒ
ԺՈՂՈՎՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տարուէ տարի կ'աճի «Ուրարտու» ձեռնարկութեան արտադրած յիշատակի նշանները։ Հանդէպ ցուցաբերուած պահանջը։ Այս տարի ձեռնարկութեան կարգ մը արտադրութիւններ կը ղրկուին նաեւ արտասահման։ Միայն Ապրիլ ամսուն Զեխոսովյան, Լեհաստան եւ Ֆրանսա ղրկուած են 26 հազար ռուբլի արժողութեամբ ապրանքներ՝ սրճեփներ, մեքերիզ գլաւներ, պատառաքողներ, կանանց համար զարդեր եւ այլն։

ԵՆԻՆԻՒԹԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Երեւան եւ Քաջարան քաղաքները, Մեքրի, Հոկտեմբերեանի, Վարդենիսի շրջանները եւ Հայաստանի այլ շրջաններու շինարարական կազմակերպութիւնները ամէն օր մեծ քանակութեամբ շինանիւթ կը ստանան «Արարատ» շինանիւթերու ձեռնարկութեան։ Միայն վերջին երեքուկէս ամսուան ընթացքին ուղարկուած է աւելի քան 3650 խորանարդ մեթր երկաթ-պեթոնի շինանիւթ, շուրջ 9378 խորանարդ մեթր սղոցանիւթ, 4700 քառակուսի մեթր ատաղձագործական իրեր եւ այլ շինանիւթեր։

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՏՐԱԿ»

Ուղարկանքի բանաստեղծ Լեւոնտ Պերվոմայսկին բազմիցս այցելած է Հայաստան։ Անոր «վայրի մեղր» գիրքին մէջ ամբողջական շարքեր կան Հայաստանի,

ՓՈԽԹՊՈԼ

ՍԷՆ - ԹԱՆԹՈՒԱՆ՝
ԱՆՕԳՈՒՏ ՅԱՂԱՆԱԿ

Սէն - Թանթուան պալատեցաւ մինչեւ վերջը՝ մնալու համար Միջերկրականի լիկին պատուոյ դասակարգին մէջ. հակառակ, Կիրակի օր, Քաննի դէմ իր տարած յաղթանակին՝ 3 - 0, պիտի իջնէ սակայն աստիճան մը վար։ Իրեն կ'ընկերանայ Հ. Մ. Բ. Մ. Արքիւ որ իր վերջին մրցման պարտուեցաւ Լա Սիթայի մէջ 4 - 3-ով։

Յաղթական իր խմբակին մէջ, Հ. Մ. Բ. Մ. Վալանս պիտի խաղայ յառաջիկայ մրցաշրջանին Տրոմ - Արտէշի 3-րդ օրականին մէջ։ Իր հիմնարկութեան ի վեր, Հ. Մ. Բ. Մ. ի չորրորդ անգամէն վերելքն է։ Կիրակի, իր առաջնութեան 1/4 եղբարկելին ի հաշիւ, նոր յաղթանակ մը տարաւ Վիլվոքսի դէմ։

ԿՈՓԸՄԱՐՏ

ՀԱՅԵՐ՝ ՌԵՆՈՅՄԻՍԷ

Սիրողական (ամաթէօր) կուսամարտի աշխարհի արտոյններէն, Միացեալ - Նահանգներու Ռէնո քաղաքին մէջ, աւարտեցաւ, մեծ մասամբ քուպացի մարդիկ - ներու յաղթանակով։

Պորտուգալիս Միութեան կազմին մէջ կային երեք Հայեր։ Նշան Մուշեան (48 քիլո) պարտուեցաւ 1/8 աւարտականին, Իսրայէլ Յակոբովիտեան (67 քիլո)՝ քառորդ աւարտականին, իսկ Մանուէլ Աւետիսեան (71 քիլո)՝ Հայտնուած անցնիլ կիսաեղբարկելին անդին։ Ստացաւ պըրոնգէ մրցանակ։

Հայ ժողովուրդին նուիրուած։ Կիւսի հրատարակչատուններէն մէկը վերջերս լոյս ընծայած է բանաստեղծի երկերուն ուղարկութեան թարգմանութիւնը երկու հատորով։ Առաջինին մէջ Հայաստանի նուիրուած է առանձին բաժին մը՝ «Հայկական տետրակ» խորագրով։ Այս բաժնին մէջ տեղ գրուած են «Գրիները», «Հայկական գրիներ», «Կամարը» լեռներում, «Յաւերժական թուրք» եւ այլ բանաստեղծութիւններ, որ արուեստագէտը կ'արտայայտէ իր սէրը հայ ժողովուրդի բազմազարեան պատմութեան ու հարուստ մշակոյթին հանդէպ։

«Հայգորգ»ի գլխաւոր գործատան մէջ աւարտած է հինգ տարի առաջ սկսուած «Սովետական Հայաստան» գորգը։ Այս եղակի ձեռագործը պատրաստուած է Հայաստանի մէջ խորհրդային կարգերու հաստատման 60-ամեայ յորեկանին առթիւ։ Ութ մեթր երկարութեամբ եւ հինգ մեթր լայնքով այս գորգը եղակի է գործուածքի բարձր խտութեամբ։ Մէկ քառակուսի մեթրին մէջ կայ 360 հազար հանգոյց. մինչ այդ նոյն գործատան մէջ շինուած ամենաբարձր ցուցանիշը կը հասնէր 160 հազարի։ Գորգին վրայ նկարուած է Հայաստանի հարուստ բնաշխարհը. նկարը պատրաստուած է գործատան գլխաւոր նկարիչ Մակար Մնացականեանի եւ նկարչական արուեստանոցի աշխատողներուն կողմէ։

ԳԱՐՈՒՆ Ե ԴԱՐՁԵԱԼ

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ. ԶԷՓԻՃԵԱՆԻ ԹԱՐՄ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

«ՄՈՒՍԱ ԼԵՈՒՆ» ԲԵՄԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ԳԱՐՈՒՆ Ե ԴԱՐՁԵԱԼ

Գարնան այս արեւոյդ օրերուն, անըստապատիւ փոթորիկ մը իջաւ Ս. Ղազարու կողմին ջուրերուն վրայ, խռովեց լճակի ջուրերը, եւ անոր ալիքներուն տակ ջրասույզ ըրաւ, մեր սիրելի եւ բազմապատկառ Հ. Բարսեղ Վրդ. Զէփիճեանը:

Ինչպէս ան, եւ Մայիսի՝ ծաղիկներու եւ ուրախութեան ամիսը, սուգի եւ տրամուծեան ամիսի վերածեց. եւ մեր սրտերն ալ ցաւի եւ արտասուքի աղբիւրի:

Հ. Բարսեղ ինչպէս 76 տարեկան երկնաւայ կողմին մը նման, որուն շուրջին ներքեւ, լի յոյսերով ամփոփուած էր ամբողջ Մխիթարեան միաբանութիւնը, այս դժուարին օրերուն, եւ յոյս ունէր որ ան քաջ նաւապետի մը պէս ալեկոծ ծովէն զինքը պիտի առաջնորդէր, Մխիթարի նաւը, դէպի խաղաղ նաւահանգիստ, բայց աւա՛ղ, ան ուժաթափ, զինքը չարաշարժ հիւսնալուծեցէն մը, սրտի ծանր տագնապի մը հետեւանքով, անաւերակալութենէ, փակեց իր աչքերը, լքեց ամէն ինչ եւ զնաց դէպի յաւիտենական - նոթիւն, միանալու Մխիթարի զաւակ - ներու հոգին, ստանալու իր անխնայ աշխատանքի վարձքը, յաւիտենականութեան մէջ:

Հ. Բարսեղ Վրդ. Զէփիճեան ծնած էր Կիւրին - Քէօթհիս - 1910-ին, մանուկ հասակին, քաղաք Երզնի մարման, կրթութիւնը ստացաւ Երզնի, քաղցն ու ծարաւը. բայց Աստուծոյ բարեգութ ձեռքը զինքը փրկած էր վտանգներէն եւ 1922-ին առաջնորդած դէպի Վենետիկ Ս. Ղազարու վանքը, հոն Մխիթարի ազգօգուտ գործէն խանդավառ, իր նախնական ուսումները կը ստանար եւ ապա 1932-ին, ինքզինքը կը նուիրէր Աստուծոյ եւ ազգին ծառայութեան, ուխտերով անգամակցելով Մխիթարեան միաբանութեան:

1932 - 1937, Հոռոմի մէջ իր իմաստասիրական եւ աստուածաբանական ուսումները կ'աւարտէ, եւ 1936 Դեկտեմբեր 18-ին եօթը հոգեկից ընկերներով քահանայական աստիճանին կը բարձրանայ: Այս տարի, մեծ խանդով կը պատրաստուէր իր քահանայութեան 50-ամեակը տօնել, բարձրանալով անգամ մը եւս, Սուրբ Խորանին վրայ:

1937-ին, զինքը կը գտնենք վանքին մէջ, Ս. Ղազար, ուր կը կարգուի վանքի ժառանգաւորներու առաջնորդ, իր բարի սրտին, աստուածասիրութեան սերմերը ցանկնու իրեն յանձնուած մանուկներու սրտերուն մէջ: 1972 - 1974 Հոռոմի ուսանողներու վերակազմը կը կարգուի:

1976-ին, Մխիթարեան ընդհանուր Ժողովքէն՝ ընդհանուր աթոռակալ կ'ընտրուի, փոխանորդ Արքայօր. եւ այդ պաշտօնը կը կատարէ մեծ գիտակցութեամբ մինչեւ իր մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 10-ին, Լիտուի հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր:

Հ. Բարսեղ Վրդ. Զէփիճեան, իր կեանքին մեծ մասը անցուցած է մեր վարժարաններուն մէջ, Փաթիկ եւ Վենետիկ, եղած է փորձառու դաստիարակ մը, իր բարի եւ հեղ ընտելութեամբ ամէնուն՝ ամէնուն կը մօտենար Ժպիտով մը, եւ իր աշակերտները, անոր այդ հայրական Ժպիտին մէջ կը գտնէին իրենց սրտի խաղաղութիւնը, եւ սէր անոր հանդէպ: Բարի էր ան, բարին բովանդակ իմաստով, եւ այս բարութեամբ էր որ իր աշակերտները զինքը կը սիրէին, կը յարգէին, իրենց իրենց հայրն էր, անոր կը բանասխին իրենց սիրտը, ուրախութեան եւ ցաւի օրերուն:

Ան կը սիրէր բոլորները, աղօթքը, վանքին եկեղեցիին լուռ կամարներուն տակ զինքը ստէպ կը գտնէին ծնրադիր Տիրամօր Խորանին առջեւ, թաղուած խոր խոկումներու մէջ:

Երկար տարեկան վանքի ժառանգաւորներուն հոգեւոր հայր եւ դաստիարակ եղած է, անոնց սրտին մէջ աղօթելով աղօթքի, սիրոյ եւ բարութեան զգացումներ, առաջնորդելով զանոնք եւ պատրաստելով քահանայական բարձր աստիճանին:

Սիրելի Հ. Բարսեղ, զուն մեկնեցար, ու զմեզ մինակ թողուցիր, քու տեսքը

Այն մի քանի տողը, որ կ'ուզենայի զընել՝ «Մուսա Լեոն» հեռուստատեսային ծնունդը շնորհաւորելով, ոչ թատերախօսականի յաւակնութիւն ունի, ոչ էլ ներկայացման լոյսն ու ստուերը տարբարում - ծելու փորձ է: Երեւի պարզ ուրախութիւնն է մի հանդիսատեսի, որ էկրանին տեսաւ հերոսներ ու դէպքեր, որ կրում էր իր ներաշխարհում: Հայկական հեռուստատեսութեան ջանքերը, այս առումով, արժանի են ամենայն յարգանքի: Եւ ճշգրիտ էր, որ ներկայացման պրեմիերան տեղի ունեցաւ Ապրիլի 24-ին, ցեղասպանութեան զոհերի եւ Հայոց դիմադրական շարժման հերոսների յիշատակի նուիրական օրը: Որովհետեւ Արեւմտահայութիւնը չի մարթուել ու կոտորուել միայն, ինչպէս երբեմն ներկայացնում ենք հինգ ինքնեքս, այլ նաեւ կոտուել է, զիմադրել եւ Մուսա Լեոն այդ զիմադրական շարժման բարձրակետերից եղաւ, մեր Ժողովրդի անընկճելի ոգու սիմվոլը: Ես հասկանում եմ, թէ ինչ բարդութիւններ են ծառայել բեմականացման հեղինակի՝ Գր. Զալիկեանի առաջ, որ Ժրանց Վէր-Փէլի էպիկական բաղմաշերտ վէպից պիտի քաղէր ամենացատուր, ամենաբեմական, ինչ բարդութիւններ են յաղթահարել բեմադրողները, որոնք բեմահարթաւ կի հարթ, սահմանափակ տարածութեան գերութեան մէջ պիտի կարողանային վերականգնանքն ուսուցչական լեռը, այն քառասուն անհաւատալի օրը, որ յաղեցած էր անհատաբար մարտերով, անտարածաբանական ծնունդներով, վայրկեանական ուրախութեամբ ու անընդմէջ ցաւով: Մանաւանդ՝ մարդկային բազմութիւններով:

Ես փորձում եմ հասկանալ բոլոր արտիստների եւ, մանաւանդ, գլխաւոր հերոսի գերակատար Լեոն Թուրիկեանի տառապանքը, որ պիտի մարմնաւորէր մի կերպար, որ ամէն հայ մարդ վաղուց ունի իր էութեան խորքերում, եւ մէկիս ունեցած միտքն է, որ համբեկում է միւսի ունեցածին: Կատարուել է գլխաւորը՝ «Մուսա Լեոն» հերոսները բեմական կեանք են ստացել, դէմք ու բնուրութիւն, եւ նոյնիսկ նրանք, որոնք Վէր-Փէլի վէպը եւ այդ քառասուն օրուայ պատմութիւնը գիտեն նրբին մանրամասնութիւններով, փոքր է եւ, յուզումներ պարբերի, ուրախացան, հպարտացան: Մանաւանդ, ներկայացման երկրորդ մասը գիտելիս: Ես նայում էի կապույտ էկրանին, եւ աչքերիս առաջ էր իրական Մուսա Լեոն, որ տեսայ անցեալ տարի Սեպտեմբերին Սուրբաշու, հայաբնակ Գեղարք գիւղի մօտակայքից: Լեոն սկիզբում մշուշի մէջ էր, անիրական, յետոյ, երբ մշուշը ցրուեց, զժողովուրդ աւելի որոշ ու նիւթեղէն եւ, մանաւանդ, հեռադիտակի աչքերի մէջ երեւում էր իր բոլոր կնճիռներով ու սպիներով: Այդ օրը թուրք - սուրիական սահմանի մօտից Մուսա լեռանը նայելով, եւ շատ յուզումներ ապրեցի: Ներկայացումը գիտելու շատ պահերի՝ նոյն յուզումներն ալիքն էի զգում իմ մէջ: Ես հաստատում եմ, որ «Մուսա Լեոն» կ'ունենայ բեմական նոր ծնունդներ, երբեւ նաեւ հայկական կինոէկրանի վրայ, բայց այս առաջինի խորհուրդը մենք պարտաւոր ենք ընդգրծելու:

ՎԱՐԴԳԵՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

զմեզ կը մխիթարէր, կը քաջալերէր, բայց զուն երկնքէն մեղի հետ եւս, քու բարի կեանքը, քու աստուածասիրութեան եւ եղբայրասիրութեան ոգիւ, թող լոյսի մը պէս թափանցէ մեր նոր սերունդին հոգեկէն ներս, եւ քու բարի օրինակը թող լոյս եւ առաջնորդ ըլլայ անոնց:

Մենք ալ համակամ աստուածային կամքին, արցունքով եւ յարգանքով կը խորհրդահարձուք շիրմիկ առջեւ, քու պայծառ օրինակը՝ վանասիրութեան աշխատասիրութեան եւ նուիրումի ոգիւ, կտակ մը ըլլայ սրբազան մեզի համար

ՊԵՏՐՈՍԻ Զ. Յ. Դ. ուսանողական միութիւնը, Կիրակի, Մայիս 4-ին կազմակերպած է 1915-ի զոհերը ոգեկոչելու հանդիսութիւն մը: Ներկայ գտնուած են ինչիկ Պապիկեան ու տեղացի այլ երեսփոխաններ: Ուսանողական միութիւնէն Լ. Պուզուրեանի բացման խօսքէն ետք երեսփոխան՝ Պ. Հարպ խօսք առած է ու յայտարարած. «այս օրը կը նշէ յիշատակը այն որոշումին որ կը միտէր անհացնելու ամբողջ Ժողովուրդը մը»: Ան ըսած է տակաւին թէ ոչ մէկ թուրք զեկավար կ'ուզէ ընդունիլ ոճիրը ու ներողութիւն խնդրել: Ներկաները ապա ունկնդրած են նախկին նախագահ Ծ. Հէյուրի երեսփոխան Լ. Հոնէնի կամակցութեան ու համակրանքի գիրքը: Ամէնէն ետք խօսած է ինչիկ Պապիկեան, ընդգծելով, որ Ապրիլ 24-ը արատ մըն է մարդկութեան ճակատին: Ան յիշած է նաեւ եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդին կողմէ անցեալ տարի հրատարակուած դրօշկը, ուր Թուրքիայէ կը պահանջուէր Հայերու ցեղասպանութեան ճանաչումը: Ան իր խօսքերը տարածած է անդրադառնալով Լիբանանի վերելքին Հայերու բերած մասնակցութեան:

ԵՐՈՒՍԱԳԵՄԻ մէջ Եղեռնի 71-ամեակը նշուած է Հայֆայի ու Եաֆայի չըջան - ներքն աւելի քան 1500 Հայերու մասնակցութեամբ: Բազմամարդ ցույցը առաջնորդութեամբ կաթողիկէ համայնքէն՝ Մեսրոպ վարդապետին, հասած է մինչեւ Արարայի յուշարձանը, ուր ծաղկեպսակ մը դեղեզուած է: Յակոբեան վանքի եկեղեցիին մէջ ալ ոգեկոչումի արարողութիւն տեղի ունեցած է: Տեղական մամուլը եւ հաղորդակցական ալ միջոցներ կարեւորութեամբ անդրադարձած են ձեռնարկին:

ՊՈԻԷՆՈՍ - ԱՅՐԵՍԻ մէջ, Միջ - Միութենական խորհուրդը ընթերցեց մը կազմակերպած է Ապրիլ 15-ին, ի պատիւ դեպի Օրասիո Ռաֆայելի եւ ՄԱԿ-ի մարդկային իրաւանց յանձնախումբին Արժանութիւն փոխ - ներկայացուցիչ Լէանտոր Տեպիլին, իրենց հայապատկառ ճիւղերուն որպէս երախտագիտութիւն: Ընթերցելի ընթացքին խօսք առած են զաղուծի ծանօթ ազգայիններ՝ Ռ. Մալխասեան, Հ. Շահինեան, Մ. Ալանեան եւ Ե. Պալարեան: Իսկ ամէնէն ետք արտայայտուած են հիւրերը, շնորհակալութիւն յայտնած են իրենց թէ պատրաստ են ծառայելու հայկական արդար պահանջներուն:

ՊՈԻԷՆՈՍ - ԱՅՐԵՍԻ Մ. Մանուկեան կրթ. հաստատութեան Պերճուհի Իմիւրեան նախակրթարանի ու Տորիս Զննդեան երկրորդականի աշակերտները հանդէս տով մը նշած են Հ. Բ. Լ. Միութեան 80-ամեակը: Աշակերտներ ներկայացուցած են Պողոս Նուպար Փաշայի, Ալեք Մանուկեանի կեանքն ու գործունէութիւնը, եւ արտասանութիւններ կատարած: Նախակրթարանի փոխ - տնօրէնուհի Ն. Ժուրմէնի խօսքի պայմաններով կարգացած է Վաղդէն Ա. ի միութեան 75-ամեակին ներկրած կոնգակը: Ապա աշակերտներ ներկայացուցած են Հ. Բ. Լ. Միութեան պատմականը, նպատակները եւ Պուշտու - Ալիքի մասնաճիւղը: Հանդէսին վերջաւորութեան ծաղկեպսակ մը դետեղուած է Պողոս Նուպար Փաշայի կիսանդրին առջեւ:

Եւ մեր նոր սերունդին. եւ քու աղօթքը երկնքէն, անասան սիւն մը պիտի ըլլայ, Մխիթարի աստուածաշէն տան, եւ քու յիշատակը, քու աղօթքը թող ըլլայ մխիթարութիւն եւ բախտահան հոգեպարար եւ քաջալեր Մխիթարեան սերունդին:

Հանդէսի սիրելի եղբայր, հանդէսէ յաւիտենական կեանքի լոյսերուն մէջ, անմահ պիտի մնայ քու յիշատակը մեր սրտերուն մէջ, եւ ջահ մը անմահ Ս. Ղազարու կամարներուն տակ:

Վեներաբլ Մայիս 11

Գարուն է դարձեալ: Ահա այն եղանակը, որուն բարեկարգ առաւում մը ցնծութիւն մը կը պայթցնէ մեր հոգիին խորը: Այդ առաւում մը աչքերը կը բանանք ու կը տեսնենք որ ան մը փոխուած է բնութեան մէջ: Ասիկա դարնան գիրկ բանալն է մեղի, պարսեմեղի հասնիլը, մեղի հետ ժամադրութիւն: Կարծես սիրելի մըն է որ կուգայ, զրկել մէջ ընտան կարմիր, ճերմակ, գեղին իր ամենագեղեցիկ ծաղիկները: Առողջ երջանիկ բան մը կը ծփայ օդին մէջ, մեղալ կը հրաւիրէ իրեն:

Երբ կը հասնի դարունը, բան մը եւս չիփիլ կը սկսի իմ ալ ներաշխարհի մէջ: Այլեւս ինձի համար առաւումն չափ չիլի չէ պատուհանին քով նստիլ ու ալ խառնել գրամբեղենային վրայ: Դուրս ելլելու, ծովեղբերք ման պալու, մաքրել օդը ծծելու պարտկոյնները դիտելու անպարտաւոր մը կ'առնէ կը տանի զիս, անդին քնելով մտածումներս ու աշխատելու ամբողջ արամադրութիւնս:

Ականաւոր բանաստեղծ Մէլիս ձեռնարկ Անտայ անցեալ օր կը գրէր. -

«Առաջ աւելի շատ բանաստեղծութիւն կը կարգայի: Գանի տարիքս առի, բանաստեղծութեան աւելի, բնութեան վրայ հակիլ սկսայ: Է՛հ, ի վերջոյ բնութեան չէ՞ որ պիտի միանանք օր մը:

Օր մը պիտի միանանք, այո՛, բնութեան: Պիտի երթանք ու պիտի գրենք զայն: Գարնան՝ օրով, թէ ցուրտ օրով, Արեւն ու Երեւն թէ տեղատարափ անձրեւ: Ոչ ոք կրնայ գիտնալ թէ ո՞ր եղանակ պիտի ըլլայ բնութեան հետ միացում իր եղանակը: Այդ պահուն եղանակը կ'ընտրէ՞ր է՞ս:

Բանաստեղծ Անտայ իրաւունք ունի: Գանի կը յառաջանանք կեանքի ուղեւորութեան մէջ, քանի կ'առնենք մեր տարիքը, այնքան աւելի կը կապուինք բնութեան: Երիտասարդական մեր տարեկանն չէ՞ր սիրած բնութիւնը: Սիրած էինք: Եւ թէ ինչն էր՝ պէս: Բայց բնութեան հանդէպ մեր սէրը տարեկան հետ միասին ոչ միայն կը խորանայ, այլ նաեւ արժէք եւ իմաստ կը փոխէ: Երբ երիտասարդ ես, բնութիւնը կը վախի սրպէս սիրելի մը որ միշտ քուկը պիտի ըլլայ: Իսկ երբ երիտասարդ չես այլեւս, կը զգաս որ բնութիւնը ձեռքերով մէջէ փախչելու վրայ է: Անդրադարձած ես որ միշտ քուկը պիտի ըլլայ ան: Եւ տարիք մը կուգայ, որմէ վերջ, երբ դարձն ցնծութիւն մը պայթցնէ հոգիի խորը, երբ ինչի մէջ արեւնաւոր նոր արեւուն ծաղիկներուն, հարսնացող ծառերով զմայ, հարց կուտան դուք քեզի թէ դեռ քանի՞ անգամ պիտի կարենա վայելիլ այս աղուորութիւնը:

Գան տարեկանիս, ամառները, ամեն մեծ երջանկութիւնս էր ձառնապստեղծ կամ Սուրբաշէնի ծովեղբերք, բայց թեմայ սրճարան մը երթալ, թեմայ տակ անպարտաւոր մը սեղմելով գիրք մը կամ պարբերութիւն մը: Կր նստէի ամայի անկիւն մը, չէի մը դարեկան կ'ապաւորէի, ծխախոտ կը վառէի, եւ անկէ վերջ անբացատրելի երանութեամբ մը կը բանայի գիրքը: Կրնայի՞ր քան տող կարգալ առանց գլխուկ վերցնելու եւ շուրջս դիտելու: Կր նայէի ծովուն, ծովուն վերեւ սուղաւոր ճայերուն, հեռուէն անցող առաւառաւորներուն, յետոյ կրկին գլուխ կը հակէի նաւերուն, յետոյ կրկին գլուխ կը հակէի գիրքին վրայ: Երբեմն վէպ մըն էր կարդացածս, երբեմն բանաստեղծութիւններ, քան հաւաքածոյ մը: Խնամքով ընտրած կ'ըլլայի այդ օրուան գիրքը: Կր խորհէի՞ր քահանայութեան: Ոչ ոքի հետ բաժնիլ կ'ուզէի բնութիւնն ու բնութեան զիմաց աստուածնութիւն: Անգիտակցաբար հաստանալու էի արդէն, թէ որքան քիչ մարդուն հետ բաժնիլ բնութիւնը, այնքան խոշոր բաժին մը կ'իյնար ինձի:

Որքան ժամանակ անցած է այն օրուան վրայէն երբ վերջին անգամ մը ծովեղբերկայ սրճարան մը նստայ գիրք մը կարդալու համար:

Հիմա ալ յաճախ ծովայի կ'իջնեմ, կը քալեմ, շուրջս կը դիտեմ, եթէ պարտաւորաբար մը գտնեմ, կը նստիմ ու ծոխտարան մը գտնեմ, կը նստիմ լիւր վուն կը նայիմ: Թեմայ տակ գիրք չկայ յայտն: Ծովուն կը նայիմ ու եւ մտածեմ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈԶՈՒՄՆԵՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ապրիլ 24-ին, Սուրբ Ղազար Մայրա - վանքին մէջ հանդիսարար սուրբ պատա - րայ մատուցուեցաւ բիւրաւոր մեր նա - հատակներու խնկարոյր յիշատակին: Ա - րդ եկեղեցւոյ դուռներէն մէջ նահատակ - ներու յուշարձան խաչքարին շուրջ, բեր - ուած մայր հայրենիքէն, խմբուեցան վա - նարեան վարդապետներն ու դպրեմանքի աշակերտները, ոգեկոչելով հերոսական վկայութիւնը Աննայ որոնք ինկան յանուն զիջողական հատարին եւ հայ աղ - զի գոյատեւման, ըլլալու համար սերմ բերոր, իրենց ծնունդներու վերածաղ - կումը ապահովող: Նուիրական այդ պա - հուն, մասնաւոր կերպով յիշատակուեցան միկիթարեան նահատակ չորս վարդա - պետները, Հայր Կարապետ Տէր Սահակ - եան, Հայր Պօղոս Գառնարեան, Հայր Քրիստոս Օտարաշեան եւ Հայր Ստեփան Սարեան, որոնք Տրապիզոնի ու Մարտի - ի մէջ գոհուեցան, իրենց խնամքին յանձնուած ժողովուրդը պաշտպանելով: Սուրբ Ղազարի հայաշահ կղզիին մէջ, արթող սիրտ մը բացուած երկնքի հա - մար, նուիրական այդ օրը, միկիթարեան վարդապետները, լուսապսակ իրենց հո - բեկից նահատակ վարդապետներու բա - րեկտուրները, անդամ մը եւս վերանո - րոցից իրենց Ուսար, Ուխտ՝ հաւա - տարութեան Աստուծոյ եւ Ուխտ՝ ծա - տալիս մեր ազգի զաւակներուն մինչեւ վերջին կաթիլը իրենց արեւին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

×

ՍՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

1915 թուականին ազգույն անապատի, խոր մղձաւանջը կրող ժողովուրդի դա - ւանները, վերապրումի լոյսով տուրք ու - լուած, մէկդի նետեցինք ամէն խոշտանք, եւ թափ տալով դիտակցութեան անշէջ լոյսին, խաւարը զրեւոնեցինք մեր գոհե - րու լուսաւոր հոգիներուն անմահ ջահով: Այդպէս որ ու պիտի ապրինք մեր սէրն ու յարգանքը ընծայելով նահատակ մեր ժողովուրդին իր մշտապաւ լոյս մեր ներ - քան ոգեւորող:

Այս խոհերով տուրքուած, Վենետիկի Ս. Ռ. վարժարանի աշակերտներս Ապրիլ 24-ին, ոգեկոչեցինք մեր նահատակնե - րուն Ղազարին, վարժարանին հանդի - սարահին մէջ, վարժարանի բոլոր աշա -

կերտներով, ինչպէս նաեւ հիւրերու՝ ո - րոնք զանազան վայրերէ փութացած էին ներկայ գտնուիլ այդ նուիրական ոգեկո - չումին: Սրահին կեդրոնը զետեղուած էին մեր նահատակներու աճիւնները, որոնք հաւաքուած եւ բերուած էին Տէր-Չօրի անապատներէն: Այս տեսարանը խոր տպաւորութիւն ձգեց բոլոր ներկաներուն վրայ, որոնք թախծով եւ վշտով կը հե - տեւէին օրուան խորհուրդին, եւ մենք շնչեցինք ու ապրեցանք մեր նահատակ - ներու ոգիով ու պատգամով: Նոյն օրը ներկայ էր մեր մէջ Մայրիկը, Մուսաի - րան ճակատագրական օրերու վերապրող - ներէն մին, որ մեր ազգային ժողովը - դական օրուան յատուկ երգերով, մեղ փո - խաղրեց զէպի հայրենի Աշխարհը, ուր կեանքը իր ընթացքը կը բոլորէր այն ա - տեն խաղաղասէր ազաւնի մը ցնծու - թեամբ եւ որ յանկարծ դաժան թուրքի սուրին եղաւ զոհ եւ մթապնեց երկինքը Հայոց:

Օրուան յայտարարին դոր մեծ խնամ - քով պատրաստած էին մեր տղաքը եւ ուր Սիւսմանթօ, Պարոյր Սեւակ խոսեցան մե - ղի փոխանցելով իրենց ներաշխարհը. եւ մենք շնչեցինք ու ապրեցանք մեր նա - հատակներու ոգիով ու պատգամով:

Փակման խօսքը արտասանեց մեր վար - ժարանին տեսուչ՝ Հայր Ռաֆայէլ Ան - տոնեանը, որ խորտակեց մեզի եւ ողե - ւորեց օրուան խորհուրդով եւ աւել - ցուց. «Իրաւ խորհուրդները լոյս պաշ - տամունք չէ հանդէպ մեր անցեալին այլ ամէնօրեայ ուխտ մը ծառանալու ամէ - նորեք իրը Հայ, հովանաւորելու համար մեր կարգին ամէն Հայ թէ՛ իր անձ եւ թէ՛ իր կեդրոն հաւաքական, եւ ծաղկե - ցնելու պարտեզը Հայոց սիրտը եւ հա - մերաշխարհեան գոնահար ծաղիկներով՝ պաշտպանուած մեր նահատակներու հա - ւատքի վահանով, զօրացած անոնց յոյսի ազատատենչ վկայութիւններով, որոնց իրեւ զբաւական իրենք եղան զոհ: Եւ հուսի կերմացած անոնց ցուցարեւած սի - րոյ կրկնով, որով մենք Հայերս այսօր կ'ապրինք զեռն, եւ կ'արդարանանք իրը Հայ միայն, երբ նման մեր նահատակնե - րուն, մասնակի եւ երկրորդական շահերէն անդին, կը փնտռենք Ազգը եւ ազգին ամբողջութիւնը ապահովող ամէն միջո - ցամբ եւ նպաստ»:

Եւ մենք յիշեցինք խօսքը Պարոյր Սե - ւակին. «Այս Հայրենիքի մէջ ապանը - ւեցանք բայց հայրենիք մեր մէջ չըս - պանդուեցաւ, այլ կ'ապրի յաւիտեան»:

ՊՅՂԱՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
(աշակերտ Ս. Ռ. վարժարանի)

ՓՐԱՆՍԱԿԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Մայիս 11, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 16-ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ, տեղի ունեցաւ Գրողներու Ընկերակցու - թեան հաւաքոյթը, նուիրուած Արսէն Չաքրեանի վերջին հրատարակած՝ «Les Franc Tireurs de l'Affiche Rouge». հատորին քննարկման:

Օրուան նախագահը՝ նախկին դիմադ - րականներէն՝ Յակոբ Վէլիքեան, ամփոփ տեղեկութիւններ տալի յետոյ, այս գրքին բովանդակութեան ու Չաքրեանի մասին, խօսքը փոխանցեց հեղինակին:

Ա. Չաքրեան իրաւամբ դիմել տուա - թէ, զժախտաբար Ֆրանսահայերէն շատեր քիչ տեղեկութիւն ունին, իրենց հայրենակցին փոթորկոտ կեանքին եւ Ֆրանսայի ազատագրման համար մղած կռիւներուն մասին:

Այս յատկապէս յետոյ, մեզի ներ - կայացուց դիմադրական շարժումին ծա - դումը եւ Մանուկեանի ուշադրաւ գոր - ծունէութիւնը:

«Ճիշդ է որ 1941-էն սկսեալ Փարիզի մէջ եւս օտար արձակագէտներ խումբեր կազմած էին, պայքարելու համար, դը - րաման ուժերուն դէմ. բայց իրենց նախնական գէնքերը, եւ անկազմակերպ վիճակը, պատճառ եղաւ որ լաւ արդիւնք - ներ ձեռք չձգեն: Իրենք աւելի մեծ գո - հեր տուին, քան Գերմանացիները»:

1942-ի վերջերս եւ 1943-ի սկզբները, Մանուկեան եւս ամէն ազգի մարտիկնե - րով կազմած էր դիմադրական խումբ մը:

Բայց այս արձակագէտներն ալ Տ ամիս գերթէ անշարժ մնացին, որովհետեւ ի - րենց ալ կը պակսէր ռազմամթերքը:

Սակայն այն օրը երբ Մանուկեան յա - ջողեցաւ իր առաջին մահացու ռումբը արձակել քսան գերմանացի զինուորներու եւ իրենց հրամանատարին դէմ, ամէնուն ուշադրութիւնը իր վրայ կեդրոնացաւ: Ֆրանսայի գաղափարի բանակը եւ բարձ - րաստիճան պատասխանատու դիմադրա - կաններ, համոզուեցան թէ, Մանուկեան ոչ միայն բանաստեղծ է, այլ նաեւ ան - վեհեր մարտիկ մը, ուստի զինքը հրա - մանատար կարգեցին իր խումբին: Այս պատահութիւնը համարձակութիւն տուաւ Մանուկեանի եւ իր գէնքի ընկերներուն, որպէսզի արդիական գէնքեր խնդրեն:

Առաջին առիթով իրենց յանձնուեցաւ 10 ռումբեր, 5 ատրճանակ եւ այլն: Ան - շուշտ այս յատկացումները անբաւարար էին, բայց հակառակ ստոր, արձակագէտ - ները գոհացան այս գէնքերով: Մա -

Լ. ՐԱՏՈՒ

Ժանին Ալթուսեան յօդուած մը ստորա - գրած է Լէ Թան Մոնտանի վերջին (Մայիս 1986) թիւին մէջ, խորագրուած՝ «FAUTE DE PARLER MA LANGUE»

ուր իրեւ առաջ՝ օգտագործելով Մար - թէն Մեթուսեանի Միմիաքիմիսքը, կ'անդրադառնայ հայերէն չխօսելուն սերունդի մը՝ որ կտրուած է իր արմատ - ներէն եւ կը վերածէ այդ կացու - թեան տաղանապալի բնոյթը, փորձելով նաեւ բացատրել այդ երեւոյթը:

ՍՏԱՑԱՆԲ

ՃՐԱԳԱՆՈՅՑ
ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Ծրագրում եւ դասաւորում՝ Սիլվա Լ. Տէր - Ստեփանեան:

Գծագրիչ՝ Փօլ Սաքուրեան:

Հրատարակութիւն՝ Հայ դպրոցներու կրթ. կեդրոն, առաջնորդութիւն Հայոց Ամերիկայի, Նիւ - Եորք, մանկա - պատա - նեկան մատենաշար թիւ 10:

Նուշեան նոր յարձակումներ գործելէ ա - ռաջ, պատրաստեց խիստ կանոնադիր մը իր խումբին համար: Այսպէս պայման դրաւ որպէս զի, ռազմիկները, զաղտնա - պահ ըլլան, կարելի եղածին չափ հեռու ապրին իրենց ընտանիքներէն, արդէն ար - ձակագէտները իրենց անուններով չէին ճաչցուեր այլ կեղծանուններ ունէին. այս պայմաններու տակ յաճախ կ'անդիտա - նայինք նաեւ մեր ընկերներուն ազդու - թիւնը եւ այլ մանրամասնութիւնները»:

Ա. Չաքրեան այնուհետեւ պատմեց ինչպէս իրենց յաջողութիւնները պատ - ճառ դարձած էին, որ աւելի զինամթերք ստանան: Թուեց այն մահափորձերը ո - րոնք կազմակերպուեցան իրենց խմբա - կին կողմէ, եւ որոնց զոհ զբաժան գեր - մանացի բարձրաստիճան զինուորական - ներ: Այս վերջացուց իր խօսքերը Մա - նուկեանի եւ ընկերներուն ձեռքապալու - թեամբ, յիշելով նաեւ իր մահուան քա - ռատուածակին առթիւ Ֆրանսական կառավարութեան ոգեկոչումը, կարգ մը փողոցներու «Մանուկեան» անունով կոչ - ուիլը, եւ այլն:

Ա. Չաքրեանի խօսքերէն ետք ներկաներ զանազան հարցումներ ուղղեցին, յաւել - եալ լուսաբանութիւններ տուին խնդրոյ առարկայ անձերու եւ շրջանին մասին:

Տ. Պ.

Պատկերը լուսանկար է զժախտութիւններու դիմաց մարդիկ առանձին չեն, բոլորը - վն անապատուած ու լքուած չեն: Ես այդ էր որ ընկ ռուգի: Տեսա՞ր հիմա եղա - ծը, էր Մարկոս «ախպար»: Բայց դի - տա՞ն, պէտք է որ անխաւ ըլլամ: Այս կիները չափազանց յուզուած են սա պա - հուն եւ սիրա չունին խօսելու, ոչ ալ բա - ցաբարութիւն տալու կամ դիմացինին որ - պիտի խօսէին հարցնելու: Վաղը ամէն ինչ պիտի փոխուի: Վաղը շատ բան պի - տի ունենան անոնք ինձի հար - ցներէ: Վաղը շատ բան պիտի ուզեն ինձի...: Վատահ եմ: Նոյն - ին պիտի պատահի որ գլուխ պիտի դար - ձնեմ, քանաւ պիտի ձեւադնեմ, որպէս - զի չափաւոր մտիկ ընել իրենց աւել - լորը շատախօսութիւնները, ճիշդ այնպէս ինչպէս կ'ընէի զու գիմաց...: Օ՛ր ոչ, ի - րաւ որ մի վշտանար, Մարկոս, այս խօսքերէն խաբուելով չկարծես որ սա պահուն չեմ փնտռել քեզ: Չկարծես որ

չեմ ցաւած քեզ կորսնցուցած ըլլալուս համար: Երբեմն սխալեցայ թերեւս կար - ծելով որ սիրտի տեղ ստամոքս միայն ունիս: Քու գոթախոտութիւնը, այս սեն - եակին մէջ, այն էր, որ մենք բոլորովին տարբեր խառնուածքներ ունէինք: Քու կարգին դուն ալ թերեւս ինձի համար մտածեցիր, թէ սիրտի տեղ ուղեղ միայն ունէի: Երկուքս ալ խաբուեք ենք, սի - րելիս...: Միակ ճշմարտութիւն մը կայ. ամէն մարդ սիրտ ունի: Ոմանց սիրտը մէջտեղն է, ուրիշներունը անտեսանե - լի...: Եւ, ես կը խորհիմ թէ...

Առանց որ նշմարեմ, երկու բուժ - քոյ - րեր մտեր են սենեակէն ներս եւ իրենց առաջին միջամտութիւնները կ'ընեն հի - ւանդ տղեկին: «Առաջին օրուան հանդի - սութիւն» կը կոչուէ ես այս միջամտու - թիւնը, որ միշտ շատ կանոնաւոր ու ճշ - ղբարի է, շատ գուրգուրոտ եւ ժպտաղէմ, ինչպէս որ ճշդած եմ աւելի քան ութ ամիսներու փորձառութեամբ: Վաղը բուժ - քոյրերն ու ալ հիւանդապահները թերեւս նոյն գործողութիւնները պիտի կրկնեն, բայց աւելի մեքենական կերպով, նուազ ուշադրութեամբ կամ գուրգու - րանքով, որովհետեւ ատիկա մաս պիտի կազմէ ուրիշ հարկաւորութիւն հիւանդներու վրայ ի գործ դրուած մեքենական աշ - խատանքի մը: Բայց ինչ որ կը կատար - ւի հիմա, միայն այս տղեկին համար է, առաջին անգամ է, գեռ նոր ստորագր - ուած բժշկական հրահանգի մը թարմու -

թիւնը կը բուրէ: Տղուն ջերմութիւնը կ'արձանագրուի, ներարկում կը կատար - ւի, յետոյ երկաթթեպ ձող մը կը բերեն սէնքով կապելու համար հիւանդ տղե - կին: Իսկ հիւանդ տղեկը կը քնանայ հան - դիստ, շատ քիչ անգամ աչքերը բանա - լով, բանալ մը՝ որ իսկոյն կը նշմարուի մօրը կողմէ եւ կ'օղորդուի քաղցր ու դառն ժպիտով մը:

Յանկարծ կը հասկնամ որ այս երկու կիները քոյրեր են: Ինչպէս չէի նշմա - րած այն տարօրինակ նմանութիւնը, որ կայ իրենց միջեւ եւ որ հետզհետէ աւե - լի կը շնչաւորի: Քոյր են, այո, մէկը կարճահասակ, միւսը երկար, մէկը նի - հար, միւսը գէթ, մէկը քիչ մը տղեղ, միւսը բաւական գեղազէմ, բայց հակա - ռակ այս հակասութիւններուն, երկուքն ալ զարմանալիօրէն գերաւ յիշեցնող: Ա - նոնցմէ ո՞ր մէկն է աւելի տարիքաւոր: Ան - կարելի է ճշդել: Գոնէ առ այժմ: Երկուքն ալ խօսակցական նոյն եղանակով ունին, բոլորները քիչ մը երկարալիւ, բաւական քիչ մը երկարալիւ, բաւական քիչ մը որ ուրիշ ատեն աւելի պիտի շնչաւոր թերեւս, երբ պիտի անցնի հիւանդու - թեան առաջին օրերու սա ձգտեալ վիճա - կը: Երկուքն ալ նոյն ձայնը ունին, այն աստիճան, որ պիտի չկարենամ հասկնալ թէ ո՞րն է խօսողը, եթէ կոնակ դարձ - րեմ անոնց եւ մտիկ ընեմ միայն ակտի - շով: Եւ վերջապէս, երկուքն ալ գրեթէ նոյն ոճով հազուած են, մէկմէկ մետաքս

պլուզ եւ էգոսէ փէշ, թէեւ տարբեր գոյ - ներով: Քիչ մը տարբեր կը թուի նաեւ գոյնը իրենց մազերուն, որոնք նոյն ձե - տով յարդարուած են, կարծես նոյն վար - սալարդարին ձեռքէն ելած ըլլային:

Ամէն ինչ կը տեսնեմ, ամէն ինչ կը լսեմ, ամէն ինչ կը կուսեմ պատկած տե - ղէս, առանց շատ յայտնի ընելու այն ուշադրութիւնը, որուն տարեկալ դար - ձուցած եմ նորեկները: Իրենք արդէն այնքան դադարած են իրենց հիւանդով, որ հաւանաբար չեն անդրադառնար թէ իրենց իւրաքանչիւր շարժումը չի վրի - պիր ուշադրութեան, հակառակ որ շատ անգամ այնպէս կը ձեւադնեմ թէ պառ - կած եմ կռնակը վրայ եւ կը նայեմ առա - տաղի: Եւ երբ իրապէս առաւանդին կը նայեմ, ո՞վ զարմանք, կը շարունակեմ տեսնել այս երկու քոյրերը, իրենց յարա - տեւ շարժումներով, երբեմն շուտ զար - ձող իրենց խօսակցութեամբ եւ հիւանդ տղեկին տարած իրենց խնամքով: Ինչո՞ւ. այսքան ուշադրութիւն կը դարձնեմ արդ - եօք իրենց: Ինչո՞ւ կը տպաւորուիմ մին - չեւ իսկ անոնց մազի յարդարանքէն, կամ հազուելու եղանակէն:

(Շար. 34)

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՈՒՄ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՄԱՐՍԻՑԻ - Օր. Ասրիկ Սիմոնյան
Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու-
տայ Կիրակի, Մայիս 25, Սրբոց Թարգ-
մանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Եր. սրեց-
եալ մօր՝

ՀԱՐՈՒՆԻ ՍԻՄԻՐՈՆԻԱՆԻ

Եւ իր անմոռանալի եղբայրներուն՝
ԿԱՐԱՊԵՏ Եւ ԲԱՐՈՒՆԻԱԿ ՍԻՄԻՐՈՆԻԱՆԻ
մահուան տաճարը տարեկան անգիրտ
ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատա-
կը յարգողներուն :

×

Այս տոնը առթիւ, իր սիրելիներուն
յիշատակին՝ Օր. Սիմոնյան 1000 Քրանք
կը նուիրէ Մարտիկի Մայր Եկեղեցւոյ Եւ
անոր միջոցաւ ալ 500 Ֆ. Սէն-Քլէմէնտ-
նի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳ

Յրանաճաճ Կապույտ Սաշի Շախի
մասնաճիւղը Հոգեհանգստեան պաշտօն
կատարել կուտայ իր յաւէտ ողբացեալ
անգամ - անգամուհիններուն յիշատակին,
այս Կիրակի (Մայիս 25) Շախի Սուրբ
Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատա-
կը յարգողներուն :

Յետ արարողութեան հոգեհաշ կը
տրուի եկեղեցւոյ կից սրահը :

×

Կապույտ Սաշի Իսիկ մասնաճիւղը Հոգե-
հանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ
իր յաւէտ ողբացեալ ընկեր - ընկերուհի-
ներու յիշատակին, Իսիկ Ս. Մարիամ -
Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի,
Մարիս 25 :

ՅԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

ի նպատակ

Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն

Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ՄԱՅԻՍ 24Ի ՃԱՇԸ

Հ Ա Ղ Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Միջիւրբան վարժարաններու Միջազգային Կամիսիէ երթակայ
Փարիզի հանգանակիչ մարմինը կը հաղորդէ որ ի յարգանս Մի-
րաբան Միաբանութեան ընդհանուր արձակալ՝

Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ԶԷՓԻՃԵԱՆԻ

ունակակալ մահուան, պատշաճ դատած է, ցնոր տնօրէնութիւն, յե-
տագեղ այն փառք, որ տեղի պիտի ունենար Շաբաթ, Մայիս 24-ին,
Pavillon Daubine.

ՄԱՐՍԻՑԻ

«Ս Ո Ւ Ր Բ Գ Ր Ի Գ Ո Ր»

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18.30ին,
Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

Յախազանութեամբ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հ Ա Յ Ր Ա Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՑՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10.30-ին վերադիման
Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պա-
տարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս Պատրիարք Տաճն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց

Յաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն եւ աջակ-
րոյր :

×

Մարտիկի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կը հրաւիրուի գոյգ հան-
դիսութեանց :

VENTE
D'ŒUVRES
D'ARTISTES
CONTEMPORAINS

au bénéfice du Journal
LIBERATION
ARMÉNIENNE

Mise à prix de 500 à 15000 F.

Samedi 24 mai au YAN'S CLUB

5, ave. Reille - 75014 Paris - m° Glacière
19 heures : exposition des œuvres
20h30 : mise en vente

— Aslanian — Calder — Dali — Ghazarian —
— Helion — Kandinsky — Matta — Miro —
— Mondrian — Tapies etc... —

Les œuvres qui seront présentées sont pour
la plupart des dons de compatriotes et de
sympathisants de la cause arménienne qui ont
bien voulu soutenir notre initiative.

Si vous possédez des œuvres et que vous
désirez vous joindre à nos donateurs, ou si en
tant qu'artiste vous voulez apporter votre contri-
bution personnelle, vous pouvez nous contacter
par téléphone au 43.96.12.80 (le soir) ou bien
nous écrire au :

Bureau d'Information de l'O.R.I.A.
B.P.46 75462 PARIS Cedex 10.

FRANCE - CULTURE

Dimanche 25 mai à 8 heures

Le Mouvement Evangélique Arménien

Avec la participation de :
Pasteur R. LEONIAN
Mme Anahit TER-MINASSIAN.

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES
(âge minimum 14 ans)

désirant participer aux activités
du groupe

Contact : 46.31.61.19 après 19h

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ
ՎԱՆԱՆՍ

Սարգարապատի հերոսամարտի տար-
դարձին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 25, պա-
տարագ եւ հոգեհանգստի կը կատարուի
ի յիշատակ նահատակաց :

Այս առթիւ նաեւ կը կարդացուի Ամ.
նայն Հայոց Կաթողիկոսին կոնգրէսը :

Կը հրաւիրուին վարանի եւ շրջակայի
հաստացեալները :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ
ՕՐՈՒԱՆ

ԱՌԹԻԻ

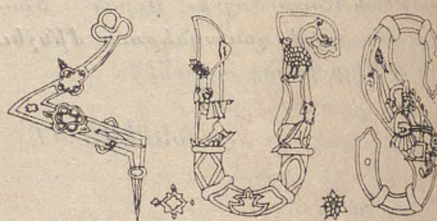
Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուան
տօնին առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր
Եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակեանու-
տի ժամերգութիւն կը կատարուի :

Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ
Լիոնի Տիկնայն Միութեան կողմէ հիւր-
սիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր
մայրերուն : Խօսք կ'ունենէ՝

ՎԻԳԷՆ ՎՐԴ. ԱՅԲԱԶԵԱՆ

Հոգեւոր հովիւ

Զուիցերիոյ Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ

ԱՐՇԱԿ ԶԱՄԱԼԵԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
DE DECINES

15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

VENDREDI 23 MAI A 20H30

Dans la salle «Hrand - Samuel»

Le Pasteur René LEONIAN

présente

«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS ?»

Une approche sociologique des Arméniens
de France à travers une enquête effectuée
auprès de la communauté évangélique ar-
ménienne de Lyon.

CONFERENCE - DEBAT
Entrée libre

avec «REVENIR»
le livre le plus complet
jamais publié
sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ԶԻ ՍԿՍԻՐ ԾՆՈՒՆԴՈՎ

ԵՒ ԶԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ ՄՄՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կը
լքէ իր ներկայ մարմինը : Արդե՞ք ան կը
մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ : Ինչպէ՞ս
կը զործէ հոգեդարձութեան օրէնքը :
Մենք կրնա՞նք արդե՞ք ազդել մեր ապա-
գայ կեանքերուն վրայ : «Կերպարձոյ
այս շատ խոր եւ խորհրդաւոր հարց-
ուն սպառիչ պատասխաններ կուտայ :
Այս գիրքին շնորհիւ դուք կը սորվիք ձեր
ներկայ կեանքին վրայ իշխելու գիտու-
թիւնը : Կրնա՞ք ձեռակերպել ձեր ապագայ
կեանքը եւ հիմնականօրէն բարեփոխել
ձեր այժմեան կեանքի ընթացքը :

L'exemplaire de 15FRS port compris
au prix exceptionnel de 15FRS
Le livre existe en arménien et en français
Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et
potre paiement à
Այս գիրքը ստանալու համար զիմեցէ՛ք
հետեւեալ հասցէին :

Observateur Védique

49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT
M/Mme/Mlle

Adresse

Code postal

Ville

Précisez bien si vous voulez le livre en langue :

○ Arménienne ou ○ Française

Fonds A.R.A.M

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարտիրոսեան իր ամուսնոյն՝
Արամ Մարտիրոսեանի յիշատակին 500
Քրանք կը նուիրէ Իսիկ Ս. Մարիամ -
Աստուածածին Եկեղեցւոյ (ստանալ «Յա-
ռաջ»էն) :

×

Հրանդ Միրզայեանի մահուան քառա-
սունքին ի յիշատակ, Տիկին Մարտիրոս-
եան 250 Ֆ. կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգ-ին
(ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 Ֆ. «Յա-
ռաջ»ին :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Աշխատանքի արտօնութիւն ունեցող,
35 տարեկան, վաճառք Մամաթեան, աշ-
խատանք եւ բնակարան կը փնտռէ ստի-
պոլաբար :

Հեռահայեմ. - 48 - 78 - 02 - 99

la MAISON DE LA CULTURE
ARMÉNIENNE
D'ALFORTVILLE

organise

JOURNEES POUR LA CULTURE ARMÉNIENNE

* Vendredi 23 Mai, 20h45

Sur les traces de DAVID DE SASSOUN ou
rencontre à propos de la tradition orale par
Philippe JACOB

Auteur d'un projet d'adaptation théâtrale
de l'épopée David de Sassoun.

en présence de J. J. VAROUEAN
conférence diaporama, musique instrumen-
tale, lecture de textes.

* Samedi 24 Mai de 15h à 19h

Mini EXPOLANGUE ARMÉNIENNE

Diffusion livres et disques
Diaporama «la civilisation arménienne»
création MCA - CEDIA

à 17h : L'arménien au baccalauréat :
1ère étape ... renseignements et débat.

* Dimanche 25 Mai

pour la FETE DES MERES

à 16 h : AUDITION DE MUSIQUE
des élèves de piano violon et instruments
traditionnels.

à 17h : PRESTATION DES PROFESSEURS
de la M.C.A.

à 19h : CONCOURS POUR JEUNES CHAN-
TEURS ARMÉNIENS.

Prix au gagnant : passage au
GALA MCA 86 le 8. 6. 86

Jury avec la participation de
HAROUTH BEZDJIAN, chanteur.

Pour tout renseignement : 9, rue de Madrid
Tél. : 43. 76. 55. 89

ԵՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Դպրոցային Տիկնայն Երկուս վարժա-
րանի խնամակալութիւնը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :-
Սիրտ եւ Յիշողութիւն բանաստեղծական
երեկոյթին առթիւ՝ Պ. Շառլ Ազնաւուր
5000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Կառլաբենց
5000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Քառփանթի
2500 Ֆ., Պ. Կորիկեան 750 Ֆ. :

Տէր եւ Տիկին Ժ. Մահտեսեան իրենց
զաւկին՝ Բաֆֆի ծննդեան առթիւ՝ 500
Քրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՎԷՆԻ մասնաճիւղի վար -
չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր
անդամ - անդամուհիները Մայիս 23,
Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30-ին Մշա-
կոյթի Տուն : Կարեւոր օրակարգ :

ՈՐԱԹԵՐԹ
ՄԱՅԻՍ
23
VENDREDI
23 MAI
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A.R.C. PARIS

Հիմնադրված է 16.230
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.230

ՄԱՐԿԵՏԻՆԳ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
ՄԱՐՍԵՅԻ ԺԱՄԱՆԵՑ
ՈՉ ԵՒՍ Է
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ՍՈՒՐԻԱ ՀՐԱԺԱՐԱԾ 2Է
ՀԱԹԱՅԵՆ

«Նիւ եւրոպ» թերթի թղթակիցը կը զրէ
թերթին Անթաթիայէն (Անտիոք) .
Անթաթիայ թուրքերը նկատել կուտան
որ սուրիական հեռախօսի Սուրիոյ աշ-
խարհագրային տարածանքներուն մէջ ցոյց
կուտայ իրենց նահանգի վերքը :
Կը թուի, արդարեւ, որ Սուրիա ցարդ
չհամարուած որ հնադարեան Անտիոք-
ը (հռոմէական կայսրութեան Սուրիոյ
նահանգի մայրաքաղաքն ու Հին Ալեքսան-
դրիայի քաղաքներէն մին) պատկանի թուր-
քոյ :
Ինչպէս յայտնի է, Ալեքսանդրիայի իս-
թիման հակոգողութեան տակ 1939-ին կա-
տարուած անդադրուելէ մը հիման վրայ՝
Համաշխարհային Սուրիայէն (որ
այդ թուականին ու մինչեւ 1945 ենթա-
կայ էր ֆրանսական զերիշխանութեան)
է կցուեցաւ թուրքիոյ, որ Օսմանեան
կայսրութեան շրջանին զարեւոյթ իր տի-
րապետութեան տակ պահած էր զայն :
«Սեղի համար Անթաթիոյ հարցը դո-
ւրեւրեալ չունի. Սուրիոյ համար միայն
կայ նման խնդիր մը, յայտնեց կուտա-
կալ Սամի Օլթին, նախկին զօրավար մը :
Համալը մէկն է թուրքիոյ 67 նահանգնե-
րէն» :
Թուրքիոյ 1980-ի պետական հարուածէն
տեղ ու մինչեւ 1983 Համալը բնականոն
ինձակ կը պարզէր. մինչեւ 8 ամիս առաջ
պարտման վիճակի տակ կ'ապրէր : Սա-
կայի վերջերս նոր թափ ստացած է սու-
րիական - պահանջատիրական շարժումը,
է առիթ տուած՝ ահաբեկչական գործո-
ւթիւններու :
Շարժումին թեւ ու թիկունք կը դառ-
այ Ալեքսանդրիա աղանդին մաս կազմող
խումբ մը, որոնք մտաւորական մը : Ալեքսանդրի-
այ հատուածն է որ նաեւ Սուրիոյ մէջ
տեղ կը մնայ ցարդ կայսրութեան : (Նոյն
այս աղանդին կը պատկանի երկրի նա-
խագահը, Համիդ Ասադ) :
Սիւնի իսլամ մը յայտնեց թէ «մինչեւ
1980 կարելի էր անգէն չըլել նահանգին
մէջ, որովհետեւ անջատողական տարրեր
եւ ալ ու ձախ ճակատներու պատկանող
մարդիկ անիշխանութեան մատնած էին
երկրէր : Բաղաբաշխական պատերազմի
ը վտանգը կանխուեցաւ, չնորհիւ թուրք
բանակի միջամտութեան» : Այսօր խա-
ղաղած է չըլանը, եւ հրեայ, իսլամ թէ
քրիստոնէայ տարրերու միջեւ անդորրու-
թիւն կը տրի :
Արաբները տիրական լեզուն է Անթա-
թիոյ մէջ, որուն բնակչութիւնը կը հաս-
նայ 190-000-ի : Հակառակ այն իրողու-
թեան որ ալգային իրենց ծաղկումով էւ
լրջութով անոնք բազմազանութիւն մը կը
նկարագրեն. տիրականորէն զգալի է ա-
րաբական Անտաթիոյ յատուկ իսլամա-
կան - կրօնական պահպանողականութիւ-
նը :
Թղթակիցը՝ Հենրի Գամ առաւելաբար
կը խօսի Անթաթիոյ Հրեաներուն ու ա-
նոնց կենցաղային բարեբերուն մասին :
(Ապագայաբար հրեայ մըն է ինք եւս) :
Անորդ չէ նշել այս առիթը, որ թուրք
մամուլը եւս վերջերս կը խօսի սուրիա-
կան ակնկալութեանց եւ «կարգ մը տար-
րերու դաւադրական գործունէութեան»
մասին, ակնարկելով մասնաւորաբար զըր-
ապական խմբաւորումներու : Անգարա
կուգէ Սուրիոյ նախագահին կողմէ «աւե-
րի վճարակ եւ անհրաժեշտ կեցուածք» տես-
նել տահմանային այդ դատիւներու մէջ,
սակայն ցարդ ձախողած են բոլոր փորձե-
րը : Սուրիա չէ հաշտուած 1939 թուա-
կանին իրմէ խլուած հողերու ներկայ ճա-
կատագրին հետ եւ պատահութեան կը
ապալէ՝ հարցը սեղան բերելու համար
վերադառնալ :

ՄԱՐՍԵՅԻ. - («Յաւազ», - հեռագրային) .
Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 16.45ին
Մարտէյի Մարինեան օդակայանը ժամա-
նեց Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հա-
յոց Կաթողիկոս - Պատրիարք Յովհ. .
Պետրոս ԺԸ. իր չափաւորով որուն մաս
կը կազմեն. - Անդրէաս Եպիսկ. Պատու-
լեան, պատրիարքական ընդհ. փոխա-
նորդ, Անդրանիկ վրդ. Այվազեան, Գա-
մբէլի ընդհ. փոխանորդ, Յովսէփ վրդ. .
Առնաւուտեան Չմառու միաբանութեան
պատրիարքական փոխանորդ, Մեսրոպ
վրդ. Ճուրեան :
Կաթողիկոս - Պատրիարքը զիմաւորե-
ցին Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, Մար-
տէյի Արքեպիսկոպոս՝ Գերզ. Բոֆֆի,
Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, Ռահէպ Ե-
պիսկոպոս՝ յոյն կաթողիկէ առաջնորդ,
Սարգիս վրդ. Դաւիթեան, հոգևոր հո-
վիւ Մարտէյի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ,
Անարատ Յղութեան Գոյրեր, ազգային
ներկայացուցիչներ :
Բարի գալուտի խօսքեր արտասանեցին
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ՝ Գրի-
գոր Եպիսկ. Կապրոյեան, Բոֆֆի Եպիսկ. .
Եւ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան :
Կաթողիկոս - Պատրիարքը, ապա, ա-
ռաջնորդուեցաւ Հայ Կաթողիկէ վերա-
փոխման եկեղեցին, ուր բարի գալուտ
մարդկեց Մարգիս վրդ., հուսկ Յովհ. .
Պետրոս ԺԸ. տուաւ իր հայրապետական
օրհնութիւնը :

**ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Օ. ՂԱԶԱՐԸ**
ՄԻՒԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
— C. I. C. A. M. —
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԱՐՍԵՅԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ
Ե. ՅԱՆԿ

Տէր Եւ Տիկին Փ. Ղազարեան	20-000
Վ. Եւ Դ. Պանտիկեան	10-000
Տէր Եւ Տիկին	
Հայկազ Մարտիրոսեան	3-000
Ժան - Փօլ Տէյանեան	1-500
Տէր Եւ Տիկին Ժ. Գարաճեան	1-000
Տէր Եւ Տիկին Արմենակ Ենտրեան	1-000
Տիկին Մանուշ Ծամբեան	1-000
Ռ. Թորոյեան	500
Տիկին Ն. Բիւրճեան	200
Է. Գարապիւղեան	200
Տէր Եւ Տիկին Կ. Կոնոյեան	100

**ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ**

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա.Զ.Գ. ԺՈՂՈՎԻ Չորեքշաբթի օրուն
նիստին, Շիրաք փորձեց դարձանել Ներ-
քին նախարար՝ Փաքուայի «աւելորդ»
խօսքերուն ստեղծած անհամ կացութիւ-
նը, բայց ընկերակցականները տեղի չա-
րը :

Սոր ցաւով կը հաղորդենք մեր սիրելի
Փօլատին - ինչպէս կ'ըսուէր աւելի
յաճախ - մահը, որ պատահեցաւ Չորեք-
շաբթի իրիկուն, Մայիս 21-ին, Մարտէյի
իր բնակարանը :
Գիտէինք, շարժման է ի վեր թէ առող-
ջական վիճակը ծանրացած էր : Հիւան-
դանոցէն տուն վերադարձած էր. բայց
յոյս չկար : Այսպէս կ'ըսենք, ու կը շա-
րունակենք յուսալ, պէտք է յուսանք եւ
ուրեմն այսօր չենք կրնար զրել թէ Կա-
րապետ Փօլատեանի մահը անակնկալ չէ,
վասնի մահը միշտ անակնկալ է :
Ծանօթ, սիրուած, ժողովրդական դէմք,
«մեր ամէնուն Փօլատեանը» ինչպէս
զինքը որակած էր Չուլալ Գազանճեան,
քանի մը տարի առաջ, երբ խօսք առած
էր մեծարանքի այն հանդիսութեան ըն-
թացքին, որ կազմակերպուած էր իրեն
ի պատիւ :
Անտապտի սերունդ, Ապրիլեան սե-
րունդ, անոր վերջին վկաններէն, Կարա-
պետ Փօլատեան ապրեցաւ կեանքը անոնց՝
որոնք մանկութիւն չունեցան ու երբեք
չկրցան մոռնալ իրենց ժողովուրդին պատ-
մութեան այդ սեւ էջը :
Կարապետ Փօլատեան ծնած էր Մա-
րաշ, 1911-ին : Յաճախած է Հայկալի Հայ-
կազեան վարժարանը եւ երկրորդական
ուսումը կատարած Ֆրանսիականներու
մօտ : 1929-ին մեկնած է Եթովպիա որպէս
ուսուցիչ Ատտիս - Ապապայի Գեորգեան
Ազգային վարժարանին, ապա Ֆրանսա
անցած 1931-ին եւ հաստատուած Մար-
տէյ :
1963 - 1971 կրկին պիտի անցնէր Ե-
թովպիա, ուր պիտի վարէր Ազգային
Գեորգեան վարժարանի տեսչութիւնը :
Իր զբաղման առաջին փորձերը լոյս տե-
սած են «Յաւազ»ի մէջ (1938) վայելով
Շաւարշ Միսաքեանի գնահատանքն ու
բաշխարանքը :
Առաջին վէպը՝ «Արեւելի տղաք»ը,
հրատարակուած է 1946-ին : Յաջորդաբար
լոյս տեսած են՝ «Կը հրաժարիմ հայու-
թենէ», «Արեւելեան անապատի մէջ»,
«Վերադարձ», «Կրակէ չապկը» : Ունի
նաեւ պատմութեան հաւաքածոյ մը՝
«Լոյսեր», թարգմանութիւններ, «Զը-
րոյցներ»ու յաջորդական չորս հատոր,
«Հայկական սփիւռքը իր դերակատարնե-
րով» :
Եւ Մահով է, որ Ներքին նախարարը
բուն կերպով արտայայտուած էր, ու
խօսքն ուղղելով ընկերակցականներուն
ըսած թէ ինք պատմութեան զատ չունի
առնելիք, վասնի. - «Ես անոնցմէ եմ,
որոնք մասնակցեցան պատմութեան,
երբ ձեռք բարեկամները կը պառկէին
զբաղուին առջեւ» : Պարզ է որ ասիկա
չէր կրնար «անցնիլ» եւ որքան ալ Շիրաք
«թիւրիմացութիւն» միտէ եղածը, ըն-
կերակցականները չեն դժանար եւ կու-
ղեն որ ներողութիւն խնդրեն :
Տէր - ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, վաղան ծնած այս
Փրանսահայ, որ չի յաջողր արտա-
գաղթել (1947-ին ներգաղթած է) կը շա-
րունակէ զբաղեցնել Փրանսական իշխա-
նութիւնները, քանի որ անգամ մը եւս
(3-րդ, 4-րդ) «Լը Մոնտ» կ'անդրա-
դառնար այս հարցին, Մայիս 22-ի իր

Գրադէտ Փօլատեանը կը ներկայանայ
երեք զլիաւոր երեսներով. - Վիպակները,
զրուցակները, թարգմանողը : Եթէ աւելի
ծանօթ են առաջին երկու երեսները, նը-
ւազ կարեւոր չէ երրորդը ընդհանրապէս :
Այս առնչութեամբ, այսինքն մեր գրա-
կանութիւնը օտարին ճանչցնելու իր աշ-
խատանքը մեծ եղած է : Ինք է որ դառն
է Լիւք - Անտրէ Մարտէյը եւ անոր հետ
կատարած բազմաթիւ թարգմանութիւն-
ներ :
Կայ նաեւ բանաստեղծ, հանրային գոր-
ծիչը, նուիրեալ անձը, որ երբեք չէ սա-
կարկած իր մասնակցութիւնը, իր օժան-
դակութիւնը, ամէն անգամ որ հրաւեր
կ'ըլլար իրեն : Աշխատակցած է «Յաւա-
զ»ի, Բիւզանդ թօփալեանի «Անդապտու-
ն»ին, Պէլլուի «Բազին»ին, «Յուսա-
բեր»ի, «Ազգայի»ի եւայլն, եւայլն :
1979, Մայիս 20-ին, ինչպէս նշեցինք,
Մարտէյի Մշակույթի Տան մէջ տեղի
կ'ունենար մեծարանքի հանդիսութիւն մը
նուիրուած իր գրական գործունէութեան
քառասունամեակին : Այս առթիւ, ինք ալ
խօսք առնելով, զգալապէս յուզուած,
պիտի ըսէր, ի մէջ այլոց. -
«Այսօր մեծարուողը հայ մշակոյթն է :
Ես ուրախ եմ որ իմ անձիս մէջէն կը փա-
ռաբանուի ան, որովհետեւ ան է արժա-
նի միայն մեծարանքի : Արդեօք մեր մը-
շակոյթը, մեր լեզուն ու գրականութիւնը
աւելի մեծ չե՞նք քան մեր ժողովուրդը :
Անոնք միայն կ'արժեարեն մեր կեանքը :
Միւս մարգերուն մէջ, մեծերու պալա-
տին միայն դռնապան կրնանք ըլլալ,
բայց երբ հազնիմ մեր մշակոյթի ծի-
րանի պատմութեանը կրնանք այդ պալա-
տին սանդուխներէն վեր բարձրանալ,
նստիլ բոլոր մեծերու սեղանին եւ խօսիլ
անոնց հետ հաւասարէ հաւասար» :
Փօլատեանը հաղորդական, ջերմ, շատ
սիրելի ընկեր մըն էր : Նաեւ համեստ՝
բառին ազնիւ իմաստով. ինք է որ միշտ
կը կրկնէր, Շաւարշեան (Միսաքեան
եւ Նարեկեան) . - «Ես հայ գրականութեան
ժամկոյն եմ միայն» :
Երանի թէ, Սփիւռքի մեր գրականու-
թիւնը նման շատ «ժամկոյններ» ունենար,
ու մենք այսօր մեր սիրելի Փօլատեանի կո-
րուստով, միայն ցերեկայնութեմ մը զրկը-
ւելու տիրութիւնն ապրէինք եւ չունենա-
յինք միաժամանակ այն վախը, թէ վա-
ղը՝ մեզ տաճար կ'անջող «ժամկոյններն
ալ պիտի պակսին» :
Սիւնի մէջ : Այս անգամ, յոյս կայ, կ'ըսէ
թերթին թղթակիցը որ Տէր - Սարգիսեան
արտօնութիւն ստանայ, որովհետեւ երե-
ւանի ելքի վիզաներու գրասենեակը կըր-
կին թուղթեր տուած է իրեն լեցնելու
համար եւ 500 ուրլի ուզած մարդ զլուի
(5 հոգի են) : Միթերանի մերձաւոր այցե-
լութիւնը կը նկատուի այս փոփոխութեան
պատճառը :
ՅՐԱՆՍԱՅԻ պատանդներուն (9-ի հա-
տած է անոնց թիւը) մասին ոչ մէկ նորու-
թիւն կայ : Երկու իրանագէտներու ա-
ռեւանգումը տարին անցաւ, ճիշդ տարի
մըն է Սէօուայի (ողջ է) եւ Փօֆմանի
առեւանգումը, Մարտին էր որ առեւան-
գուեցան «Անթի 2»ի չորս լրագրողներ,
հուսկ՝ 84 տարեկան Փամիլ Չոնթակ : Նոր
կառավարութիւնը կ'ուզէ լուռ աշխատանք
տանիլ :

ԱՆՈՐՔ ԵՒ ՄԵՆՔ

(ԲՆՏԱՆՆԵԿԱՆ ՓՈՔՐ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ)

Նուիրական օր է Շարաթը: Օրերու օրը: Իմ Ծնունդը. Նոր տարին. Զատիկը:

Բարեկամական ո՛չ մէկ ժամադրութիւն. խորանձանքի ո՛չ մէկ հրաւեր. աղէտի ո՛չ մէկ լուր կրնան տունէն դուրս հանել զիս այդ օրը:

Ընտանեկան հաւաքի օր է Շարաթը:

Այդ օր, դուռը կը դարձուի ամէն վայրկեան: Կուզան Գլխամաշին. կուզան Ալֆորդիլէն. կուզան Գրեթէյէն: Կուզան մանչ ու թու. կուզան աղջիկ, փեսայ ու թոռուհի. կուզայ ծնողքէն չբաժնուիլ յամառողը: Քաղաքները կը ձուլուին իրարու. տունը կը լեցուի աղմուկով, ծրարով, լոյսերով: Սրահ ու մթնոլորտ կը ստանան ժպիտի ու ծիծաղի տեսք, համարողի ջերմութիւն ու քաղցրութիւն:

Բաժաններ կը բախին. կոկորդանք կը դրլան. ձայներ կը թռչկոտին պատու - հաններէ դուրս, կը ձեղքեն պատ ու առաստաղ, կը խափանեն ահազարուչ ձայնափոռով, դրացի հեռատնիկ:

Նրանութիւն է դիտել երէկուան ճուտիկները: Այնպէս կը թուի, թէ անոնք երբեք չեն հեռացած տունէն. ծնողքի փշշերուն տակն են միշտ եւ յաւիտենապէս մաս կը կազմեն այս աթոռներուն ու սեղանին, դաւաթին ու պիակին: Այնպէս կը թուի թէ՛ անոնք եւս եւս եւս՝ անոնք թէ՛ անոնց զոյգութիւնն ալ իմինիս պէս, պայծառաւորուած է հայրութեամբ ու Հայաստանով:

Երջանկութիւն ու բերկրանք կը լեցնեն հողիս. պարապի չանցած, բեղնաւոր կեանքի մը հաւատքը կը ծնի հողիս մէջ. արարչագործութեան մը խորհուրդը: Ծերութիւնը կը ստանայ իրական իմաստ: Եւ սակայն բեկում մը կայ. բան մը կը բաժնէ զիս անոնցմէ: Կը մտածեմ թէ՛ այդ բաժնուումն իսկ է արժանիքին իմաստը: Անհատի մը ստեղծագործութիւնը աւելի մեծ է. իր կերտածը աւելի պիտանի է ու թանկագին ընկերութեան, քան արդէն մաշած մարդկային մարմնի հիւստածք մը: Աւելի կատարեալ է ստեղծութեանը, աւելի ուժ ու զօրութիւն կայ անոր, քան թէ իմ մէջ: Ատոր համար ալ, չեմ կրնար հետելիլ տղոց բոլոր ըսածներուն, լիովին չեմ ըմբռնիր անոնց ապրումին ամբողջ տարողութիւնը: Հասկացողութեանս անձանթ աշխարհ մըն է անոնց աշխարհը: Որքան խորթ եւ անկուսակցին է ինձ համար արդիականութեան ստեղծած կացութիւնը, բնական է իրենց համար:

Կը խօսին Սիւլի Վարդանի, Ֆրանս Կալի, Աղնաուրի շօքրու մասին: Կը խօսին ամերիկեան Էլիպսներու լեզուով: Կը խօսին Ալբաղաբի կնիկի վերածուած Քլուպիսթիներու՝ չեն գիտեր ո՛ւրիշ բուսած ծիծերու մասին: Զինեղէններով ու համեմունքով լեցուն բերաններով կը պատմեն ճաշարաններու առասպելական գիտերու մասին: Մէկ առ մէկ կը ներկայացնեն թէ՛ ամբողջ օրը Գալիլէի ու Մարինիի զերասաններու փառքը: Եւ ստեղծող փոխասացութիւնները:

Կը իշխեմ Օթէլ Օթթուլանն ու Փորթ Թիթայի թիթեղէ անակներն ու ցեխերը. շաքարի եւ Սիթրօնի գործարաններուն «անվարտի» Հայերը: «Մասը առ հարիւր միայն օտար գործաւոր» օրէնքը եւ ինքնութեան քարթ կանոնաւորելու համար, ամբողջ օր մը Փոեֆֆերիի նստարաններու վրայ ապաստը թշուառները:

Այսպէս ուրեմն, մահուան դէմ մարտնչող, մահուան երեսը ճանկաւորող, մահուան յաղթող որբերը եկած եւ ստեղծած են հայկական ամբողջ համայնք մը: Համայնք մը, որ եւ՛ Հայ է եւ՛ Հայ չէ: Հայ է արդանգով եւ անոնով. հայ չէ՛ ապրումով եւ ամբողջական տրամաբանութեամբ:

Թեամբ: Հայ է Շարաթ եւ Տոնական օրեր. հայ չէ լուռ օրեր:

Կեանքով լեցուն այս երկտասարդներու համար, ուրուագծային պատկեր մըն է միայն իրենց ծնողքին անցեալը: Այդ խախտու նախագիծի վրայ կարելի չէ կեանք հիմնել: Իրենք անցեալ չունին. իրենց անցեալն ու ներկան համամասն են. մանկութենէ՝ բնականօրէն անցած երկտասարդութեան: Ունեցած են իրենց կաթն ու հացը. խաղալիքն ու տաք վերմակը. դպրոցն ու դաստիարակը. այսօրուան ուրոյն կեանքը: Ինչ որ մենք փնտռեցինք մեր ամբողջ կեանքի ընթացքին ու չգրտանք, անոնք ունեցան առանց փնտռելու ու արեւութեան: Զոհաբեր ջարդ ու կոտորած. չճանչցան անապատ ու կիզարան: Անոնց առաջ եղան ծովերու տաք փլածները. ուռմբերով բեռնաւոր օդանւուներ՝ իրենց հանգստաւտ գրասարքիկութեան միջոցը: Անոնք գիտեն, որ հող եւ տուն ունէին իրենց ծնողը եւ այսօր չունին. բայց անոնք ալ չկան վաղը. մինչդեռ իրենք ունին իրենց տունն ու պարտէզը: Ուրեմն...

Ուրեմն, կիտովին կը պարպուի անոնց հայրութիւնը: Կը մասնակցին Հայոյ իրաւունքներու պահանջին ու տողանցքներուն, որովհետեւ կը սիրեն արդարութիւնը եւ Հայ են, բայց հայրենիքն ալ կը ճիւղաւորուի իրենց միտքերուն մէջ: Հայաստանէն զատ կա՛յ իրենց ապրած երկիրը: Կարելի չէ՛ երկու հայրենիք ունենալ եւ սիրտը բաժնել անոնց միջեւ. մնալ հաւատարիմ հօր հայրենիքին եւ հպատակել իրենց ծնունդ տուողին:

Երբ մենք մեր թեկերը բացած, ուզած ենք թռչիլ Հայաստան, անոնք կ'ուզեն ամբողջ հողիով, հայրենիքը մօտեցնել, բերել իրենց սուրբին:

Խառնաշփոթ այս մտածումներու կը խառնուին երբեմն դժգոհութիւններ ալ: «Աւանտիկ պէս աշխատելու» դժգոհութիւն. աւելին ձեռք ձգելու միջոցներու չզոյրութեան դժգոհութիւն. կառքի խանդարման, երբիքի նորոգութեան դժգոհութիւն. տուրքերու ծանրութեան դժգոհութիւն, որ կ'երթայ մինչեւ քաղաքականութիւն: Ու ահա մասնակցին կը վերածուի համաշխարհայինի:

Քաղաքական խեղճատակութիւններու ամէն տեսակ քաջարն ու լեզին խմած հայրը, լեզու կ'էլլէ հոն ու խաղաղանք կը շաչէ Եւրոպայի, Ամերիկայի, Արեւելի գլխուն: Տղաքը համաձայն չեն. անոնց համար նախապայքարում ու հին յիսկալութեան արդիւնք են հայրիկի դառնութիւնները: Արդէն, մարմնին պէս հնացած գլուխ, գոտացած երէկն է ան: Իրենք են ներկան. լուսաւոր. իրատես. զէպի յառաջ գիմող միտքը, երբ անոնց ամբողջ տրամաբանութիւնը «Թիկառ» է. «Բռնաճիւղ զիմող միտքը, երբ անոնց ամբողջ տրամաբանութիւնը «Թիկառ» է. լուսաւոր այս պարագային՝ հեռատեսիլի երգարկութիւնը: Զըշմարտութեան հասնելու ճիգէ հեռու՝ խաղաղութիւն...: Իրական պատկերացում չունին կատարուածներու նշանաւորութեան մասին: Կը լսեն բախումի մը մասին. չեն գիտեր ինչու եւ ո՛վ սկսաւ, բայց կը պնդեն իրենց օրաթերթերու հարգողածին, ուր յանցաւորը անմեղն իսկ է:

Ուսում առած, խելացի՛ այս տղաքը կ'ապրին իրենց ապահով կեանքը անձնատէր ազատութեամբ, գիտելով ապագան, որ ապագայ չէ իրենց համար, այլ ներկայի շարունակութիւնը, նոյն միօրինակ ընթացքով: Մտքէ իսկ չեն անցընէր, որ կրնար հսկայ վիճ մը բացուիլ եւ փոս լեզեցնել բոլոր հնութիւններն ու նորութիւնները, գիտենք ալ հետը:

Երջանիկ՛ երկտասարդութիւն, որ դրական ու շօշափելի կը վայելէ երազային տեսիլներով, երբ գիտէ թէ՛ արթննալուն պէս պիտի ցնդի երազը...

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅ ՎԱՅՈՒԱԿԱՆՆԵՐԸ

Իրանի չոր միջրդը ճանաչուած է եւ յարգի յատկապէս չամիչը, ծիրանը, պիտակը, նուշը եւ ընկույղը:

Պտուղների մէջ խաղողը համարում է աւելի ընդհանրացած, մեծաքանակի առաջնութիւն ունեցող պիտանի զանազան տեսակի օգտագործումներ համար:

Այս օրհնուած պտուղը չորացնելով կորցրնում է իր կշիռի 2/3-ը վերածուելով չամիչի, այս անգամ բոլորովին տարբեր գործածութիւնների նպատակով:

Խաղողը յաճախ հրաշակերտ է զինեւործի համար սկսած Հայաստանի Արտաշատից մինչեւ Ալեքսիսի սպիտակ եւ պոռնիկ կարմիրը, տարբեր տեսակի եւ քանակի հարկաւորող զինի տալու մէջ:

Իրանի խաղողը 110 տարբեր տեսակ - ներքից է բաղկացած, իւրաքանչիւրը իր անունով, մեծադոյն բերքը (պիտանի) առանց կորիզի տեսակն է եւ միակը որ արտահանում է չամիչի վերածուելով, մնացեալը չամիչի - ասկարի - խալիլի - եւրոպի - չաքար չիրպի եւ այլն, տեղական շուկայում պիտուում է, որից չորը չորացնելու - հիւսիսային թանը նախքան իսլամական յեղափոխութիւնը զինու էր վերածուում Իրանի ոչ - իսլամ փոքրամասնութիւնների միջոցով:

Ընդհանուր - Իրանի խաղողի բերքը 350-ից 400 հազար թոն էր հաշուում բերքառատ տարիներում, տեղական պահանջները լրացնելուց յետոյ չորը 50-ից 70 հազար թոն չամիչը զոյանում արտահանման փոխադրելու համար:

Ատրպատականը գտնուում է Իրանի հիւսիս - արեւմտեան մասում եւ համարում է առատ բերք տուող Իրանի նահանգը, մասնաւորապէս - Մարմաստը - Ուրումի - Գուլիստան - Մարաղա - Սոյ - Միւսիստար - Մարանդ - Օսթուր - չըլա - պատները, Մարիուս - Սարգաշտ երկու գլխաւորաբերքերը իր ամբողջ չըլապատի տառա բերք ալիքներով Իրան - Իրաք պատերազմի պատճառով ոչնչացան:

Ժամանակին հայ վաճառականները մեծ աշխատանք տարին Ատրպատականի չոր միջրդը չամիչը, - ծիրանը եւ նուշը պատրաստելու եւ արտաքին շուկայի որակին (ստանտարտին) հասցնելու համար, թուամանները նախաձեռնողն են համարում ցարական Ռուսաստան չամիչ արտածելու մէջ:

Ռուսաստանում Ատրպատանը ճանաչուած էր չոր միջրդի կենտրոն եւ չուկայ, որտեղից բաժանուում էր մօտակայ քաղաքներից մինչեւ երկրի խորքերը:

Շնորհիւ Ատրպատականի հայ վաճառականների Ատրաքանում հիմնած կենտրոններին եւ առեւտրական ձիւքին, կարողացան Պարսկաստանի չոր միջրդի մեծ շուկայ ստեղծել, զարկ տալով գիւղատնտեսութեան յառաջդիմութեան:

Այդ ժամանակաշրջանը համարում է Ատրպատականի վերելքի բարգաւաճ շրջան, Իրանի միւս նահանգների նկատմամբ, հայ վաճառականները նկատելով Ատրպատականի տնտեսական բարելաւումը, սկսեցին գուլիսից որոշ ուղևորական տնային պիտուքներ ներմուծել Թուրքի շուկան, ժողովուրդին ծանօթացնելով աւելի բարձր մակարդակի ապրանքային եւ կենցաղի, բացուեցին եւրոպական զանազան ապրանքների վաճառատուներ, առաջին միջեւ պիսիւնի, կերպասեղէն եւայլն, դրանց մէջ բոլորից ճանաչուածը եւ անուանին փգիլա մագաղիմ էր իր տարբեր եւ զանազան տեսակի ուղևորական ապրանքներով: Այս վերելքին մաս կազմեցին նաեւ Ատրպատականի հայկական կրթական հաստատութիւնները, ունենալով բարձր մակարդակի թեմական վարչոց, ակադեմիա մանկավարժ՝ Կ. Պիտեան, փրոֆ.՝ Ա. Աւառեան, գրականագէտ՝ Տէր - Յակոբեան, Պանիրեան եւ շատ ուրիշներ որոնք տեւեցին մեր ժողովուրդի նոր սերունդին մշակութային, գրողներ, որոնց շնորհիւ շարունակուում է հայապահպանման արժէքաւոր մեծ աշխատանքը:

Նոյնպէս բժշկական եւ առողջապահական մարդու թաւրիզը անուանի դարձաւ հայ բժիշկներով եւ մասնագէտներով:

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՅԻՍՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒՄԸ ԳԻՐԲԱՐՔԸ

Հայկական ժողովրդական բանահիւտութիւնը մեծ ազդեցութիւն ունեցած է հին ու միջնադարեան պատմական երկերի միջնադարեան գրոյցներու եւ առակների, տաղերգուներու գործերու, ինչպէս նաեւ նոր շրջանի գրականութեան վրայ: 1500 տարուան իր գոյութեան ընթացքին հայ գրականութիւնը առատօրէն անած է ժողովրդական ստեղծագործութեան տարբեր սեւերէն եւ տեսակներէն եւ ոչ միայն համեմուած ժողովրդական բանութեամբ, ոճերով ու արտայայտութեամբ միջոցներով, այլեւ՝ մտածողութեամբ: Բանահիւտութիւնը իր հաստատուն կնիքը դրած է հայ հին գրականութեան անդրանիկ երկերէն սկսեալ մինչեւ այսօր. ուսան գրողներու գործերուն վրայ: Հայ բանահիւտութեան հրաշալի նմոյշներն ու զանձերը մուտք գործած են գրականութեան բոլոր սեւերու մէջ: Այնպէս է այն ազդեցութիւնը, զոր ժողովրդական բանահիւտութեան կրած է Փառապետ Քիւրանի «Հայոց Պատմութիւնը»: Իսկ Գողթնի երգերու պատմականները, մեր հնագոյն առասպելներն ու գրոյցները ժողովրդական վէպերու տարբեր հաստատունները եւ բանահիւտական ալ տարբեր այնպիսի սերով ու այնպիսի լայնատեսութեամբ մտապայմանէ փրկեց պատմահայր Մովսէս Խորենացին: Իրեն կը պարտինք «Հայկ ու Բեյ»-ի, «Արա Գեղեցիկ ու Շամիրամ»-ի, «Վահագն Վերջապարտ»-ի, «Տիգրան եւ Ափազանկ»-ի եւ այլ առասպելներու, վիպական գրոյցներու եւ բանասիրական ալ նմոյշներու փրկութիւնը: Իսկ այս փրկութեան մեղքը հասած նմոյշները ոչ միայն թանկագին են մեր հին բանասիրական ուսումնասիրութեան տեսանկիւնէն, այլեւ մեծ նշանակութիւն ունին անով, որ յետագային իսթանբուլի հայ գրականութեան զարգացումը, ներշնչման աղբիւր ծառայեցին բանաստեղծներու, արձակագիրների, նկարիչներու եւ քանդակագործների համար:

Միջնադարու սահմանադիմէն սկսեալ մեծն Նարեկացիէն մինչեւ Ներսէս Շիրակացի, Մխիթար Գոշ, Վարդան Արշակունի, Ֆրիկ, միւս տաղերգուներն ու մինչեւ Սալաթ Նովա՝ միջնադարեան մեր գրականութիւնը առատօրէն օգտուած է ժողովրդիկ ստեղծածէն եւ յաւկապէս անգիր գրոյցներէն ու առակներից, առած - անացումներէն ու հանրուկներէն, հերոսական գրոյցներէն ու քնարական երգերէն: Հայ նոր գրականութեան ներկայացուցիչները եւս սերով կ'օգտուէին ժողովրդական ստեղծագործութեան առատարուի աղբիւրէն:

Ռուսական յեղափոխութիւնը վրայ պիտիկ բժշկական համալսարանները, որոնց շարքին տեղի էր Տէր - Գուրգենի, տեղի. Պաղտատարեան, տեղի. Եղիաղարեան եւ շատ մը ուրիշներ:

Ռուսական յեղափոխութիւնը վրայ հասնելով Ատրպատականի ոսկէ ժամանակաշրջանը կամայ - կամայ հասնում է իր վախճանին, փոխում է ամէն ինչ ազդեցութիւնը տանելով նաեւ Արաբի միւս ափը, սահմանները փակում են, թաւրիզը կորցնում է իր սահմանային առեւտրի հանգամանքը եւ ուսական մեծ շուկան:

Ռուսականները կորցրին իրենց առասպելական հարստութիւնը Ռուսաստանում, որ յաճախ Պարսից Դաճար թաղաւորներին պարտք են տուել եւ կառավարութեան օժանդակութիւն արել նեղ կացութիւնից ազատելու համար:

Իսկ Պարսկաստանի երեք նահանգներում՝ Ատրպատական - Գիլան - Մազանդարան, ունեցած հակառակ կալուածները, գիւղերը, հողամասերը թուամեկան մեծ եղբոր անակնկալ մահով անապատութեան մատնուեց եւ մնաց զանազան անձնուորութիւնների ձեռքում, որոնք ոչ մի օրինական հանգամանք չունէին ալի կալուածների վերաբերեալ:

Ս. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ
ԳԱԻԱՌԵՆ

Լ Ի Ռ Ն

ՓՈԳՐԵՐՈՒ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲ

Լինելու ունի իր մանկական երգչա-
խումբը: Անշուշտ ան չի հասներ, որակի
և քանակի տեսակետներով, Մարտիկի
մէջ եղածին: Հիմալուհիմա իր երգչա-
խումբը միայն եկեղեցական է: Արդէն ա-
յս օրը չի որ խումբը ծնունդ առած
է: Նորակա Նախկինոսի հովանաւորու-
թեան տակ, Հայկազեան միօրեայ վար-
ժարանի ուսուցչուհի Տիգրանու զօրծակցու-
թեամբ, խառնակ խաչակիր քահանայ Հե-
լինեան մարգարէն է աւելի քան քսան երկ-
սուն պոփոկներ, սորովեցուցած է անոնց
պատարագին մեծ մասը: Մայիս 11-ին
Ս. Յակոբ Եկեղեցին յաճախողները հա-
մարձ անակնկալը ունեցան տեսնելու, դա-
մարձ մէջ, փոքրիկ զպրններու խումբ մը,
որ, քահանային ղեկավարութեան տակ,
իր լուրջ եւ կարգապահ մասնակցութիւնը
բոլոր արարողութեան:

Պրահիկներն աւելի զո՛հ կ'երեւային,
խառնաշփոթէն, անոնց ծնողները եւ մա-
նուկ իսահակ քահանայն՝ որ ամէն Ձո-
րեքարթի կը զրադի նորաստեղծ խում-
բով, անձնուրարար:

Ձեռք բերուած արդիւնքը արդէն
գիտատելի է: Կը մնայ յարատեւելու եւ
զարգացնել կազմը, թէ ինչով եւ թէ
որակով, ինչ որ կարեւոր է միայն զե-
կավարէն, այլ նաեւ՝ ու մանաւանդ, ծը-
նողներէն: Մրադրուած է որ զոնէ ամի-
սը անկամ մը, պոփոկները մասնակցին
պատարագի երգեցողութեան:

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԻՍԲՃԵԱՆ

1500ՄԵԱԿ
ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ - Ռաֆայելեան Վարժարանը
1986 - 1987 ուսումնական տարեշրջանին
պիտի տօնէ իր հիմնադրութեան 150ամեայ
յոբելեանը - 1836 - 1986 -

Այս նուիրական առիթով կոչ կ'ընենք
վարժարանի բոլոր նախկին աշակերտնե-
րուն՝ որպէսզի հաղորդեն մեզի իրենց
ներկայ հասցէները, համառօտ կենա-
գրական մը՝ ներկայ իրենց վիճակի եւ
պաշտօնի մասին տեղեկութիւններով եւ
երկու լուսանկար, իր ատագծ հրատա-
րակուելիք «Մուրատ - Ռաֆայելեան Վար-
ժարանի Աշակերտներ» տիտղոսակիր հա-
տորին: Կ'ընդունուին նաեւ յօդուածներ
եւ օրագրական յուշեր՝ վարժարանական
իրենց կեանքէն:

Փափաքելի է որ Մուրատ - Ռաֆայելե-
ան վարժարանի նախկին աշակերտները
իրարու հետ կապ հաստատելով՝ խմբու-
լին զանազան քաղաքներու մէջ եւ լու-
սանկարները յաղորդեցական մարմիններ,
յայն մասնակցութիւն բերելու համար Վե-
նետիկի մէջ կատարուելիք յօրհանդիս
հանդէսներու, որոնց օրակարգն ու յայ-
տագիրը պիտի հաղորդուին յաջորդա-
բար:

ՏԵՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Collegio Armeno Moorat-Raphael
Dorsoduro 2596 30123 Venezia
Tel. : 41 / 28770

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ
ԻՍԻԻ ԵԿԵԼԵՑԻՈՅ

ՆՈՒՐԶԱՆ ՖՐԵՆԿԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մայիս 11-ին, Կիրակի օր, Իսիի Եկե-
ղեցու Նուրհան Ֆրենկեան Մշակութա-
յին սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մայրե-
րու Օրուան նուիրուած հանդիսութիւն
մը, կազմակերպութեամբ՝ Եկեղեցու
Պաշտօնութեան Յանձնախումբի:

Ժամը 15-ին արդէն աւելի քան 180 հա-
ղիսականներ տեղ գրաւած էին ու ան-
համբեր կը սպասէին՝ երբ եկեղեցու
քարտուղարուհին Տիկին Ռ. Տէրլիշեան
բարի գալուստ մաղթելէ ետք բոլորին,
հրաւրեց հոգեւոր հովիւը՝ Միւսոն վրդ-
«Հայր Մեր»ով բացումը կատարելու օր-
ուան հանդիսութեան:

Խօսք առնելով Յանձնախումբի ատենա-
պետուհին՝ Տիկին Ն. Միսիրեան շնոր-
հակալութիւն յայտնեց բոլորին իրենց
ներկայութեան համար եւ ամիսի գի-
ծերով բացայայտեց իրենց դործունէու-
թիւնն ու ապագայի ծրագրերը. ապա՝
կարգաց Վեր. Ա. Միսիրեանէն «Մօրս
անարին քով» քերթուածը:

Ժամն էր գեղարուեստական բաժնին,
որ խաղաղաւ ճոխ էր ու բազմազան: Օր-
ուան խօսնակը Տիկին Տէրլիշեան նախ
բեմ հրաւրեց Միօրեայ զարդի աշա-
կերտուհիներէն՝ Իզապէլ Չիլեան որ սը-
րինգի վրայ նուագեց անմահ Կոմիտաս
Վարդապետի «Գարուն ա» եւ «Կուժն
առաջ» երգերը: Եկեղեցու երգչախում-
բի մենդիւզուհիներէն Տիկին Մարալ Վար-
դանեան վարպետութեամբ երգեց՝ «Ա-
նշու մայրիկ», «Հայաստան», «Մանաք
Հայ», ընկերակցութեամբ եկեղեցու
երգչոճակաւորուհի՝ Օր. Անի Սիմոնի,
խաղաղապետութիւն ստեղծելով:

Հանդիսութեան ներկայ էին հոգաբար-
ձութեան անդամներ ու Իսիի քաղաքա-
պետարանի փոխ - քաղաքապետ Պ. Մար-
տիրոս Գարակէօղլան, որ խօսք առնե-
լով շնորհաւորեց «Հայ Մայրերու Տօնը»
եւ յաջորդութիւններ մաղթեց Տիկինանց
Մարմին: Իսիի բնակիչ աւագ անդամ-
ներէն Պ. Խաչիկ Քէօզլէրեան խօսքին
մէջ յիշեց Իսիի Եկեղեցու շինութեան
գիտարին պայմանները եւ ուրախութիւն
յայտնեց թէ կատարուած աշխատանքնե-
րու շնորհիւ խիստ լաւատես են, թէ
զարդեց մըն ալ կարեւորութիւնը կը ըզ-
րացուի շրջանէն ներս: Պ. Քէօզլէրեանի
օրինակին հետեւելով սրահի գրեթէ
բոլոր ներկաները իրենց դրամական օժան-
դակութիւնը բերին երկու թիւ ծախքե-
րու մասնակցութեան ու յանձնախումբի
ստորագայի ծրագրերնրու իրագործումին
համար:

Ապա բեմ հրաւրուեցաւ Եկեղեցու
երգչախումբի հատարութիւն անդամներէն՝

Պ. Ռաֆայել Սարահանեան, որ իրեն յա-
տուի ոճով ու տաղանդով արտասանեց
յուզիէ բանաստեղծութիւն մը՝ «Մօր նա-
մակը»:

Սրահին մէջ մեծ խանդավառութիւն
ստեղծուեցաւ, երբ բեմ հրաւրուեցան
Մանուկեան քոյրերը՝ Սօֆի եւ Իզապէլ,
որոնք սրինգի եւ ստալիդի անոյշ նուագով
պոփօրեցին բոլորը. Կոմիտաս վարդա-
պետի Արարիկ, Չիլեան եւ, Անտունի եւ
Կաբալիի գործերով:

Սիմոնեան քոյրերը եւս Անի եւ Մարի
դաշնակի եւ ձեռնադաշնակի ընկերակ-
ցութեամբ նուագեցին:

Վերջապէս բեմ հրաւրուեցաւ Պ. Միս-
րոս Էրմայեան որ ծանօթ է Փարիզի հա-
յութեան իր ծայրով, դաշնակի վրայ Ա-
նիի ընկերակցութեամբ յաջորդաբար եր-
գեց թուէի Մաքսի տուն. Բարի Արարիկ,
Հայ աղջիկ, ծափահարութիւններու ար-
ժանանալով ու խանդավառութիւն ստեղ-
ծելով սրահին մէջ:

Գեղարուեստական այս բաժնին ընթաց-
քին ներկաները ճաշակեցին աւանդական
հատիկ - պատրաստուած Տիկին Ս. Գա-
րակէօղլեանի կողմէ՝ զանազան անուշ-
քներու ու զովայուցիչներ:

Փակման խօսքը արտասանեց Միւսոն
վրդ. որ իր գնահատանքը տալէ վերջ
Տիկինանց Մարմին, հրաւրեց շրջանի
բոլոր մայրերն ու քոյրերը մասնակցելու
եւ սատարելու եկեղեցու շուրջ կատար-
ուած գործունէութեանը. քանի՜ չեղեց
ան, հակառակ անոր որ տիկինները ուր-
բաթ օրերը ժամը 14-ին կը հաւաքուին
ու կ'աղօթեն, սակայն կը զբաղին նաեւ
աղքատներով ու աշխատեցող, հիւանդնե-
րուն այցելելով ու եկեղեցու պայծառու-
թեամբ մոտահոգելով: «Հայ մայրը
անցեալին եւ մանաւանդ այսօր մեր պան-
դիստութեան մէջ շատ կարեւոր ու ան-
փոխարինելի գործ ունի կատարելիք Հայ
Ընտանիքէն ներս»:

Ապա Միւսոն վարդապետ առիթը օգ-
տագործելով ներկաներուն Յովնի ծայ-
ներիցէն մաս մը ունկնդրել տալէ վերջ,
բաւ թէ կարեւոր է քաջակերել Յարութ
Պէդհանի նման երիտասարդ արուես-
տագէտները. որպէսզի հայ երգը դոյա-
տեւէ ու տարածուի հին եւ նոր սերուն-
դին մօտ:

Միանաբար երգուած «Հայր Մեր»ով
ու պահպանելով վերջ գտաւ շատ գեղե-
ցիկ ու յիշատակելի այս երեկոյթը նուիր-
ուած Հայ Մայրերուն:

ՌՈՋԻԹ Տ.

ԿԱՐԴԱՅԵՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՒՐ ՀԱՏԵՑԵԱՆ

Երբ Մարկոսէն առաջ Ալէքսն
կը պատկեր ալ անկողին մէջ,
եւ երբ սենեակը այնքան կը չէն -
նար Ալէքսի հարսին, Քէթլին զը-
ւարթախօսութեամբը, չեմ յիշեր երբեք
ուշադրութիւն ըրած ըլլալ թէ ինչ հազ-
ուած էր Քէթլին: Ի՛նչ հիմա, ահաւասիկ
կը կը շանամ յիշողութեանս մէջ եւս բե-
րէլ զեղանի Քէթլին պատկերը, այդ
մանրամասնութիւնը պարսպ կը մնայ
վիշապութեան մէջ: Ա՛հ մարդու մը ու-
շադրութիւնը, աւելի ճիշդ մարդու մը աշ-
քերը որքան տկար կը մնան լուսանկարչա-
կան գործիքի մը քով, որ ամէն ինչ կը
աննշ, ամէն ինչ կ'արձանագրէ յաւեր -
թութեան համար:

Տիկին Ալիս եւ քոյրը, չըսելով կը խօ-
սին սա պահուն: Անշուշտ երկու պատ-
մանք ունին այդպէս ընելու համար.
նախ՝ որպէսզի հիւանդը անհանգիստ չը-
լայ, եւ յետոյ՝ որպէսզի եւ չսեմ: Սա-
կայ այս երկրորդ կէտին մէջ կը սխա-
լին, որովհետեւ զիրենք այնքան յստակ

կը չսեմ, որքան պիտի լսէի եթէ ակնա-
ջէս վար փոփայային:

- Ալ դուն գնա, Սիրուկ: Ուշ եղաւ...
- Պիտի երթամ, այո: Բայց սիրտս բը-
նաւ հանգիստ չէ:
- Չէ՛, չէ՛, հանգիստ սիրտով գնա: Ա-
րամիկը վաղը աւելի լաւ պիտի ըլլայ:
- Հարկաւ, կասկած չունիմ: Քեզի հա-
մար է որ սիրտս կը հասնի: Գիշերը...
- Ես հանգիստ կ'ըսեմ. անհոգ եղի:
- Միայն թէ վաղը քիչ մը դըրձ բեր ինծի:
- Բերեմ:
- Գիտես, հանդերձակալին ամէնէն վա-
րի գլորցին մէջն է:
- Գիտեմ, գիտեմ:
- Գո՞վս կայ, բայց ինչ կ'ըլլայ ինչ չը-
լաւ:
- Կը բերեմ:

Տիկին Ալիս կը վառէ հիւանդին քովի
փոքրիկ լուսամփոփը, մինչ քոյրը, որ
հասկցայ թէ Սիրուկ կը կոչուի, իր վե-
րարկուն հագուել կը սկսի դանդաղ շար-
ժումներով, տեսաւ մը զիսկամկու -
թեամբ, որ ըսել կ'ուզէ թէ կ'երթայ ա-
նանց ուղեւոր: Ես հարիւրաւոր անդամ-
ներ տեսած եմ հոսկէ զփկամկութեամբ
բաժնուող այցելուներ, որոնք վստահ
եմ թէ գոհունակութեան խորունկ շունչ
մը տաւած են տակաւին հիւանդանոցին
դրան սեմին վրայ: Կեղծաբանութիւն չէ
այլ այն զփկամկութիւնը, որ կը բե-
մագրուի հիւանդին սենեակին մէջ: Եր-

կուքն ալ բնական են, որքան ալ իրարու
հակասեն: Երկուքն ալ մարդուն բնու-
թեան մէջ են: Ես անցեալի մէջ քանի ան-
գամներ նոյնը զգացած եմ սիրելի հի-
ւանդի մը քովէն հեռանալէ ետք: Հի-
ւանդին քով կը տառապիս, բայց հիւան-
դին քովէն երբ հեռանա, չեմ կրնար
գոհունակութիւն մը չգտալ: Գոհ ես նախ
անոր համար որ հիւանդին մօտ չեմ այլ-
եւս եւ վերադարձած ես բնականոն կեան-
քիդ: Գոհ ես յետոյ մանաւանդ անոր հա-
մար որ դուն առողջ ես, դուն չեմ հիւան-
դանոցին մէջ պառկողը:

Սիրուկն ալ, որ սա պահուն կը համ-
բուրէ իր քոյրը եւ գորովաբար ակնարկ
մը կը թողու հիւանդ Արամիկին վրայ,
վստահ եմ, քիչ վերջ որոշ գոհունակու-
թիւն մը պիտի զգայ, երբ իր թոքերը պի-
տի լեցնէ փողոցին մաքուր ու առողջ
օդով: Ես յաման նոյնը պատմեցաւ
քեզ եմ հարազատ աղջկան Սաթլիկին
վրայ: Սաթլիկ, իմ մէջ հատիկ աղջիկս,
իմ ամենաթանկագինս, որ այստեղ ինծի
համար հոգի կուտայ, որ իր հոգին ու
մարմինը կը մաշեցնէ իմ դատապարտե-
լի կեանքը քիչ մը տանելի դարձնելու
համար, վստահ եմ երջանկութեան պէս
բան մը կը զգայ երբ ճակատս համբու-
րելով կը բաժնուի քովէս:

- Ո՛րֆֆֆ, այսօր ալ պարտականու-
թիւնս կատարեցի, կը խորհի անտարա-

կոյս տուն վերադառնալու ատեն: Նախա-
դասութիւն մը, որ ամենախօսուն կեր-
պով իր մէջ կը պարփակէ թէ՛ պարտա -
կանութիւնը կատարած ըլլալու եւ թէ այդ
պարտականութիւնը վերջացուցած ըլլա-
լու գոհունակութիւնը: Ես, որ պառկած
տեղէս վարժուած եմ ոչ միայն աչքով,
այլ նաեւ ուղեղով տեսնելու, վարժուած
եմ նաեւ լսելու թէ՛ ականջով եւ թէ երե-
ւակալութեամբ: Պէտք չունի ինծի փո-
խանցելու, ես կը լսեմ թէ ինչեր կը
խօսուին տունը հարազատներու միջեւ,
մասնաւորաբար իմ մասին, իմ հիւան -
դութեան մասին, ինչեր կը խօսուին սա
հիւանդանոցի նրբանցքին մէջ բժիշկնե-
րու ու հիւանդապահուհիներու միջեւ:
Լսածներս բնաւ անհանգիստ չեն ընել
զիս: Պիտի ըսեմ նոյնիսկ որ չափազանց
կ'ուրախանամ երբ կը լսեմ, լսելու պէս
կ'ըլլամ Սաթլիկին այդ «որֆֆֆ», այդ
«այսօր ալ պարտականութիւնս կատարե-
ցի» ձայնը: Սաթլիկի պէտք է երջա-
նիկ ըլլայ տուն վերադառնալու ատեն,
երջանիկ՝ Ռաֆայելին ու փեսայիս միանա-
լէ, որպէսզի... յաջորդ օր դարձեալ նոյն
եռանդով ու անվստուծութեամբ այցելու-
թեան դայ ինծի, որպէսզի չքէ զիս, միակ
բանը՝ որմէ կը սոսկամ:

(Շար. 35)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԻՐՏԻԶ ՓԱՐԻԶ

Երկուշաբթի, Մայիս 26, տուն է Սրբոց Կուսանացի Հովհաննիսյան: Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին Պատարագ կը մատուցուի:

Երաբթ օր, Մայիս 31, տուն է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի Վերապէն եկանք: Ժամը 10-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ:

ՇՈՐՀԱՎԱԿ

Երաբթի Ս. Նշան Եկեղեցւոյ Ազգային Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Ահարոն Ահարոնեան (Լիոն) 100 Ֆ., Ոմն (Վալանս) 100, Յովսէփ Ապատեան (Տէսին) 4000 Ֆ. հայերէն գրամեքենային համար տրւած. ձէպրայէլ Պահատուրեան (Լիոն) 1000, ձէպրայէլ Պահատուրեան (Լիոն) 1000 Ֆ., Սամուէլ Թիւրպեան (Թինես) 100 Ֆ.:

X

Կապոյտ Սաշի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, մասնաճիւղին անդամ Ժակինոյ հանգուցեալ խաչուհիներու ոգեկոչման առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տիկին Պաշտպալիւքեան 500 Ֆ., Տիկին Վ. Բըսթիքեան 400 Ֆ., Տիկին Փափագեան 260 Ֆ., Տէր և Տիկին Յարրիկեան 200 Ֆ., Պ. Ալիքանեան 200 Ֆ., Պ. Ղ. Ղազարեան և Միրզէ 200 Ֆ., Պ. Հարէլեան իր ողբացեալ կնոջ յիշատակին 200, Պ. Թ. Միստեան 150, Տիկին Մկրտիչեան 100 Ֆ., Տիկին Ա. Գասպարեան 100, Տէր և Տիկին Ջէքեան 100, Տէր և Տիկին Միքայէլեան 100, Տիկին Գրիգորօֆ 100, Տիկին Ա. Աճէմեան 100 Ֆ., Տիկին Պ. Մամուրեան 100 Ֆ., Տիկին Պ. Թադէոսեան 100 Ֆ., Տիկին Երեցուհի Գալէնտէրեան 100 Ֆ., Տէր և Տիկին Ս. Կէնճեան 100 Ֆ., Տիկին Թ. Մակարեան 100 Ֆ., Տէր և Տիկին Հ. Աղայիկեան 100 Ֆ., Տէր և Տիկին Ղ. Ղազարեան 100 Ֆ., Պ. Մ. Տէմիրճեան 50 Ֆ., Տիկին Մ. Թադէոսեան 100 Ֆ.:

X

Դպրոցատէր Տիկինն Երկու Վարժարանի խնամակալութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրները. - Տէր և Տիկին Գ. Գեորգեան, Տիւրքիոյ քառասունքին առթիւ 500 Ֆ., Տիկին Մարիամ Ալանեան 250 Ֆ., Ա. Բ. (Լիոնէն) ի յիշատակ Ապրիլեան զոհերուն, 2500 Ֆ., Պ. Գառավարեան Զ. Փափագեանի մահուն առթիւ 100 Ֆ., Անիէռի և Երջակայի Կապոյտ Սաշի, Պ. Պապիկեանի մահուն առթիւ 300 Ֆ., Ս. և Ա. Քէօշեան քոյրեր իրենց ջրով Տիկին՝ Զափարեանի մահուն առթիւ 250 Ֆ., Օր. Գոհարիկ Գեորգեան Ապրիլ 20-ի հանդէսին առթիւ 100 Ֆ., Տիկին Նորա Տէր - Յակոբեան 500 Ֆ., Տիկին Սոնա Վրթանէսեան Տիկին Առաքելեանի մահուն առթիւ 300 Ֆ., Պ. Հրաչ Գրիգորեան 1000 Ֆ., Պէնլեան Հիմնարկ (Լիոն) չքաւոր ուսանողներու որպէս կրթութեան 3500 սթիպենդի:

la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

organise

JOURNEES POUR LA CULTURE ARMENIENNE

* Samedi 24 Mai de 15h à 19h

Mini EXPOLANGUE ARMENIENNE
Diffusion livres et disques
Diaporama «la civilisation arménienne»
création MCA - CEDIA
à 17h : L'arménien au baccalauréat :
1ère étape ... renseignements et débat.

* Dimanche 25 Mai

pour la FETE DES MERES
à 16 h : AUDITION DE MUSIQUE
des élèves de piano violon et instruments
traditionnels.
à 17h : PRESTATION DES PROFESSEURS
de la M.C.A.
à 19h : CONCOURS POUR JEUNES CHANTEURS ARMÉNIENS.
Prix au gagnant : passage au
GALA MCA 86 le 8. 6. 86
Jury avec la participation de
HAROUTH BEZDJIAN, chanteur.

Pour tout renseignement : 9, rue de Madrid
Tél. : 43. 76. 55. 89

ՇԱՐԿԻՕ - Ս. ՆՇԱՆ

Փոն. - տը - Շէրի Երաբթի օր Ազգային Միութիւնը առ ի վիտորիան կը ծանուցանէ թէ՛ Կիրակի, Մայիս 25, Եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 6-րդ տարեդարձին առթիւ հանգիստը Պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻՆՏԻԲԵՍԼ
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը զեկամարութեամբ՝ Յակոբ Արքայապետին:
Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅ ՄԸ

X

Պորոս - Աքիթիէնի Հայ Մշակութային Միութիւնը բարեփոխական կազմակերպութեանց ու ազնի անհատներու ուղղութեան կը յանձնէ պարսկահայ զաւթական ընտանիքի մը պարտքան, որ առաջիմ (մինչեւ Մայիսի վերջ) պատասխարուած է Երանոս - Մարիթիմի Մարանի «Սանթր Կիւլտուր»-ը: Այս ու կին և երկու ազնիկ, ստիպողաբար բնակութիւն և աշխատանք կը փնտռեն:

Հետաքրքրուողներէն դիմել. -
Razmik EBRAHAMIAN-GHESHLAGH
Centre d'Hébergement et de Réadaptation Sociale
«Le Domaine de la Marquise»
17230 MARANS

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Մ Ա Ր Ս Ե Յ Լ

«Ս Ո Ւ Ր Բ Գ Ր Ի Գ Ո Ր»
ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԵԻՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԿԵԴՐՈՆԻ
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՑՄԱՆ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Մայիս 23, երեկոյեան ժամը 18.30ին,
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ՝
26, rue Sibié — 13001 Marseille

Յալապախութեամբ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ-Ի
Կաթողիկոս - Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց
ՀԱՅ ԲԱՍՊԱՐԱԿԱՆ ՊԱՍՏԱՐԱԳ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՁ

Կիրակի, Մայիս 25, առաւօտեան ժամը 10.30-ին Վերափոխման
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Հայրապետական Պատարագ:
Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ
Կաթողիկէ Հայոց
Յաւարտ պատարագին տեղի կ'ունենայ օրհնութիւն և աջակցութիւն:

Մարտիի և շրջակայի հայ գաղութը կը հրաւիրուի գոյգ հանդիսութեան:

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian
Z.I. Vitrolles tél. 42. 89. 27. 47
à 20km de Marseille.

«Բացառիկ զեղջ «Յառաջ»ի խաժանդներուն»

VENTE
D'ŒUVRES
D'ARTISTES
CONTEMPORAINS

au bénéfice du Journal
LIBERATION
ARMENIENNE

Mise à prix de 500 à 15000 F.
Samedi 24 mai au YAN'S CLUB
5, ave. Reille - 75014 Paris - m° Glacière
19 heures : exposition des œuvres
20h30 : mise en vente

— Aslanian — Calder — Dali — Ghazarian —
— Helion — Kandinsky — Matta — Miro —
— Mondrian — Tapies etc... —

Les œuvres qui seront présentées sont pour la plupart des dons de compatriotes et de sympathisants de la cause arménienne qui ont bien voulu soutenir notre initiative.

Si vous possédez des œuvres et que vous désirez vous joindre à nos donateurs, ou si en tant qu'artiste vous voulez apporter votre contribution personnelle, vous pouvez nous contacter par téléphone au 43.96.12.80 (le soir) ou bien nous écrire au :
Bureau d'Information de l'O.R.I.A.
B.P.46 75462 PARIS Cedex 10.

ՅՈՒՆԱՅԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱՅԻ ՎԵՐԻՆԻ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. Ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները Մայիս 23, Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30-ին Մշակոյթի Տուն: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

ԵՒ ՀՈԳԵԶԱՆԵ

Յորանահայ Կապոյտ Սաշի Երանոս մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր յաւիտ ողբացեալ անդամ - անդամուհիներուն յիշատակին, այս Կիրակի (Մայիս 25) Երանոս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:
Ի վիտորիան ողբացեալներու յիշատակը կը յարգողներուն:
Յետ արարողութեան հոգեհանգստութիւն եկեղեցւոյ կից սրահը:

X

Կապոյտ Սաշի Իսիլ մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր յաւիտ ողբացեալ ընկեր - ընկերուհիներուն յիշատակին, Իսիլ Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Մայիս 25:

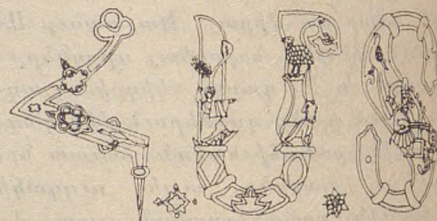
ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Աշխատանքի արտօնութիւն ունեցող, 35 տարեկան, Վահրամ Մամբեան, աշխատանք և բնակարան կը փնտռէ անպողարար:
Հեռագրային. - 48 - 78 - 02 - 99

ՄԱՅՐԵՐՈՒ
ՕՐՈՒԱՆ

ԱՌՔԻՒ

Երաբթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուն տօնին առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակոսեան առթիւ ժամերգութիւն կը կատարուի:
Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ Լիոնի Տիկինն Միութեան կողմէ հիւր-սիրուցիւն մը կազմակերպուած է բոլոր մայրերուն: Սուրբ կ'անէ՝
ՎԻԳԵՆ ՎՐԻ. ԱՅԲԱՅԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Զուիցերիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ

ԱՐՇԱԿ ԶԱՄԱԼԵԱՆ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines
VENDREDI 23 MAI A 20H30
Dans la salle «Grand - Samuel»
Le Pasteur René LEONIAN
présente
«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS ?»
Une approche sociologique des Arméniens
de France à travers une enquête effectuée
auprès de la communauté évangélique ar-
ménienne de Lyon.
CONFERENCE - DEBAT
Entrée libre

ՇՈՐՀԱՎԱԿ

Կապ. Սաշի Անիէն - Պոստ Գործող Ար-
ժանթէօյի մասնաճիւղը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է 3000 Ֆ. Տէր և Տիկին
Ժան Մատոյեանի Հայաստան կատարած
իրենց ճամբորդութեան ուրախ առթիւ:

X

Ալֆրեդիկի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Բ. Բ. Ժիլկ Սեթ Սիմոնեան 1000 Ֆ., իսկ Յովհաննէս Չէրչեանի մահուն առթիւ վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տիկին Երանոս Չէրչեան 300 Ֆ., Տէր և Տիկին Հրաչ Պատմաճեան 500 Ֆ., Տիկին Նեկար Շահանեան 300 Ֆ., վարչութիւնը ստացած է նաեւ 200 Ֆ. Մոսկովեան ընտանիքէ, փոխան ծաղկեպսակի՝ ողբացեալ Աւետիս Նատրիեանի մահուն առթիւ:

FRANCE - CULTURE

Dimanche 25 mai à 8 heures

Le Mouvement Evangélique Arménien
Avec la participation de :
Pasteur R. LEONIAN
Mme Anahit TER-MINASSIAN
Fonds A.R.A.M

ՀՐԱՁԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆ

(ՇՆՆԴԵԱՆ 1 ՕՍԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

ՄԱՐՏԵՑԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՏԱՄՆԱՄԵԱԿԸ

Հրաչեայ Աճառեան հայագիտութեան մեծ գէմքերէն է: Իր ամբողջ կեանքը ան ամբողջովին նուիրեց հայ լեզուաբանութեան զարգացման ու այդ աշխարհին ներկայացման վսեմ գործին: Իր բնածին ընդունակութիւնները միացնելով բացառիկ աշխատասիրութեան, ան ստեղծեց գիտական մեծարժէք աշխատութիւններ, որոնք նոր որակ կազմեցին հայագիտութեան մէջ, նոր աստիճանի մը բարձրացուցին զայն, լոյս սփռելով այդ բնագաւառի տեսական շարք մը հարցերուն վրայ: Հայագիտական բազմաթիւ խնդիրներ հիմնադրուեցին զիտական լուծումներ ստացան Աճառեանի գիտական ուսումնասիրութիւններուն շնորհիւ:

Երբ աշակերտ է Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը, 16-ամեայ Աճառեանը յօդուած կը գրէ Կադմուսապոլի մասին՝ փորձելով հիմնադրել անոր որ դարձաւ հեղինակ ըլլալ: Ասով իսկ կը սկսի իր գիտական գործունէութիւնը, որու կը նուիրէ ամբողջ կեանք մը:

Ծնած է 1876 Մարտ 20-ին Պոլսոյ, արհեստորի ընտանիքէ: Սկզբնական կրթութիւնը ստացած է Սամաթիա թաղամասի հայկական դպրոցը (1885 - 1889), անկէ ետք ուսումը շարունակած է Կեդրոնական վարժարանը, իսկ բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Փարիզի Սորպոն համալսարանը՝ աշակերտելով նշանաւոր լեզուաբան Ա. Մէլլէին: 1897-ին, 21 տարեկանին Աճառեան կ'ընտրուի Փարիզի լեզուաբանական ընկերութեան անդամ եւ գործօն մասնակցութիւն կ'ունենայ անոր աշխատանքին: Նոյն թուականին Փարիզ գումարուած արեւելագէտներու 11-րդ ժողովին ան կը կարգաւ ելուի գեղութեամբ հայերէնի մասին՝ արժանանալով մեծ հաջողութեամբ Հիւսիսային ուղադրութեանը եւ վերջինիս հրաւերով Սթրասբուրգի կէս տարի կ'ունենդրէ անոր դասախօսութիւնները:

Փարիզի մէջ Աճառեան կ'ապրէր նիւթական ծանր պայմաններու մէջ: Յաճախ կ'աւարտէր միայնով ան անտրուումը օրական 12 - 14 ժամ դասախօսութիւն մտիկ կ'ընէր, հակառակաւ գրականութիւն կը կարգար, օրուան հացը վաստակելու համար երբեմն ստիպուած ըլլալով որեւէ աշխատանք կատարել:

Սորպոնի համալսարանը աւարտելէ ետք՝ 1898-ին կուգայ Անգլիոյ Կամպտըն, որտեղ զիտական գիտա - մանկավարժական գործունէութեան, իրրեւ մայրենի լեզուի ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ Էլմփիլմին, Թուշի, Նոր Բարաքէտ, Նոր Նախիլեան, Ծուրի եւ այլ վայրեր: Միաժամանակ իր սուղ միջոցներով կը ծամբորդէ Կովկաս, Արեւմտահայաստան, Պարսկաստան եւ այլուր, կ'ուսումնասիրէ հայերէնի բարբառները՝ նիւթեր հաւաքելով իր յետագայ աշխատանքներուն համար:

Աճառեանի գործունէութիւնը աւելի լեզվաբանութեամբ զարգաւ Հայաստանի մէջ: Նորաստեղծ Երեւանի պետական համալսարանը 1923-ին զայն թաւրիղէն հրաւիրեց դասախօսական աշխատանքի, եւ ան մինչեւ ետքը կապուած մնաց այդ հաստատութեան դասաւանդելով շարք մը նիւթեր՝ դրար, համեմատական քերականութիւն, պարսկերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, լեզուաբանութեան ներածութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն եւ այլն: անոնցմէ մէկ - երկուքին համար ձեւնարկներ կազմելով:

Աճառեանին յատկանշիչն էին աշխատասիրութիւնը, ճշգրտագիտութիւնը, գիտական բարեխղճութիւնը, յատկապէս լեզուաբանութեան ու հոգատար վերաբերմունքը շրջակայի նկատմամբ: Անոր գիտական աշխատանքներուն քանակը կը հասնէ քանի մը հարիւրի, որոնք ան գրած է, մաքրագրած, մէկ մասն ալ իր նամակով արտագրած ապակետիկ հրատարակութեան համար: Իսկ այդ բոլորը կը պահանջէին արտակարգ աշխատասիրութիւն, հակադէմոստրացիոն, ուժերու մեծ լարում:

Աճառեանի գիտական բարեխղճութիւնը վեր էր ամէն կարգի պատկերացումներէ: Ան գրաւոր ու բանաւոր կը յիշատակէր նոյնիսկ այն մարդոց անունները, որոնք որեւէ օրինակ, հայկական ու արամադարած էին իրեն, որոնք որեւէ միտք յղացել էին, կամ որոնց աշխատանքն օգուտներ էր ինք: Երբ արժատական բառարանը կը կազմէր, Աճառեան իւրաքանչիւր բառ ստուգաբանութեան հետեւողականորէն կը նշէր, թէ ով է այն կամ այն մեկնութեան հեղինակը, երբեք միմիայն իրեն չէր վերադրել այն, որու ստեղծումին մէջ թէ ինչ աւանդելին մասնակցութիւն ունեցած էր նաեւ ուրիշ մը: Ստացած ամենափոքր տեղեկութեան համար անգամ համապատասխան նշումներ եւ յղումներ կ'ընէր:

Աճառեան նիւթական ու բարոյական օգնութիւն եւ օժանդակութիւն ցոյց կուտար իր սաներէն շատերուն: Ան կարգ մը ուսանողներու եւ ապրիւրաններու հետ կը զբաղէր առանձին, համալսարանէն դուրս, իր տունը, առանց սակայն որեւէ սպասումի: Անոր սաներէն շատերը դարձան հմուտ մասնագէտներ, մշակույթի անուանի գործիչներ, իսկ մէկ քանին ալ՝ հայ լեզուաբանութեան կարկառուն դէմքեր:

Չափազանց ընդարձակ է անուանի հայագէտին գիտական հետաքրքրութեան շրջանակը: Ան կ'ընդգրկէ հայ լեզուի ուսումնասիրութեան գրեթէ բոլոր ոլորտներն ու բնագաւառները՝ բառագիտութիւն ու բառարանագիտութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն, բարբառագիտութիւն, քերականական կառուցուածք եւ այլն: Դեռ աւելին, անոր ուսումնասիրութիւնները դուրս եկած են հայագիտութեան սահմաններէն՝ իրենց մէջ անկախ նաեւ ընդհանուր լեզուաբանութեան տեսական հարցերը: Ան ճիշդ կը կողմնորոշուէր լեզուի ծագումին ու զարգացման, հնդեւրոպական նախալեզուի, վերջինիս կրած ձեւափոխութիւններու, լեզուներու ցեղակցութեան եւ այլ բնութիւն տեսական բազմաթիւ հարցերու գնահատման ու արժէքաւորումին մէջ:

Վաստակաւոր լեզուաբանը իր գիտելիքներու վիթխարի պաշարով ու բազմակողմանիութեամբ եւ գիտական արտասովոր քննադատութեամբ, մեծ աւանդ թողած է հայագիտական գիտականութեան մէջ, հիմնադրել հանդիսանալով շարք մը գիտաճիւղերու:

Անոր «Հայերէն արժատական բառարան»ը (1926 - 1935), «Հայոց անձնանուններու բառարան»ը (1942 - 1962), «Հայերէն գաւառական բառարան»ը (1913) եւ այլ աշխատութիւններ խոշոր ներդրում են բառագիտութեան ու բառարանագիտութեան մէջ: Արժատական բառարանը հայագիտութեան վրայ գործողներէն է, եւ զակի երեւոյթ լեզուաբանական գրականութեան մէջ: Ա. Մէլլէ իրաւացիօրէն կը նշէ. «Ոչ մէկ լեզուի համար չկայ այդքան ճոխ ու կատարեալ ստուգաբանական բառարան»: Նշուած բառարանի շարունակութիւնը կը կազմէ «Հայոց անձնանուններու բառարան», ուր հեղինակը հաւաքած եւ գիտական բարեխղճութեամբ ուսումնասիրած է հնագոյն ժամանակներէն սկսած մինչեւ ժ.Վ. դարու Հայոց լեզուին մէջ գործածուած բոլոր անձնանունները՝ տալով անոնց ծագումը կամ ստուգաբանութիւնը եւ այդ անունը կրող անձերու համաձայն կենսագրութիւնը, մատնանշելով այն աղբիւրները, ուր յիշատակուած է տուեալ անունը:

Աճառեանի հետազոտութիւններու մէջ լայնադիր տեղ կը զբաւէ «Հայոց լեզուի պատմութիւն» երկհատոր աշխատութիւնը (1940 - 1951):

Անուանի գիտական ուղադրութեան շին վրայած նաեւ ընդհանուր լեզուաբանութեան տեսական հարցերը: Ան իրեն յատկաւ բնագիտութեամբ ու գիտական բարեխղճութեամբ քննութեան ենթարկեց նաեւ լեզուի ծագման ու պատմական զարգացման, լեզուներու ցեղակցութեան, հայերէնի եւ հնդեւրոպական լեզուներու առնչութեամբ եւ ցեղակց լեզուներու շարքին անոր գրաւած գիրքին եւ այլ կարեւոր նշանակութիւն ունեցող հար-

1976, Մայիս 9, - 1986, Մայիս 11, Մարտի 11-ի Հայ Մշակույթի Տունը տօնաւորեց չքեղ հայկերութեամբ մը իր բացման 10-րդ տարեդարձը՝ նախագահութեամբ՝ Տէր Եւ Տիգրան Մուշեղ ձիւղձեանի, ներկայութեամբ Վենետիկի Միութեան Միարանութեան ներկայացուցչին՝ Կոմիտաս վարդապետ Մանուկեանի եւ մասնակցութեամբ խոսնակած բազմութեան մը, շուրջ երեքհարիւր հոգի, որ կը յիշեցնէր բացման օրուան արտակարգ եւ խանդավառ մթնոլորտը: Վարչութեան փառքն էր տասնամեակին առթիւ միացած տեսնել չէնքին հիմնադրող գիտեղող եւ հովանաւորութիւնը տուող անձնաւորութիւնն ու հաստատութիւնը՝ Մուշեղ ձիւղձեան եւ Վենետիկի Միութեան Միարանութիւնը: Այս յատկանշական տարեդարձին փայլը առաւել շեշտուեցաւ ներկայութեամբ Յակոբ Եւսիպիոս վարդապետի իր շուրջը ունեւորով վաչէ Ծ. Վրդ. Իգնատիոսեան, Գարեգին Վրդ. Պէթեան, Ծաւան Սէկր. Բենեդիկտ, Մակար Խէկր. Բենեդիկտ, հրաւիրեալ անձնաւորութիւններ եւ բազմաթիւ կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչներ: Իսկ, յատկապէս Վարդապետի մը Արթուրի շուրջը Մուշեղ ձիւղձեանի կողմէն էր այս տասնամեակը, ներկայացնելով իր շնորհաւորութիւնները տասն տարիներու ընթացքին կատարուած իրադարձութիւններու եւ յաջողութեան մարդկանքներ ընելով ապագային համար:

Նախքան հայկերոյթը սկիզբ ներկայեցնելով մէկ վարկեան լուսնի պահեցին յոյսերով, ի յարգանք եւ ի յիշատակ Մարտի 11-ի թաղաքապետ՝ Կաթողիկոս Երեմիայի: Այս, սեղանները օրհնեց Յակոբ Եւսիպի վարդապետը:

Նախատեսուած գեղարուեստական բաժնի կողմէն եղան յաջորդաբար ուղերձ խոսքեր, շնորհաւորական եւ համակրական խօսքեր, բաժակահաճութեան: «Աղբիւրակնի ալիքի կանգնող, մշակույթի եւ հաւատքի ալիքի կեդրոններ» Սուրբ Ղազարէն սիրոյ եւ քաջալերանքի ողջոյն կը բերեմ մշակույթի այս կեդրոնի միւր անդամներու: Եւ համակիրներու, որ կենսունակ, օգտաւար եւ հայ անուիքի պատուաբեր տաճարակալ մը կը տօնէ աշուր, այս սեղաններուն շուրջ հաւաքուած՝ ձեռքի հետ քննադարձ հունձ մը յուսադող», բառ Կոմիտաս Վրդ. Մանուկեան եւ շարունակեց. «Դուք Մարտի 11-ի հայ երիտասարդներ, գիտակից՝ մշակույթին գործընկերներ, ձեռք - ձեռքի տուած, կերտեցիք

բանակ մը, վերաբարձեալ համար բոլոր մեր գիտական, գրական, գեղարուեստական, բնկերական եւ այլ անկողնէն՝ որ իրական գործընկեր է ազգի մը»: Ապա, վերջիջեց Մարտի 11-ի հայ դպրոցի փառքը կազմող Ոսկան վարդապետի արարական աշխատանքները, նախընթաց դարուն վերջաւորութեան կատարուած դարափոխական առաջնորդութիւնը յատկապէս մամուլով, երկատարակութեամբ մամուլով, կոմիտաս վարդապետ Մանուկեանի իր ուղերձը տարտեց յայտարարելով. «Միմիայն եւ Ալիքի խնկար, յոյս հաւատալիքով դարձանք իր բերեմ ձեռքի հին պատգամը՝ հայ ազգի սիրելի մուրիւններու»: «Իսկ, հայ հանճար, ցոյլ՝ բեր բոցեր, խմանալ գրեթէ հայր չեն անցեր», եւ լուսնի վաղաքանգիք՝ միշտ աւելի կենսունակ, յարաճուն գործունէութեան մը, բազմութիւն ալ 10-ամեակներու, որ ապագայումէք ամենուն թէ «կանք, պիտի լինենք, ու գեղ շատանանք»:

Պօղոս Տէպեան, Մարդարապետ Մանուկեանի կողմէն, բերաւ իր սիրտով մասնակցութիւնը, եւ խանդավառ ձայնով մեկնարանեց «Հիշողութեան Երգը» եւ «Հայ յատանի Արեւ»:

Ծաւան Սէկր. Բենեդիկտ, Մարտի 11-ին Մշակույթի Տան հիմնադրեալ խորհուրդական հիմնադրի օրհնութիւնը կատարած էր, Աւետարանի խօսքերէն՝ «որ ուր է ձեր գանձը», ձեր ուշադրութիւնը հոն պէտք է ըլլայ» մեկնելով եւ մեկնարանելով բառ թէ Հայուն զանկ աշուր իր մշակույթն է, մտաւոր, հոգեկան, բարոյական արժէքներն են ուսուցուցը՝ «Այդ գանձը վառ պահելու կը ունենանք», տաւր տարի առաջ, երբ գրին այս հաստատութեան մէկնելով աշուր մուրիւնով կ'աշխատին ու կը ծառայեն միւրակալին»: Ապա, մեր ուշադրութիւնը, մեր դուրսդրանքը պէտք է ըլլայ, շարունակեց Տէր Հայրը, մեր դուրսդրանքը այն բոլոր ազգակներու զարոյց, երկեցիք, մշակույթի տունը, որոնք կ'արտայայտեն մեր հայոյ լինելութիւնը: Ծաւան Սէկր. Բենեդիկտ, Տէպեան զերմ մարդկանքներ բրաւ շեշտելով թէ մեր դոյապալքարը ամէն օրուան հացն է:

Երեցկին Եղիարթ Տէպեան իր հոգորդական եւ ջերմ ձայնով մեկնեց զուտ Սիւնիէն՝ «Պարտաւ» երգը:

Այլքսան Պապայեան, Վասպուրականի Հայկերական Միութեան անունով, յայտնեց շնորհաւորութիւններ, որոնք մարդկանքներ, գնահատեց կատարուած աշխատանքները եւ կրկնեց իր նախադրած համարութեան մասնաւոր համակրանքը հանդէպ Հայ Մշակույթի Տան եւ իր վերջիններուն: Սիւնի Աստուծան, միւր Վասպուրականի ուղիով, երկեց՝ իր «Տրէք Եւսիպի»:

Արշամ Պապայեան, Սրբոց Թաղման հաց Երկեցիւր վարդապետ նա

ցեր՝ տալով միանգամայն ընդունելի բացատրութիւններ ու հիմնաւորումներ:

Անուանալի է Աճառեանի վաստակը հայերէնի բարբառներու հետազոտութեան ապագայի մէջ: Ուսումնասիրելով հայերէնի տասնամեակ բարբառները եւ ամփոփելով մինչ այդ եղած հետազոտութիւններու արդիւնքները՝ մեծ հայագէտը տուաւ հայ բարբառներու գիտական դասակարգումը եւ անոնց ընդհանուր նկարագրութիւնը՝ հանդիսանալով հայ բարբառագիտութեան, իրրեւ լեզուաբանութեան ինքնուրոյն ճիւղի, հիմնադիրը:

Աճառեանի գրելին կը պատկանին Պոլսոյ, Վանի, Համաշինի, Մարաղայի, Աղուիսի, Ղարաբաղի, Նոր Զուղայի, Նոր Նախիլեանի, Առիւտի բարբառներուն նուիրուած մեծագրական ուսումնասիրութիւնները, որոնք աչքի կը զարնեն նիւթի համակողմանի ընդգրկումով ու համակարգումով, գիտական խոր վերլուծութիւններով, ճշգրիտ բնութագրումներով ու նկարագրութիւններով: Ան յատկաւ ուշադրութիւն դարձուց նաեւ մեր լեզուի բարբառներու բառապաշարի վրայ եւ երկարամեայ աշխատանքի ընթացքին հաւաքեց շուրջ 30 հազար բարբառային բառեր, մշակեց, համակարգեց եւ ամփոփեց իր «Գաւառական բառարան»ին մէջ, անոնց տալով միանգամայն ճիշդ լայնադիրութիւններ ու մեկնութիւններ: Գաւառական բառարանը փաստօրէն հեղինակին բարբառագիտական ուսումնասիրութիւններու լրացումը եղաւ եւ ամբողջացուց զայն:

Մեծ է Աճառեանի ներդրումը նաեւ

Հայոց լեզուի քերականական կառուցուածքի ուսումնասիրութեան զործին մէջ: «Լիակատար քերականութիւն» Հայոց լեզուի՝ աշխատութիւնը (1955-1971) որ ամփոփուած է ութ ստուգաբանական հատորներու մէջ, հայերէնի քերականական կառուցուածքը ամբողջականօրէն ընդգրկող ծանրակշիւ ուսումնասիրութիւն է՝ կատարուած 562 լեզուներու համեմատութեամբ: Աշխատութեան արժէքը ալ աւելի կը մեծանայ քերականական երեւոյթներու պատմահամեմատական քննութեամբ: Բազմաթիւ իրողութիւններ կը լուսարարեն տասնակ լեզուներու համեմատութեան երեւոյթներու համեմատութեամբ ու անոնց լոյսին տալով: Ասով ալ այդ աշխատանքը կը ստանալ նաեւ հայերէնի քերականական կառուցուածքի պատմահամեմատական ուսումնասիրութեան արժէք:

Չափազանցութիւն չըլլար նշել, որ լիակատար քերականական որեւէ լուսն ուսումնասիրութիւն, ուր օգտագործուած չլիան մեծ երախտաւորին հետազոտութիւններ, լիակատար արդիւնքներն ու նուաճութիւնները, լիակատար են հայագէտ լեզուաբան, որ իր ուսումնասիրութիւններուն ընթացքին լիակատար գիտած չլիան անոր աշխատութիւնը: Իսկ այդ կը նշանակէ, որ անոր ներուն: Իսկ այդ կը նշանակէ, որ անոր աշխատութիւնները չեն կորսնցուցած ու յետագային ալ չեն կորսնցուցած իրենց գիտական արժէքն ու նշանակութիւնը: անսպառ նիւթ ու տեսական հիմնադրութիւններ կը արժագրեն հայ լեզուաբանութեամբ զբաղողներուն:

Հ. ՕՋԱՆԵՆ

ՀԱՅԵՆԱԳԻՏՈՒՄ

Միասնական հիմնական - Գարգիսի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր սիրեցեալ եղբոր՝

ՍՈՒՐԵՆ ԳԱԼՅԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի, Մայիս 25, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ռաբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր սիրելի քրոջ՝ Սիրաբի Անէմեանի մահուան առթիւ, Պ. Ա. Անէմեան կը նուիրէ 1000 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջէն»), 2000 Ֆ. «Յառաջ» թարգմանած ման եւ մէկ տարեկան «Յառաջ» Տիկին Բ. Փիլեանի (Մարտիս):

×

Տիկին Գարգիսի Մոգեան 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ» Սիրաբի Անէմեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի:

NOEUD D'OR

A. BAJAKJIAN

24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS

Tél. 42.81.33.21

2e cour à gauche

RESTAURATION
ET ENTRETIEN
DE TAPIS ANCIENS

ՁԵՐ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒՆ

ՆՈՐՈԳՄԱՆ

ԹԷ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷՄԸ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ

ԼՍԱՐԱՆ

Նախաձեռնութեամբ՝

Փարիզի

Մայր եկեղեցւոյ

Տիկնայ Յաննախումբին

Հինգշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20-ին

Առաջնորդարանի սրահին մէջ:

15 ռիւ ժամ - Կուժօն, Փարիզ 8-րդ

Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՍՐԿ. ՊՈՂՈՍԵԱՆ

Մեկնութիւն՝

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ»

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՊԱՏԱՐԱՊԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ»

Հրաւեր ամէնուն:

ՇԱՐՆԱԿԱԼԻ

Սէն - ժէնովի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղիկապակի. - Լուի Թումիկեանի մահուան առթիւ. - Պ. Յովհաննէս Զուրիկեան 300, Օնոյեան Ժորժ, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Բաշեան 250-ական, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գապարեան, Համարեան Ժառ, Տէր եւ Տիկին Միրիանեան Արպէր 200-ական, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Պակ-լեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թաշեան, Պ. Սահակ Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Տոնան Ժանին, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Մէքալեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Թուրիկեան, Պօղոս Թուրիկեան, Մարգո Թուրիկեան, Տէր եւ Տիկին Բարդէն Իժմատարեան 100-ական, Վիքթորիա Պակ-լեան, Մինաս Անէմեան, Ռոպէր Ժամկոչեան 50-ական Ֆ.:

Յակոբ Ժամկոչեանի մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Արամեան (Փարիզէն) 400, Ալլի Տիկին Սվազեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ժամկոչեան, Շարլ Ժամկոչեան 200-ական, Ժորժ Գապարեան, Ռուբէն Ասարլեան 100-ական, Մինասեան եղբայրք, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան, Սիմոնեան ընտանիք, Մինաս Անէմեան, Արքայազամ Մանկասարեան 50-ական, Մաքրահի Տէրտրեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ճիգմէնեան 200 Դպրոցին, Սօլաքեան, Սիմոնեան, Շէփօեան ընտանիքներ 50-ական Ֆ.:

A L'OCCASION

DU 28 MAI

LA MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
DE PARIS
ET HAMASKAÏNE

reçoivent leurs amis pour une
présentation de livres

LA VICTOIRE DE SARDARABAD
de Serge AFANASYAN
LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
de Kostan ZARIAN

traduction de
Pierre TER SARKISSIAN
avec exposés de l'auteur, du traducteur
le mercredi 28 mai à 19 heures 30
17, rue Bleue, 75009
— buffet gratuit

DIMANCHE 8 JUIN A 15 H 30
THEATRE DE L'EMPIRE
41, avenue de Wagram - 75017 PARIS
à l'occasion du 40e anniversaire
de sa fondation la JAF présente :

*si l'Arménie
m'était
Dansée*

JAF ————— Ժ Ա Ֆ

Avec le concours de ses ensembles
folkloriques
— A R A X E — S A S S O U N —
— A R A G A T Z —
— 60 artistes —

Prix des places 120 - 100 - 80 - 50 Frs.
LOCATION

— Librairie Paloyan - 9, rue de Trévis, 75009 Paris - Tél. 45.23.24.97 — Benlian - 53bis, Bd. Rodin - Issy les Moulineaux — Djizmedjian - 31, rue Paul Déroulède - Bois Colombes - Tél. 47.81.09.72 — Café Philippe - Place Carnot, Alfortville — JAF - 6, Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél. 42.08.76.49 à partir du 15 mai du lundi au samedi de 15h à 19h — Théâtre de l'Empire - Ave. de Wagram 75017 Paris à partir du 2 juin.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ խաչի Պէլֆոնթէնի Կայանի արձանագրութիւնները սկսած են Ապրիլ Մէկէն եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31:

Արձանագրութեանց համար դիմել ձեր բնակատան ամէնէն մօտիկ Կապոյտ խաչի վարչութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դիմել Կապոյտ խաչի գրասենեակը՝ Երեւանի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը՝ ժամը 14-էն 18, հեռաձայնելով 48 - 24 - 46 - 57

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարտիսի շրջանի արձանագրութիւնները կը կատարուին ամէն Ուրբաթ օրերը ժամը 14 - 16, Մարտիսի Մշակոյթի Տան մէջ, 12 ռիւ Սէն - Պաղի, կամ՝ հեռաձայնելով - 91 - 66 - 55 - 91:

×

ԼԻՈՆ

Ի գիտութիւն կը ծանուցուի թէ՛ Կապոյտ խաչի Պէլֆոնթէնի օգափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները սկսած են եւ կը տեւեն մինչեւ Մայիս 31:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 18-էն ետք հետեւեալ թիւերուն. - 78 - 45 - 39 - 23 կամ՝ 78 - 40 - 27 - 40

ՆԱԿՏԻ ՌԵՆԵՐԱԼ

Կապոյտ խաչի Անիէն, Պուս - Բոլոմպի եւ Արժանիթէյի մասնաճիւղին տարեկան դաշնահանգէսը Յունիս 29, Կիրակի ժամը 11:30ին Ռաիլ Փարզի մէջ (Արժանիթէյ): Մանրամասնութիւնները յետագային:

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo

14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES
DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

ԱՇԽԱՏԱՆԲ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Լիրանայ երկտասարդ մը որեւէ աշխատանք կը փնտէսէ, նոյնիսկ օրը քանի մը ժամ:

Հեռաձայնելով -

48 - 78 - 76 - 88

ՇԱՐՆԱԿԱԼԻ

Իսիկ Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է. - Պ. Ժան Թիւթիւնեան 500 Ֆ., Պ. Օնիկ Նալպանտեան 400 Ֆ., Պ. Պարզեւ Սայրիմ 150 Ֆ., փոխան ծաղիկապակի ի յիշատակ՝ Սիբիլ Գիպրանեանի:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԵԱՍ-ՄԱՐԻՏԻՍ ՓԱՐԻԶ

Երկուշաբթի, Մայիս 26, տօն է Սրբոյ Կուսանացն Հռիփսիմեանց: Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին Պատարագ կը մատուցուի:

Շաբաթ օր, Մայիս 31, տօն է Սրբոյ Գրիգոր Լուսաւորչի Վերապէն երանելուն: Ժամը 10-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ:

ՇԱՐԿԻՏՈ — Ս. ՆՇԱՆ

Փօն - աբ - Շէրի Շարկիտիսի Ազգային Միութիւնը առ ի դիտութիւն կը ծանուցանէ թէ՛ Կիրակի, Մայիս 25, եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 6-րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը բարոզէ՝ ԶԱՏԻԿ ԱՔԵՂԱՅ ԱՌԵՏԻՔԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Յակոբ Աբրահամեանի: Պատարագ՝ ժամը 10-ին:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒՄԱՆ

ԱՌԻՒՒ

Շաբաթ, Մայիս 24, Մայրերու Օրուն տօնին առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ՝ ժամը 3-ին, Կիրակեան տի Ժամերգութիւն կը կատարուի:

Այս առթիւ Ազգային Տան սրահին մէջ Լիոնի Տիկնայ Միութեան կողմէ հարապիրութիւն մը կազմակերպուած է բոլոր մայրերուն: Պօք կ'անէ՝

ՎԻԳԷՆ ՎՐԴ. ԱՅԲԱԶԵԱՆ

Հոգեւոր հովիւ

Զուիցերիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS PARIS ➤ EREVAN
DIRECTS EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures, 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :

- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE

M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON

JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND

JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A propos de quelques propos... question écrite de Georges Sarre

NDLR. - Les propos de M. le Ministre des Affaires étrangères, le 23 Avril dernier à l'Assemblée nationale, n'avaient pas manqué de choquer non seulement la communauté arménienne de France, mais aussi tous ceux, pour qui la «raison d'Etat» ne peut tout justifier, et surtout pas des reniements d'une telle gravité.

Nous reproduisons ci-dessous le communiqué que le Parti socialiste nous envoie à ce propos. -

Communiqué de Georges Sarre
Secrétaire National aux Relations
Extérieures
du Parti Socialiste

Monsieur Georges Sarre a posé une question écrite au Ministre des Affaires étrangères sur le problème de la reconnaissance du génocide arménien, parue au J. O. du 19 Mai 1986.

M. Georges Sarre attire l'attention de M. le Ministre des Affaires étrangères sur l'émotion suscitée par les propos relatifs au génocide du peuple arménien qu'il a tenus le 23 Avril à l'Assemblée nationale. Il lui demande en particulier pourquoi il n'a pas employé le mot génocide, contrairement à ses prédécesseurs Claude Cheysson et Roland Dumas et au Président de la République, qui avait été le premier chef d'Etat occidental à le reconnaître explicitement. Il aimerait également connaître les initiatives que le gouvernement français entend prendre pour répondre à l'exigence de la communauté arménienne de maintenir vivant le souvenir de ses martyrs.

ԳՈՐԾԱԳՈՐԾ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՅԱԶԹԵՅ
ԳՈՐԾԱԳՈՐԾ «ՏՈՐՊԵՏՈՒ»

Մայիս 25-ի խաղերու արդիւնքներն են...

Սպարտակ - Չերնոմորեց	1 - 1
Զենիթ - Մետալիստ	1 - 1
Ժալգիրիս - Շախտեր	0 - 1
Նեֆքի - Դինամո Թ.	2 - 2
Արարատ - Տորպեդո Ք.	3 - 1
Դինամո Մինսկ - Տորպեդո Մ.	0 - 4

Այս խաղերէն ետք զատուորումը կը գլխաւորէ Զենիթ 14 կէտով, որուն կը հետեւին Թիֆլիսի Դինամոն 13, Նեֆքիի եւ Շախտեր 12-ական, Ժալգիրիս, Դինամո Երևան, Չերնոմորեց 11-ական, Դինամո Մ., Տորպեդո Մ. եւ Մետալիստ 9-ական, Դինամո Մոսկու եւ ԱՐԱՐԱՏ 8-ական, Սպարտակ եւ Տորպեդո Ք. 7-ական կէտերով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԻՐԱՍՍԱՅԻ Պաշտպանութեան նախարարին երկու օրուան այցելութենէն ետք, Անգարա, հասանական կը նկատուի որ թուրք զինուորական պատուիրակութիւն մը Փարիզ գալ, յատկապէս ամիսներուն, ուսումնասիրելու համար Միլիտարիզմի գնում մը: Փրանսացի նախարարը - առաջինը՝ որ Թուրքիա կ'երթայ 11 տարիէ ի վեր - յայտարարած է թէ Փարիզ կը փափաքի որ Եւրոպայի Հասարակականութեան յարաբերութիւնները թուրքիոյ հետ բարելաւուին: Դեռ աւելին՝ երկու երկիրները որոշած են ստեղծել ճարտարարուեստական խմբակ մը, որպէսզի զարկ տրուի իրենց անուստական եւ առևտրական յարաբերութեանց:

ՇԻՐԱՔԻ Թուրքիոյ մէջ շատ ջանք ընդունելութեան մը արժանացաւ եւ հակառակ այցելութեան շատ կարճ բնակութիւն (4 ժամ), առիթ եղաւ որ չեչուտի երկու երկիրներու առանձնաշնորհալ յարաբերութիւններու հանգամանքը: Այս այցելութեան յատկանշական եւ անսովոր կէտը կը մնայ, Փրանսայի ղեկավար իրիք Ռուլլի բացակայութիւնը, խոսակցութիւններու ընթացքին: Արարական հարցերու քաջ մասնագէտ, «Մոնտ»-ի նախկին աշխատակից՝ է. Ռուլո «խորհրդակցութեան համար» Փարիզ կանչուած էր, Շիրաքի այցելութեան նախօրեակին: Բուն պատճառը այն է որ նախարարապետը չէ ուղած տեսնել իսկ Ռուլոն, որու նշանակումին առեւտրային կար: Քէտ Օրթոն չի սիրեր որ «Գուրպէն» մարզիկ ղեկավարի պաշտօնին կանչուին:

ԹՐԿԱՅԱՆ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ մէջ, վերջին հինգ տարիներու ընթացքին աւելի քան 850 հոգի մեռած է, ըստ ընդդիմադիր իրաւագէտի մը՝ Թաշտէմիր:

ՅՈՒՆԻՍԿՈՒՄ 1-էն ընտանեկան նպաստները 1,25% յաւելում պիտի կրեն: Հանրային թոշակները, սակայն, պիտի չվերաբաժնորուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՒՂԹԸ Ա. կայանը հասանաբար աճուրդով ծախուի, իրեն սկզբնական գին՝ 2 միլիարդ ֆ.: Ասիկա բաւական անընդատելի էր եւ երբ աղմուկը քիչ մըն ալ կը բարձրանայ: Այս աղմուկին պատճառաւ էր, արդէն որ Շիրաք ալ խօսք առաւ եւ հրապարակաւ լրագրողներէն, որ աւելան ձեռով «չխեղաթիւրեն» լուրերը եւ «չափը չանցնեն»: Հարկ է նկատել որ վերջերս, Շիրաք ամէն օր ըսն մը կը զանէ լսելիք որեւէ հարցի մասին: Իշխանութեան գլուխ դառն հազիւ երկու ամիս ետք, համակեցութիւնը սկսած է համ չունենալ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՒՂԹԸ (Փափիէ տ'Ամէնի, որ Ռեփինի ծանօթ մէկ երդին մէջ ալ մուտք գործած է) հարիւր տարի է կը պատրաստուի Մոնրուֆի մէջ: Այս հարիւրամեակին առթիւ, Մայիս 26-ին Լիւպերատին հակիրճ պատմականը կ'ընէ գործառնութիւն: 1885-ին է որ արտեղջի մը՝ Օկրեւթ Փոնսո հայկական նահանգները կը բնակի: Հոն է որ առաջին անգամ «հոտը կ'առնէ կնքուրկին, հետք կը բերէ Փրանսա ու կ'ուսումնասիրէ: Ընկերով մը հետ կը պատրաստէ ու կը սկսէ ծախել ղեղարանները: Հայաստանի թուրքը կը հալածէ քոլեռան եւ կը սպաննէ», կ'ըսէ վաճառքի ծանուցումը:

ՊԵՏՐՈՒԹԻ Փրանսացի պատանդներուն համար, որոշ յոյսեր կային շաբաթուրդի իսկ: Նախ յիշանաեան թերթերը կը գրէին թէ չորս պատանդ ազատ պիտի արձակուին, յետոյ երկու շաբթի (Մայիս 26) առաւ ձիհատը կը յայտնէր թէ օրուան ընթացքին երկու պատանդ ազատ պիտի արձակուին:

ՎԱԶԳԻՆ ՏԵՏԵՆԱՆ, լիբանանահայ, 38 տարեկան, ամուսնացած Փրանսահայ մը հետ եւ հայր 18 ամսու երախայի մը, արտաքին ապառնալիքի տակ է եւ կըրցած է միայն մէկ ամսուան յետաձգում ձեռք ձգել: «Լը Մոնտ» կ'անդրադառնայ այս հարցին Ուրբաթ եւ Շաբաթ, յիշելով թէ

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի
ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Մայիս 23, Ուրբաթ, ժամը 14-ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին զբեկ լեցուն էր: Մեծ չէ Մարտէյի հայաշատ արուարձանին այս եկեղեցին եւ զիւրին կը լեցուի: Բարեբախտաբար, վաղու թաղողներն ալ, օրէ օր, կը պակսին: Օրէ օր աւելի կը չեչուտի սերունդներու խզումը: Քիչ են այսօր այն երիտասարդները, հոգեւոր ու սրտով աշխատողներ, որոնք սակայն ծանօթ ըլլան Սփիւրքի մեր զբաղեցնողներուն, մեր մտաւորականներուն, անոնց՝ որոնց շնորհիւ է որ, իրենք ալ դեռ չեն հրաժարած Հայութենէ:

Արարողութեան կը նախադասէր եւ պատարագը կը մատուցանէր Յակոբ Եպիսկոպոսը: Վարդանեան, չորսն ունենալով Մարտէյի եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները:

Եկեղեցական կարգին աւարտին, Յակոբ Եպիսկոպոսը հակիրճ դամբանականով մը ողբկոչեց Կարապետ Փոլատեանը, որպէս հայ մշակոյթի նուիրեալ սպասարկու, զբաղեց, հանրային գործիչ, թարգմանիչ, ապա հրատարակող Կարո Յովսէփեանը, որ աւելի մանրամասն ներկայացնէ ողբացեալին կեանքն ու գործը:

Յիշելէ ետք թէ, սա պահուն բոլորուած ենք մեր սիրելի եւ յարգելի ընկերոջ, բարեկամին, հայ մշակոյթի անխոշ նուիրեալին՝ զբաղեալ Կարապետ Փոլատեանի զաւգին չորսը, Կարո Յովսէփեան ծանրացաւ անոր խառնուածքին ու նկարագրին վրայ, նախքան յիշելու անոր կենսագրական գլխաւոր դիմերը:

«Սիրելի Փոլատեան, ըսաւ Կ. Յովսէփեան, - «Մատուցանեալ բանակի քու գիտելիքներդ մեկ առ մեկ ինկան, տարիներու ընթացքին, հոս ու հոն, վազգէն Շուշանեան, Շ. Միսաքեան, Շ. Նարայանի, Ահարոն, Նիկողոս Սարափեան, Շահան Շահնուր, Որբանի, Հրանտ - Սամուէլ, Յարութ Կոստանդեան եւ այլ այնքան փայլուն մտեր, վաւերական գրիչներ: Շատեր մոռցուեցան, ուսման բնակարաններ, ուրիշներ անշիւք մնացին կամ կորսուեցան մէկ աննշան գիւղի մը աննշան գերեզմանատունը, քիչեր կը յիշուին երախտագիտութեամբ: Դու աւսօր, հոգեւոր յոյսերակաւորներ ունիս. արժէք գնահատողներ ունիս, ունիս սրտակիցներ որոնք կը գգան մեկնումիդ ստեղծած պարագայը: Բացակայութիւնդ առաւել զգալի պիտի ըլլայ մեզի համար, Մարտէյի հայութեան համար, քանի վերջին ներկայացուցիչն էիր, վերջին պահակն էիր, այս ափերուն վրայ, այդ բանակին»:

Անդրադառնալով նաեւ մեծարանքի այն հանգիստութեան որ արուեցաւ 1979, Մա-

յաստարանունին՝ մէկը Փրանսոյ Գոթա, յայտնած է մամուլին թէ ոստիկանութիւնը առաջարկած է Տէտէեանին՝ կամ տեղեկատու դառնալ կամ արտաքուրիլ: Նախկին մատակարար, պաշտպաններու մօտ, Տէտէեան կ'ըսէ թէ տարբեր տարի է որեւէ նման գործունէութիւն չէ ունեցած: Փաստաբանութիւն կ'ըսէ թէ Տէտէեանի դէմ եղած բոլոր մեղադրանքները առուանարկիչ են եւ պիտի ջանայ անպայման ջնջել տալ արտաքսման հրամանագիրը:

յիս 20-ին, Փոլատեանի ի պատիւ, Կարո Յովսէփեան հատուած մը կարդաց Լիւքսեմբուրգի Մարտէյի «Յառաջ»-ի մէջ լոյս տեսած գնահատանքի յօդուածէն, չեչուտեալ համար այս օտարին յարգանքն ու մեծարանքը հայ զբաղեցնող հանգեւ, հայ զբաղեցնող որուն առաքելութիւնը շատ անգամ չէ ճանչցուած իր իսկ ժողովուրդին կողմէ:

Կարո Յովսէփեան իր խօսքին եզրակացութիւնը կատարեց վերջին գրոյցով մը Փոլատեանին հետ, լսելով. -

«Այս վերջին գրոյցը, շարունակելի է, յաւիտեանական է: Ու այդ յաւիտեանական մարմին վրայ մենք, սրտակիցներդ, ուսման եկած Փարիզէն, կը պահենք քեզի՛ք, քանի որ անոնք աւելի պահեն, յուշեր, ու կ'ըսենք յարգանք վաստակի՛դ, յարգանք յիշատակի՛դ»:

Ապա, Փոլատեանի դադարը առաջնորդուեցաւ Սէն - Ժիւլիէնի դերեզմանատունը, ու վերջին հոգեւոր մը ետք, հրաժեշտ տուին, մեկ ամէնուն Փոլատեանին:

Հարաւի կիցի արեւուն տակ, հեռացանք դերեզմանատունէն: Մահը միշտ անողորմ է: Քիչ մը աւելի, թերեւս, զարմանալի այս ծաղկուն օրերուն, երբ ամբողջ բնութիւնը կեանք կ'երգէ, կեանք կը պատգամէ: Մինչ այսօր մէկ հոգի ալ պակսեցաւ, Սփիւրքի հայ մտաւորական մը, որ ծառայեց իր ժողովուրդին ու մշակոյթին, առանց յաւակնութեան, առանց պոռոտախօսութեան: Մինչեւ վերջը մնաց հաւատարմի իր նկարագրին: Մնաց լաւատես: Չինք տեսնող - սակաւթիւ - վերջին այցելուները կը վկայեն թէ որքան լաւատես կը մնար եւ ծրագրերը կը յորինէր՝ վաղուան համար:

Լաւ է, այդպէս մեռնել, ծրագրելով՝ վաղուան համար:

Իր դամբանականին վերջաւորութեան, Կարո Յովսէփեան կարգաց հետեւեալ յատկացական հեռագիրը, զոր Գարեգին Բ. զրկած էր «Յառաջ»-ի հասցէով:

«Կողքումս գրագէտ, մտաւորական եւ բարեկամ՝ Կարապետ Փոլատեանի մահը: Իր գրական ստեղծագործութիւնը վաւերական վկայութիւն կը մնայ հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան եւ գրականութեան: Բարի եղէ՛ք փոխանցել իր ընտանիքին եւ գրչեղբայրներուն մեր խորագգած ցաւակցութիւնները եւ խոր յարգանքը իր օրինելի յիշատակին»:

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
Կաթողիկոս Մեծի
Տանն Կիլիկիոյ

Այս առնչութեամբ, յիշենք որ «Յառաջ»-ի խմբագրութիւնը Հինգշաբթի առաւել իսկ, Կարո Փոլատեանի մահուն լուրը հաղորդեց Պէյրութ (Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան), Ինչպէս նաեւ «Յուսարբեր»-ի, «Հայրենիք»-ի, «Ասպարէզ»-ի եւ «Մարմարա»-ի խմբագրութեանց:

Ա. Մ.

ԳՐԱՆՈՍՏԱԿԱՆ

Pierre GUILLEN

L'EXPANSION 1881 - 1898*

Politique étrangère de la France 1871-1969

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԷԻՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոբեթոր)

Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականության վերաբերեալ այս կարևոր հատորը անցեալ տարի լոյս տեսաւ։ Այս հատորը Բ. Է. ալի շարքին, որ կը ներկայացնէ 1872-էն 1969 տարիներու միջև Ֆրանսական Հանրապետութեան պատմութիւնը։ Այս ընդարձակ ծրագրին իրադրո՞ման պատասխանատուութիւնը ստանձնած է Սորպոնի Միջազգային Յարաբերութիւններու Կեդրոնի նախկին նախագահ եւ Ֆրանսական Էնսիկլոփիանի անդամ փրոֆէսէօր՝ Տիւրոզէլ։ Տիւրոզէլինք եւս անձամբ կը մասնակցի այս շարքի պատրաստութեան։ Ֆրանսայի Բ. Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին գտնուած կացութիւնը ու պատերազմի շրջանը շօշափեց երկու հատորները արդէն լոյս տեսած են, եւ նոյնիսկ վերահրատարակուած։ Ֆրանսայի դրեթէ մէկ դարու պատմութեան այս ժամանակակից շրջանը, բաժնուած է կարգ մը պատմական կարեւոր անկիւնաքարներէ ներկայացնող տասնեակ մը բաժիններու։ Իւրաքանչիւր հատորը կամ շրջանը կ'ուսումնասիրուի ու կը վերլուծուի, անջատորէն եւ առանձին հատորով մը, մասնագէտ պատմաբանի մը կողմէ։ Փրոֆէսէօր Կիլէն ստանձնած է ուրեմն վերոյիշեալ 18 տարիներու ընթացքին, - 1881էն 1898ի միջև, - Ֆրանսական պետութեան պատասխանատուներուն, դիւանագէտներուն զանազան միջազգային հարցերու հանդէպ ընդգրկեալ քաղաքականութեան պատմութիւնը ներկայացնել, որոնց կարգին անշուշտ «Հայկական հարցը», որ թէեւ ոչ մեզի նպատակաւոր, բայց, մեծ ուսումնամբ արձանագրեց 1894 - 1896 տարիներու միջև։

×

Առաջին անգամը չէ անշուշտ որ օտարազգի պատմաբան մը, ընդ որս Ֆրանսացի մը, կը փորձէ «Հայկական հարց»ին տեղն ու դերը ներկայացնել ժԹ. դարու միջազգային դիւանագիտութեան մէջ։ Թէեւ չգոռանք հոս վերլուծել թէ, մինչեւ երկու տասնեակ տարիներ առաջ, եթէ օտար հեղինակներէ շատեր կը նախընտրէին անգիտանալ, կամ ուրիշներ հազիւ թէ քանի մը տողեր կը յատկացնէին «Հայկական բարենորոգումներ»ուն, իրենց պատրաստած միջազգային դիւանագիտական պատմութեան մէջ, այսօր Եղեռնէն 70 տարիներ յետոյ, Հայկական հարցը աւելի այժմեական եւ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ քան երբեք։

Մեր ժամանակակից ազգային ինքնագիտակցութեան զարթոնքին որուն մէջ ուղեւոր կամ ոչ ընդունելի հայկական «ահաբեկութիւն» մեծ դեր խաղաց, դրական արդիւնքը այն եղաւ որ այսօր օտար հեղինակներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ որոնք աւելի խղճմտօրէն եւ առարկայօրէն կը հակին հայ ժողովուրդի ճակատագրական տարիներու պատմութեան լուսաբանութեան։ Այս հեղինակներու գործերուն անտարակոյս լուսազոյնեղէն մին է պատմաբան Կիլէնի այս ուսումնասիրութիւնը, ուր հեղինակը Ֆրանսական եւ այլ տէրութիւններու դիւաններէ քաղուած փաստաթուղթերու յիշուով հետաքրքրական էջեր յատկացուցած է հայկական հարցին։ Ան թէ՛ կը դատաւարաւ Ապրիլ - Համբուի հայաջինջ գործերակերպը եւ թէ՛ կը պարտաւ Ֆրանսայի օրուան Արտաքին Գործոց նախարար Հանթթոյի քաղաքականութիւնը։

Արդարեւ, Հանթթօ եղաւ Ֆրանսայի այն պատասխանատու քաղաքական ղեկավարէն մին, որուն մօտ վեց տարուան - մէկ - երկու կարճ ընդհատումներով - նախարարութեան ընթացքին, հայկական հարցը միջազգային քաղաքականութեան մէջ իր ամենակարեւոր շրջանը բոլորեց։

Մեր պատմագիտական պրպտումներու ընթացքին գտած ենք այլազան փաստաթուղթեր, ցարդ անտիպ, որոնք մինչեւ իսկ մեզ կը մղեն մտածելու թէ Հանթթօ եւս չէրա՞ր արդեօք անցեալ դարու

այն քաղաքական անհատներէն մին, - մանաւանդ լրագրիւններու տնօրէններ, - որոնք իրենց խղճը ծախեցին։ Արդարեւ անոնք վասն Օսմանեան կարմրուկ ոսկիներու նախընտրեցին աւելի իրենց տմարդի եւ շահագլխաւ տրամաբանութեան հետեւիլ, քան թէ իրենց խղճին ծայրին ու բարոյական սկզբունքներու պատասխանատուութեան, ի տես այն եղակի ողբերգութեան որ տեղի ունեցաւ 1894-էն 1896 տարիներու միջև։ Արեւմտահայաստանի գաւառներուն մէջ։ Անկէ - Սաքսոն պատմաբան մը եւս իր մէկ ուսումնասիրութեան մէջ նոյն ենթագրութիւնը բրած ըլլալ կը թուի, երբ Հանթթօյի քաղաքականութիւնը խտուի կը քննադատէ։

×

Պատմաբան Կիլէն մօտ 500 էջերու մէջ կ'ամփոփէ Ֆրանսայի այս 18 տարուան արտաքին քաղաքականութեան պատմութիւնը։ Պարտուած 1871-ին պիտմարքեան Գերմանիայէն, Ֆրանսայի համար տասը տարիներ անհրաժեշտ եղած էին որպէսզի 1881-ին կրկին իր զաղթափայլերուն նըւաճողական քաղաքականութեան վերակրօնէր։ Թելադրուած Պերլինի վեհաժողովին Անգլիայէ, բայց մանաւանդ դիտումնաւոր կերպով քաջալերուած Պիտմարքէ, Ֆրանսայի զաղթափայլական այս նոր թափին առաջին զօժը պիտի ըլլար, Մայիս 1881-ին Թուլուզ, որ այդ շրջանին Օսմանեան Պետութեան կը պատկանէր։ Բայց Ֆրանսա Օսմանեան կայսրութեան տնտեսական նախաձեռնութիւններու արժէթուղթերու մեծամասնութեան տէրն էր հետեւաբար երեք էջը ցանկար Բ. Դրան հետ խզուիլ։ Ֆրանսական անտեսական եւ առեւտրական նոր նախաձեռնութիւններու ծրագրիւնները զլիաւոր ազգակները եղան որոնք ուղղակիօրէն գեր ունեցան իր արտաքին քաղաքականութեան վրայ, մանաւանդ 1895 - 1896 տարիներուն, երբ ահագանգի կոչերը դալ սկսան Փոքր - Ասիոյ խորերէն։

Այս հատորին մէջ ընթերցողը քաջ առ քաջ պիտի հետեւի Պերլինի դաշնագրերը ստորագրող վեց աշխարհիւններէն միոյն՝ Ֆրանսայի, քաղաքական եւ անտեսական նուաճումներու ցանկութիւններուն, որոնց իրականացման համար պատասխանատու գէմբերը յաճախ ոչ թէ միայն մարդկային - բարոյական սկզբունքները, այլ նաեւ միջազգային դաշնագրիւններու մէջ իրենց ստորագրած պաշտօնական խոստումները չվարանցան ոտնակոխ ընելու։

1877 - 1878-ի պատերազմէն յաղթական դուրս եկող Ռուսաստան, Պերլինի խորհրդածրոյցովին զլիաւոր պարտաւրը եղած էր։ Այս պարագան մեծ յուսախարութիւն պատճառած էր ռուս դիւանա - գէտներուն եւ արքունիքին։ Ֆրանսա եւս միշտ մասնագ Գերմանիայէ եւ անվստահ Անգլիայէ, Պերլինի խորհրդածրոյցին յետոյ կը սկսի իր աչքերը նշվայի ափերուն յաւելի։ Կիլէնի ուսումնասիրութեան մէջ հետաքրքրական տուեալներով կը վերլուծուին Ֆրանքօ - ռուս մերձեցումի զրգապատճառները եւ իրադրո՞մը, որ յետագային խիստ տխուր դեր մը ունեցաւ 1894 - 1896-ի հայկական կոտորածներու ժամանակ։ Այս գիտակցութիւնը անգամ մը ապահոված Ֆրանսա մեծ թափ տուաւ զաղթափայլական քաղաքականութեան Ափրիկէի եւ Ծաղաբոյն - Արեւելքի մէջ։ Իսկ Օսմանեան կայսրութեան անդամահատումը կարելի էր արագօրէն եւ մէկ հարուածով կատարել։ Արդարեւ այդ աննախատեսելի կացութիւն մը կրնար ներկայացնել, նամանաւանդ որ Ֆրանսական դրամադուրա մօտ երկու միլիոն Ֆրանքի զործարարութիւն մը ունէր Օսմանեան կայսրութեան մէջ։ Հետեւաբար Ֆրանսական հանրային կարծիքը խիստ զերարգած էր այն բոլորին հանդէպ, որ Օսմանեան Պետութեան ամբողջականութիւնը կրնար կասկածի ենթարկել։

Երբ Մատուի կոտորածին (1894) լուրը Եւրոպա հասաւ, Ֆրանսա եղաւ այն

ԳԵՂՈՒԹ ԳԵՂՈՒԹ

ՈՒԱԹՐՐԹԱՌՆԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Մայիս 2-ին, դասախօսութիւն մը տուած է Միշտ Թէօլօլեան, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգսապատ Կոմիտէի։ Դասախօսութեան նիւթը եղած է «Հայց. Եկեղեցին եւ զաղութիւններու հանրային կազմակերպումը»։ Միշտ Թէօլօլեան պատմական եւ առարկայական տուեալներու վրայ նախ պարզած է Հայաստանայց Եկեղեցւոյ ժողովրդավարական նկարագիրը եւ անոր վարչական կառոյցը, ապա շեշտած՝ թէ 1860-ին մը - շակուած եւ 1863-ին ի գորու դարձած Ազգային Սահմանադրութիւնը որեւէ ժամանակեւ աւելի այժմեական է եւ թէ անոր հիմնական վեց սկզբունքներու անխախտ պահպանումը անհրաժեշտութիւն մըն է Հայ ժողովուրդի ափսոսեան կեանքի հանրային - կազմակերպական ամրացման համար։ Դասախօսը մանրամասնօրէն պարզած է երկու կաթողիկոսութիւններու միջև գոյութիւն ունեցող վարչական տարակարծութիւնները, ծիծաղելի գտնելով «Եկեղեցիի բաժանում» բացատրութիւնը։ Անդրադառնալով ներկայ կացութեան՝ մատնանշած է կղերականական յաւակ - նութիւններու անօրինակ աճումը եւ նըկատել տուած որ հայ կեանքը լուրջ տալ - նալի մը առջին պիտի գտնուի, եթէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան կողմէ մշակուած նոր «Կանոնագրեր»ը հակառակ ազգային սահմանադրական սկզբունքներուն եւ Հայաստանայց Եկեղեցին վերածէ կրօնական դասուն համար կղերականական - գերադասական հաստատութեան մը։

×

ԼՈՍ ԱՆՃԵՐՍԻ Երաժշտական Կեդրոնի սրահին մէջ, Ապրիլ 20-ին, տեղի ունեցած է նուագահանդէս մը, Եղեռնի 71-ամեակին նուիրուած։ Ներկայ եղած են 3000 հոգի, մեծ թիւով նաեւ օտարներ։ Հանդէս եկած են «Սանթա Պարպարա» նուագախումբը, զեկաւարտութեամբ Վարուժան Գոնեանի եւ դաշնակահար Յարութիւն Փափազեան։ Մեկնարանուած են Ռիչըրտ Եարտմեանի «Հայկական շարունակ»ը, Ա. Պաշտօնեանի դաշնակի քննարկած, Քորաթօֆի «Եհեսեթա»-ը եւ Պաշտօնեանի «Գայեանէ»-ն երկու հատուածներ։ Զանազակը կազմակերպած են Համազգային, Թէթեան եւ «Եր Երեւոյ» մշակութային միութիւնները։

Պետութիւնը որ ջանաց ծածկել, եթէ ոչ նեմացնել, ծանրակշիւ զէպերու լուրերը։ Կիլէնի գիրքին մէջ լազ - մաթիւ միջազգային կնճռոտ հարցերու առնթին հայկական հարցին դարգացումը, մայիսեան ծրագրերը (1895), Պապը Ալի-ի ցոյցը եւ իր հետեանքը շատ յաջող կերպով, թէեւ ոչ մանրամասնութեամբ, ներկայացուած են։

Անդրադառնալով 1895-ի աշնան Արեւմտահայաստանի նահանգներուն մէջ տեղի ունեցող կոտորածներուն եւ մեծ Պետութիւններու դերքորոշումներուն, Կիլէն կը գրէ թէ Գամալը Ֆրանսայի Պոլսոյ դեսպանը «կը մտածէր որ Անգլիա կը փափաքի Ռուսաստանի գէպի Միջերկրական եւ Պարսից Ծոց թափանցումը արգելելու համար հայկական ինքնավար վարչաձեւ մը կամ անկախութիւն մը ըստեղծել, մինչ Ռուսաստան կ'ուզէ նախ Հայաստանի տիրապետել, կատարելի ալ զայն իրեն կցելու համար»։ (տե՛ս էջ 355)։ Թէպէտ եւ կ'ուզենք հոս յիշեցնել որ Գամալը չարաչար կը սխալէր, նկատի առնելով որ Անգլիա երբեք անկեղծօրէն այդպիսի գաղափար մը չէ ունեցած։

×

Ոչխտ հետաքրքրական դերք մը ուր ընթերցողը պիտի ծանօթանայ հայկական հարցին ժԹ. դարու վերջին երկու տասնամեակին Ֆրանսական արտաքին քաղաքականութեան մէջ գրաւած տեղին ու դերին, պատասխանատու պետական ղեկավարներու եւ դիւանագէտներու մերթ հակասական եւ մերթ ալ պարկեշտ գործերակերպի ներքին ծալքերուն։ Լաւ պատրաստուած անուանացանկ մը ընթերցողին դիւրութիւնը կ'ընծայէ իր փափաքած նիւթը շուտով գտնելու։

* Paris, Imprimerie Nationale, 1985, 220 Frs.

ՇԻՐՎԱՆՉԱԴԻՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂՏ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲՈՒ

Պետական հրատարակչութեան ղեկարուստական բաժնի առաջնկայ արտո՞ւն հերթական տեղեկատու յօդուած է Մարի «Գրական Թերթ»ին։

Երբ Լենինի հրապարակում գտնուող Գրողների Տան մի անեակում տեղադրուած խմբագրութեան դուր քայքայեալ առաջին կողքին նստած Շիրվան զաղէին։ Իսկոյն փակեցի դուռը. ով դիմեց Շիրվանզաղէին ինչ գործ ունէր այդպէս, ինչո՞ւ խանդարէի։ Բայց ներսից անկապէս ինձ հասաւ Արագունի ձայնը։

- Արի, արի, Գարեգին։

Անցալ ներս։

- Յօդուածը բերե՞լ ես, - դարձաւ խոլ լայլիւր։

- Այո, ընկեր Արագուն, - յօդուածը մէկ նիւթով նրան, տապի ես։

Նա վերցրեց նիւթս։

- Նստի՛ր, - աւելացրեց, - հենց հիմա կը կարդամ, տպարանում սպասում են։

Այսպէս ստացուեց, որ նստեցի ուղի Շիրվանզաղէի դէմ դիմաց։

Նա թերթին վերջին համարն էր այդ անցկացնում։ Յանկարծ հայեացքը կըսէր թերթից՝ յառեց վրաս։ Նայեց նայեց ու...

- Հա՛մա՛ս գրական ազգանուն ես ընտրել, հա՛, - ասաց։ Բե՛ս։ Գարեգին Բե՛ս։ Գարեգինը՝ հասկացանք, իսկ Բե՛սը՝ Յամեսայնի դէպք թէ մի րան նշանակում է, էն էլ քո օգտին չէ։ Գրական անունը լսողին պիտի ոգեւորի, ինչպէս ասում են, բերի նրա մուսան։ Բեւեռ ո՞ւմ մտնան կարող է բերել։ Ոչ մէկի։

Գլուխս կաս լսում էի գրչի մեծ վարպետի կշտամբանքները։

Արագունը յօդուածովս էր զբաղուած։

Մէկ էլ այն տեսայ, որ Շիրվանզաղէի դէմքը վալկեց։

- Չէ՛, - ասաց, - բանից պարզում է որ Բեան էլ կարող է մարդու մուսան բերել, սնց որ հիմի իմ բերեց։

Արագ շրջուեց Արագունի կողմը։

- Այո ջան, - դարձաւ նրան, - լսում եմ քո գրիչ հասցրու, թէ չէ դրանք մտքիցս կը թուչի։

Արագունը, թողնելով յօդուածի ընթերցումը, իսկոյն կատարեց նրա ցանկութիւնը։

Շիրվանզաղէն գործի անցաւ, սկսեց ինչ - որ բան գրել։ Վերջացրեց, թող թր գէմ արեց Արագունին։

- Գարեգինը գործը կարգաւորեց յետոյ - ասաց, - իմն էլ կարգաւ։ Մենակ թրաբժրաձայն, թող Բեան էլ լսի։

Արագունը, որ այդ պահին վերջացրէ էր յօդուածի ընթերցումը, անցաւ Շիրվանզաղէի գրածին։

«Ներս մտաւ Բեւը,

Մօտեցաւ դէսը

Ասաց. էս էլ ես եմ»։

Արագունը քահ - քահ ծիծաղեց։ Շիրվանզաղէն միացաւ նրան։ Կարմրելով, ծիծաղեցի նաեւ ես, հօ, մենակ է՛ն թող նելու նրանց։

- Հը՞, կը տպե՞ս, - կարծես կէս լուրէ կէս կատակ հարցրեց Շիրվանզաղէն։

- Գարեգինինը՝ այո՛, Շիրվան ջան, քոնը՝ ոչ, - նոյն ծիծաղը գէմքին, պատասխանեց Արագունը։ - Ինչ գործ ունէր բանաստեղծութեան հետ, քո արձակ շարունակիր։

- Շարունակեմ, - չուշացրեց Շիրվանզաղէն, յետոյ վերցրեց բանաստեղծութիւնը, ճարթկեց, թուղթը գցեց աղբիւրը, ճարթկեց։ Ապա կրկին դարձաւ ինձ, գամբիւր։ Ապա կրկին դարձաւ ինձ, Չէ, Բեւը մուսայ չրեցեց, լաւ է ինչքան տեսար քո աչքով։

Հին օրերի ՅՈՒՆԵՍԿՈՎ

ՄԻՐԱՐԻ ՈՒՆԵՍԿՈՎԻ ՅՈՒՆԵՍԿՈՎԻ

Եթե յարգաբեմ իմ հաղակոյտ
Եւ հեծեմամբ ու սգալէն
Իմ սիրելիքը բաժնուիմ,
Գիտցէ՛ք որ զեռ կեանքս եմ:

Իսկ ամբողջ եթէ մնայ
Երկրի մէջ խորշն հաղակոյտ իմ,
Եւ յիշատակս ալ քառամի,
Ահ, այն ատեն ես կը մեռնիմ:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Միջազգային ալ զնաց յաւիտեանականութեան... Գաղափարն տարուան զբացիներն եւ մտերիմ բարեկամութիւններ եղած են, նոյն տան եւ թաղին մէջ: Մօտակայ Պիթ-Շոմոնի սքանչելի պարտէզը, զոր կառուցելու ատում է Նափոյէտն Գ., փառաբանող անցնող «Սէն» գետի ափերը, լիկի արաքի զեղարուեստական երկերը, յայտնաբերուած օրերուն, Հայոց Մայր Եկեղեցւոյ արքայազն քարերը, կրկնապատկեր չողական այն մեծ բաւարարութեան, զոր կը վայելէինք միասին, երկուստեք իմանալով մեր խանութան օրերուն:

1930-ական թուականներուն, 19-րդ դարի վերջերս, զբոսնող 22 ռուսներ Պետրոս շէնքը, գրեթէ ամբողջութեամբ լեցած էր հայ ընտանիքներով: Նոյն տարին մէջ, սուրճի կամ թէյի գաւաթներու շուրջ, ուր հաւաքուէին պոլսեցի, աստուծոցի, կարնեցի եւ մշեցի մեր մայրերը, զրուցելու, պատմելու իրենց ցարկը, ծննդավայրի քաղցր յիշատակները, աքաղաղութեան կորստիցէն ետք իրենց հարազատները եւ կը խնդարէին ու կուլային... Այս փառք կուտային Աստուծոյ, որ այժմ փրկուած կը հանդիպէին Ֆրանսայի ազատ եւ հիւրընկալ արեւուն, որ կը զարգանային իրենց գաւաթները, կերակուր համար սպազային, ճակատադէր հայ ազգին: Տարիներու ընթացքին, հետզհետէ մեծան մայրերը ու մնացին դաւանները:

Միջազգային Աճեման կը պատկանէր ուսուցիչ մեծ եւ ազնիւ գերզատանի մը: Երջանաւարտ Փարիզի Դպրոցասէր Բարաքանէն, գրաւիչ արտաքինով ու լիով, երաժշտական յատկութիւններով եւ զեղեցիկ ճանով օժտուած պարմանուհի մըն էր, երբ ծանցայ զինք, առաջին անգամ: Իր երէց զոյրը՝ Օր. Թադուհի Աճեման, Դպրոցասէրի վաստակաւոր ուսուցչուհիներէն էր: Օր. Թադուհի Աճեման, աղջկանս, փոքրիկ Անահիտի հայերէնի առաջին դասուստն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Օշականի մէջ Ապրիլ 6-ին տեղի ունեցած է Մաշտոցեան հանդիսութիւն: Երեւանէն, Աշտարակէն, չըջալայ վարերէն մարդիկ հաւաքուած են ներկայ դռնը - Երեւանի Մաշտոցի ծննդեան 1625-ամեակին նուիրուած յուշ - հանդէսին: Հոն հաւաքուած են նաեւ զինականներ, զրոյնքներ, մասնաւորապէս ներկայացուցիչներ: Հանդէսին բացումը կատարած է պատմաբան Հայրիկ Մուրադեան, որ կոչ ուղղած է բոլոր ներկաներին սիրել զուրկուած մայրենիին վերայ: Մեծ հիացում արժնացուցած է վեցամեայ Վաղդէն Դադարեանի Մաշտոցի Մաշտոցի եւ Մ. Սոփիայի գրաւար ընթերցումը:

Այս խօսք առած են Մ. Կապուտիկեան, ծանօթ հայագետ Ռ. Իշխանեան, Օշականի վարդապետ Հայրիկ եւ գրականութեան ուսուցչուհի Մ. Սիրեկանեան:

Յայտարարելով վերջացած է երաժշտական ընթերցումը՝ ուր երգուած են աղբաղբական, ժողովրդական խմբերգներ, ու նաեւ պարերով:

Եղած է եւ անոր սորվեցուցած երկարաշունչ «Ընթերցումը ի Դանիէլ Մարգարէնէն, զոր Անահիտ, ծննդեան գիշերը, Փարիզի Հայոց Մայր Եկեղեցւոյ դռնէն կարգուցած է, ուրախացնելով ուսուցչուհի եւ ծնողը:

Միջազգային Աճեմանի հիւրընկալ զարկին ներքեւ հիւրասրահին մէջ, ուր գրականի վրայ դեռ կը հանդիպէին Պիթ-Շոմոնի պոլսեցի, հաճախ ծննդեան եւ հանդիպելու, ինքնատիպ ուսուցչուհի Օր. Նուրիկ Տէր-Ղեւոնդեանի, բաւարարող Ահարոնի, զրաւեալ Կարօ Մեհեանի եւ կնոջը Արշալոյսի, երաժիշտ Ծահան Պէրպէրեանի, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեանի, Սէրպէլեան ամուսին եւ ուրիշ ծանօթ անձնավորութիւններու, որոնց անունը վերաբերւած է յիշողութեան:

Միջազգային Աճեման, երկար տարիներ աշխատեցաւ Փարիզի հանրաժանութի լապտաքուտա Քարիթիւնի մէջ, ուր գնահատուած ու սիրուած էր բժշկական կազմէն եւ իր Քրիստոսի պաշտօնակիցներէն:

Պատերազմի սեւ տարիներուն իր փոքր եղբայրը կը դռնուէր ճակատ, կրակի բերան: Որքան կուրար եւ կ'ըսէր - «Ա՛խ Աստուած իմ, միայն թէ, Աստուծոյ ողջ ուսուցչի վերադառնալ...»:

Երգարը վերադարձաւ... սակայն թոյր անդամ էր կենցաղ...:

Լոյսերու մէջ հանգչի, զգալուն եւ քաղցր հոգեղ... Սիրարիկ:

ԱՐՄԵՆՈՒԷՆԻ ԳԵՆԵՐԱԼԸ

ՔՈՒՐԳՈՒ

ՔՐԱՆՍԱՅԱՑ ԱՎՈՒՄԵՆՈՒ ԱՌԱՆԴԱԿԱՆ ՄՐՅԱՇԱՐԲԸ

ԱՌԱՌԵԼՈՒԹԻՒՆ

Հ. Մ. Բ. Մ. ԼԻՈՆ - ՏԵՍԻՆ (*)

Օղբ նպատակաւոր էր եւ Փութիւնի հասնուն տկուածներու տարեկան թուրնուան, Տէսինի մէջ, Հոգեւորութեան օրհանգիստին, ունեցաւ ակնկալուած յաջողութիւնը, թէեւ կազմակերպիչները աւելի գոհ պիտի ըլլային, անկասկած, եթէ քիչ մը աւելի թիւով հանդիսատեսներ ներկայ ըլլային: Երկու օրուան ընթացքին, շուրջ հազար հոգիներ թէ՛ զինեցին խաղերը եւ թէ՛ մասնակցեցան տաղանքական դաշտահանդէսին: Կիրակի գիշեր, կար նաեւ պարահանդէս:

Ութ խումբեր մրցակցեցան: Հինգը՝ Ռոն - Ալի չըջանէն, մէկը Մարտէյէն, երկուքը Փարիզի չըջանէն:

Մարտէյէն եկած էր Սէն - Թիւնթուանի Հայ Մարզական երիտասարդութիւն անունը կրող խումբ մը: Այս ակումբին արժէքը պէտք է գաւառի Տէսինի մէջ իր խումբին ունեցած դաստաւորումէն: Ակումբին առաջին կազմը, Կիրակի օր, կը խաղար լիկի առաջնութեան ի հաշիւ կարեւոր մրցում մը Մարտէյի մէջ եւ Տէսին գրկած էր երկրորդական խառն կազմ մը:

Այս տարուան թուանուան ձօնուած էր վաղաժամեակ Միշէլ Պաշլեանի՝ որ եղած էր, երկար տարիներ, Հ. Մ. Բ. Մ. ի եւ ատեն մըն ալ՝ Օլէմիք Լիոնէի բժիշկը:

×

Մասնակցող ութ ակումբները վիճակահանութեամբ բաժնուեցան երկու խմբակներու, ուր իւրաքանչիւր խումբ խաղաց երեք մրցում:

Այս գոտիական մրցումներուն ընթացքին, զլխաւոր անակնկալը Վալանի պարտութիւնն էր Իսիլ առջեւ (3 - 1): Ծանօթ է որ Վալանի Ռոն - Ալի լիկի այս տարուան տիւրյանն է եւ յառաջիկայ մրցաշրջանին պիտի պայքարի Ֆրանսայի Գ-րք բաժանումի առաջնութեան համար: Վալանի մարզիկները յոյսած կ'երեւէին երկար մրցաշրջանէ մը վերջ եւ չլրցան, անկասկած, արտայայտուել իրենց լաւագոյն խաղարկութեամբ: Պէտք է շնորհաւորել սակայն Իսիլ իր յաջողութեան համար, մասնաւորապէս չորս դասակարգի տարրերութիւն կայ երկու խումբերուն միջեւ:

Կիրակի օրուան խաղերէն վերջ աւարտականին մնացին Վիէն եւ Լիոն - Տէսին:

Վերջին խաղերը տեղի ունեցան Երկու-չարթի: Կէս օրէ վերջ, ներկայ էր, մարզադաշտին շուրջ, նորվան Եպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ՝ Լիոնի Ազգ. Միութեան փոխ - նախագահ՝ Փօլ Աբրեանի:

Եպիսկոպոսը մտաւ խաղադաշտ եւ Հ. Մ. Բ. Մ. ի կողմէ յուշանուէրներ բաժնեց մասնակցող խումբերուն պետերուն: Ներկայ էր նաեւ Տէսինի փոխ - քաղաքապետ՝ Արսէն Մարկոսեան:

Աւարտական մրցման զննակի առաջին հարումը տուաւ Օլէմիք Լիոնէի հայ նախագահը՝ Շարլ Միլերան: Լիոն - Տէսինի եւ Վիէնի միջեւ մրցման արդիւնքը դիւրին էր նախատեսել, քանի որ չորս դասակարգի տարրերութիւն կար երկու խումբերուն միջեւ: Հ. Մ. Բ. Մ. Լիոն - Տէսին յաղթեց (5 - 0)ով եւ իր խմբապետը՝ Սիւրի Փափազեան Միշէլի եղբոր, Ժան - Պափիւթ Պաշլեանի ձեռքէն ստացաւ օրուան բաժակը՝ որ տեղ պիտի բռնէ յիսուն տարիներու ընթացքին, Հ. Մ. Բ. Մ. ի շահած քանի մը տասնեակ մրցանակներուն զով:

Աւարտականին առաջ, 3-րդ եւ 4-րդ տեղերուն համար դէմ - յանդիման ելան իրարու քաջ ծանօթ երկու ակումբներ, Իսիլ եւ Ալֆորվիլ: Հաւատարմը մրցումը (1 - 1): Ազատ հարումները որոշեցին յաղթականը՝ Ալֆորվիլ:

Ահաւանակ վերջնական դասաւորումը. - 1.- Լիոն - Տէսին: 2.- Վիէն: 3.- Ալֆորվիլ: 4.- Իսիլ: 5.- Վալան: 6.- Սէն - Շամուն: 7.- Տէսինի Միւսկոյթի Տան: 8.- Սէն - Թիւնթուան:

Կարծէ շնորհաւորել Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Բ. Մ. ի - իր գլուխը ունենալով նախագահներ՝ Գրիգոր Արսեանը, Փառքալ կազարեանը եւ մանաւանդ Սերժ Մարտեանը, որ յաջողեցաւ շարժման մէջ դնել իր բոլոր վարձականները եւ ոչ - վարձականները եւ մէջտեղ հանել ներկայանալի կազմակերպութիւն մը: Իրաւ է որ Տէսինի քաղաքապետութիւնը Հ. Մ. Բ. Մ. ի արամադրութեան տակ դրած է արդիւնաւետ միջոցներ, յարաւորեցին:

Այդ կէտերն են որ բարձրախօսով շնչունեց Վիէնի նախագահ Անթուան Աւետիքեան որ տեղեկացուց նաեւ թէ, շատ հաւանաբար, յառաջիկայ տարի իր ակումբին է որ պիտի կազմակերպէ այս աւանդական մրցաշարը: 1987-ին, Վիէնի մէջ, զաղթականութեան առաջին տարիներուն հիմնուած Հ. Մ. Բ. Մ. ին կատարած առաջին պաշտօնական մրցման վաթսուամեակն է (1927, Հոկտեմբեր 30): Այդ վաթսուամեակին պիտի ձօնուի թուրնուան:

Երկու օրերուն ընթացքին մրցումները անցան ընկերական միջոցաւոր տակ, պաշտօնական խաղադաշտներու զեկապարտութեամբ: Մասնաւորապէս կէտ մը սակայն՝ հայանուն ակումբներուն մէջ հայաժողովրդականութեան թիւը հետզհետէ կը նւազի: Այս տարի ութ խումբերէն ո՛չ մէկը ունէր իր կազմին մէջ հայ խաղացողներու մեծամասնութիւն... Այդ նրկատեղիք, ախտաւորով, երբ աչքէ անցուցինք մասնակցողներուն պաշտօնական ցուցակները:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՈՅԵԱՆ

(*) Առաջին անգամ, արգիւմք տուած էինք «Յաղաք» Մայիս 21-ի թիւով:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ ՈՒՄԵՆ ՀԱՏԵՔԵԱՆ

Այս կէս միութեան մէջ, մայր ու գաւիկ այս պատկերը թէ՛ զեղեցիկ եւ թէ՛ միաժամանակ ողբերգական բան մը ունի իր մէջ: Կը նայիմ կուշտ ու կուշտ, կը նայիմ առանց տեսնուելի վայրնալի, կը նայիմ կարծես թէ ես ալ մաս կազմէի պատկերին, ես ալ մէկ-կողմը ըլլայի պատկերը կազմաւորող ընտանիքին...:

Ու տեսնակին երազային լոյսին մէջ պատկերին հերոսները յանկարծ դիմադրել կը փոխեն աչքերու առջեւ: Անկողնին մէջ պառկող հիւանդը Սաթիւնիկն է, զի ութ տարեկան աղջնակ մը, որ աչքերը վաղած է ու կը ճանաչէ, պարբերաբար արթննալով, տըլով: Գոյլը, անկողնին ճիւղ քովը՝ Վերթինն է, կինս, աղուոր կին, որուն դէմքը այս գիշեր շատ քան կորսնցուցած է իր գեղեցիկութիւնն ու թրամուրթնէն: Գոյլը քովին կազմ է քանի մը վայրկեանի համար, վարկաւորով դիմադրել քունին, որուն դէմ պայքարեցաւ ութը ժամէն վեր:

Ես անկողնին միւս կողմը, աթոռի մը վերայ նստած, անքուն աչքերով կը նայիմ այդ երկուքով պատկերին: Մէջն ցաւ մը կայ. կարծես մուկ մը կը կրծէ սիրտս, կը հատցնէ մաս առ մաս: Ինչ ունի ձագուկս, ինչո՞ւ կը տքայ այսպէս: Բժիշկը չհասկցաւ արդեօք անոր հիւանդութիւնը, սխալեցա՞ւ քիչ առաջ, երբ ըսաւ որ վտանգուոր ոչինչ կայ, ջերմութիւնը պիտի իջնայ շուտով: Միայն մէջ հազարումէկ տխուր ու մտահոգիչ մտածումներ կը տողանցեն, հակառակ որ զանոնք ամբողջ ուժովս վտարել կ'ուզեմ: Երբեմն տարօրինակ խուճապ մը կը ստեղծեն անոնք ներաշխարհիս մէջ, վախի տարօրինակ զգացում մը, զոր չեմ ճանչցած աւելի առաջ: Երբեմն ալ կը յաջողիմ անդին հրել զանոնք, ու կը խորհիմ թէ այս միջոցները պիտի վերջանայ զիջելուան հետ միասին: Միայն թէ գիշերը անշարժացած է առտուան դէմ կէտի մը վերայ: Զի յառաջանալ: Ժամացոյցին սրբաքները քարացած են կարծես: Ու ես չեմ շարժիր, ձեռքս անգամ չեմ խաղցներ, վախնալով որ անհանդիս կ'ընեմ հիւանդը, կամ կ'արթննեմ վերթինը, որուն իրաւունքն է հանգչել քիչ մը: Ու, ձերբազատելու համար տխուր մտածումներէն, կը դիտեմ կնոջս աղուոր դէմքը: Ծպարուած չէ, մազերը չէ սանտրած, յոգնութիւնն ու մտահոգութիւնը սեւ չուր մը ձգած են այդ դէմքին վրայ, բայց զայն այնքան գեղեցիկ կը գտնեմ, որքան զը-

տայ երբ առաջին անգամ ծանցայ զինքը: Օ՛, հիմա եթէ աչքը բանայ, զիս պիտի շտանէ անգամ, այնքան տարուած է իր աղջկան հիւանդութեամբ, այնքան մտադրաւ է: Բայց իմ կեանքի լաւ ընկերուհին է ան, եւ ես որքան ուժ կ'առնեմ անկէ: Ինձմէ փոքր, ինձմէ աւելի անփորձ, ինձմէ աւելի անխօս, բայց ինձմէ աւելի ուժեղ՝ կեանքի փոթորիկնէն: Ու ես, որ այնքան վտահաւորութիւն ունիմ իր վրայ, հիմա կը նայիմ անոր քնացող դէմքին ու կ'ըսեմ. «Բանի որ վերթին կը ճանայ, կը նշանակէ թէ ոչինչ կայ մտահոգութեամբ»: Ան ինձմէ աւելի լաւ գիտէ, ան ինձմէ աւելի լաւ կը զգայ: Ու փառք կուտամ Աստուծոյ, որ վերթինի նման անուշ կ'ընէ ինչ մը ունիմ: Յետոյ անհարկաւ կը տեսնեցնեմ դէպի Սաթիւնիկ, երեւակայական տաքուկ համբոյր մը կը զետեղեմ անոր այրող ճակտին վրայ: Ան կարծես կը զգայ համբոյրի ջերմութիւնը, ու յանկարծ կ'արթննայ: Երեւր կը թթուեցնէ, ահաւոր նայուածք մը կը նետէ դէպի իմ կողմը: Կը սարսափեմ ու կը պոռամ:

- Վերթին:

Ներքին ազդակը, զոր կ'արձակեմ, «Վերթին» պոռալով, կը սթափեցնէ զիս: Յանկարծ հերոսները կը վերադառնան իրենց բուն դիմադրիչները: Անկողնին մէջ պառկող Սաթիւնիկը չէ: Գոյլը նստող

կինն ալ կը վերադառնէ Տիկին Ալիսին դիմադրել: Հիւանդանոցի սենեակը կը ցցուի աչքերու առջեւ: Ահ, չկայ երեւոյն տարի առաջուան տուն: Ամէն ինչ պատրանք է, ամէն ինչ երեւակայութիւն ու յիշատակ: Ինչքան կրնայի զոհել որպէսզի քիչ առաջուան պատկերը վերահանանաւ իր իրական տարածութեան մէջ: Սաթիւնիկ, աղուոր աղջիկս պոռկանայ, վեց տարեկան ըլլալ, հիւանդանոց - ինչ փոյթ, քանի որ պիտի սպաքինի անպայման, - հիւանդանոց ուր երեւոյն տարիներու թրամութեամբն ու զեղեցիկութեամբն...: Տխուր է հիւանդութեան այդ ծանր գիշերը, բայց թող իրականանայ, ետ գայ, կեանքը ծաղիկն սկսի, նոյնիսկ եթէ պիտի քալէ ձիւղ նախկինին հետքերուն վրայէն, նոյնիսկ եթէ ամէն ինչ պիտի կրկնուի նոյն ձեւով: Օ՛, ես տարբեր չեմ ուզեր արդէն: Ես գոհ եմ կեանքէս, չեմ գտնադատել ինձի վերադառնալու ճակատագրէն: Ան - շարժութիւնը, որուն մասնուած եմ, զիս չի վհատեցներ: Հիւանդութիւնը, հիւանդանոցի սենեակը, որ գաղափարաւոր իր իրականութիւն մըն է, ապտամբելու չեն մղեր զիս: Ո՛րքիչ կրնամ վատաւ ըլլալ որ ուրիշ ճակատագրի մը այս մէկէն աւելի ապագայի, աւելի տառապալից պիտի չըլլար:

(Շար. 37)

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հայկ եւ Տիգրան Սէրէնիկեան գրական մրցանակի դատակազմը կ'որոշայ կորուստը իր ժրաջան եւ անձնուէր անդամին՝

ԿԱՐՈ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

որ երկար տարիներ իր խիստ գնահատելի մասնակցութիւնը բերաւ դատակազմին աշխատանքներուն եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիգրան Փօլատեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

×

Մարտէյի Հայ Մշակոյթի Տան Վարչութիւնը կ'որոշայ իր հիմնադր անդամներէն՝ գրագէտ Կարօ Փօլատեանի մահը : Սրտազին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր ընտանիքին :

Ստեղծագործական իր վաստակը, գրական իր գործունէութիւնը, բոլորանշնչէ իր ծառայութիւնը պիտի արձանագործէ յետ Եղեռնի հայ գրականութեան ու մտաւորական շարժումին մէջ :

Որոշումը կը յիշատակեն :

×

Որոշումը իմացանք մահը Կարօ Փօլատեանի, որ իր գործունէութիւնը իր գրողը գրաւ Սփիւռքի հայ գրականութեան վրայ : Ցաւակցութիւններ իր մերձակներուն եւ բարեկամներուն :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԻՄՆԱԿ

Նախագահ՝ ԱՐՇԱՄ ՊԱՊԱՅԵԱՆ

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ իսկի Տէսին մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիգրան Արամի Անուշեանի մահուան առթիւ, իր ընտանիքին եւ նաեւ կը նուիրէ 200 ֆ. Հայաստանի ձայնասփիւռին փոխան ծաղկապակի :

ԻՍԻ

ՊԱՐԻ ԴԱՍԵՐ

Կապ. իսկի իսկի մասնաճիւղը կը ծառայանէ պարի իր զարդոյն վերաբացումը, Երեքշաբթի օրը, ժամը 17-30-էն 18-30, 6-էն 12 տարեկան, եւ ժամը 18-30-էն 19-30, 16 տարեկանէն սկսեալ, աշակերտ - աշակերտուհիներու, պարի ուսուցչուհի՝ Օր. Աննա Պոստաղեան :

ՏՕՆ ԿԱՌՈՂԻԿԻ Ս. ԷԶՄԻԱՄՆԻ

Ս. ՅԱՊՈՐ — ԼՈՒ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ Պատարագի ընթացքին Մալքանք կը կատարուի վասն Սուրբ Էջմիածնի : Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, զեկազարուեալ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի :

×

ՍԷՆ - ԹԵՐԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ :

Կը պատարագէ՝ ԶԱՏԻԿ ԱՔԵՂԱՅ ՍԵՆՏԻՔԵԱՆ Կը քարոզէ՝ (Քրանսերէն) (Գանատացի հոգեւորական) ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԷ ՔՈՏՊՈՒՆ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մալքանք Ս. Էջմիածնի» :

Ս. ԽԱԶ ՀԱՅ ԿԱՌՈՂԻԿԻ ԱՌՈՒԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ շրջակայքի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդագրութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հայ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետական Պատարագին, զոր կը մատուցանէ, Թրանսալի իր Ժողովուրդին առաջին հովուական այցելութեան առթիւ :

ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կաթողիկէ Հայոց

Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 11-ին :

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրութիւն տեղի պիտի ունենայ Ժողովրդագրական նոր սրահին մէջ, որու պաշտօնական բացումը կը կատարէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը :

ԵՆՈՐՀԱԿԱՒԻ

Տէր Է. Տիգրան Գրիգոր Փափագեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկապակի նուիրեցին, անձամբ թէ զբաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց հօր եւ մեծ - հօր :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

**A L'OCCASION
DU 28 MAI**
LA MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
DE PARIS
ET HAMASKAÏNE

reçoivent leurs amis pour une
présentation de livres

LA VICTOIRE DE SARDARABAD
de Serge AFANASYAN
LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
de Kostan ZARIAN

traduction de
Pierre TER SARKISSIAN

avec exposés de l'auteur, du traducteur
le mercredi 28 mai à 19 heures 30
17, rue Bleue, 75009
— buffet gratuit

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE
AVEC LE CONCOURS DES ELEVES
DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE
ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

ԱՇԽԱՏԱՆԷ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Լիբանանայ երիտասարդ մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ, նոյնիսկ օրը քան մը ժամ :

Հեռաձայնել. -
48 - 78 - 76 - 88

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

UN EVENEMENT

UNE PARUTION ATTENDUE

ANI

CAHIERS ARMÉNIENS

N° 1 — MAI 1986

Revue d'expression française
publiée par le C R D A

- * 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
- * des textes inédits, des traductions nouvelles, des dossiers originaux sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
- * Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
- * des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs.
- * un comité de soutien composé des plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

CONFÉRENCE - DÉBAT

Sous la présidence
de Monsieur ANDRE SANTINI
Secrétaire d'Etat aux Rapatriés

VENDREDI 30 MAI A 20 H 30
Salle de Cinéma du MUSEE de l'HOMME
Place du TROCADERO — 75016 PARIS

avec MM. Serge AFANASYAN, Vahé CODEL, Dikran KOUYMDJIAN,
Clément LEPIDIS, Bernard OUTTIER, Pierre TER SARKISSIAN,
Jean SOLER, Yves TERNON, Henri VERNEUIL,
Jean-Pierre PERONCEL-HUGOZ et Mlle. N. KOULAYAN.

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

CAR ZOU
JAN SEM
SHART
KAZANDJIAN
RAFFI
ASSADOUR
ALECIAN
NORIKIAN
SAMUELIAN
SIR L. (ARADIAN)
ARAXI MELOYAN
PAPAZ
MARTIK
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
PARKEV
JERANIAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN
BOGHOSSIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).
Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél.:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Élysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նախաձեռնութեամբ՝
Փարիզի

Մայր Եկեղեցւոյ
Տիգրանի Յանձնախումբին
Հինգշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20-ին
Առաջնորդարանի սրահին մէջ :
15 ռիւ ժամ - Կուսօթն, Փարիզ 8-րդ
Կր խօսի՝ ՅԱՅՈՐ ՍՐԿ. ՊՅՂՈՍԵԱՆ
Մեկնութիւն՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ»
Հրուէր ամէնուրեք :

ՆԱԿՏԻ ՌԻՆԵՐԱԿ

Կապ. իսկի Փարիզի մասնաճիւղի միօր-
եայ զարդոյն հանդէսը Կիրակի, Յունիս
15, կէս օրէ յետոյ :

EXCURSION à Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE
de CHAVILLE»

organise

une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»
LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements
et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALoustian: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29
— Places limitées —
— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville
Fonds A.R.A.I.M 9h.

(Շաբ. Ա. Էջ 15)

Եւ թելադրէ որ ամէն ոք պաշարին մնայ:

Տիգրիս ԹԱԶԸՐ հարառակ սկզբնական ջերմ ժամերու, պազ ջուր թափեց, երուսաղէմի մէջ, երբ Գնէսէթի կոշտութիւն ատեն խօսք անհետ, շէտեց թէ զրաւեալ հողամասերու ներկայ կացութիւնը միայն ժամանակաւ կրնայ ըլլայ: Յիշեցուց նաեւ Փէրէշի թէ Բէմփ Տէյվիտի համաձայնագրերը նուիրագործած են «պաշտօնիցի ժողովուրդին օրինաւոր իրաւունքները»: Այնուամենայնիւ, երկու նախարարապետերը համաձայնութեան ալ կէտեր ունին, քանի որ Մակի խոստացած է կարելին ընել զիրարացնելու համար հաշտութեան բանակցութիւն մը Յորդանանի եւ Իսրայէլի մէջ:

ԷԼԷՆԱ ՊՈՆԷՐ (Ժնեալ՝ Ալիսանեան) վեց ամիս Ամերիկա անցընելէ ետք, Փարիզ եկաւ նախքան իւր Միւլիւն վերադառնալը: Մախարովի կիներ ընդունուեցաւ Շիրաքի եւ Հանրապետութեան նախագահին կողմէ:

ԹՈՒՐԲ ԶՈՐՍ ՈՍՏԻԿԱՆ - ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ սպաննուած են եւ եօթը ուրիշներ ալ վիրաւորուած Բիրտերու կողմէ, արեւելեան Թուրքիոյ Թունեքիզի գետին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Սանթէի բանակէն 18 տարուան արդելափակման դատապարտուած բանտարկեալ մը կրցաւ խոյս տալ, երկուշաբթի առաւ, զգայացունց պարագաներու մէջ: Արդարեւ, կիներ որ կեղծ անուամբ թուան մը վարձած էր, եկաւ ու զինքը «քաղցեց» տանիքէն եւ երկուքն ալ յաջողեցան փախիլ, քիչ անդին թուան թողուլ ու կառքով մը անհետանալ: Միշէլ Վօժուրի 4-րդ փախուստն է:

ՏԱՐԵՎԵՐԶԻ ՀԱՆԴԵՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսի եկեղեցւոյ Միտրեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս Տին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւնի վիթքըր Բոլտոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին չըմանի հայութիւնը քաղաքի բոլոր աշակերտներն ու պատասխանատուները:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՌԻՅԷՕ - ԼԱ - ՓԱՓ,
ՄԻՍՏԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ, ԲԱՆԱՏԱ -
Տէր եւ Տիկին Տիգրան Բէլէկեան,
Այլի Տիկին Աստուր Օհանէսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ալէն Օհանէսեան
եւ զաւակները,
Այլի Տիկին Գրիգոր Բէլէկեան
եւ զաւակները,
Այլի Տիկին Սեդրակ Բէլէկեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Բէլէկեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Կարպիս Զնկրուբեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժաք Զնկրուբեան
եւ զաւակները,
Այլի Տիկին Վարդան Օհանէսեան
եւ զաւակները,
Ինչպէս նաեւ Ուզունեան, Թէրզեան, Բիթապեան, Գրիգեան, Շալ, Միտրուբեան, Փֆէֆէր, Եղիշեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն:

ԿԱՐԱՊԵՏ ԲԷԼԷԿԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ 85 տարեկանին:
Յուզարկատուութիւնը կը կատարուի,
Զորեքշաբթի, Մայիս 28, ժամը 14-15-ին
Լիւնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295, ռիւ
Անարթ - Ֆիլիպ, ուր մարմինը փոխադրուած է:
Թաղումը տեղի կ'ունենայ Բալիւիզի գերեզմանատունը ժամը 16-ին:
Յուանցութիւն՝ տոմարով:
Եւ կանխաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք կը մասնակցին իրենց սուգին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նախաձեռնութեամբ՝
Փարիզի
Մայր եկեղեցւոյ
Տիկնանց Յանձնախումբին
Հինգշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20-ին
Առաջնորդարանի սրահին մէջ:
15 ռիւ ժամ - Կուժօն, Փարիզ 8-րդ
Կը խօսի՝ ՅԱԿՈԲ ՍՐԿ. ՊՅՈՂՈՍԵԱՆ
Մեկնութիւն՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԽՈՐՀՈՐԴԻՆ»
Հրաւէր ամէնուն:

ՅԱԼԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պ. Յարութիւն Շիրաքեան ցաւակ-ցաւակներ կը ներկայացնէ Տիկին Փօլտեանի եւ ընտանիքի եւ ողբացալ զըրազէտին յիշատակին 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յաւաջ»ին:

«ՅԱՄԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԿԱՑԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒՐՆԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Տիկին Ալէն Սողոմոնեան 500 Ֆ. (60-ամեակին առթիւ):
ՄԱՐՍԷՅԼ. - Ա. Բէլէկեան 400 Ֆ.:
ՆՈՒՐՆԵՆ - ՍԻՐԻՈՒ ՌԻՍԷ. - Տիկին Պ. Եղաժաճեան 200 Ֆ.:

ԱՇԽԱՏԱՆԲ ԿԵ ՓՆՏՈՒ

Աշխատանք կը փնտէ լիբանանաց երիտասարդ մը քուփիլքըրի վրայ փոքրամ զրոյ (5 լեզու):
Դիմել. - 34 - 12 - 85 - 29

Ի ՆՊԱՍՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ի յիշատակ Պ. Շահնագարեանի՝ Շահնագարեան ընտանիք 100, Ոմն՝ 200 Ֆ., Մարտոյեան Կայծակ 500 Ֆ. (Ալիւնիոն):

Ի ՆՊԱՍՍ ԳՐՈՐԾԱՍԻՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ

Առնուլիի
Մարգալան եւ Մշակութային
Միութիւնը
կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՍԵ

կատարողութեամբ՝

ՄԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսի եկեղեցւոյ մէջ, Ժենեալ Լըբլը փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին:
Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցատէրի անօրէնութեան:
Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

Ա. ԽԱԶ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՌՈՒԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ չըմանի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Հայ Հաւատացեալ Ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետական Պատարագին, զոր կը մատուցանէ, Յրանալի իր Ժողովուրդին առջին հովուական այցելութեան առթիւ:

ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կաթողիկէ Հայոց

Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 11-ին:

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրութիւն տեղի պիտի ունենայ Ժողովրդապետական նոր սրահին մէջ, որու պաշտօնական բացումը կը կատարէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Կապոյտ Սաշի Պուլար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Անդրանիկ Պետրասեանի մահուան առթիւ՝ Պ. Արիստակէս Պետրասեանէ 100 Ֆ., Տէրաշեան քոյրերէ 100 Ֆ., Օնիկ Տ. Գիլեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ռուբին Թէճերեան 100 Ֆ., Կուլեան ընտանիք 50 Ֆ., Մօղիլ ընտանիք 50 Ֆ.:

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷԶՄԻԱՍԵՆԻ

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԽՈՆ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պատարագ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ Պատարագի ընթացքին Մաքրամէ կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի:
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

ՍԷՆ - ԹԵՐԵԶԵՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԵՅ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:
Կը պատարագէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱՖԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Կը քարոզէ՝ (Փրանսերէն) (Դանաւաղի հոգեւորական) ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԷ ԲՈՏՊՈՐՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մաղթանք Ս. Էջմիածնի»:

EXCURSION à Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE de CHAVILLE» organise une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS» LE DIMANCHE 8 JUIN
Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs. (par personne)
Pour tous renseignements et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSIAN: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29
— Places limitées —
— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

Tous les produits du Stand d'ARMENIE de la Foire de Paris sont en vente chez

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat, céramiques, cigarettes, disques, cassettes etc...

HAY DISC

35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
Me CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA ANNUEL

Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE AVEC LE CONCOURS DES ELEVES DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

Fonds A.R.A.M

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

- CARZOU
- JAN SEM
- SHART
- KAZANDJIAN
- RAFFI
- ASSADOUR
- ALECIAN
- NORIKIAN
- SAMUELIAN
- SIR L. (ARADIAN)
- ARAXI MELOYAN
- PAPAZ
- MARTIK
- DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
- PARKEV
- JERANIAN
- FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
- Don de la Galerie BASMADJIAN :
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN
BOGHOSSIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

- Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).
- Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
- ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél.42.96.54.29
- Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
- CREDIT SUISSE 92, Champs-Élysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
- Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
- CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
- HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՀԻՆ ԲԵՐԴԵՐ ՈՒ ԱՄՐՈՑՆԵՐ ՊԼՏՄԵԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թ. ՅԱԿՈԲՅԱՆ

(Բ. և Վերջին մաս)

Փիս բերդը կը յիշատակուի նաեւ Փիշ-
քաշ, Փշքաշ և Փիսան ձեւերով։ Փիսը
Հայաստանի 387 թուականի բաժանումէն
յետոյ Մարտիրոսապոլսի և Աթլթախի
հետ միասին հոռմէա - բիւզանդական
սահմանը կը պաշտպանէր պարսկական
յարձակումներէն։ Ան կը գտնուէր Մար-
տիրոսապոլսէն մօտ 35 քիլոմէթր հիւսիս,
գոլգոհանական ուղղութեամբ ձգուող
հայկական Տարսուս հարաւային փէշե-
րուն։ Փիսի ռազմավարական նշանակու-
թիւնը աւելի կը մեծնար հայկական Տար-
սուս երկու յայտնի լեռնանցքներու՝ Մեծ
և Փոքր Կիւսուրներու (Կիւսուր) մօտի-
կութեան պատճառաւ։ Վերջինները կը
գտնուէին Փիսէն շուրջ 13 քիլոմէթր հե-
ռաւորութեան վրայ և խիստ ամրացուած
էին Բիւզանդացիներու կողմէ։ Կիւսուր-
ները պաշտպանական տեսակետէ կարե-
ւոր նշանակութիւն ստացած էին յատկա-
պէս այն պատճառով, որ Հայաստանի
հոռմէաբիւզանդական մասէն դէպի պարս-
կական մասը և ընդհակառակը՝ պարս-
կականէն դէպի հոռմէաբիւզանդական
ընթացքները տանող միակ ճանապարհը
կ'անցնէր այդ լեռնանցքներէն։ Այնպէս,
որ Փիսը և այդ ամրացուած լեռնանցք-
ները Սասանեաններու դէմ պաշտպանու-
կան յուսով հանդիսէր կը կազմէին։ Նոր
ժամանակներու ճանապարհորդներու վը-
կայութեամբ՝ մինչև ԺԹ. դարու վեր-
ջերը Մեծ և Փոքր Կիւսուրներու շրջա-
նին մէջ Յուստինիանոսի (Չ. դար) կա-
տարած պաշտպանական կառոյցներու ա-
ւելակներն ու մնացորդները տակաւին կը
նշմարտէին բաւական մեծ տարածութեան
վրայ։

Փիսը կը գտնուէր Ծովաց աշխարհին
մէջ։ Արշակունիներու թագաւորութեան
ընթացքին, հաւանաբար, սոցորական բնա-
կավայր էր և բերդի վերածուած էր Հա-
յաստանի առաջին բաժանումէն յետոյ։
Փիսի պահակաւորը կ'ընկերներու պա-
հակաւորքին հետ միասին փա-
տուէր կը կազմէր մեծաթիւ բանակ մը,
որ կընար խափանել պարսկական յարձա-
կումները։ Փիսը սովորաբար կը նոյ-
նացնէին Հաղորդէն (հինգէն Արգին) ոչ հե-
ռու գտնուող Ձիւս գետի հետ, իսկ վեր-
ջինիս հիւսիսային մասը կը տարածուէին
վաղեմի մեծ բերդի մը ընդարձակ աւե-
րակները։

Փիսն ալ քիչ յայտնի է մեր մասնա-
գրութեան և հարաւորութեան ընդհան-
րապէս։ Այդ բերդը մասին յիշատակու-
թիւն ունի յոյն պատմիչ Պրոկոպիոսը
«Պարսկական պատերազմի մասին» գիր-
քին մէջ։ Պատմագիրը կը վկայէ, որ
Փիսը «կը գտնուի Մարտիրոսապոլսի
սահմաններէն ոչ հեռու»։

Իր նշանակութեամբ Բնաբերդ բերդը
(կամ ամրոց), որ սկզբնապէս կ'ընկեր-
մէջ կը յիշատակուի նաեւ Բնաբերդ,
Բնաբերդ, Բնաբերդ, Բնաբերդ և Բնաբերդ
տարբերակներով, կ'առանձնանայ վերը
նշուած բերդերէն։ Վերջիններս, ինչպէս
տեսանք, սահմանային ամրոցներ էին,
որոնք հիմնականին մէջ յայտնի էին Հա-
յաստանի առաջին բաժանումէն (387) յե-
տոյ և բիւզանդա - պարսկական պայքա-
րի նիւթեր դարձած էին առաւելագոյն
Չ. դարուն, մինչդեռ Բնաբերդ սահմա-
նային գիծէն բաւական հեռու էր և յայտ-
նի ամրոց էր աւելի վաղ ժամանակներէն։
Բնաբերդ կամ Բնաբերդ անունը ծագումը
կը կապեն աւանդական Բեռլ անունին
հետ։ Բնաբերդ ասորերէն կը նշանակէ «բա-
նակցած է Բեռլ», «հիմնադրած է Բեռլ»։
Յետագային Բնաբերդ սովորական գիւղին
վերածուած այդ բերդը կը գտնուէր Հիւ-
սիսային կամ Հայոց Միջագետքի մէջ,
Մարտիրոսապոլսէն քանի մը քիլոմէթր հե-
ռաւորութեան վրայ, իսկուր գետի ա-
կունքներու շրջանին մէջ։ Վարչականօրէն
Բնաբերդը կը մտնէր Չորրորդ Հայքի (Ծո-
ւիաց աշխարհ) Մեծ Ծովաց գաւառի մէջ։
Այն հայ Արշակունի թագաւորներու բերդ
- գանձարաններէն մէկն էր։ Փաւստոս
Բիւզանդ կը վկայէ, որ Բնաբերդ Մեծ
Ծովացի մէջ էր, կը կազմէր Արշակունի-ն-

րու արքունի սեփականութիւնը, հոն կը
պահուէր արքունական գանձերու մէկ
մասը։ «Բերդ արքունի», որ գանձինք
լեռ էին», «Ձոր բարձեալ պաշտօնէից
գրան եկեղեցւոյն ի բնաբերդ բերդէն ար-
քունի՝ Մեծ Ծովաց գաւառին...», կը հա-
ղորդէ ան։ Պատմագիրը նոյնիսկ կը յիշա-
տակէ բերդի կառավարչին անունը։ Ան
կը վկայէ, որ Դ. դարու 50 - 60-ական
թուականներուն Բնաբերդի կառավարիչը
Դրաստաման էր, այն Դրաստամանը,
որ արեւելեան ցեղերու դէմ պարսկա-
կան պատերազմներու ժամանակ մեծ քա-
ջագործութիւններ կատարած է և ան-
գամ մը նոյնիսկ փրկած արքայից արքայ
Շապուհի կեանքը, որուն համար այդ աշ-
խարհին կը պատուէր կը պատուէր։
Այնչէն բերդին մէջ ներկայարար, անվերա-
պարճ բանտարկուած Հայոց Արշակ թա-
ղաւորը տեսնուի։

Դ. դարուն Բնաբերդ Հայաստանի ա-
մուր բերդերէն է։ Շապուհի Բ. ի արշաւա-
նի ժամանակ Բնաբերդ Ծովացի քանի մը
այլ բերդերուն հետ միասին յամառ դի-
մագրութիւն ցոյց տուած է պարսկական
մեծաթիւ բանակին, և մնացած անըն-
դամ։ «Ի Ծովաց Մեծ արշաւացին (Պար-
սիկները) և անդ էին բերդը դու տունը,
և էր դու ոչ կարացին առնուի», - այս
վերջիններու կարգին Փաւստոս Բիւզանդը
կը յիշատակէ նաեւ Բնաբերդը։

Բնաբերդ մէջ եկեղեցի կար տակաւին
Դ. դարու առաջին կիսուն։ Պատմագիր -
ները կը հաղորդեն, որ այս եկեղեցին
մէջ Հայոց Տիրան թագաւորը (Արշակ Բ. ի
հայրը) բրածեմ ընելով տանջամահ ըրած
է Յուսիկ հայրապետը։ Մեծ Ծովացի գա-
ւառի մեծագոյն մասի հետ միասին Բնա-
բերդը 387 թուականի բաժանումով կ'անց-
նի Բիւզանդիային, Է. դարու վերջերուն
կը գրաւուի արաբներու, ԺԱ. դարուն՝
Սելջուկներու, ԺԳ. դարուն՝ Մոնղոլներ -
րու, ԺԴ. դարու վերջերուն՝ Լենկ - Թի-
մուրի կողմէ, իսկ այնուհետեւ ձեռք է
ձեռք անցնել ետք, կը նուաճուի Օսման-
եան կայսրութեան կողմէ։ Բնաբերդի ա-
ւելակներու վիճակի մասին չկան ժամա-
նակակից տեղեկութիւններ։ Մեզի նոյն-
իսկ յայտնի է, թէ Հայոց այդ բերդէն
այսօր մասունքներ մնացած են, թէ ոչ։

Չորրորդ Հայքի (Ծովացի) Հայտանք
գաւառի նշանաւոր բերդը Կրաւիքն էր,
որ այդ գաւառամասին մէջ Բիւզանդիո-
նի սահմանը կը պաշտպանէր Պարսիկնե-
րու յարձակումներէն։ Կը յիշատակուի
նաեւ Կիթառիզը, Կիթառիզ, Կիթառիզ
և անունն այլ տարբերակներով։ Կիթառի
պատմագիրը (Է. դար) զայն կը կոչէ Ձի-
թառիզ, արաբական հեղինակ Նախուր
(ԺԲ. դար)՝ Կարթագաշ կապին։ Բացի
բերդէն (կամ ամրոցէն), կը յիշատակուի
նաեւ իրրեւ բերդապաշտպան, քաղաք («քա-
ղաք Հայտանքից»)։

Կիթառիզը կը գտնուէր իտարբերդ նա-
հանգի Տէրաթի գաւառի Չարանձաք գա-
ւառակի Գոթառիզ գիւղի մօտ, Պաղինի
և իտարբերդի միջեւ, Արածանիի առա-
գանի Քղի գետակի աջ ափին, շրջակայ-
քի նկատմամբ իշխող գիւղը ունեցող վայր
մը։

Կիթառիզը սերտօրէն տարնուած է Չ. -
Է. դարերուն Հայաստան տեղի ունեցած
քաղաքական դէպքերուն, յատկապէս
պարսկա - բիւզանդական պատերազմնե-
րուն։ Այդ պատճառաւ ալ չնայած, որ
գոյութիւն ունէր աւելի հին ժամանակ -
ներէն, բայց պատմագիրներու ուշադ-
րութիւնը կը գրաւէ միայն այդ դարե-
րուն։ Իրրեւ սահմանային բերդ, անոր
պաշտպանական մեծ նշանակութիւն կու-
տար բիւզանդացի Յուստինիանոս Ա.
կայսրը (527 - 565)։ Ան իր ռազմական
յեղաշրջումին հետ (որով վերցուեցան
Արեւմտեան - Հայաստանի նախարար -
ներու զօրք պահելու իրաւունքները և ա-
նոր կազմին մէջ մանող բոլոր երկրամա-
սերը միասին համարուեցան ռազմական
ընթացք մը) 528 - 529 թուականներուն հիմ-
նովին վերակառուեց Կիթառիզը, քաղա-
քին բարձրագոյն մասին վրայ կառուեց

ՀՈՒԱՆՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՂ ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ժողովուրդ մը, որ ննթակայ է միշտ
ծովամոյն ըլլալու վտանգին. աղքատ Ժո-
ղովուրդ մը, որ պատերազմներու մէջ է
միշտ... Եւ սակայն ժողովուրդ մը, որ
կը զգայ ապրելու և ազատ ըլլալու ու-
րախտութիւնը. ահա՛ Ժ. դարու Հոյանտա-
ցին։ Լա Հէյի «Մօրիցուիս» հաւաքա -
ծուին վաթսուս պատմաւորներ կը ցու-
ցադրուին մինչև Յուսիս 30, Կրան Փա-
լէի սրահներուն մէջ։

Հոյանտայի մէջ ամէն բանէ առաջ ներ-
կայ է երկինքը. հսկայ երկինք մը, արե-
ւոյնի զոյն ամպերով, որոնք կը մազեն
արեւը, բաշխելով լոյս մը որ զբեւ կու-
տայ Բիւզանդի. «Տէլֆի մէջ լոյսը պէտք
է տեսնել. Հոյանտայի ամէնէն գեղեցիկ
լոյսն է. նորը, անապալէ։ Բան մը, որ
կը խօսի մաքին ու զգացումին. ոչ մարդ-
րիս է, և ոչ ալ ծաղիկի փերթ, այլ ա-
նոնց տեսողական ուղին։ Ամբողջ Վէր-
մէքը կայ այս խոնար ու լուսաւոր մըթ-
նոյրային մէջ»։

Սակայն նկարիչին հոյակապ գործը՝
«Տեսարան Տէլֆի»-ը, ԺԵ. դարու հո-
յանտական նկարչութեան ամէնէն հա-
րազատ գործերէն մէկը չէ միայն, այլ և
մեղի կը ներկայացնէ նաեւ շրջանի հո-
յանտական քաղաքներու կեանքին տեսա-
րաններ։ Տէլֆի կայ հոն, աշտարակնե-
րով, զանգակատներով, աղիւսէ հիւս-
տած պատերով և միջնադարեան պատ -
նէներու հետքերով, որոնք կը վիզուին
աւելի ուշ, ԺԹ. դարուն։ Այնին Ռո-
թերտամի նաւահանգիստը պահած է
իր կաթիլ կերպարանքը, սակայն սպա-
նական մարակոցի մը քանդումը լայնցու-
ցած է ջրանցքը ու հանդիսացուցած խը-
նդուած երթեւեկը։

Հոն կը տեսնուին նաեւ հոյանտական
յատկանշական փողոցները. ընդհանրա-
պէս սալաքիւղած, ինչ որ նորոթիւն
մըն է ԺԷ. դարուն։ Այդ փողոցները տու-
ներու երկու շարքերու միջև և կ'եղերեն
ջրանցք մը, որու ափին յաճախ թմբիկ
կամ կ'նմանի բարձրաբերձ ծառեր կը
ցոյցանան խաղաղ ջուրին մէջ։

Եթէ նոյնիսկ Վէրմէքի նկարը աւելին
ցոյց չի տար մեղի, հոյանտական քաղաք-
ները սակայն մեծ թիւով փայտաշէն կա-
ռոյցներ ունէին. ինչ որ պատճառ կ'ըլլար
որ բնակիչները հրդեհի վախով ապրէին
միշտ, եթէ նկատի առնուին նաեւ նեղ
փողոցները։

Տէլֆի մէջ 1654-ին կը պայթի վառօդի
խոնուի մը որ պատճառ կ'ըլլայ շատե-
րու մահուան, որոնց կարգին Ռամպը-
րանի ամէնէն օգտուած աշակերտին՝
Բարէլ Ծաղրիթիւնի։

Հոյանտայի եօթը շրջանները 1609-ի
ղինապաղարով կը միանան. ասոնց բնակ-
չութիւնը մեծ մասով քաղաքացիներ է կը
բաղկանայ։ Գաղաքները կ'ընթան ժողո-
վուրդի կեանքին. առեւտրական փոխա-
նակումներու կեդրոններն են անոնք։

Հոյանտայի ժողովուրդը ետուն գոր-
ծունէութեան մը պատկերը կը պարզէ
պատահական օտար անցորդներու։ Նկա-
րիչները հոյանտական շուկային հարե-
տութիւնը կը կազմեն։ Առեւտրական այս
գործունէութիւնը կը շարունակուի հա-
կառակ բազմաթիւ պատերազմներու։
1621-ին Սպանիոյ դէմ կը սկսի երեսնամե-
այ պատերազմը, որ կը վերջանայ 1648-
ին. յետոյ նոր բախումներ կ'ըլլան Շուէ-
տի, Անգլիոյ և ապա Ֆրանսայի և Հո-
յանտայի միջև, 1672-էն սկսեալ։

Երկիրը մասամբ կը գրաւուի Ֆրանսա -

կան զօրաբաժիններու կողմէ։ 1678-ի
միայն Նիմֆի խաղաղութեան պայման-
քով վերջ կը տրուի այս պատերազմին։
Այս պատերազմներու հետեւեք ար-
կ'ըլլայ, որ զօրքին համար անհրաժեշտ
ծախք ծանր բեռ մը կը դառնայ հոյա-
նտականները կը բարձրանան աշ-
խարհային խոր հայրենասիրութիւն
նը, ամբարցած՝ Սպանիոյ դէմ պատե-
րազմներով, ամէն անգամուն ալ շար-
կը դռնէ։

Յետոյ կայ նաեւ ծովը և նաւերը։ Մ.
վր միշտ եղած է Հոյանտայիներու
բրտուութեան աղբիւրը։ Չիւրուիթիւ
ետք անոնք չուտով հետաքրքրուած
հետաւոր տեղեր արշաւելու կարելի-
ութեամբ։ Ծուռով իրենց իշխանութիւնը
տարածած են ծովերու վրայ, հակառակ
Սպանացիներու, Փորթուգալացիներու և
Անգլիացիներու մրցակցութեան, մինչև
Ծաղապոյն - Արեւելք։ 1670-ին հոյանտա-
կան նաւատորմը կը բաղկանար աւելի քան
երկու հազար նաւերէ. ինչ որ հակառա-
կան թիւ է այդ շրջանին համար։

Հոյանտայի ծովային պատմութիւնը կը
նոյնանայ երկու մեծ ընկերութիւններու
պատմութեան հետ։ Ասոնցմէ «Արեւել»
և «Հոյանտայի ընկերութիւնը» իշ-
խաւտուրը կը զարգացնէ Հոյանտայի
ու հոյակապ նաւահանգիստներու հետ
այդ շրջաններուն մէջ զաղթադրութիւն
հոյանտայի ընկերութիւններ հիմնելով։ Իսկ մի-
ւր, «Արեւմտեան Հոյանտայի ընկերու-
թիւնը» կը գտնուի գէպի Արկիթի, Ան-
թիւնի կողմերը և ի վերջոյ հիւսիս-
ային - Ամբելի, որ 1623-ին, կը հիմն
առաջին հարստութիւնը Մանաթիւ
մէջ։ Երեք տարի ետք այս ընկերութիւն
նը ինք կը դնէ նոր քաղաքի մը նա-
վաթիւրամի, որ այսօր մենք կը նաեւ
նանք Անգլիացիներու առած անունով
Նիւ - Եորք։

Ծովերու այս մտերմութիւնը պատճառ
կ'ըլլայ, որ Հոյանտայիները միջակա
տիւնային հողագործութիւն մը մշակե-
նալէն բնութեան պայմանները չառն
որոնք չեն, ու ծովէն շահուած հողը
միշտ սպառնալիքի ենթակայ է։ Ժ.
դարու ընթացքին կացութիւնը կը բա-
ւորի սակայն և երկիրը կընայ կերպի-
րել իր բնակիչները։ Պէտք է ըսել որ
անոնց ժողովուրդները շատ յատկա-
շակաւ էր. Անգլիոյ դեպքին կը դի-
այս մասին։ «Քիչ երկիր կայ աշխարհ
վրայ, որուն առեւտուրը այլքան աշխարհ
է, և որ սակայն այսքան քիչ կը սպ-
ռէ։ Անոնք բացարձակ աշխարհ են շու-
կաւորանի համեմատներուն, Պարսկաստան
մետաքսին, այսուհանդերձ միայն թող
հազուադէպ, ու կը սնանին միայն ծովով
ու արմատներով։ Աւելին, իրենց երկիրը
մէջ պատրաստուած ամենամեծ կի-
ւորները կը զրկեն Ֆրանսա, իսկ իրենց
ամէնէն կոպիտը կ'առնեն Անգլիային, ի-
րենց գործածութեան համար։ Գուր-
կը զրկեն իրենց պատրաստած լաւագոյն
կարագը, ու Իրանտային, կամ հիւսի-
սային Անգլիային բերել կուտան աւելի
աժանը։ Մէկ լոստքով, լիւսը կը հալած
թէն, հաճելիին առեւտուրը կ'ընեն ու-
րիշներու համար, առանց իրենց վա-
րելու»։ Ժողովուրդները սակայն, չէ-
նեմ իրենց տնտեսապատրաստած հա-
լած իրենց պատրաստութեան հա-
լած կը։ Ժան Սթէնի 1660-ին նկարած
պատուար ցոյց կուտայ ընտանեկան
հաւաքութիւն մը. իր շրջանային պատկա-
նող մարդիկ կան հոն, նաեւ իրենց կի-
ւեւաւորը։ Ուրախութեան և ներթիւն-
րութեկցութեան մթնոլորտ մը կ'առաջա-
տէ այս պատուարը։ Հոն սեղանը ծա-
կուած է թանկագին ծածկոցով մը, հա-
րազուտ պտուղներ կան և նոյնիսկ տա-
րբէներ։

Հոյանտայիներու խոր հայրենասիրու-

նկարածակ ու ամուր բերդ՝ պաշտպանա-
կան պարիսպներով, անառիկ կառոյցնե-
րով, արհեստական ջրամբար - խրամա-
ններով, բաւական հեռու տեղէ ջրմուղով
բնակիչ ջուր բերելով բերդէն ու քաղա-
քէն ներս։ Ան Կիթառիզը դարձուց բիւ-
զանդական ամուր ռազմականայն, Չոր-
րորդ Հայքի գուրդի աթոռայինտուր, որ
գետեղեց բազմամարդ կապազօրք։

Ստեփանոս Տարծնացի Ասողիկը կը հա-
ղորդէ, որ 620 թուականին Կիթառիզը դը-
րաւուած է Պարսիկներու կողմէ։ Անոր
համաձայն «Աշտ ուն առաքեալ յարա-
յէն Պարսից իտարովու, հարեալ զՃօնի
էառ դիթառիզ՝ քաղաք Հայտանքից»։ Այդ
գրաւման ժամանակ Պարսից զօրքը մեծ
աւար ու բազմաթիւ Հայեր գերած, տա-
րած է Պարսկաստանի խորքերը։ Է. դա-
րու երկրորդ կէսին Կիթառիզին կը տրեւն

Արաբները։ Իրրեւ Բիւզանդա - արաբ-
կան սահմանամերձ քաղաք՝ Արաբները
վերակառուեցած ու աւելի ամրացուցած են
Կիթառիզը։

Յետագային, Ժ. ԺԱ. - դարերէն սկիւ-
նալ Կիթառիզի բերդը նշանակութիւն
կ'իյնայ։ Աւելի կարեւոր նշանակութիւն
կը ստանայ անոր շուրջն ինչպէս քաղաքը,
որ ժամանակին թիւթացքին դարձած և
որ համառազգործութեան և տեղական ա-
րհեստագործութեան և տեղակաւ
ոռնուրի նշանակալի կեդրոն։ Բայց
այնպէս բերդը կը շարունակէ իր գոյու-
թիւնը նաեւ ԺԶ. - ԺԸ. դարերուն։ Հի-
մա ան տեղակաւ, բայց բաւական ժամանակակից
վիճակի մէջ է։ Թրքական ժամանակակից
տեղեկութեան քաղաքներու մէջ աւելի ա-
կառուիւմ, որ կը գտնուի Քղի գետի ա-
փին, նշանակուած է Գոթառիզ անու-
նով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՇԱԽԻԼ . -

Տէր Եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան Եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգրձանի պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 1, Շաբաթ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին իրենց հօր Եւ մեծ - հօր՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուն քառասունքին առթիւ : Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Եւ այս տխուր առթիւ ողբացեալին յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընեն . - 2000 Ֆ. Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին : 2000 Ֆ. Դպրոցատէր Տիկինաց Վարժարանին : 2000 Ֆ. Շաբաթի դպրոցին : 2000 Ֆ. Կապույտ Խաչի Շաբաթի մասնաճիւղին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) : Եւ 2000 Ֆ. «Յառաջ»ին :

Շառլ Գլոբըրէ ընտանիքը 500 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին Յարութիւն Փափազեանի մահուն քառասունքին ի յիշատակ :

Նոյն տխուր առթիւ, Տիկին Կ. Ժ. 200 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի, ողբացեալին մահուն քառասունքին ի յիշատակ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օրիորդներ՝ Լիւսի Եւ Աստղիկ Տէր - Պարսմեան հոգեհանգրձանի պաշտօն կատարելու համար Կիրակի, Յունիս 1, Արքիմիտր Ս. Պողոս - Պետրոս Եկեղեցին, իրենց մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ Տէր - ՊԱՐՍՄԵԱՆԻ մահուն առաջին տարեկիցին ի յիշատակ :

Այս առթիւ կը նուիրեն 500 Ֆ. Միւթարեաններու Օժանդակ Գործակալ, 500 Ֆ. Դպրոցատէր Տիկինաց Վարժարանին (ըստանալ «Յառաջ»էն) Եւ 200 Ֆրանք «Յառաջ»ին :

Ի ՆՊՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԻՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՆՈՒ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ

Առնուվիի Մարգարիտ Եւ Մշակութային Միութիւնը կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՍԵ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԻԻ

Ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կանգնի Եկեղեցւոյ մէջ, Ժենեւայ Լըբըր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, Ժամը 21-ին :

Մանրամասնութիւններու համար գիրքի Դպրոցատէրի տնօրէնութեան : Հեռաձայնելով . - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին :

լէր, նախքան մեկնումը ընդունեցաւ Այսրբորդեանանի քաղաքացիները, խոր տպաւորութիւն թողով անոնց վրայ : Արդարեւ, շատ ազատամիտ զը - տած են «Երկաթեայ Տիկինը», որու յանձնած են բանաձեւ մը, հաստատելով թէ միայն Արաֆաթն է օրինաւոր ներկայացուցիչը պաղեստինցի ժողովուրդին : Տիկին Թաշըր, սակայն, ըսած է թէ պէտք է ուրիշ խօսակից մը գտնել, եթէ ՊԱԿ-ը չհրաժարի ահաբեկչութենէն Եւ չճանչնայ Իսրայէլի գոյութեան իրաւունքը :

ՓԱԹՐԻՔ Տէվէձեւն մէկն է այն երեք անձնատուութիւններէն, զորս Ժաք Թուպոն նշանակեց Շիրաքի կուսակցութեան գլուխը : Իրեն կը յանձնուի, որպէս ազգային քարտուղար զաշնակցութիւններով զբաղել : Այս պաշտօնին անցնելով, կը յաջորդէ Ալէն Մարքէզի, որ նոր պատասխանատուութիւններ ունի այլուր : Տէվէձեան, ծնած է 1944-ին, փաստարան է (պաշտպանած է բազմաթիւ հայ երիտասարդներ) Եւ անդամ ՀՀՀ-ի Կեդր. Կոմիտէին : Քաղաքացեալ է Անթոնի, 1983-էն ի վեր :

«ԼԸ ՄՈՆԵ» յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ Թուրքիոյ վրայ, ուր կ'անդրադառնայ նաեւ Հայերուն :

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տիկին Կ. Ժ. իր սիրելի ընկեր Եւ մեծ բարեկամին՝ Կարապետ Փոլատեանի կրակ-ծալի մահուն առթիւ, փոխան ծաղիկի 100-ական Ֆ. կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգին, Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Եւ Միւթարեաններու Գործակալ (ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՏԱՐԵՎԵՐԶԻ ՀԱՆԴԵՍ

Տարեկերթի հանգէս Իսի Եկեղեցւոյ Միօրեայ Վարժարանի :

Ելով ի կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ : Կիրակի օր, Յունիս 8ին, Ժամը 15ին քաղաքացեալներին սրահին մէջ, 25 Ավիւնի Վիքթոր Բալետի, Իսի :

Կը հրաւիրուին չըջանի հայութիւնը քաղաքներու աշակերտներն ու պատասխանատուները :

ՇԱՐՀԱԿԱԽԻ

Կապ. Խաչի Սէն - Ժեռովի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է . - Մալիս Զիշէֆեանի հոգեհանգրձանի առթիւ՝ Զիշէֆեան ընտանիքէն 100 Ֆ., Յարութիւն Ազգէհրեանէ 100 Ֆ., Գովաշիեան ընտանիքէն իրենց ննջեցեալներուն հոգեհանգրձանի առթիւ 150 Ֆ., Շաբաթի խորհրդի Տիկին՝ Թագուի Միմասեանի մահուն առթիւ Այրի Տիկին Խորաշէֆեանէ 100 Ֆ., Նոյն առթիւ՝ Տէր Եւ Տիկին Խորաշէֆեանէ 100 Ֆ. :

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille. tél. 42. 89. 27. 47

“Իսպառիկ գեղջ «Յառաջ»ի քաժանորդներուն”

Ս. ԽԱԶ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱԹՈՒԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻ
13. Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի Եւ շրջակայքի Հայ Կաթոլիկէ Ժողովրդագրութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Հայ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Հայրապետեան Պատարագին, զոր կը մատուցանէ, Ֆրանսայի իր ժողովուրդին առաջին հովուական այցելութեան առթիւ :

ՅՈՎՀ. - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կաթողիկէ Հայոց
Կիրակի, Յունիս 1, Ժամը 11-ին :

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրութիւն տեղի պիտի ունենայ ժողովրդագրական նոր սրահին մէջ, որու պաշտօնական բացումը կը կատարէ Կաթողիկոս - Պատրիարքը :

EXCURSION à Pithiviers
La Section «CROIX BLEUE de CHAVILLE» organise une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS» LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs. (par personne)

Pour tous renseignements et réservations téléphoner :
Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72
Mme DERKALOUSTIAN: 47 - 50 - 64 - 37
Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29
— Places limitées —

— Dernier délai de réservation 30 Mai —
Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

ECOLE ARMENIENNE DE BAGNEUX-CACHAN

GALA ANNUEL
Dimanche 1er Juin à 14h30

Théâtre Victor Hugo
14, ave. Victor Hugo — Bagneux

PARTIE ARTISTIQUE AVEC LE CONCOURS DES ELEVES DE L'ECOLE ARMENIENNE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
LA TROUPE DE DANSE ARTAMAR

Transport : Autobus 188A - Porte d'Orléans
arrêt Jean Marin-Naudin

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷԶՄԻԱՇՆԻ

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԽՈՆ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պատարագ : Կը պատարագէ Եւ կը քարոզէ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱԲԱՐԵԱՆ, Պատարագի ընթացքին Մաքեանէ կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի : Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի :

ՍԷՆ - ԹԷԹԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՌՈՒՅԸ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան Ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ : Կը պատարագէ՝ ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ, Կը քարոզէ՝ (Փրանսերէն) (Գանատացի հոգեւորական) ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԷ ԲՈՏՊՈՒՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի «Մաղթանք Ս. Էջմիածնի» :

ԱՇԽԱՏԱՆԲ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Աշխատանք կը փնտէս լիբանանայ երիտասարդ մը ֆուտբոլիստի վրայ փոխադրող (5 լեզու) : Դիմել . - 34 - 12 - 85 - 29

avec «REVENIR»
le livre le plus complet
jamais publié
sur la réincarnation

ԿԵԱՆՔԸ ԶԻ ՍԿՍԻՐ ՇԵՆՆԻՆՈՎ
ԵՒ ԶԻ ՎԵՐԶԱՆԱՐ ՄՍՀՈՎ

Ինչ կը պատահի հոգիին, երբ ան կը լքէ իր ներկայ մարմինը : Արդե՞ք ան կը մտնէ մէկ ուրիշ մարմնի մէջ : Ինչպէ՞ս կը դործէ հոգեդարձութեան օրէնքը : Մենք կրնա՞նք արդե՞ք ազդել մեր ապագայ կեանքերուն վրայ : «Վերադարձ» այս շատ խոր եւ խորհրդաւոր հարցերուն սպառիչ պատասխաններ կուտայ : Այս գիրքին շնորհիւ դուք կը սորվիք մեր ներկայ կեանքին վրայ իշխելու գիտութիւնը : Կրնա՞ք ձեռակերպել ձեր ապագայ կեանքը եւ հիմնականօրէն բարեփոխել ձեր այժմեան կեանքը ընթացքը : L'exemplaire de «REVENIR» est vendu au prix exceptionnel de 15FRS port compris. Le livre existe en arménien et en français. Dès aujourd'hui envoyez ce coupon et votre paiement à : Այս գիրքը ստանալու համար գիմեցէ հետեւեալ հասցէին .

Observateur Védique
49bis, rue de Reims, 94700 MAISONS-ALFORT
M/Mme/Mlle
Adresse
Code postal Ville
Précisez bien si vous voulez le livre en langue :
☐ Arménienne ou ☐ Française

L'ÉTAPE ARMÉNIENNE
au cœur de la Franche - Comté

AUBERGE D'ARMENIE

63, Faubourg de Besançon - 25200 MONTBELIARD
Tél. : 81 - 94 - 93 - 74

ՈՐՈՒՆ
ՄԱՅԻՍ
30
VENDREDI
30 MAI
1986
LE NUMERO : 400 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

61րդ ՏԵՄԻ — ԹԻԻ 16.235

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտաստիսմ : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.
61e ANNÉE — No 16.235

ՕՐՈՒՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ԱՐԷՆՔ — ԱՆԳԱՐԱ
ՍՊԱՌՆԱԼ ԻՖՆԵՐՈՒ
ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ
ՓԱՓԱՏՐԵՈՒ
ԲԱՐԵՎԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՊԵՅՐՈՒԹ
ՀԱԿԱՀԱՅ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ
3 ՕՐՈՒՆ ՄԷՋ 7-8 ՁՈՀ ԵՒ ԽՈՒՃԱՊ

Արեւմտեան - Պէյրութը օրէ օր աւելի զփոխալին դիմադրի մը կ'առնէ եւ վերջին օրերս, մանաւանդ, հակահայ աւարքները կը բաղձնան որոշ խուճապ ալ ստեղծելով: Այսպէս, Երկուշաբթի օր, Երեք Հայեր մահափորձերու կ'ենթարկուէին: Առաւօտեան ժամը 8-ի շուրջ, Երկու գինեալ անձեր, մոթօով անցնելով կրակ բացած են Գրիգոր Իսկրահեանի եւ իր եղբոր՝ Կարապետի վրայ, որոնք շատ ծանրօրէն վիրաւորուած, ամբիկեան հիւանդանոց փոխադրուած են: Նոյն օրը, կէս օրէ ետք, ատաղձագործ մըն է՝ Վազգէն Գրիգորեան որ յարեւմտեան յարձակման մը ենթարկուած է՝ Ջարիֆ: Կրկին մոթօով երկու գինեալ անձեր կը բաղձնան են, ջախջախելով դուրսը: Գրիգորեան նախ «Բժիշկներու հիւանդանոց» փոխադրուած է, ապա վիճակին ծանրակիւն բնոյթին պատճառով՝ ամբիկեան հիւանդանոց:

Երեքշաբթի օր, Մայիս 27-ին, Երկու նոր մահափորձ կատարուած է: Յեւրէյին, Երեք գինեալ անձեր խուճած են հայ դերձակի մը՝ Անդրանիկ Մահարեանի աշխատանոցը (նիւ Ռիւալ Սոլի) եւ կրակ բացած դերձակին վրայ, որ տեղն ու տեղը մեռած է: Գրեթէ նոյն պահուն է, որ այլ գինեալ տարրեր մտած են լուսանկարիչ՝ Ներսէս Տէմիրճեանի խանութը (նիւ Սառաք) եւ կրակած են: Տէմիրճեան շատ ծանր վիճակի մէջ ամբիկեան հիւանդանոց փոխադրուած է:

Այս մահափորձերու առթիւ, որոնց յետին նպատակը յստակ է, Հ.Յ.Դ. խիստ հազարադարձութիւն մը հրապարակած է, ուր կը շեշտէ թէ հայ զաւուր միշտ մերժած է բիրտ ուժի լեզուն եւ աշխատած ազգային մերձեցման համար:

Այս հակիրճ տեղեկութիւնները կ'առնէինք Մայիս 27-ի եւ 28-ի «Օրիւն» - Լը ժուռնէն, մինչ այլ ազգային կը տեղեկանայինք թէ Ջարեքաբի օր ալ հաւանքաւոր շարունակուած է նոյն թափով: Այս անգամ բժիշկ մը եւ լուսանկարիչ մը սպանուած են, մէկը՝ Գրիգոր Օհանէս իր սխիւտիոյ մէջ, միւսն ալ՝ Վահէ Գառարճեան՝ իր բուժարանին: «Լիպեթաւի» կ'արձագանգէր այս շատ ծանրակիւն բնոյթ մտած կացութեան, նկար մըն ալ հրատարակելով (Հինգշաբթի, Մայիս 29):

Պարզ է որ նման շարք մը դիպուածի հետեւանք չէ, ոչ ալ ասոր - անոր, անշատ տարբերու գործը այլ՝ մտածուած եւ ծրագրուած դործունէութիւն մըն է, որու նպատակն է այնպիսի խուճապ մը ստեղծել, որ Հայերը մեկնին: Արեւմտեան - Պէյրութ «պարկեշտ մարդոց դրժուքն է» կը գրէ Մայիս 28-ի «Օրիւն» - Լը ժուռնէն մէջ, մամուլի ֆրանսական դործակալութեան թղթակիցը, որ կը թուէ զանազան դէպքեր՝ առեւտրու, սպանուած, ոճրափորձ, եւայլն, եւայլն:

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՄՈՆՏՔԵԼԻԵՐԻ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԸ
ԶՈՒԳՈՐԴ

Ուրբաթ, Մայիս 30, առաւօտեան 11ին, Մոնթիլիէի մէջ պաշտօնապէս կը ստորագրուի Երեւանի եւ տեղւոյն համալսարաններու միջեւ զուգորդութեան համաձայնագիրը: Այս առթիւ, Մոնթիլիէ ժամանած են Երեւանի համալսարանի տեսուչը՝ Վրոֆ. Սերգէյ Համարճումեան, տեղեկական, եւ նոյն համալսարանին՝ Վրոֆ. Ռուբէն Յարութիւնեան, ժառանգարանութեան ընկերութեան նախագահ: Այս առթիւ զանազան հանդիսութիւններ նախատեսուած են Մոնթիլիէ, Շարաթ եւ Երկուշաբթի, ապա Հայաստանի երկու դիւանականները կ'անցնին Փարիզ:

ՎԵՆԵՏԻԿ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԱՄՐԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻԻ 3
Ս. Ղազարի Հայկական Ակադեմիայի Հայագիտական Ամառնային Դասընթացներու Վարչութիւնը, զոհացում տալու համար կատարուած դիմումներուն, արձանագրութեան վերջին պայմանագրով կը փոխադրէ ՅՈՒՆԵՍԿՕ 15-ին:

Դասընթացները կը սկսին Երկուշաբթի Յունիս 21, առաւօտեան ժամը 9-30ին, Մուրատ Ռաֆայէլեան Վարժարանին մէջ, Վենետիկ:

100 տոյր կանխավճար դրկողը նովին խի գործով արձանագրուած կը ներկայանայ:

Ժամանումները տեղի պէտք են ունենայ Յունիս 19 - 20. արդիւնք մը պարագային նախընտրելի է տեղեկ պահել Վարչութիւն:

Վենետիկի օդակայանի թէրմինալ եւ երկաթուղի կայարանը կը զանաւորուի Մուրատ - Ռաֆայէլեան Վարժարանի թաղամասին մէջ: Վարչութիւնս յօժար է ժամանող ուսանողներուն ընդառաջ գալու եթէ նախապէս տեղեկ մնայ. այսպէս կը թելադրենք որ հետաձայնուի Վարժարան՝ 28 - 770 թիւին:

18 տարեկանը չբոլորած աշակերտներուն համար կարելի է խնամակալութեան վկայագիրը ուղղակի Վարչութեան ուղղել:

Փափաքելի է որ նոյն երկրներէն ժամանող աշակերտները կապ հաստատեն իրարու հետ եւ միասին ճամբորդեն:

Ֆրանսայի համար մեր ներկայացուցիչներն են. -

ՓԱՐԻԶԻ շրջան. -
Հ. Վարդան վրդ. Քելշիեան
Հեռ. - 45 - 34 - 68 - 28

ՄԱՐՍԵԻԼԻ շրջան. -
Կարօ Յովսէփեան. -

ԳԱՆԱՏԱՅԻ համար. -
Պ. Միգ Մալխասեան (Մոնթիլի). -
Հեռ. - 514 - 935 - 63 - 54

ԼՈՍ - ԱՆՃԵԼԸՍԻ. -
Հ. Եղիշ վրդ. ձուլեան
Հեռ. - 818 - 249 - 61 - 21

ՅՈՐԴԱՆԻ մէջ. -
Պ. Գեորգ Տագեան
Հեռ. - 661 - 585

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՐԱՅԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՄԱՅԻՍ 23 - 26)
ՎԱՐԴԳԵՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԵՐԸՏՐՈՒՄԸ
Երեւանի Ստեփան Շահումեան պալատին մէջ, Մայիս 20-ին եւ 21-ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի Գրողներու 9-րդ համագումարը (*), որուն՝ բացի պատ-

Ցեղասպանութեան
Ողբերգութիւն

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ
ԵՒ ՅՈՒՆԻՆ ԱՌԹԻԻ
Ծանօթ է որ վերջին շրջանին, կրկին սակարկութիւններ սկսած են Ապրիլեան մէկուկէս միլիոն զոհերուն արուելիքը որակումին համար, Փարիզին Լա Հէ: Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, Արտաքին նախարարին ելոյթն է (Ապրիլ 23, Ազգ. Ժողով) ուր ցեղասպանութիւնը վերածուած էր ողբերգութեան, որ կը շարունակէ վերապահ: Միացեալ յայտարարութիւն մը ստորագրած են՝ Ռամկավար Ազատ. կուսակցութիւնը, ՀԱՇ-ը, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ Ֆրանք - եւ հայկական Սոցիալիստիկ եւ զայն զըրկած Շիրաքի եւ Ժ. Պ. Ռեմոնի, ուր կը շեշտուի թէ կարելի չէ հաւատարմ նման ուղարկումի մը, քանի հայկական ցեղասպանութիւնը մարդոց յիշողութեան կը պատկանի:

Համալսարանի մասնակցեցան խորհ. Միութեան զանազան հանրապետութիւններէ պատուիրակութիւններ եւ Սփիւքէն հիւրեր: Համալսարանի աշխատանքներուն մասնակցեցան Կարէն Դեմիրճեան, Ֆադէյ Սարգսեան, կուսակցական եւ պետական ղեկավար այլ դէմքեր:

Համալսարանի աւարտին կատարուեցաւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան նոր վարչութեան ընտրութիւնը: Նախագահ վերընտրուեցաւ Վարդգէս Պետրոսեան, իսկ քարտուղարներ՝ Սաղաթէլ Յարութիւնեան, Արամ Գրիգորեան, Նորայր Աղաբեան եւ Վահագն Գրիգորեան:

(*) Համագումարին մանրամասնութիւնները՝ առանձին:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԻԽԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸ. ՅԱՆԿ	
Ծագումով հայ ֆրանսացի	
ներգաղթողներու միութիւն	10.000
Տէր եւ Տիկին Ս. Էքսէրճեան	2.500
Պ. Ա. Արամեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Վ. Շիշմանեան	1.500
Տէր եւ Տիկին Արմէն Պուտաբեան	1.400
Տէր եւ Տիկին Ժ. Քիւթիպեան	1.000
Տիկին Սիլվա Գույումճեան	1.000
Սթիվ Տիկին Ա. Պուտաբեան	700
Տէր եւ Տիկին Անտոնեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Պոյաճեան	500
Տէր եւ Տիկին Պ. Քիւթեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Պալանջեան	500
Պ. Ք. Դաւիթեան	500
Պ. Ա. Թորիկեան	500
Օր. Քիւթիպեան	500
Պ. Ա. Մարճեան	250
Պ. Մ. Պոյաճեան	200
Տէր եւ Տիկին Ա. Ֆերմանեան	150
Պ. Հ. Գազանճեան	100
Գումար՝	24.300
Նախորդ գումար՝	739.930
Ընդհ. գումար՝	764.230 ֆ.:
Քչօղի հայ համայնքի միութիւն	
Գ. Մ.	8.317.50
Եանիկ Պարզեան	Գ. Մ. 1.000
Տուկպուրկի Հայ Մշակութային Միութիւն	Գ. Մ. 300

Direction Arménologie
ST. LAZARE
30126 VENISE

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻՋ

ԱՆԴԱՄԱՋԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՃԱՃ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20.30-ին
118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեզ կերակուրներ, - հաճելի մըթ-
նոցորտ, - նուազ, - պար, - ընկերային
խաղեր:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆ.:
Տեղերը ապահովելու համար կը
խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռագրա-
յին Հ.Բ.Ը.Մ.ի մասին գրասենեակը
45 - 20 - 03 - 18 թիւին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե-
ղեցոյ Թաղական խորհուրդը շնորհակա-
լութեամբ ստացած է. - Այլի Տիկին
Անթառամ Գարագինեանի (ծնեալ՝ Զարոյ-
եան) մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին
Մուսայեան 500 ֆ., Տէր եւ Տիկին Ա-
լեքսանդր Գալապեան, Պ. Կակոսեան, Պ.
Քաւաքեան 200-ական ֆ., Տէր եւ Տի-
կին Ալվազեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս
Ներշէ, Տէր եւ Տիկին Գեորգեան, Տէր եւ
Տիկին Աշխատան, Տէր եւ Տիկին Ազատ
Պատմաճեան, Պատմաճեան ընտանիք,
Քէնտրեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սա-
հակեան, (Վալանտին) Սանթրը Էթիւար
100-ական ֆ., Դարբինեան ընտանիք 400
ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Քինոսեան, Տէր
եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր - Վարդանեան,
Տէր եւ Տիկին Մելքեան եւ Տէր եւ Տիկին
Տէմիրճեան 50-ական ֆ.:

Օր. Մարի Թէրէզ Տէրաքեանի մահ-
ուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Փիլի Իշ-
խանեան 100 ֆ.:

Վարդան Դաւիթեանի մահուան առ-
թիւ. - Պ. Մարգարեան եւ Պ. Տէրոյեան
100-ական ֆ.:

Մարի Գեորգեանի (ծնեալ՝ Տէր-Մովսէս-
եան) մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ա-
ւետիս Կուսուզեան եւ զաւակները 300,
Տիկին Տօրոսեան Օրթան, Եթեղար-
եան ընտանիք 100-ական ֆ., Այլի Տիկին
Արուսեան Հերոյեան 30 ֆ.:

Սարգիս Բաբարիքեանի թաղման առ-
թիւ. - Տիկին Բաբարիքեան 250 ֆ. Մար-
կոսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Թաշ-
ճեան 200-ական ֆ., Նորոյեան ընտա-
նիք, Անի Լիպրը Սերվիս, Գուլոսեան
ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տէ-
միրճեան, Սեւան Նէշի, Ըղայիս Սերվի,
Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան 100-ա-
կան ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՇՆՈՐՀԱՅԻՆ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան եւ
զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան-
գրատեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրա-
կի, Յունիս 1, Շաբաթ Ս. Գրիգոր Լուսա-
ւորիչ Եկեղեցին իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:
Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը
յարգողներուն:

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
Ս. ԷԶՄԻԱՇՆԻ

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՆ

Կիրակի, Յունիս 1, կը մատուցուի Պա-
տարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի ընթացքին Մալքանք կը
կատարուի Վասն Սուրբ Էջմիածնի:
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա-
տարէ Եկեղեցոյ «Կոմիտաս» երգչախում-
բը, զեկամարտութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս
Պէրպէրեանի:

X

ԱԷՆ - ԹԵՐԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ

Յունիս 1, Կիրակի, առաւօտեան ժամը
10.30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ
Առաքելական Եկեղեցոյ մէջ, կը մա-
տուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Կը քարոզէ՝ (Փրանսերէն)
(Գանատացի հոգեւորական)
ՀԱՅՐ ԱՆՏՐԷ ՔՈՏՊՈՒՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի
«Մաղթանք Ս. Էջմիածնի»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻ

Շարվիճ Ս. Նշան Եկեղեցոյ Ազգա-
յին Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-
ցած է հետեւեալ նուէրները. - Տէր եւ
Տիկին Ճէպրայէլ Պահատուրեան Ս. Նը-
շան Եկեղեցոյ Գ. տարեկարծին առթիւ
2000 ֆ., Ժան Կորիզեան Էթիւար Այտիմ-
եանի մահուան քառասունքին առթիւ 300,
Տէր եւ Տիկին Նշան Հայթայեան -Գուր-
պէվուս Աբրահամեանի մահուան առ-
թիւ 1000 ֆ., Տէր եւ Տիկին Արման Պա-
հատուրեան Ս. Նշան Եկեղեցոյ Վար -
ժարանի Ամանորի հանդէսին առթիւ 1000,
Ոմն (Մարտէլլէ) 500 ֆ.:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Օգտէն Խարբուքեանի մահուան առթիւ,
հետեւեալ նուէրները բրած են Լիոնէն՝
Տէր եւ Տիկին Ճէպրայիլ Պահատուրեան -
1000 ֆ. Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ
Եկեղեցոյ, 250-ական ֆ. «Աշխարհ»-ի,
«Յառաջ»-ի եւ Հայ ուսանողներու օգն.
մարմնին:

Ս. ԽԱԶ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԱԹՈՒԱՆԻՍ ԵԿԵԼԵՏԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

Փարիզի եւ շրջակայքի Հայ Կաթո-
ղիկէ Ժողովրդապետութիւնը սիրով
կը հրաւիրէ Հայ հաւատացեալ Ժողո-
վորդը ներկայ ըլլալու Հայրապետա-
կան Պատարագին, զոր կը մատուցա-
նէ, Յրանալի իր Ժողովուրդին առա-
ջին հովուական այցելութեան առթիւ:

ՅՈՎՀ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.

Կաթողիկոս - Պատրիարք
Կարողիկէ Հայոց

Կիրակի, Յունիս 1, ժամը 11-ին:

Յաւարտ պատարագի, հիւրասիրու-
թիւն տեղի պիտի ունենայ Ժողովրդա-
պետական նոր սրահին մէջ, որու պաշ-
տօնական բացումը կը կատարէ Կաթո-
ղիկոս - Պատրիարքը:

A VENDRE

Villa F4 avec dépendance
Superficie du terrain 1419 m²
Quartier Haute Bertrandiére
La Ciotat

Vue imprenable sur la mer

Tél.: (16) 42 - 08 - 43 - 77

«LES BALLETS ARMÉNIENS»

RECRUTENT

GARÇONS et FILLES

(âge minimum 14 ans)

désirant participer aux activités
du groupe

Contact : 46.31.61.19 après 19h

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien
des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu
le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans
le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

A L E C I A N
A S S A D O U R
A R D A V A Z T B E R B E R I A N
C A R Z O U
D I K R A N (K H O U B E S S E R I A N)
J A N S E M
J E R A N I A N
K A Z A N D J I A N
M A R T I K
A R A X I M E L O Y A N
F R A N Ç O I S E M U L H E R (A H A R O N I A N)
N O R I K I A N
P A P A Z
P A R K E V
R A F F I
S A M U E L I A N
S H A R T
S I R L. (A R A D I A N)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
B O G H O S S I A N
H. H A G O P I A N
M. M A N S O U R I A N

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs
œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur
supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél.:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Élysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

Fonds A.R.A.M

TRANSTOURS

DU 7 JUIN AU 21 JUIN

6890 + Visa 100 F.

PARIS — KIEV — EREVAN — MOSCOU — PARIS

(Voyage - pension complète - programme touristique - transferts aéroports)

SANS SUPPLEMENT, NI SURPRISE

Hôtels 1ère Classe, Assurances U. A. P.

EXCURSIONS : Etchmiadzine - Garni - Zvartnotz - Sevan - Ochagan - Gueghart - Hripsimé.

ETABLISSEMENTS CULTURELS : Madenataran - Musée de la Révolution - Gale-
rie d'Art National - Panthéon arménien - Observatoire de Burakan.

TRANSTOURS

25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS

Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de
16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KAR-
NIGUIAN, parlant arménien et français.

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

1er Juillet - 14 Juillet
Paris - Moscou - Erevan

7020 + Visa

10 Août - 24 Août

Paris - Leningrad - Erevan - Moscou

7350 + Visa

6 Septembre - 19 Septembre

Paris - Kiev - Erevan - Moscou -
Paris

6910 + Visa

2 Octobre - 16 Octobre

Paris - Moscou - Erevan

6170 + Visa

Pour MARSEILLE s'adres-
ser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta
13001 MARSEILLE

9 Août - 22 Août

Marseille - Moscou - Erevan -
Moscou - Marseille

7150 + Visa

6 Septembre - 19 Septembre

Marseille - Moscou - Erevan -
Moscou - Marseille

7150 + Visa

ՀԱՐԱՐՇ
ՄԱՅԻՍ
31
SAMEDI
31 MAI
1986
LE NUMERO : 400 F

ՀԱՐԱՐՇ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

61րդ թիվ — Թիվ 16.236
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.236

ԱՐԵՎԻԿԱՆ ՊԵՐՈՒԹ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԱՐՔՆԵՐԷՆ ԵՏՔ ՀԱՅՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ԿԸ ԴԻՄԵՆ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՏԷՐ Կ'ԸԼԼԱՅ ՇԱՐԺՈՒՄ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ՍՊԱՆՈՒՆԱՅ ՎԵՐՋ ԴՆԵԼ ՀԱՅԿ. ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՐԷ...

Յաղագհական երեք օրերու մահափորձերէն ետք, աւելորդ է ըսել թէ միջոցառում չառնուած է արեւմտեան - Պէյ-րոսի, ուր հայ փոքրամասնութիւնը (չուրջ 5000 կը նկատուի) գաղութը ծանր սպառնալիքի տակ է: Մանրամասնութիւնները ստանձնեցին մեր նախորդ թիւով: 72 էամուան մէջ, սպաննուած են եօթը Հայեր, պարզապէս որովհետեւ Հայ են:

Հինգշաբթի իրիկուն «Լը Մոնտ»-ի թղթակիցը Լիւսիէն Ժորժէ կ'անդադարանար ստեղծուած յուզումին, սպանութեանց մեկն, որ գրեթէ չի փոխուի մէկ արարքէ միւր: Յարգ, միայն վալիս ճումբըլթին է, որ դատաւարտած է այս յարձակումները համայնքի մը դէմ: «Որ միշտ կենսական շինարար դեր խաղացած է եւ հեռու մնացած է իրաւանքան գիւնայախումբէն, փորձելով կամուրջ մը ըլլալ կողմերու միջեւ, գործելով համաշխարհային համար: Հայ քաղաքական կուսակցութիւններն ալ երեք օրուան յորձանգիստէն հոգեկամ են, ոչ միայն աւելանալու - Պէյրոսի, այլեւ՝ ամէն կողմ: «Լը Մոնտ»-ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ արեւմտեան - Պէյրոսի քրիստոնեայ բնակչութեան (20.000) քառորդը կը կազմեն եւ ցարդ վնաս չեն կրած պատերազմէն: Այն ատիւններն որ, երբ սիւնի մահափորձէն անտեսուեցին, քրիստոնեայ դատի անդին, վերեւ կոչուեցին: «Նոր Հայերը»: Թեթիւ կ'ըսէ թէ յայտնի չէ թէ ո՞վ կայ մահափորձերու ետին եւ թղթակիցը խորհակ անկարելի չի գտնել ներքին հաշտակարարներ (կը յիշէ դաշնակցական իշխանութիւնը):

Աւելի ուշ սակայն, արարքներուն տէր եղաւ կազմակերպութիւն մը. «Անկախ Մարտի» Գաղափարական Պատերազմի Պատանդներու Ազատագրութեան Հայկական խումբը, նամակով մը ուղղուած «Ալ Նախարար» թերթին, ուր լուրջ եւ խիստ ազդարարութիւն մը կ'ընէ հայ կուսակցութեան եւ կազմակերպութեանց որոնք պէտք է. «Գաղթին գործակալ ըլլալէ քիչ

ընտանեայ դեկալարման պատրաստած կարգադրութեան ծրագրին իրաւանքան տագնապին համար եւ դատաւարտին քաղաքային կողմէ, իրաւանքան ուժերը ինչպէս նաեւ նախագահ ձեռնադրուելու իր վարչակարգը: Հակառակ պարագային անխնայ պատերազմ կը ծագի մեզի դէմ, որու ամենէն պարզ հետեւանքը կ'ըլլայ հայկական մեքիկայութեան ջնջումը մեր շրջաններուն մէջ»:

«Լիպիւրասիոն» երկար կ'արձագանգէ այս պատահարներուն, ու կ'անդադարանայ այն դիպուածին, որ այնպէս տնօրինեց թէ 1915-ի ցեղասպանութիւնէն վերապրածներու զաւակները հաստատուած ըլլան «Հողամաս»-ին վրայ ուրկէ կ'անցնի Պէյրոսի երկուքի բաժնող գիծը: 1978-ին, տասնեակ հազարաւորներ քրիստոնեայ մասը տեղաւորուեցան ու գէշ աչքով դիմաւորուեցան քրիստոնեայ կուսակցութիւններուն կողմէ: Ինչո՞ւ, սկիզբէն, երեք կուսակցութիւնները որոշած էին հեռու մնալ եւ տեսակ մը «դրական չէզոքութիւն» կիրարկել: Քրիստոնեաները փորձեցին զինեալ ուժով իրենց ենթարկել Պոլսի - Համուր եւ շատեր կրկին արտագաղթի ճամբան բռնեցին: Նոյնն է այսօր, արեւմտեան կողմէ Պէյրոսի: Պատճառաբանութիւնները համոզել են. «Դնդակ մը՝ դուրսը: Այլ խօսքով՝ ճամբարներ կամ դադաղ մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԻՅԵԼԻ օդակայանը անուն փոխեց աւելի փայլ տալու համար իր դերքին: Յրանալի երկրորդ օդակայանը, որ ցարդ ծանօթ էր Մարսիլ - Մառիմանն անունով, այլեւս մկրտուած է Մարսիլ - Փրովանս: Գոհերու կողքին դժգոհներ ալ կան, սկսելով Մառիմանի քաղաքային տէն...: Այս պատճառով ալ միջին ճամբայ մը գտնուած է օդակայանը պիտի պահէ անունը եւ Փրովանսը պիտի օգտագործուի առեւտրական նպատակներով:

Մայիս 26-ին, երկուշաբթի օր, Սէն - Ռաֆայէլի հանգստեան տունը, ուր կը գտնուէր վերջին տարին, իր մահահանգուն կնքած է՝ Հրաչ Զարգարեան, ֆրանսահայ գրողներու ծանօթ խումբին, «Փարիզի աղջիկ» վերջին ներկայացուցիչը:

Հրաչ Զարգարեան, երկրորդը՝ Ռուբէն Զարգարեանի չորս զաւակներուն, ծնած էր Սարգիսը, 1898-ին: Դեռ մանուկ՝ հետեւած է հօրը աստանդական կեանքին, իզմիր, Մանիսա, Ֆիլիպէ, Պոլիս: Յաճախած է նախ Պոլսոյ Կաթան վարժարանը, ապա՝ Կարին, ուր երեք տարի գիշերօթիկ եղած է Սանասարեան: Երբ վարժարանը կը փոխադրուի Սերասիոն, կը վերադառնայ Պոլիս ու Կեդրոնականի մէջ կ'աշակերտէ Դուրեան Եպիսկոպոսի, Միլլոնի Կիւրճեանի (Հրանդ), Ինտրայի, Ռուբէն Զարգարեանի, Սահակի, Շանթի: Այն տարին իսկ, երբ պիտի լրացնէր Կեդրոնականի ընթացքը, տարագրութեան սեւ օրերուն, կը հարկադրուի Կովկաս անցնել, ուր յաջորդաբար կը յաճախէ Ներսիսեան վարժարան, Գեորգեան ձեռնարանը, հուսկ՝ աւարտական իր վկայականը կ'առնէ Երեւանի Թեմական դպրոցէն:

Յրանաւ հաստատուելէ ետք, կը հետեւի Սորպոնի գրականութեան դասընթացներուն, միաժամանակ յաճախելով աստամարտական դպրոցը, ուրկէ կը վկայուէր: Փարիզի մէջ եւ աւելի ուշ՝ Նիսի (հարաւային Ֆրանսա) երկար տարիներ աշխատած է իրեն առաջին - բոյժ:

Կանուխէն աշխատակցած է հայ մամուլին, սկսելով «Յառաջ»-էն: Աշխատակցած է նաեւ «Նայիրի»-ի, «Բագին»-ի, «Աշխարհ»-ի: Իր առաջին հատորը՝ «Մեր կեանքը» (1934) իրապաշտ վէպ մըն է, որ իր տեսնին մեծ ազդուի հանցեւ մնաց դասական մը ֆրանսահայ գրականութեան: 1954-ին լոյս կը տեսնէ իր երկրորդ վէպը՝ «Որբացող Մարդիկ», հուսկ՝ 1955-ին «Ժամանակ եւ խորհուրդ իւր», խորհրդածութիւններու հաւաքածոյ մը:

Քսան տարիէն աւելի է որ փոխադրուած էր հարաւ, Նիս, ուր ըրջան մը շարունակեց իր արհեստը, ապա յառաջացած տարիներ ու քաղաքային առողջութիւնը պատճառ եղան որ աշխատանքը բոլորովին դադարեցնէ: Մօտ երկու տարի առաջ ալ, կը փոխադրուէր Սէն - Ռաֆայէլ:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՀԱԶԱՐԸ
ՄԻԼԱՆՈՅԻ ԱՌԱՋԻՆ ԶԵՆՈՒՐԿԷՆ՝
200 ՄԻԼԻՈՆ ԼԻՐԻ

ՄԻԼԱՆՈ (Հեռագրային) - Միլանոյի Հայ Տան մէջ հանգիպում մը կազմակերպուած էր Հինգշաբթի իրիկուն, Մայիս 29-ին, տեղւոյն հանգանակիչ մարմին կողմէ, ձեռնարկելու համար հանգանակութեան:

Հաւաքոյթին բացումը ըրաւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը՝ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան, ընթերցումը կատարելով Մայր Աթոռի կողմէ, ապա, յաջորդաբար խօսք առին հանգանակիչ մարմնի նախագահը՝ Արտաւազը Սրապեան, Հրանդ Պամպուկեան, որ ծանրացաւ զըլիսաւորաբար Միլանոյի քաղաքէն դուրս գալու, ի մասնաւոր իտալիոյ մէջ եւ իտալահայ կեանքին բերած իրենց անգնահատելի նպաստին, Յակոբիկ Մանուկեան, որ մանրամասն գեկուցում մը տուաւ ներկայի կացութեան մասին, ցարդ կատարուած հսկայ աշխատանքին կարեւոր յանգիւր համար այս պայմաններուն՝ կարեւոր գեղջ մը ձեռք ձգելով ընդհ.

յէլի հանգստեան տունը ուր կեանք մը կը քաղքէր աւելի քան՝ կ'աղբէր, վասնզի կարելի չէ կ'աղբի ըսել մէկուն համար, երբ ան մտովին արդէն ուրիշ աշխարհ մըն է ու յաճախ իր հարազատներն իսկ չի ճանչնար:

Հրաչ Զարգարեանի հրապարակային նախադրելի ելոյթը տեղի ունեցաւ 1978, Մարտ 5-ին, երբ ֆրանսահայ գրողներու ընկերակցութիւնը ճաշ մը կազմակերպած էր Փարիզի Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոնին մէջ իրեն ի պատիւ, յանձնելու համար «Աստուածատուր Հարեց» գրական մրցանակը, որու այդ տարուան դափնեկրին էր: Յաջորդ ամիսն ալ, կըրկին Փարիզ կուգար, այս անգամ իրեն լոյս տեսնող Սարգիսեան ոգեկոչումի հանդիսութեան:

Աւելի ուշ, անգամ մըն ալ խմբագրատուն կը հանդիպէր: Հին օրերու կարօտով կը խօսէր ու ցաւ կը յայտնէր չիրադրուած ծրագրիներու համար: Կը խոստովանէր թէ իրեն խաթ ունէր, որովհետեւ չէր վերջացուցած այն հսկայ հատորը, զոր կը գրէր նահատակ հօրը մասին: Կը խորհէր թէ դեռ ժամանակ ունի ու պիտի կատարէր անպայման իր լրումին հասցնել, ինչ որ նուազագոյն պարտականութիւն կը նկատէր: Ինչպէս յաճախ կը պատահէր, երբ իր սերունդին պատկանողներու հետ կը խօսէր, կը պնդէր որ յուշերը գրէ, մաս-մաս, յօդուածի ձեւով եթէ աւելի զիւրին է, որպէսզի վերջին վկաներուն հետ հանգստեան նաեւ վերջին վկայութիւնները: Մանաւանդ իրեն պէս մէկը որ Պոլսէն վառնա, Թիֆլիզ ու Երեւան եղակի մտաւորականութեան մը մտերմութիւնը վայելած էր: Զգրեց: Ու դնաց: Վերջին գրութիւն մը գրեց մեզի, որ լոյս տեսաւ «Յառաջ»-ի 1981, Յունիս 17-ի թիւին մէջ՝ «Քոնսերթօ ջութակի»: Յետոյ՝ ոչինչ:

Ուրբաթ առտու, Մայիս 30-ին, տարաբախտ Հրաչին մարմինը Սէն - Ռաֆայէլէն կը փոխադրուէր Անթիպիլ գերեզման - նաւանը, ուր կը հանգչին արդէն իր մայրը եւ իր եղբայրներէն մէկը՝ Ազատը: Մեր ցաւակցութիւնները՝ Զարգարեան եղբայրներէն՝ կրտսերին՝ մեր սիրելի Մովսէսին:

ՎԱՂԸ՝ «ՅԱՌԱՋ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ միտք եւ արուեստի» նոր (106) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. -

Տեսակցութիւն
Ժ. Փ. Մանէի հետ Ա. Թ.
Դարու մը ծնունդը Ա. Ա. ԹՈՐՈՑԵԱՆ
Օշականեան մատենագրութիւն
Քաղաքը ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

պարտքին վրայ, հուսկ՝ Հայր Ռաֆայէլ Անտոնեան:

Առաջին առթիւ, տեղւոյն վրայ կատարուած հանգանակութեան գոյացաւ 200 միլիոն լիւ (մօտ՝ մէկ միլիոն ֆրանսական ֆրանք):

**ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՅԻԳ**

ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՄԱՅԻՍ 23 - 26)
ԽՆՁՈՐԵՍԿ ԳԻՒԼԻ
ՎԱՐՓԱՐԱՆԻՆ ՀԱՐԻՐԱՄԵԱԿԸ
Գործի խնամքով գիւղին մէջ նշուած է Գարեգին Սեւունց միջնակարգ վարժարանին 100-ամեակը: Դպրոցը հարիւր տարուան մէջ տուած է 1800 շրջանաւարտներ, որոնց կարգին են՝ արձակագիրներ Գաբրիէլ Սեւունց, Սուրէն Ալվազեան, ակադ. Վահան Ղազարեան, երգչուհի

Տաթևիկ Սաղաթարեան, փրոֆ. Միքայէլ Գիւլիսեան եւայլն: Հարիւրամեակի առթիւ կազմակերպուած յորհրդական երեկոյթին ողջոյնի խօսք արտասանած է Հայաստանի լուսաւորութեան նախարարը՝ Սեմէն Հախումեան:

ՆԻԿԻՏԱ ՄԻՄՈՆԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԴՈՍԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԻՐԻ
ՕԳՆԱԿԱՆ ՄԱՐԶԻՉ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄՈ

Մեքսիկայի մոնտիալին մասնակցող խորհ. Միութեան ֆուտբոլի խումբի գլխավոր մարզիչ Վալէրի Լորանովսկիի կողքին օգնական մարզիչներ նշանակուած են Նիկիտա Միմոնեան, Եւրի Մորոզով եւ Ս. Մոսիաքին:

Ա Ն Ա Հ Ի Տ՝ ԴԻՑՈՒՀԻՆ ՀԱՅՈՑ

ԿԱՐՕ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անահիտ զիցուհի անունով աղբիւրներ եղեր են բուժիչ յատկութեամբ, որոնցմէ մէկը գտնուել է Մասիսի ստորոտը, Ակոռի գիւղին մօտ։ Դիցուհիին սկզբնական շրջանին վերագրուած է եղեր ուղի-մուկան յատկութիւն, որ մայրելիանութեանէ եկած դիւ է։ Թաղաւորները անկէ խնդրել են իրենց թշնամիներուն յաղթելու կարողութիւն, ինչպէս նաեւ իշխանութիւն երկիրը զեկաւարելու համար։ Այս առումով հետաքրքրական է 14-րդ դարու հանրագիտակ մասնով Գրիգոր Տաթեւացիի յիշատակութիւնը, ուր լսուած է, թէ Տրդատ արքան բազմաթիւ նուէրներ մատուցած է Անահիտ զիցուհիին, որպէսզի կարենայ անկէ թշնամիներուն յաղթելու գործելուն եւ իր տիրապետութեանը հաստատութիւն հայցել։ Հայկական հին դրամներու վրայ զիցուհին անգամ մը պատկերուած է սաղաւարտը դիլուն, իսկ ուրիշ անգամ մը՝ զինավառ նետ ու աղեղով։ Այս պարագան կը հաստատէ որ, իրօք Անահիտ զիցուհին հին դարերուն համարուած է նաեւ ուղիւ գիցուհի։ Որպէս առաքինութեան զիցուհի, ան հանդէս եկած է արդարութեան պաշտպանի դերով։ Անահիտ զիցուհին նաեւ ունեցումներ պահպանելու նկատուած է։ Անոր արուած է նաեւ արդարադատ մականունը։ Միաժամանակ հանդէս եկած է տան, օջախի պահպանի դերով, որպէս հովանաւորող հացահատիկներու եւ բերքի։ Յորենասակի փունջեր են նուիրուած զիցուհիին։ Անժխտելի է Անահիտեան պաշտամունքի աղբիւրը Լուսին եւ ջրապատու-թեան հետ։ Հինքու համոզումով եւ՝ ջուրն է կեանքի աղբիւրը, իսկ Լուսինը, որպէս գիւղերալար, ապահոված է խոնավութիւնը եւ բուսականութեան աճը։ Այս բնութեամբ արտայայտուած է նաեւ տասներորդ դարուն Սասնիկի Աստուածածին եկեղեցիին նուիրուած ջահին կապակցութեամբ արուած արքայական հր-բովարտակին մէջ։ Վարդան Արեւելցին, որ ստեղծագործած է տաներորդ դարուն, իր երկերէն մէկուն մէջ կը գրէ. - «Ոմանք արեգակը պաշտեցին եւ կոչեցին Վահագն, իսկ ուրիշները՝ Լուսինը, եւ անուանեցին Արեւմիտ»։ Հայոց Անահիտ զիցուհիին յիշեալ բոլոր վերագրումներէն առաւելագոյնը «զգաստութիւններու մայր» որակումն է, որ առհասարակ է բարձր բարոյականութեան։

Անահիտ զիցուհին մեհեաններու մէջ ներկայացուած է ոսկեայ, արծաթեայ, բարձր եւ փայտէ արձաններով։ Այս մասին վկայուած է Աղաթանգեղոսի «Հայոց պատմութեան» մէջ, Գրիգոր Լուսաւորչի խօսքով. «Եւ փոխանակ Աստուծոյ, կը պաշտենք փայտեղէնն ու քարեղէնը, ոսկեղէնն ու արծաթեղէնը»։ Անշուշտ, ան հոս նկատի ունի կուռքերը, անոնց կարգին նաեւ Անահիտ զիցուհիի արձանները՝ հին Հայոց արձանագործութեան վաւերական փաստերը։ Պատմիչներու յիշատակութեան համաձայն, Անահիտ զիցուհիի ոսկեայ արձաններէն մէկը կը գտնուի եղեր Երեգանի մէջ։ Ք. Ա. 34 թուականին հռոմէացի զօրավար Մարկոս Անտոնիոս կողոպտել է Անահիտ զիցուհիի մեծահոգեւոր այս մեհեանին հարստութիւնը։ Հռոմէացի զինուորները ջարդուղիներ են ըրել զիցուհիին ոսկեայ արձանը եւ, որպէս աւար, բաժնել իրարու մէջ։ Սակայն Հայերը յետոյ դարձեալ ոսկեայ արձան կանգնած են Երեգանի մէջ։ Երկրորդ ոսկեայ արձանը Աշտիշատի մէջ եղած է։ 19-րդ դարու վերջին, Արեւմտեան Հայաստանի Սատար բնակավայրին մէջ գտնուած է Անահիտ զիցուհիի պղնձեայ արձաններէն մէկուն գլուխն ու ձեռքին մէկ մասը, որոնք տարուած են Լոնտոնի Բրիտանական թանգարանը, իսկ կրկնօրինակը կը պահուի Հայաստանի պատմութեան պետական թանգարանին մէջ։ Արձանի գլուխը վար-

դարուած է կտր շրջանակով եւ ճոխ կապով, շրջանակի վրայի բացուածքը ենթադրել կուտայ որ գլուխը պահով վարդարուած էր։

Հեթանոս Հայերը իրենց այս ամէնէն պաշտելի զիցուհիին նուիրած են տարբեր տոներ։ Տօներէն առաջինը տեղի կ'ունենար վարնան՝ Ապրիլ 6-ին։ Վարդան Արեւելցիի երկերէն մէկ ուրիշին մէջ լսուած է, որ Ապրիլ 6-ին տօնուած է Անահիտ զիցուհիի տօնը, զոր խաւանելու նըպատակով Գրիգոր Լուսաւորչի փոխարինած է Աստուածածինը Աւետարան տօնով։ Գրիգոր Լուսաւորչի վերջինով մեհեանները, անոնց փոխարէն եկեղեցիներ կառուցանել տուած է։ Անահիտեան մեհեաններու տեղը նոյնպէս հրամայած է եկեղեցիներ կառուցանել, այս անգամ Աստուածամոր նուիրուած։ Ան չէր կրնար մէկ նախագին վերցնել Անահիտեան տօները, ուստի անոնց խեղամտօրէն արուած է քրիստոնէական բնոյթ։ Անահիտ զիցուհիի յաջորդ տօնը Յուլիան է եւ Հայոց «Յայրաւորք»ի միջոցով մեզի հասած է Վարդապետ անունով։ Վարդապետ բառը, ըստ լեզուարան Գրիգոր Ղափանցեանի, ստեղծուելով կը նշանակէ ջրարարութիւն։ Անահիտեան Վարդապետ փոխարինած է «Քրիստոսի պաշտօնակերպութեան» տօնը, որու ընթացքին ջուր կը սրսկեն իրարու վրայ, հաւանաբար հին հեթանոսական սովորու-թեամբ։ Ազգագրական տուեանները կը հաստատեն, որ Վարդապետի տօնը նը-իրուած էր բերքաբաշտութեան, պտղաբերութեան, արդարաւորութեան Անահիտ զիցուհիին։ Պատմական Հայաստանի գրեթէ բոլոր գաւառներուն մէջ սովորութիւն կար։ Վարդապետին եկեղեցի կը բերէին հացահատիկի կանաչ հասկեր, խնդրելով, որ դաշտերը մօրեխէ ու կարկուտէ անվնաս մնան։ Ուխտաւորները փունջ կապած անթաւամ կամ գլխարկ, շուշան կը բերէին դաշտը ճիւղերու հետ։ Այս կը յիշեցնէ Ազաթանգեղոսի վկայած պատմներու եւ թարմ ճիւղերու նուիրա-րերումը Անահիտ զիցուհիի մեհեանին։ Վարդապետի հնագոյն տօնի հիմքը ջուրի հետ կապուած արարողութիւնն է, որ ցոյց կուտայ այդ տօնին նախապէս ջուրի պաշտամունքին նուիրուած ըլլալը։ Դիցուհիին միւս եւ ամենաշքեղ տօնը տեղի ունեցած է մեր հին տոմարի Նաւասարդ ամսուան 5-ին, որ «Յայրաւորք»ի համաձայն կը համընկնի «Աստուածամոր վերափոխման» տօնին, որ եւ նաեւ փոխարինուած է։ Այս օրը՝ Օգոստոս 15-ի մօտ կիրակին, խաղողօրհնէի ծիսակա-տարութիւն կ'ըլլայ, իսկ որոշ վայրերու մէջ ալ գանազան հասած պտուղներու բերքահաւաքի տօն։ Անահիտ զիցուհիին վերագրուած Թաթեւացեան յատկութիւնները նոյնպէս փոխանցուած են Աստուածամոր։ Ծննդաբերող հեթանոս հայուհիները Անահիտ զիցուհիին հետ ծնունդ խնդրած են, խոստանալով անոր զոհ մատուցել։ Անահիտ զիցուհիին բնորոշ այս գիծը եւս փոխանցուած է Մարիամին։

Ըստ Ազաթանգեղոսի, Անահիտ զիցուհիին տրուած են ոսկեմայր, ոսկե-ծին, ոսկեհատ անականները։ Ասոնք, մեր ժողովուրդի մէջ յատուկ անուններու վերածուած՝ կը պահպանուին մինչեւ հիմա։ Երեւոյթը նոյնպէս կը հաստատէ Հայոց մէջ Անահիտ զիցուհիի պաշտա-մունքի լայն ժողովրդականութեան մասին։

Անահիտ զիցուհիի պաշտամունքի հետքերը կան մեր աղբիւրին «Սասնոցի Դա-րիժ» զիցուհիներու թեման մէջ։ Դիցուհիին արտայայտուած է Դեհեան ծամի, խանդութ խանութի կերպարներով։ Անահիտի պաշտամունքը անշուշտ աղբե-ցութիւն ունեցած է մեր գրականութեան ու արուեստին վրայ։

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ»

PAPIER D'ARMENIE

«Հայաստանի Թուղթը» 400 տարեկան

Փարիզեան արուարձաններէն մէկուն մէջ կը գտնուի աշխատանոցը, ուր տա-րեկան վեց թօն խէժ կը հաւնի Ասիայէն, վերածուելու համար «Հայաստանի Թուղ-թ»ի։

1885-ին Օսմանեան կայսրութեան եւ-թակայ Արեւմտահայաստանի մէջ կը շրջի արկածախնդիր ու հնարամիտ արտէշցի մը։ Օկիւսթ Փոնոս։ Ան հայ բնտանիք-ներու մօտ իր կեցութեան ընթացքին կը նշմարէ որ տարօրինակ հոտ մը կը ծա-ւալի այդ տուններուն մէջ։ Հոտ մը որ կ'արտածուի գանդաղօրէն միացող խէժի տեսակէ մը։

Յիշատակ վերագրածին կը հաստատէ իր աշխատանոցը եւ կ'ուսումնասիրէ այդ խէժը։ Առաջին առիթով արգէն ուշադ-րութիւնը կը դրաւ անոր «խոնավ եւ գործնական բուրմիւնաւորող մը յատ-կութիւնը»։ Օկիւսթ շուտով կը յաջողի խէժը հեղուկի վերածել ու անոր մէջ թափել թուղթի թերթեր։ Օկիւսթ կը-նայ այլեւս ամբողջ աշխարհի օդը մաք-րել. «Հայաստանի Թուղթ»ի աշխատա-նոցը սկսած է գործել։ Փոնոսի գործա-ծած խէժը, Հայերը - այդ մեծ ճանապար-հօրհները - կը բերէին Հնդկաստանէն։ Ասիայի ետք Փոնոս եւս գայն կը ներածէ ոչ թէ Անտառային, այլ ձառային ու Սուրբաղային։

Մինչ այդ, այս հրաշք - թերթիկներու ծրարները ծախու կը հանուին դեղարան-ներու մէջ։ Ծանուցումն ալ կ'ընկերանայ վաճառքին։ Փոքր թղթիկ մը, որ առա-ւելագոյն կ'ընէ։ Կարելի է կարել «Հա-յաստանի Թուղթ» կը վանէ քոլէրան եւ կը սպաննէ հիւանդութիւնը։ Ու մինչեւ վերջերս կարելի էր կարգալ ծրարիկնե-րու բացատրական թղթիկներու վրան. «Հայաստանի Թուղթ» արգէնիկ հակա-նեխիւ է. կը մաքրէ եւ կը բուրմիւնաւոր-րնակարաններու, ննջասենականներու կամ ճամբորդութեան ընթացքին պանդոկի սենականներու օդը, ուր անձնօրէ մարդիկ մնացած են, ով դիտէ որ աստիճանի ա-ռողջ...։ Ամէն պարագայի մէջ «Հա-յաստանի Թուղթ» կը հաւաքէ 1888-ի Փարիզի առողջապահական ցուցադրու-թեան բոլոր մրցանակները։ Սակայն բուն յաջողութեան կ'ապահովէ 1900-ի «Հա-մաշխարհային ցուցահանդէս»ին։ Հոն եր-կու գանդապակներու տակ երկու մար-կոտը կը ներկայացուի. մէկուն մէջ գրուած է նաեւ «Հայաստանի Թուղթ»ի կոտոր մը։ Ու թ օր ետք այս վերջին մար-կոտը գրեթէ վարդապետ մնացած է միշտ, վկայելով թուղթին հակառակիչ յատկութեան։

Առաջին Աշխարհամարտին ու անկէ ետք «Հայաստանի Թուղթ» գործածութեան ընդարձակ գետին կը գտնէ։ Պատրաս-տութեան եղանակը դաշտինք է, ճիւղ ինչպէս Քոթա - քոլայինը։ Անցեալ տարի 800-000 հատ վաճառ-ուած է 48 թերթեայ հոտուէն այս թուղ-թին արցակներէն։ Բազմաթիւ վերջին տասնամեակներուն, ոչինչ է այս թիւը։ Թուղթին զէպի Գանատա, Չուրիցերիա ու Փէրու արտածումն է որ ներկայիս կան-գուրն կը պահէ այս ձեռնարկութիւնը։ Ա-նոր տէրերը կը զարմանան որ տակաւին կը յիշուի «Հայաստանի Թուղթ»ին գո-յութիւնը։ Ան կը ծախուի յատկապէս կրկին համաճարակի շրջաններուն։

Արդիականութիւնը մուտք գործած է այս աշխատանոցէն ներս. աւանդութիւ-նը կը շարունակուի։ Չորս գործաւորներ կ'աշխատին հոն։

Ամբողջ վեց ամիս խառնուրդը կը շաղ-ւի պղինձէ տաշտերու մէջ, յետոյ անոր մէջ կը թափուին թուղթերը, կը չոր-ցուին փուռերու մէջ, որոնք տակաւին ամուրսով կը բանին։ Յետոյ կարգը կու-ղայ թուղթերը կտրելու գործողութեան, որ կը կատարուի ձեռական գործիքով մը։

Աշխատանոցին ետեւի սրահին մէջ ա-պակեղարաններու մէջ շարուած են մըր-ցանակներ ու մետալներ, շահուած՝ Փա-րիզի, Ամսթերամի կամ Գահերէի մէջ։ Ամէնէն նորը կը պատկանի բանական թուականներու վերջաւորութեան... այդ ձեռնարկն ալ սկսած է միայլ ինքնի-րեն...։

Թ. Ա. Թ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

ՕՐ ՄԸ ՊԵՏԻ...

Բանաստեղծ Հայկազն Գալուստեան բառաստուն տարի առաջ կը գրէր ու կը հրատարակէր բանաստեղծութիւն մը. նուիրուած «Վաղուան աշխարհի հետ ներկարին»։ Իր սերնդակից բազմաթիւ բանաստեղծներուն նման ան ալ կը հա-ւատար որ օր մը աշխարհի բոլոր անը-րաւութիւնները պիտի սրբապաշտուի-ն արդարութիւնը պիտի ծնի արեւի մը չափ փայլուն եւ տաքուի։

Դուռն - ո՛վ հրաշալի հեռանկար -
գուռն - ո՛վ երջանկաբեր -
պիտի տեսնես - քէ ինչպէս - պզտիկ
նիգոլ մը մարդիկ
պիտի պտուղը փաղկէ աշխատանքի
զարար -
մենք - քո փառքը երգելով -
ամէն օր քիչ մըն ալ կը մօտեմանք
քեզի

Նոյն տարիներուն, բանաստեղծ Ս. Ք. Չանգու նոյն սպասումը կ'արտայայտէր քանի մը տողերով.

Պիտի անցնին դառնութիւններն եւ
ցաւերը մեծ ու պզտիկ
Պիտի նոր կեանք առնէ կրկին
բնութիւնը կենսապայքի
Պիտի բացուի առաւօտներ մէկը
միւսէն ալ գեղեցիկ

Գառասուն տարի է ի վեր, վաթսու տարի է ի վեր, ութսուն տարի է ի վեր մեր ո՛ր բանաստեղծը կամ զբաղեցր իր գրիչը չէ թաթխած վաղուան բարի օրերու ակնկալութեան վարդապետ մեկին մէջ։ Վաղուան հանդէպ այս հաւատքը զոյատեւման ամէնէն հզօր ազդեցիկն է միշտ, ամէն մարդի մէջ։ Մարդիկ նա-յած են շուրջ բոլորի սպաւախտումին է, սպաւախտումի դէմ իրենց պայքարին մէջ ուժ առած են վաղուան հանդէպ իրենց հաւատքին։ Յաճախ պարտուած են այդ սպաւախտումին դէմ տարուած պայքարին մէջ, եւ այն ատեն իրենք գրեթէ թիկ թարած են դարձել վաղուան հանդէպ իրենց հաւատքով։ Ես պիտի չտեսնեմ մտածած են անոնք, բայց եւ ճիշդը պարագայի դաջած պիտի չըլլան, որովհե-տեւ օր մը անպայման պիտի վերջանայ այս սպաւախտումը։

Բայց յետոյ ի՞նչ։

×

Ո՛ր սպաւախտումը իր տեղը ուրիշ ապա-կանումի մը չէ թողած որ, եւ չի թողել որ։ Մարդկային ամբողջական պատմու-թեան վրայ վերէն նետուած ակնաթիւ մը սին ակնկալութիւններու ինչ ողբեր-գական պատկերներ չի բանար մեր աչե-րուն առջեւ։

Սպասուած օրը պիտի գայ անպայման, մենք տեսնենք կամ չտեսնենք։ Այդ օր-ուան հետ միասին մեր սպասածն ալ պի-տի գայ թերեւս։ Բայց երբեք պիտի չլինի ջանայ սպաւախտումը, որուն դէմ զօր պարզած էինք։ Մեծ ու պղնձի դառնու-թեան տեղը ուրիշ դառնութիւններու ձեւ-րու համար։ Եւ բնութիւնը միշտ նոր-ցաւ մը պիտի ստեղծէ մեր պայքարին դէմ, ինչպէս որ մեր մարմինը միշտ նոր հիւանդութիւն մը պիտի հնարէ նո-րագիտութեան դիմաց։ Առասպել մը է հաւատար որ օր մը պիտի անհետանայ զժառանգութիւնը եւ երջանկութեան աղբիւ-րը պիտի ծագի մարդկութեան ամբողջ համայնապատկերին վրայ։

Ամերիկացի սեւամորթ գրիկ մը սեւա-մորթներու յատուկ տրուր պլաշի մը մէջ իր թախիծը սա պէս կ'արտայայտէր. ո՛վ դիտէ քանի տասնամեակ առաջ՝

Արեւը օր մը պիտի փայլի տան
ետեւի գլխի արեւ
Օր մը, տանս ետեւի գլխի արեւ
Եւ հովը ուղղութիւն պիտի փոխէ
Պիտի փչէ - տանի մեր բոլոր
սխալութիւնները

... Այդ օրէն ասպէս հովը ով գլխի քանի անգամ ուղղութիւն փոխեց փչելով. տանելով այս կամ այն տիրութիւնը։ Բայց պարտէզին ետեւի դրան առջեւ միշտ ալ մնաց բան մը, որուն անունը արեւ-րութիւն է։

Թ. Գ.

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՑԱԿԻ

Հրաչեան ընտանիքը (Փարիզ) հազար ֆրանք կը նուիրէ Միւրթարեաններու Օ-ժանդակ ֆոնդին՝ Կարապետ Փոլատեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ» էն) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապույտ Սաշի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները, կը փութան իրենց խոր ցաւակցութիւնները յայտնել Տէր եւ Տիկին Ա. Մանթարեանի զաւակներուն եւ պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ եղբոր, մօրեղբոր եւ ազգակա- նին՝ Զօհրապ Գլըրգեաշաբեանի մահուան եւ յուղարկանքներուն առթիւ :

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Մանթարեանէ ստացած է 100 ֆ. :

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.

présente
les œuvres du peintre amateur

ARA LUTUFYAN

Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

- Հ. Բ. Լ. Մ. -

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՆԱՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱԾ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20.30-ին
118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մըթ- նոլրոտ, - նուազ, - պար, - ընկերային խաղեր :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆ. :
Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայ- նել Հ.Բ.Լ.Մ.ի թեան զրասենեակը
45 - 20 - 03 - 18 թիւին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԻՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

ՄԵՐ ՔԵՐՄԵՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յու- նիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19: Մայր Եկե- ղեցւոյ Սահակ - Մեարոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ :

339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործ- ներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձա- նապնակներ, հայկական դիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ զեղարուեստական բա- ժին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասա- րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա- կրթարանի եւ երկրորդականի բաժին- ներով :

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա- շարժի սպասարկութիւն :

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատաս- խանատու է իր զաւակին հայեցի կրթ- թութեան եւ բարեկրթութեան :

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա- հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր գաղութային կեանքը եւ ապագան :

Միւրթարեան Վարժարանը, իր եր- կար տարիներու փորձագութեամբ, լաւագոյն երաշխիք է յաջողութեան :

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժա- մը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, զաղովթիս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարա - կից Ազգային Տան սրահին մէջ :

Կր խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդա- պահ ըլլալ :

ՇՈՐՀԱԿԱԽ

Կապույտ Սաշի Լիոնի մասնաճիւղի վար- չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Բ. Ժօֆրէէ 500 ֆ., Տիկին Ս. Հայրապետեանէ 150 ֆ., Տիկին Շ. Գրիգորօֆէ 100 ֆ. :

GALA
M.C.A. 86

Les ATELIERS de la M.C.A.

e t

l'Ensemble Folklorique Arménien

A K H T A M A R

Dimanche 8 Juin

à 16 heures

Palais des Sports

rue de Toulon — Alfortville

Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid

Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Վասպուրականի Հայրե- նակցական Միութեան կեդրոնական վար- չութիւնը Տէրին եւ Վիկին իր մաս- նաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Արշալոյս Փօլատեանի, Պ. Յովհաննէս Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ֆէրոի Հրաչեանի եւ զա- ւակներուն, Պ. Վարդան Պանոսիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պան- տիկեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր բնա- նական պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, փեսային, ազգականին եւ միութեան անձնուէր բարեկամին, գրա- գէտ - գասախարակ, ազգային գործիչ՝ Կարապետ Փօլատեանի մահուան առթիւ :

Tombola exceptionnelle

Le tirage de la Tombola organisée au profit du Couvent Arménien des Pères MEKHITARISTES de Saint-Lazare qui devait avoir lieu le 24 Mai est reporté à une date ultérieure, laquelle sera fixée dans le courant du mois de JUIN.

Les peintres arméniens de la région parisienne :

A L E C I A N
A S S A D O U R
A R D A V A Z T B E R B E R I A N
C A R Z O U
D I K R A N (KHOUBESSERIAN)
J A N S E M
J E R A N I A N
K A Z A N D J I A N
M A R T I K
A R A X I M E L O Y A N
F R A N Ç O I S E M U L H E R (A H A R O N I A N)
N O R I K I A N
P A P A Z
P A R K E V
R A F F I
S A M U E L I A N
S H A R T
S I R L. (A R A D I A N)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
B O G H O S S I A N
H. H A G O P I A N
M. M A N S O U R I A N

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél.:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE 92, Champs-Élysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

EXCURSION

à

Pithiviers

La Section «CROIX BLEUE
de CHAVILLE»

organise

une SORTIE EN CARS A «PITHIVIERS»

LE DIMANCHE 8 JUIN

Visite, Eglise St. Grégoire et les alentours
Frais de voyage et restaurant : 125 Frs.
(par personne)

Pour tous renseignements

et réservations téléphoner :

Mme BARONIAN: 47 - 50 - 23 - 72

Mme DERKALOUSIAN: 47 - 50 - 64 - 37

Mme CHEDOYAN: 47 - 50 - 85 - 29

— Places limitées —

— Dernier délai de réservation 30 Mai —

Départ de la Mairie de Chaville à 9h.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville — 75010 Paris

Fonds A.R.A.M. 55935

EN EXCLUSIVITÉ OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS PARIS ➤ EREVAN DIRECTS EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :

- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS	A MARSEILLE
SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON	A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22